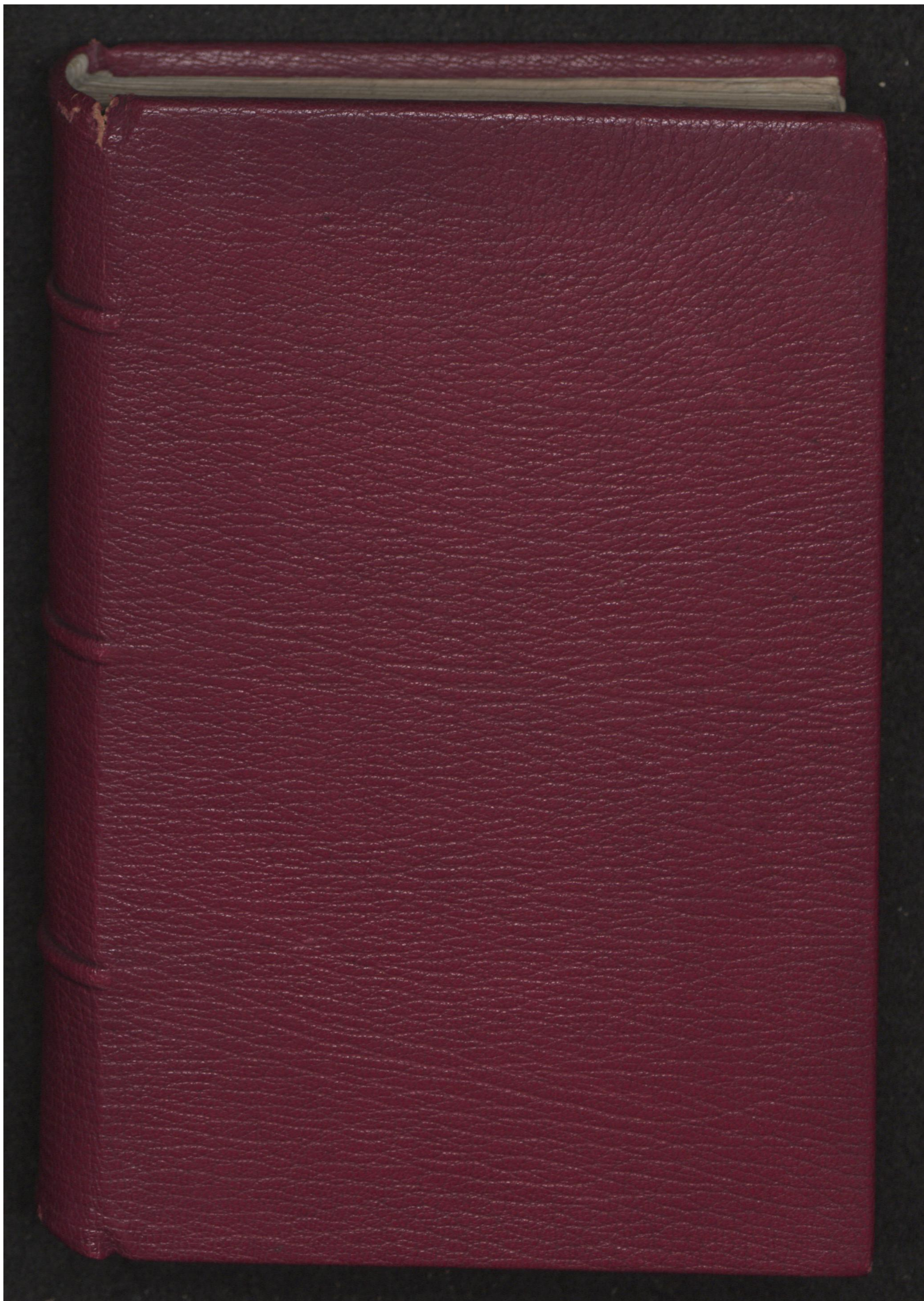
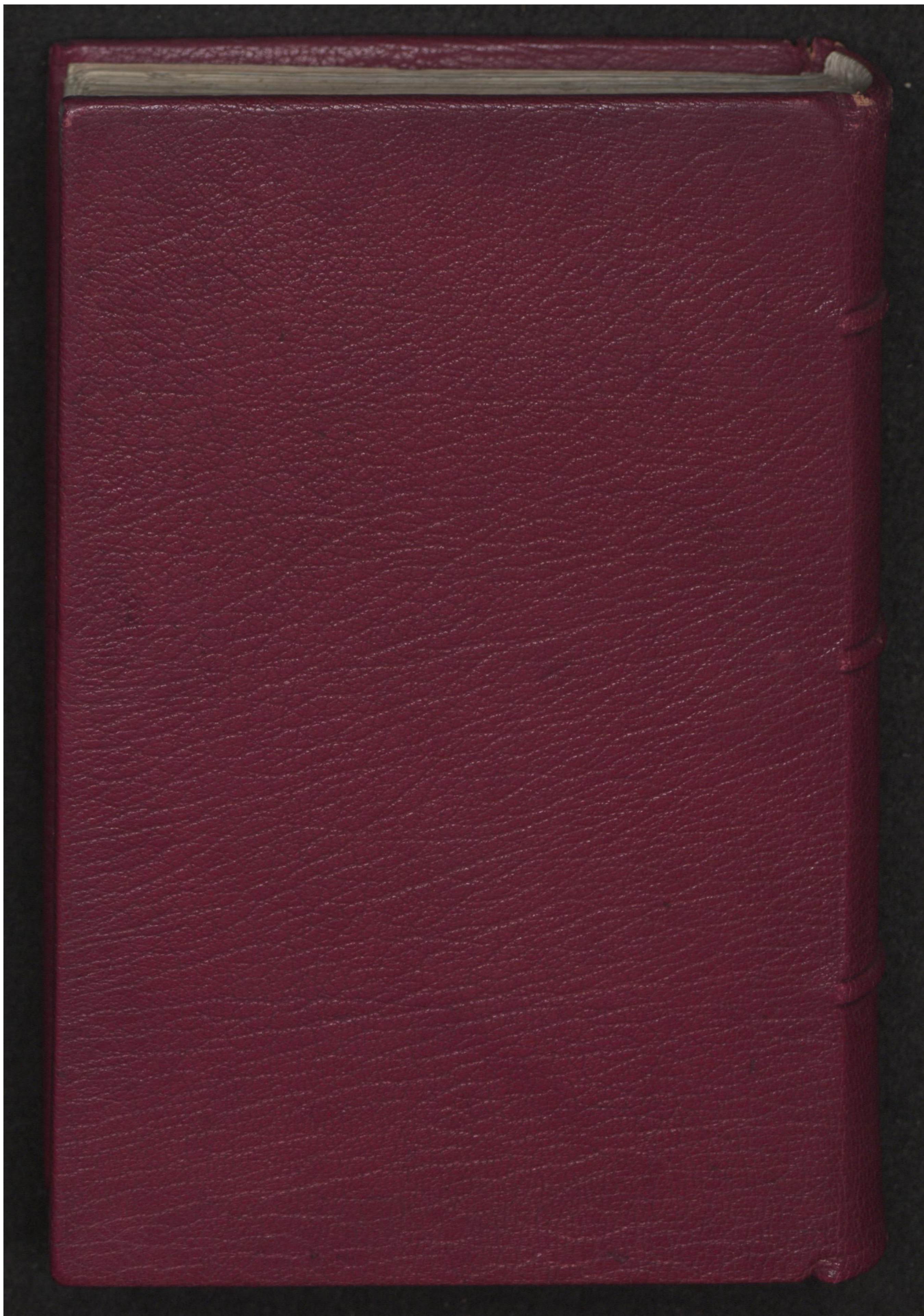

1
6
531

BARTHOLO MEI MAGGII DE VVLNERVM SCLOPETORVM, ET BOMBARdarum curatione Tractatus.

Ex legato ... Francisci ... de ...

Bononiæ per Bartholomeum Bonardum
Anno M. D. LII.

ILLVSTRISS. AC ECCELENT. D. D. BALDVINO DE MONTE Iulii III. Pont. Max. fratri principi opt. Ioannes Bap. Maggius. S. P. D.

VM superioribus annis clarissime Princeps Ioãnes Baptista Mõtius filius tuus fratrem meum, quandium Bononiæ cum eo fuit non modo honorifice tractarit, verum etiam vnice dilexerit, nemo ei dum viueret occurrere poterat, cui fœtus, & primitias ingenii sui libentius, quam ei a quo mirifice diligebatur con secraret: Quod cum ego optime scirem nolui quidem certe committere, vt eius labores, & vigiliæ sub alio, q̃ sub eius ipsius filii tui nomine in manus hominum peruenirent quamuis enim alter Bononiæ febri Alter Mirandulæ fortiter, & strenue pugnans occiderit, tamen sic tibi persuadeas velim, me quantum eniti animo, quantum cura consequi, quatum diligentia perficere possum', semper operã daturum, vt tu, & omnes intelligant, nullum vnquam tempus fore, quo filii tui erga fratrem meum amor, & beneuolentia, & fratris mei singularis in eum obseruantia obliuione aliqua deleatur. Librum igitur, quem frater meus (vt dixi) filio tuo iure optimo dedicauit, eo animo accipias rogo, vt maiora, & meliora, si quæ

Domi latuerint expectes, mihi enim videor, quamuis omnia præstem officia, quæ possim, minus tamen facere, quã debeam, aut velim: Caput autem illud est, vt filium, quem frater mei amantissimus vnicum reliquit, vt vxorem, vt familiam, vt me ipsum denique quibuscumque rebus poteris, non solum commendatissimos habeas, verum etiam in tuam clientelam, & fidem recipias, ac tuearis, præsertim, cum ad eam fidem, & obseruantiam, quam frater meus in colendo tuo filio præsetulit, tantum accesserit, vt vix credas locum fuisse augendi in eo, quod cumulatissimum videbatur. Vale

ILLVSTRISS. ET ECCELENTIS. D. D. IOANNI BAP. DE MONTE Sanctæ Romanæ Ecclesiæ exercitus Præfecto, Bartholomeus Maggius. S. P. D.

VM in Parmensi obsidione, ad vulneris curationem me vocasses clarissime Princeps, quod in femore in agro Mutinensi acceperas, dum hosti obuiam factus, impauidus, iaculorum, & telorum nubes nõ perhorrescendo, in acie decerneres, milites tuos ad pugnam capescendam hortareris, illisq; animum vt adderes, primum te in certamen dares, & in hostium confertissimũ agmen impetum faceres, animaduerti magni nominis medicos, qui in eo erant exercitu ad vulnera Bombardarum ictibus accepta sananda, eam curationem admouisse, ac si ab ignito, cadentiq; telo excepta fuissent, quemadmodum etiam grauissimi nonnuli authores in huiusmodi vulnerum curatione faciendum esse litteris, & monumentis prodederunt, quorum sententiæ nonnuli insignis nominis Itali medici, innumeriq;, & duces, & milites, quibuscum dedita opera pluribus de hac re egi adscripsere, Verum cum huc animum intendissem atq; animaduersionem, & diligentiam excitassem, multa a tuis millitibus sciscitando, ac quærendo, atq; rem hanc ad rationem, coniecturamq; reuocassem, tandẽ & medicos, & strenuos illos millites tota errasse via

deprehendi, qui cum meis scolasticis multis rationibus ita se habere ostendissem, eorum volũtas me cõmouit, vt de re hac, de qua cum præstantissimis medicis dissentiebam, aliquid conscriberem, Ne igitur aut noluisse me, aut laborem fugisse putarent, cũ non sine causa id velle cognoscere eos viderem, hos cõmentarios conscripsi, Quare cum multa tecum, & cum militibus tuis, hisque in hisce nostris cõmentariolis scripsimus conuenientia, multis rationibus conquisitis quando a te accersitus sum ad nõnullorum militum, quibus vulnera, dum fortiter in Mirandulana obsidione cum hostibus concurrent illata fuerant, disputauissem, ac quodãmodo tuo iure nostros hos cõmentariolos tibi vindices, atque tãquam legitimos tuos partus rationibus multis philosophicis, quibus in almo Bonon. gymnasio animum cõmouisti, & variis bellorum periculis, quibus te non sine maxima omnium admiratione, me etiam presente obiecisti, & quæ te ad harum rerum experientiam, de quibus in opusculo agimus excitauerunt, tueri posses, hos labores tum pro mea erga te præclaramq; tuam familiam obseruantia, tum etiam quia primus ad hoc munus obeundum impulisti tuo nomini dedico, eorumq; te tanquam patronũ, & tutorẽ constituo, vt quod opus te authore natum est, id ipsum etiam in nominis tui præsidio a maleuolentissimis inuidorum latratibus, qui aliorum laboribus obtrectari solent, tutum appareat, quam autem nostri hi labores, & tibi, & cæteris, qui militiam exercent vsui esse possint, hic non plu-

ribus arbitror explicandum, In his igitur si, & tibi, & aliis, qui nostras has lucubrationes cupere videbãtur satisfactum fuerit vehementer lætabor, sin minus grauiter dolebo, & me minus potuisse, quam voluerim, & te non tantum assequutum, quantum speraueris, Accipe itaq; hoc qualecumq;, nostrum munusculum, & me deditissimum clientulum tuum foue: Bononiæ.

BARTHOLOMAEI MAGGII BONONIENSIS, MEDICI AC PHILOSOPHI præstantiſsimi, de vulnerum, a bombardarum, & ſclopetorum globulis illatorum, & de eorum ſymptomatũ curatione, tractatus, in quo, nũquid huiuſmodi vulnera cauterio, aut veneno infecta ſint, diſputatur, ac aliorũ omniũ vlcerum rationes curatiuæ, & medicamenta ipſis vlceribus curandis idonea, ex Hipp. Galeni, & aliorum græcorum ſententia, copioſiſsime deſcribuntur.

VM HOC tempore, non parua inter ſtudioſos quæſtio ſit, nunquid vulnera, a bombardarum, & ſclopetorum globulis illata, peruſtionem concipiant, atque præſtantes medici, in horum vulnerum curatione, tanta ſint in varietate, & diſſenſione conſtituti, quemadmodum tu quoque a nonnullis excellentiſsimis, huius noſtri Bononienſis gymnaſii medicis, audiuiſti, ac cum ipſe hactenus, cui aſſentire debeas, & quomodo vulnera hæc, methodo curanda ſint, ambigas, meque ſæpius, vt eorum curationem ſcriberem, rogaueris, tuis precibus, tibique ſtudioſiſsimo iuueni, & mei amantiſsimo, quæſtionique huic non parum dubiæ ſatisfacere cupiens, hæc in tuam, ſtudioſorumq́ omnium gratiam conſcribere, decreui. Verum pri-

usquam de iſtorũ vulnerum curatione loquar, ſphæ-rulis iis, aut globulis, nullam, aut ſaltem paruam caliditatem meſſe, nec (vt nonnulli arbitrantur) adurere valentem, demonſtrare conabor, ſi prius aduerſariorum validiores rationes adduxero. Bona medicorum pars, huiuſmodi vulnera peruſtionem cepiſſe, atque ignis vim ſenſiſſe aſſerit, ac potiſſimum ratione aducta, quoniam talia vulnera duritiem, quamdã & veluti ἐσχάραν (ſic enim contuſam carnem, liuidam atq; mortuam appellant) obducere, animaaduertant, quã quidem à calefacto globulo: atq; ignito, inductam eſſe, oſtendere conantur. Quod me hercule vero, & rationi, conſentaneum videtur, tum quia globulus, à Bombardico ſeu ſclopetario puluere, qui ſtatim ab igne tactus, in flammam conuertitur, impellatur: tum quia etiã ratione maximi motus, caliditatẽ coucipiat,
& 1. meteo. tex. 3. & 8. phys. ac quodãmodo igneſcat, ex Ariſt. ſententia ſecundo cœl. tet. xlii. dicentis motum vehementẽ ferrũ calefacere, & plumbũ liquefacere, ait enim motus eſt aptus ignire ligna, & lapides, rationabilius igitur propinquius igni, propinquius autẽ aer, quale fit & in hiſce ſagittis, quæ feruntur, hæ namq; adeo, igneſcunt, vt ipſum plumbum, quod in ipſis eſt, liqueſtat. ſed in ſpherularum emiſſione, cum maximus excitetur motus, caliditatem ſuſcipere videntur, & hac de cauſa cauterio inficere, carnemq; amburere: idq; eos magis in hanc trahit opinionem, quoniam circa vulnera, rubedinem quamdam animaduertunt, qualem

in partibus ab igne ambuſtis, obſeruari licet: quo circa ea inuſta eſſe, ac tanquam exuſtis, curationem adhibendam aſſerunt. quin etiam ad nonam vſque diem, excreſcere, & augeri, huiuſmodi vulnera, vt in veris combuſtionibus omnibus fieri con ſueuit. Nec defuerunt, qui dicerent, ea indicia, veſtigiaque veneni referre, hoc argumento (quamuis rationem non aſsignent) quod facile herpetis naturam ſequantur, & ad corruptionem deueniant, vel propter illius ſclopetarii pulueris compoſitionem, vel cruſtam putrefacientem. Verum nunquid recte ſentiant, vbi hæc quæ ſcribimus perlegeris, diiudicabis. Non tamen primi qui has nouas opiniones inſeruerunt, tantam mihi admirationem, quantam phyloſophiæ, & veræ artis medicæ profeſſores efficiunt, qui cum primis in eandem ſententiam deuenere, ac veluti cæcos duces, & amantes conſultores ſequentes (iuxta prouerbium illud tritiſsimum) turpiter lapſi ſunt, cum nullam in medium adduxerint authoritatem, aut rationem: eoque magis hos dignos repræhenſione exiſtimo, quod cum in huiuſmodi vulnerum curatione, tantam varietatem, diſſenſionemque, ac inconſtantiam, viderint rei huic, animaduerſionē nō adhibuerint, neq; ad veritatem, rationem reuocauerint, ſed vt horum opinio in veritatis lucem proferatur, rem nunc iſtam accuratius examinemus.

Si igitur ostenderimus inter cætera, paruam globulis illis a bombardis, vel sclopetis emissis, caliditatem inesse, & eam talem, vt neque carnem inurere, nec etiam contactas partes ita calefacere possit, quemadmodum flamma, aliquid cui sensus inest illico contingens, inurit, & calefacit, manifestum nimirum erit, huiusmodi vulnera, minime perusta, neque eo pacto, quo ipsi censent, curanda esse. Principio nullum audiui, (licet quam plurimos in Mirandulensi obsidione percontatus fuerim) cui a bombardicis, seu sclopetariis globulis, ictus infixus fuerit, qui in ipso ictu, caliditatem se percepisse, dixerit, sed contusionē quādam, perinde ac si trabs aliqua, vel ruina ingens, in se ictum fecisset. At huic rationi, occurres, dicesq;, dolorem ingentem, a magna contusione excitatum, minorem à globulo ignito motum, obscurare, vt placuit Hipp. ii. aph. xlvi. ita scribenti, duobus doloribus simul non eundem locum infestantibus, vehementior, alterum obscurat, qui tamen locus, rationē nostram, non subuertit, quandoquidem supponit Hipp. duos illos dolores, in diuersis locis esse, sed in hac nostra ratione, idem est & cōbustionis (vt aiūt) & contusionis locus, iecirco consentaneum videtur, vt primum dolor ab igne (si globuli isti igniti sunt) percipiatur, cum primus in corpus agat, proximè alter dolor à contusione, in eadem parte, & loco excitetur, neque tamen vllum temporis spatium, intercidit, sed fere ad punctum temporis, ambo fiunt. Quā

obrem, cum ab iis, qui vulnera acceperunt, nulla caliditas percipiatur, eam ſi negauerimus, quid erit abſurdum? Cæterum à globulo percutiatur aliquis, abſque vulnere tamen, cum ſola duntaxat contuſione, quod fieri ſolet, quando defeſſus globulus, partē aliquam corporis, in fine velocitatis, & motus ſui, percutit, vel quando eius impetus, reprimitur, & frangitur à ferrea armatura, dolor quidem tantum. à contuſione, non ab igne ſentietur, quæ res globulum nō comburere arguit. ſiquidem ſi plagam facere nō poteſt, propter combuſtionem tamen, & percuſsionem ſaltem veſtimenta, & ſi non veſtimenta, ſaltem poſt eorum perforationem, carnis ſuperficiem adureret, bullas ſeu veſiculas excitãdo, quod cũ nõ fiat, nõ cõburere, ſed ſolũ cõtundere, manifeſtũ eſt. obſeruatũ .n. a nobis ſæpius eſt, & tu quoq; Bononiæ, in quibuſdam vulnerationibus animaduertiſti, in abdomine præſertim exceptis, quod ictibus facilius cedit, cutim tantum contuſam apparuiſſe, atque affectum illum, qui ἔκχύμωσις. i. ſanguinis collectio, in loco contuſo dicitur, de quo Galenus quarto meth. primo, & vltimo cap. vel ὕπωπιον latini ſugillatum, vel ſugillationem, vel liuorem, dicunt, vel ὕπόσφαγμα ideſt ruptionem venæ, ex ictu, vel plaga prouenientem, neque vltra hæc cruſtam, aliquam, ſignumue aliquod peruſtionis, derelictum fuiſſe, quod profecto ſecus fieret, ſi ſpherulæ ignitæ eſſent. Verum ſi huius rei, quæ ratione carere nõ videtur, periculum facere velimus,

nunquid ſcilicet à ſclopeto eiectus globulus, caliditatem talem concipiat, vel ex ipſo ſclopetario puluere, vel ex motus vehementia, & carnem perurat, eamq́ cauterio inficiat, ex hoc, id de quo agimus, perſpicuũ euadet, nec ſecus atque diximus, ſe rem habere, oſtendet. Nam ſi iuxta aduerſariorum placita, igniti ſunt globuli ipſi, cur ſi ſtupam, fœnum, paleas, lanamue percuſſerint, aut in quoduis aliud impegerint, quod facile conflagrare poſsit, vt in ipſum ſulphur, aut in aliud, quod flammam concipiat facilius, qualis eſt puluis ipſæ ſclopetarius, neque ignis, neque flamma excitatur? & tamen ſclopetarius puluis, omnium facillime, ex quauis vel modica caliditate, vel ſcintilla exigua, flammam concipit, nunquam tamen à globulo tactus, accenſus fuit, quemadmodum nos docuit experientia: licet enim pulueris non exiguum pondus charta inuolutum, & arbori appenſum, à globulo percuteretur, à ſclopeto emiſſo, modo comminus, modo eminus, & demum à remotiori loco, vt tandem certior fierem, vtrum ex motus velocitate, vel ex perfrictione, ſeu attritione, miſſus globulus, huiuſmodi caperet calorem (præſertim in maiori motu, in quo incaleſcere magis poteſt, & ita facilius igneſcere,) qui puluerem poſſet accendere, nunquam tamen, aut puluis accenſus, aut combuſtus fuit, minus igitur rationi conuenire videtur, carnem ipſam cauterio affici, ac peruri à globulo poſſe, ſi quæ diximus omnia, ad ignem facile concipiendum, ido-

nea,non inflammantur,siue à propinquo,siue à remoto loco eiectus sit globulus, dummodo tantum spatium intercedat,ne à sclopeti,aut bombardæ cannula(vt ita dixerim)exiens flamma, ipsum puluerem, aut simile quidpiam,quod facile igniatur,contingat. Ad hæc, scis naues saccis, lana, vel stupa distentis (quos pilas ex lana, aut stupa vocat vulgus) circum muniri, ne à bombardarum globulis ferreis, in quibus calor maior capitur, quàm in plumbeis, lædantur,perfringanturq́;,ipsamq́; nihilominus lanam vel stupam,non cremari,quamuis globi ferrei,in saccis lanæ,vel stupæ infixi,adhæreant,neq́; etiam perustionis signum vllum relinquere, sed quādam solū nigroris notam, ab ipso puluere, non ab ignis adustione inductam. Præterea, si ad cogitationem reuocaueris,temporis breue spatium,quo globulus, corporis partem aliquam feriens,pertransit,licet ignitus esset (q́; tamen nullo modo concedimus) fieri non posse videtur,vt carnem perurat,crustamq́; inducat, vt licet videre in pertractantibus carbones,aut res alias ignitas maximo motu,neq́; etiam si in parte illa, diutius contineatur,quando neque in stupa,neque in re quauis alia, cui inflammatio inferri facillime posit, nullum vt iam demonstrauimus, perustionis vestigium imprimat,idq́; omnes militiam exercētes nouere.Nec iccirco desiderantur,qui à bombardica sphæra in vase, sclopetarii pulueris pleno, flammam commotam,& incendium factum fuisse,dicāt,

quorum testimonio,cum fidem tribuamus , non ad uersamur,sed diuersa ratione id obtigisse , est existimandum.siquidem ferreus globulus , forte fortuna lapidem, vel ferrum aliquod attriuit,ex qua attritione, ignis deinde scintilla excussa fuit,qua postmodũ. sclopetario puluere refertum vas conflagrauerit,nõ quia globulus (vt isti putant) secum flammam aliquam,aut calorem traxerit,quandoquidem si globulus ignesceret,semper in contactu bombardici pulueris.flamma concitaretur,quod cum non fieri experimento didicerimus, quamobrem , aduersariorum placitum falsum esse non iudicabimus ? neque à super calefacto globulo , sed casu excitatum incendiũ credemus? At si odiosius instares,neq; aliquibus rationibus, in nostrã sententiã adduci posses. tibiq; iã omnino persuasum esset, ignitos globulos esse, neq; de hac sententia, vllo modo deiici velles, quærerem quamobrem ex vulneribus istis sanguis profluat? cũ adurentia sanguinem compescant.sistantque, vt sensit Galenus quinto meth . Si vero. non maximam sanguinis copiam, defluere dixeris. respondebo id quoque fieri posse , ex ingenti carnis contusione, quæ sanguinem repulerit, partemque illam ita attriuerit , exiccaueritque ad alias corporis partes sanguinem detrudendo , vt crusta ab igne facta videatur , qui deinde ad vulnus recurrens, sua copia,tumorem repentinum facit, neque propter attritam,exiccatamque,circa vulnus carnem,quæ meatus obstruit

obſtruit, profluere poteſt. Sed in omnib. huiuſmodi vulneribus in ſuperficie, vel in profundo exiſtentibus ſanguinis profuſio ſequitur maior, vel minor, pro partis læſæ natura, quod fieri nequaquam poſſet, ſi igniti globuli eſſent, & cauterio afficere, cruſtamq́ inducere poſſent. Adductis rationibus hoc quoq́ ſi libet addamus, ponamus, (quod tamen nullo modo concedo) ignitos globulos eſſe, & adurendi vim, continere, rurſus abs te quærerem aliud, quod tacito ſenſu, etiam quiuis poterit iudicare. Si à globulo, caro cauterio inficitur, aduriturque, probabili quoque ratione veſtimenta, quæ prius occurrunt accendi deberent, tunc enim maiorem globulus continet calorem, faciliuſque veſtimenta adurere, æquum eſſet, verum caro ſola ſic afficitur, veſtes autem incombuſtæ (vt intuentibus patet) remanent, ita vt ab ignita re, cõtactæ non videantur. Veſtes itaque ex calidi globuli contactu, etiam concipere ignem deberent, nõ ſecus ac fieri ſolet, quando ſcintilla ab ignito ligno, humido vehementer à ſicco agitato, cũ crepitu exciditur, in veſtimentaque fertur, corpuſque adurit, concrematis tamen prius veſtimentis, in quibus & foramen amplum, nigrore infectum, & cum aduſtionis veſtigio manifeſto efficit, ego profecto cum huic rei, non mediocrem diligentiam adhibuiſſem, nunquam ſimile quidpiam, in veſtibus à ſclopetariis globulis perforatis, & diuulſis, depræhendi, quamuis in Parmenſi, & Mirandulenſi obſidione, ſub Iulio tertio

Pont. Max. ad rem hanc, in quamplurimis vulneratis, diligentiam maximam contulerim, animaduersionemq; adhibuerim, cum eo tempore, singulis diebus manũ confererent milites, multiq;, à bõbardarum, & sclopetorum globulis, vulneribus conficerentur. Tu quoq; Bononiæ, in tot hominibus huiusmodi telis vulneratis, in diploide, interula, aut aliis vestimentis, adustionis aliquod indiciũ, dum mecũ medicinã exerceres, neq; aĩaduertisti, neq; obseruasti: Sed dũtaxat dilaniationẽ quãdam, à globulo factã, & filamentorum vestium diuulsionẽ, quæ profecto non apparuissent, si adeo cãdentes globuli essent, vt carnẽ cauterio afficere possent. hac igitur ratione quid potest esse manifestius? Et quamq̃ post percussionẽ, in vestibus aliquibus nigrorẽ videamus, nõ propterea ab igne factũ, existimandũ est, quãdo ex plũbeo globulo (plumbũ. n. iis quæ tangit, & perfricat, nigroris notam imprimit) vel ex ipso bombardico puluere, qui globulũ infecerit, fieri etiã potuerit. si certa magis experientia, id quod dicimus cõprobare cupis, ignitũ, & candentẽ globulũ, in corporis aliq̃ partẽ iniicito, licet citato, & violento impetu, feratur, combustionẽ vestimentorũ prius, deinde carnis, videbis, mirandũ quippe in modũ esset, si ignitus globulus, talem haberet vim, vt per vestimenta immissus, citra vestimentorum adustionem, corpus combureret, vt de fulmine proditum est, quod argentum in marsupio colliquat, sine marsupii læsione, vt in meteorologicis

Aristoteli placuit. de globulis tamen, non ita haben dum est, neq; censendum, esset enim non modo hoc mirabile, sed prodigiis simillimum, & ostentis. qui quamuis mirificos, & prodigiosos indicent effectus, & moles ingentes quattiant, deiiciant, & euertant, nō tamen vt fulgura ignitum aerem, aut flammam trahunt, nec eiusdem naturæ, & virtutis sunt. & si in exitu spherulæ à sclopeti cannula secum flammam ducant, non longe tamen eam trahunt, sed quo longius feruntur, à flamma magis recedunt. Sed iterum instare posses, quemadmodum in qualitatibus omnibus rerum simplicium, quattuor concedunt gradus, vt Gal. ait quinto de simpl. med. ita quoq; in globulo esset tenendū, tantum scilicet in eo esse calorem, vt carnem, non pannum, linteum, & similia, posit vrere, cum ad illorum combustionem, maiori opus sit calore, & intensiori caloris gradu, quam ad carnē comburēdam, requiratur. huiusque rei supponamus exemplum. Si calefacto ferro, carnem tetigeris, ferri fortasse contactū non sustinebit caro, pannum tamē, aut vestimentum vllum non comburet, eadem quoque de globulis, audebis affirmare, vt pote qui, in tali caloris gradu calefacti reperiantur, vt in carnem solum, non in vestimentum, agere posint. iccirco mirabile non esse, si comburendi carnem, non vestimenta, globuli calor, vim contineat. Huic tuæ sententiæ, subscriberem, si de sensu tactus ageremus, qui aliquantum ferrum calefactum, non ferret,

& quamquam carnem calefaceret, non ob id vreret, si animans, huiusmodi calorem, ferre posset, ac si forte fortuna vreret, vestimenta quoque ab æquali calore læderentur, idque experimento disces, si laminas duasferreas æque calefeceris, & eodem tempore, altera carnem tangas, alteram vestimento admoueas: nã si vretur caro, vestimentum, quoque, combustionis, aut læsionis alicuius, pro diuersitate subiecti, expers non erit. Præterea si lanimis iis ferreis sclopetarium puluerem tetigeris, illico flammam suscitari videbis, eadem etiam ferè de globulis dicenda sunt, si illi igniti, concederentur, qui si adeo, vel ex motus vehementia, vel ex puluere bombardico incaluerint, & carnẽ adurant, eandem vim, obiectis vestimentis, deberent inferre, cum prius globulis ipsis, occurrant, & contingantur, quos tunc magis calidos esse, rationabilius est, quàm cum ad corporis partes peruenerint, cum in transitu per alias partes, refrigerentur, licet in minimo temporis interuallo fiat, hoc autem cum non fiat, quis iure nos repræhenderit, si globulos ipsos, non ignitos esse dixerimus? insuper manifestissime hoc periculum eorum arguet, & euertet opinionem, qui ex puluere globulos calorem concipere dicunt ita, vt adurant, siquidem si globulus magno etiam plueris sclopetarii aceruo contegatur, puluisque ipse accendatur, & illico quis globulum manu contrectauerit, nullum omnino calorem percipiet: poterit igitur globulus à sclopeto emissus calore aliquo, ab

ipſo accenſo puluere concepto inurere? cum ne mi nima quidem ipſius globuli pars a puluere in ſclope to retento contingatur, ſtatimq; propellatur. Neque pericula facta à ſtudioſo iuuene Dominico Theobaldo Caſalenſi te moueant, quæ prima facie in ſenſum conſpicua ſatis cadunt, quæ etiam nos re ipſa, comprobare voluimus. Nam ſi liquatum plumbum in chartam coniiciatur, non modo non illam aduret, ſed ne vix quidem calefaciet, minus igitur pannum, linteum, vel quidpiam aliud vret, ex quo veſtimenta conſtent. Carnem tamen ardore afficiet, veſicamque faciet, quod adductas rationes noſtras videtur labefactare. Nos autem non ſolum non colliquari plumbum, à puluere ſclopetario, vel à motu, ſed nec tantum quidem calefieri poſſe, ut carnem nota aliqua inurat, probare nitemur. Siquidem ſi plumbum colliquaretur, nunquam metam, aut locum col limatum attingeret, ſed diſpergeretur, nequam etiam uidetur credibile, ita poſſe incaleſcere, vt carnem, adurat, quia colliquatum, & calens plumbum, calorem il lico amittere uidetur, ita ut carnem uſtione aliqua, poſſe afficere non uideatur, ut tu quoque facile experiri poteris: mirandum quapropter non eſt, colliquato plumbo, quamuis feruidiſsimum ſit, neque charta, neque pannus, aut linteum deflagret, id enim viſcoſitate ſua fit, quæ in mollem ſubſtantiam agere nō poteſt. Preterea ſi ita intenſum calorem conciperet, in carne, ſuper quam immoraretur, aliquod combu-

ſtionis veſtigium relinqueret, vel ab iis, qui lædun-tur, inuſtio, aut exſibilatio, qualis illa, quæ in conta-ctu rei humidæ, & ignitæ fit, perciperetur, quemad-modum fieri ſolet, quando candens ferrum, in hu-midam terram proiicitur, aut aqua immergitur, aut vbi ignito ferro, corporis partem aliquam adu-rimus, tunc enim ex actione caloris in humorem, fit ſtrepitus, & ſibilus quidam, quem in vulnera-tionibus à plumbeis globulis factis, etiam fieri, ra-tionabile eſſet, cum intus globuli retineantur. Nul la tamen combuſtio, aut ſibilus ſentitur. quam-obrem ignitos globulus eſſe, nullo modo creden-dum eſt. Cæterum ipſemet hoc verum eſſe col-liges, ſi iaculatos globulos, illico in vola manus ſuſtinueris, tantum omnino calorem non perci-pies, quin eos diutius in vola manus, commode, & ſine periculo, continere poſsis. magiſque in noſtram ſententiam iueris, ſi ita ſtatim globulos appræhenderis, vt nullo modo, ex mora aliqua refrigeratos eſſe poſſe, exiſtimes. Ad hæc ſi glo-bulos ignem velles in motu ſolum retinere, ex perfrictione in motu facta, antequam ad locum perueniant, dicerem eundem igneum calorem habere, dum carnem, aut aliquid quidpiam, per-forant, non tamen adurere, aut cruſtam induce-re. Præterea ſi ignitos illos eſſe velles, & proin-de cruſtam illam in vulneris ſuperficie, dunta-

xat efficere, aut in ingreſſu, non autem in exitu, ab aduerſa parte: reſponderem, id etiam non citra rationem in contuſione fieri. Siquidem globus dum carnem in ingreſſu perforat, reſiſtentiam quamdam reperit, quæ à ſoliditate partis ſubſtantiæ fit, in exitu autem, partes illæ relaxantur, atque tantum qnandoque cedunt, vt ad uerſa, & oppoſita cutis, ita extendatur nonnunquam, vt lorica, ex hamis ferreis confecta, & veſtimenta lanientur, abſque tamen ipſius cutis perforatione, vt loco proprio dicemus: neque iccirco ibidem cruſta non fit, quia globus, ad illam partem perueneri trefrigeratus: quod perſpicuum euadet, ſi globus proiectus, forte prius brachium perforauerit, deinde pectus, cruſta enim, ſeu caro illa liuida, & attrita, in ipſo primum brachii ingreſſu, deinde pectoris, non autem in egreſſu, aut brachii, aut pectoris reperietur, vt ad id, quicunque animum aduertere poterit· hoc ipſum, tu quoque in nobili Ioanne Baptiſta formagiario obſeruaſti, qui à globulo ictus, in humero ſecundum deltoidem, cum oſſis, & totius brachii perforatione, plagam quoque in pectore acceperat, ſecundum mamillam, in qua caro liuida, & ſimilis carni illi attritæ, quæ in brachii vulnere in parte ſumma extabat, comparebat, de quo Ioannem Brambach

germanũ & Camillum Bartolinũ porculenſem iuue nes curioſiſsimos, & artis medicæ imprimis ſtudioſos,& alios quam plurimos ſcholaſticos, qui tunc vnà mecum erant,optimos teſtes habeo. Verum quorſum pluribus verbis vtor, ad rem manifeſtiſsimam comprobandam? plumbum colliquatum ſi bombici ſuper poſueris,ne minimum quidem eius floccum vret. Hoc autem ſi argumentis conareris, refellere, diceresque in re humida conceptum calorem iuflãmare non poſſe, vt de aqua callida manifeſtum eſt, quæ veſicas in membris attollit, combuſtionem autem non facit. Dicerem,colliquatum plumbum feruidius longe eſſe, quam non colliquatum, quamuis humidiſsimum ſit, quando maiorem ſuſcipere calorem non poteſt, eo, quem in colliquefactione ſuſcepit. In hoc plumbum colliquatum, ſi ſclopetarium puluerẽ iniieceris,vix accendetur,ſi vero poſt coagulationem,illico hoc feceris, non accendetur, minus ergo carnem, non colliquatum plumbum aduret? Rurſus ſi liquefactum plumbum membro alicui ad moueris,bullas quidem excitabit, aduret autem minime,atque hoc intelliges,ſi ſuper carnis fruſtulum, liquefactum plumbum fuderis. Nos tamen cruſtam illam, quam alii in ſummo vulneris à globulo fieri duntaxat dixerunt,in profunda,& ima vulneris parte,etiam vidimus, quando ea in parte globulo occurrit, ſolida caro, quæ ictui aliquantulum reſtiterit. Quare in animum inducere non poſſum, globulos

à ſclo petis

à ſclopetis,aut bombardis iaculatos,ignitos eſſe, mẽbrumq́ cauterio poſſe afficere. Nequè in hoc etiã tuam animaduerſionem deſiderare vellem. Si ignito ferro corporis partem aliquam volumus adurere, p aliquod temporis ſpatium ferrum cãdens ſuper partem illam retinere cogimur,ſin aliter faceremus,nũquam quod intendimus aſſequeremur, ſihoc idem plumbo efficere vellemus,maiori profecto temporis ſpatio opus eſſet,cum nõ colliquatum plumbum minorem calorem concipiat, & ſi quem in ſe receperit calorem,eum breui tempore retinet. Poſſe igitur globulos calore aliquo, quem ex puluere, vel ex motu conceperint, in corporis parte aliqua, cauterium facere dicemus? Cum ad temporis punctum corporis partem, & ſi vis vniuerſum corpus perforent. Necq́ eorum opinionem prætereamus,qui ex motus vehementia globulos igneſcere dicunt,exemplum ducentes à ſulphuræ illitis ſagittis,in altumq́ iactis,quæ accenduntur ex aeris longa attritione quæ ad accendendum ignem apta eſt. nihilominus, quãuis ex Ar. ſciam, & ita re uera cum ipſo ſentiam, attritionem calefacere poſſe, tamen tantum calorem plumbeos globulos in iaculationibus ſuſcipere,vt inurere poſſint,cum his,qui hoc ſibi iam perſuaſerunt,non ſentimus: & qui talia de ſulphuræ illitis ſagittis protulere, adducti magis falſa ſententia, quam veritate ipſa, quamobrem ita ſe habere rem experientia non comprobauerint, antequã hæc tam oſcitanter,ac impu-

dēter ꝓferre, admiror, quæ cū mihi fuisset renūtiata, nō prius fidē adhibēdā iis duxi, q̄ occulata fide, nū sic esset res cognouissē: propositū. n. mihi ī omnibus ꝓ viribus, prius nihil affirmare, veritate nō ꝑspecta, & de his maxime, de quibus īter eruditos aliqua ē cōtrouersia, vt ī his in quibus Vesalius Gal. cōtradicit (quēadmodū scis) obseruaui, de quibus quidq̄ affirmare, aut negare volui, q̄ illud ad examē prius reuocauerī, & vero cōsentire, luce ipsa clarius ꝑspexeriʒ, vt alias, diis benefauentibus cognosces. Quocirca, vt artificiose, & cū canalibus fabricarentur sagittæ, quas totas cæra, & sulphure oblitas arcu partich o& mox balista īgēti, modo ī altū, modo ī lōgū iaculati simus, neq; sulphur tn̄ aut cæra acensa, aut colliquata fuit, atq; in hoc, multi testes optimi mihi sūt: Adde etiā hoc quod fide dignū fortasse nō videbitur, (testibus tn̄ grauissimis nō caret) sclopetū puluere bōbardico onorauisse (vt ita cū vulgo loquar) & sulphureo globulo, quem tandē & à propinquo, & à remotiori loco, in parietē semel atq; iterum & tertio immissimus, neque sulphur à sclopetario puluere, aut à motu vehemēti, & aereis attritione (quāq̄ vehemētiori īpetu, q̄ sagitta ab arcu, vel balista missa, feratur) accēsum aut liquatum fuit, sed parietem ita grauiter percussit, vt calcem, qua tectus ipse erat paries excauauerit, frustulaq; ipsius globuli, circū ipsam excauationē parieti, absq; aliq̄ sulphuris īmutatione substantiæ, aut coloris prioris, quo antequā in sclopetū immitteretur

præditũ erat adheſerint,teq; hoc experientia docebit: Quare uaniſſimũ eſſe, cõmentũ dicentiũ ſagittas ſulphuræ illatas,& in altũ iaculatas accendi,aut plũbeũ globulũ à ſclopetarii pulueris accẽſione, & motu ita calefieri,vt poſſit adurere cõcludimus, cũ nec cæra incaleſcat hac ratione,neq; ſulphur ipſũ accendatur, aut liqueſcat,quãuis à vi ſclopetarii pulueris accenſi impellatur,et citato motu ab circumfuſo aere,terratur pfriceturq̃,ſiue ſclopeto,ſiue arcu,aut baliſta eiaculetur. minus igitur plumbũ igneſcere dicemus:ex quo etiã vulnera à plũbeis globulis illata, ignis vim ſẽſiſſe,nulla nec vera,nec certa ratiõe probari poteſt: explodenda igitur iſtorũ opinio, q̃ abſurdã & vanã eſſe multis rationibus iã probauimus: Præter hæc ſi ex calore ĩ motu cõcepto, cruſtã globulos inducere velles,manifeſtiſſimo huic piculo pugnabit:vulneratus quippe à globulo in quattuor brachiorũ diſtãtia iaculato,in paruo illo motu ita poſſe incaleſcere globulũ,ut perurat carnẽ,nõ erit credẽdũ:cũ ob puluerẽ ipsũ ſclopetariũ accẽsũ calorẽ nõ cõtrahat, carnẽ tamẽ nihilominus attreret,& cõtũdet,ex quo cruſtam illam non à calore effici, ſed à contuſione ſolum(vt iam à nobis fuit probatum) exiſtimandum eſt.

Iſtis igitur ſic ppẽſis,vulnera à bõbardicis ſphærulis illata, nõ ignis vĩ sẽſiſſe, nec miſſas ſphærulas (vt dictũ eſt)cauterio poſſe ĩficere,aut adurere diſces:et tametſi aduerſarii aſſerãt,carnẽ circa vulnus,ignis calorẽ ſenſiſſe & combuſtionẽ,id iam falsũ eſſe noſtris

rationibus, & exemplis, in clarissima luce versatur: Vnde autem in vulneribus, quædam veluti crustra appareat, deinceps dicemus: Ex vehementi proinde contusione, à globulis facta, ipsa crusta videtur induci, qui qui quoniã sphærici sunt, & maximo impetu feruntur, lacerãt, diuellunt, cõtundunt, atteruntq; adeo contactas partes, vt eas nõ modo sanguine, sed vitali spiritu priuent, quo circa languescunt, liuescunt, & emoriuntur, ita vt crustam referant. quæ reuera crusta non est, quandoquidem hæc ab igne, vel ab ignito ferro dura admodum, & solida inducitur, propter humoris prius in carne contenti exiccationem. Istarum vero vulnerationum escharæ (vt ipsi dicunt) humidæ mirũ in modum sunt, tantoq; humore refertæ, vt corrumpantur sæpe. & putrescant, & syderatione, vt ita dicam, quam σφάκελον græci dicunt, vrgeantur, ob immodicum humorem in attrita carne collectũ, vt suo loco dicemus. quod in magnis etiam contusionibus aduertere licebit, veluti nos sæpe obseruauimus, in iis, qui in brachio, crure, aut pectore, saxo icti fuere, vel globo à lacertoso brachio, vel à funda, vel à Balista iacto, vel in contusionibus, aliis, quibus affecti fuerunt ii, in quorum crus equus ceciderat, aut quo vis alio modo, membrum aliquod obtritum fuerat, & cõtusum. in quibus sæpenumero caro tanquam mortua, & sanguine, & vitali spiritu carens, ex vehementi, & graui illa contusione, videbatur, & quæ tandem escharæ formam referebat, quam

uis re ipsa eschara non esset, nec nomine hoc recte appellari posset, cum nihil aliud sit ἐσχάρα, quam crusta, & combusta caro circa partem, cui vel ignis, vel ignitum instrumentum admotum fuit, vel aliquid aliud, quod potentia, vt ita dicam, adurendi vim habeat. Huic nostræ sentētiæ, suffragatur Pauli authoritas, qui docet, quomodo à re contundente facta vulnera dignoscantur: Quoniam vero inquit, & lapides sæpe, & murices, & plumbeæ glandes, atq; in genus quædam funda eiaculata, tum ex iaculantis vi, tum ex angulis, quibus prædita sunt, in corpus intruduntur, ac latent, ad ea cognoscenda his notis ducemur, si contrectemus, asperum, atq; inæqualem tumorem subesse sentimus, plaga nō prorsus recta, sed etiā maior, caro item contusa, ac liuida cernitur, dolor præterea cum grauitate quadā infestat. in hanc quoque opinionem iuerunt Auic. Haly. & Bucasis, & alii, qui à Paulo ipso eam omnes mutuo acceperunt. Quomobrem si diligenter animaduersionem adhibueris, in contusionibus, carnem liuidam, cōtusamq; videbis, quam isti ἐσχάδαν appellare voluerunt, quia ab ignis vi, globuli vulnera hæc facientes impellerentur, sed tamen contusa caro est, illiq; simillima, quam in contusionibus magnis, videri diximus, verū illa caro liuidior lōge, nigriorq;, & cum grauiori dolore est, quippe quæ violentiam maiorē passa sit, neq; proinde aliud, præterquā attrita caro, atq; emortua à proiecti globuli contusione est, qui qnamquam ab

igne impellatur, nõ tamẽ ignitus eſſe poteſt quandoquidẽ in bõbardico puluere accenſo, nõ tandiu moratur, vt ignẽ concipere valeat, quod etiã hoc exemplo clarũ euadet, ſi pro plũbeo globulo, in ſclopeto, aut bõbarda, papyrum impoſueris modice digitis vel dẽtibus cõtuſam, nõ enim cõburetur, ſed à ſclopeto in combuſta, & ab igne vix tacta egredietur, parteſq; quas tãget male afficiet, vt nonnumq̃ dũ Romæ eſſemus, in interregno vidimus, dũ ludi in foro diui petri celebrarentur, in quibus quãuis bõbardæ omnes, ac ſclopeti, puluere ſclopetario, & papyro implerentur, tamen ex papyri ictu quibusdã naſus euulſus & perforatus fuit, papyro ipſa illæſa: hoc etiã magis tibi cõſtabit, ſi pro glãde plumbea, cæreã ſphærulam ſclopeto cum puluere impoſueris, hanc à ſclopeto emiſſam, neq; liqueſcere, neq; incaleſcere, & partes ad quas perueniet, vehementr ledere videbis, ita vt ſi vel lignum petat, in eo ingentis contuſionis veſtigium relinquat, quod quidem, nullo à ſclopetario puluere accenſo calore affici arguit: adde etiam quod admiratione dignum videtur, rei, in quam iniecta fuerat, nõ adhærere, ſed proſilire, & retrocedere, nõ ſecus ac plumbea glans in parietem miſſa, quæ tamen ſi lique facta, aut calefacta eſſet, rei contactæ adhæreret, atquè etiam à motus vehementia calorem conciperet, ſi plumbeus globulus ita ſecundum iſtorum ſententiam tum à motu, tum à puluere afficeretur: quæ res cũ vero repugnet, illorum erit opinio abſurda,

qui si cæram calorem colliquefacientem capere non posse, ob uiscositatem paruam, paruumquè eius humorem responderent, eadem de plumbo essent affirmanda, quod minusquam cæra humidum est, hoc tamen calorem adeo intensum aiunt concipere, vt carmen valeat adurere, quod veritati quidem repugnat, tantum enim in se plumbum calorem retinere non posse, vt carnem perurat, demonstratum est: & si in corporis partes vim faciat, id motu ingenti, & contusione aget, quemadmodum etiam cærea glans, ab eodem instrumento iaculata: Ad hæc licet secundum Arist. motus calefaciat, ita nonnũquam vt plumbum in hisce sagittis, quæ feruntur liquefiat, hoc tamen rationem nostram, non subuertit, probatq; globulos sclopetarios comburere: quandoquidem plumbum, quo sagittæ muniuntur, in tenues laminas ac veluti bracteas redactum est, ita vt sine magno labore liquari possit: sed globuli sclopetarii crassi, solidiq; sunt. Ad hæc cum sagittæ hæ sphæricam figuram non habeant, magisq; in scindendo aere laborant, sphæricæ autem figuræ vt Arist. quarto meteorologicorum scribit, per aerem facilius feruntur quã cæteræ, quocirca cũ circũfusũ aerẽ difficilius fũdãt sagittæ, ĩ motu ingẽtiorẽ calorẽ cõcipiunt, quod in globulis nõ fit, cũ sphærici sint, & circũq̃q; faciliter voluẽtur, & modo ĩ hac modo in illa parte callefactio, si quã ex motu acqsiuerũt, circũspirãte vẽto extinguatur, & refrigeretur. cæterum

ſagittæ diutius in aere,dum impelluntur,commoran tur,quam globuli,tum ob aſcenſum,& deſcenſum,ſi in altum eiaculentur, tum quia ad ſimpliciorem aerem poſſunt peruenire,quo igniri poſſunt: ſclopetariis autem globulis hoc non accidit, neq; enim tam diu per aerem feruntur, neq; in altum mittuntur. Quare cum collimatum ſcopum pertingerint,plumbum non colliquari, neq; tantum incaleſcere poſſe, vt inurere valeat, credimus. Quocirca ſi neq; ex Bombardico puluere,vt de cærea ſphærula iam diximus,neq; ex motu,vt probatum eſt, calorem concipiunt, te etiam atq; etiã vellem cogitare,quomodo,ſi vniuerſus ſclopetarius puluis in ſclopeto comburitur, aut ſaltem parum extra ipſum, neq; globulos, ignis,aut accenſus puluis ad metam vſq;,in quam ia lantur, ſequatur, (quæ ſolet fere ſemper ducentum paſſus diſtare) quomodo in eis calor erit? calefieri ergo nullo pacto videntur, poſſe: At aduerſariis id quoq; fieri poſſe concedamus, quid tum? nonne à circumfuſo aere deinde refrigerarentur, ex quo abſurda ſatis, experimentoq; aduerſa res ſequeretur, in omnibus nimirum vulnerationibus à globulis illatis, eſcharam non reperiri, maxime enim cœlo pluuioſo,eiectos globulos,eſcharã non inducere,equum eſſet, ſiquidem calor,vel ex motu,vel ex Bombardico puluere conceptus, ab aere, & pluuia refrigeraretur: ad diuerſum tamen nos experientia excitauit, quandoquidẽ in vulneribus omnibus, ſiue pluuioſo,

ſiue ſudo

ſiue ſudo, ſiue pruinoſo, ſiue niuoſo cœlo à ſphæru-
lis iſtis plumbeis impoſitis, ſemper mortua illa caro,
attritaq; conſpicitur, quam iſti ἐσχάραν appellauere,
quæ nullo modo ab igne, ſed à contuſione inducta
eſt: Cæterum ſi globulos illos calorem capere ex
veloci duntaxat motu, & violentia ipſis globulis ad-
hibita velles, dicerem, neq; aliter crederem, ab aere
frigido recenti, cui (dum fertur) ſemper occurrit,
poſſe cœlo etiam ſereno extingui, quamquam in no-
ſtra adhuc perſiſtamus ſententia, neq; in ſuo motu,
tantum concipere calorem affirmamus, vt carnem
comburere valeant. Si vero ex vulgari illa opinione,
calorem manifeſtiſſime percipi diceres, ſi eiaſcula-
tus globus ſtatim tangatur, qui parietem percuſſerit.
Non tantum ob puluerem bombardicum, vel ob ce-
lerem motũ, ſed ex aeris colliſione, inter globulum
& parietem, quæ denſa corpora ſunt, contractum
fuiſſe calorem reſponderem, & hoc idem animad-
uerteretur, ſi manu ſaxum vel ferrum in parietem
aut aliud, quod corpore ſit ſolido iniiceretur, hoc ta-
men ſi in molle corpus iacularetur, non vtiq; con-
tingeret: quare globulis non tantum ineſſe calorem,
qui vſtionem facere poſſit patet: in illis tamen ali-
quem ineſſe calorem, cum Ariſt. ſentimus, tantum
autem vt corporis partes inurant (quod noſtris pla-
cuit aduerſariis) negamus: qui quamuis vulnera à
globulis plumbeis inuſta eſſe affirment, cum circa
vulnera ipſaruborē ſequi videant, inuſtarum tamen

partiũ hoc ſolum eſſe propriũ nolumus,quia in aliis quoq; vulneribus, ſeu contuſionibus, ob ſanguinem tenuiorẽ,rubor,quem græci ἐρυσϖέλασ appellant,ſe qui ſolet,qui quidẽ rubor,in cõtuſionibus potiſſimũ euenit, cum à contundente re maior fiat dolor, quã ab incidente,vt in his qui flagello,aut virga,aut alia re ſolida,cæſſi fuere, nequè id temere, ſi quidem faci lius irritatus tenuior ſanguis in corpore exiſtens, ad particulam dolore affectam, confluit, quemadmodum in corporis partibus ab ignita re ictis, licet videre: Proinde mirum non ſit,ſi in globulorum vul nerationibus, rubor appareat, & dolor, & grauitas ſentiatur,vt abunde declaratum arbitror: Quod ve ro ad nonam vſquè diem vulnera ab ignita re facta, increſcant, & augeantur, vulgaris opinio eſt, neq; tamen ratione caret, quia eſcharam ab igne inductam, nouem illis diebus, abſcedit, vt plurimum ex puris generatione, & aduſtæ carnis putrefactione, vulgus, ex ignis natura, vulnera talia ad nonam vſquè diem augeri, putauit, hoc tamen idem, abſceſſione aliarum cruſtarum obſeruatur, quæ à rebus potentia cauſticis, fiunt,quod ſi in iſtis vulneribus etiam apparet, huiuſmodi augumentum & dilatatio ex putrefactione, & abſceſſione contuſæ carnis,non ex ignis natura (cum nullam ignis vim ſenſerint) fieri dicemus.

an vulnera hæc ex puluere veneno aliquo infecta ſint.

Habes igitur mi Ioannes vulnera à globulis illata, aduſta non eſſe, neq; etiam vllam ignis vim paſſa

esse : Qua propter vt adusta vulnera, aut aliquo-
modo ab igne affecta, non esse curanda, sed tam-
quam ab atterente re, & contundente facta, me-
dicanda, vt dicemus. Adde etiam non vt vene-
no infectis, medicinas esse faciendas, quamuis alii,
præter contusionem perustionemquè, veneno in-
fecta esse, asseuerant, fortasse ita rem se habe-
re, ex hoc adducti, quia facile vulnera huius-
modi depascentia, serpentiaquè fiunt : Verum
quantum errent, manifestum euadet, si ex quibus
sclopetarius puluis constet, dixerimus. Recipit
enim, sulphur, nitrum, carbones, salicum, vel
auellanarum, quorum nullum simplex veneno-
sum est, siue illud, vt internis medearis morbis ex-
hibeas, siue vt externis medicinam facias, affecto
loco apposueris, vt de sulphure videre licet, quod
à Galeno in libro de simpli. med. fac. ad innu-
meros morbos sanandos, maxime commenda-
tur, vt ad scabiem, & lepram tollendam, & ad
quamplurimos alios affectus fugandos, & ad ve
nenatorum quorundam morsus sanandos, de eo
enim sic scribit, sulphur omne trahendi vim possi,
det, estquè temperamenti calidi, atq; essentiæ te,
nuis, adeo vt ad nulla venenatorum animalium,
resistat. Si per interius propinatur, deleteria na,
tura caret, vt ex Diosc. lib. V. Cap. LXXIII.
colligimus, sic dicente. Prodest tussibus suspirosis,
peruléta extussientibus, in ouo sumptũ, aut suffitũ,

Nitrum vero noſtrum antiquorum authoritate carere veneno, non poſſum probare, niſi coniecturis quibuſdam quoniam noſtrum nitrum, ex quo puluis ſclopetarius conſtat, arte paratum eſt, modoquè diuerſo ab illo, quo antiquorum nitrum præparabatur: Antiquorum enim nitrum, modo ex efflores-centia terræ cuiuſdam, vt ſal in mineris ſupra terrã, colligebatur, modo arte ex aqua nili fluminis fiebat, quemadmodum de ſalis præparatione Plin. tradit, quo frequenter in arte medica vtebatur: Noſtrum autem nitrum fit ex terra diu ſub tecto ſeruata, aut ex ſuum, vel ouium, limo ſtercoreue, ſuperfundendo aquam per diem, quæ deinde nitroſitatem in ea terra contentam contrahat, præterea ad craſſitiem quãdam huiuſmodi aqua decocta in nitri ſtirias vertitur mutaturquè, ex quo ſclopetarius puluis cum prædictis rebus, conficitur: Sed nitrum quoquomodo paratum fuerit, nihil aliud eſt quam terræ nitroſitas quædam concreta, noſtro tempore in parietibuſ humidis nitrum eiuſmodi colligitur: vtcumquè tamen paretur, nitrum ſiue epotum ſiue extrinſecus admotum, facultatis eſt digerentis, virtutiſquè mediæ inter ſalem, & aphronitrum ſecundum Gal. viiii. & xi. de ſimp. med. fac. noſtrum autem nitrũ venenoſa vi præditum ſit nec ne, nulla antiquorum authoritate venenoſa vi præditum eſſe, poſſem affirmare. Verum cum eodem modo quo antiquorum nitrum cõficiatur, crederem nullo veneno im-

butum esse, & tuto ebibi posse, quemadmodum nō-nulli, fidem adhibentes cōmentariis in Mes. à Monachis illis editis, impune medicamenta ex nitro cō fecta in magna copia sumpserunt, ex quo si epotum nitrum non nocet, corporis partibus admotum minus nocere credendum est, quoniam scabiei, & exulcerationibus cutis fortiter exiccādo, vt sal (cum maiori tamen stipticitate) medetur. Veneni autem vim carbonibus salicis, aut auellanæ inesse minus credendum est, mulieres eos in affectu piccationis sine periculo comedentes vidimus: Carbones quoquè nos in quadam præparatione pillularum pro morbo gallico, vt pulueris præcipitati colorem occultaremus, addidimus, tutoquè exhibuimus. Si vero externæ corporis parti admoueantur nocebunt minus, cum tantum exiccent absquè mordicatione, atquè hoc in illis obseruauimus, qui quādoquè caracteres, cruces, vel litteras in brachio, vel in alia corporis parte, pingunt, acu vel stylo compungendo, & cuticulam perforando, carbones deinde in tenuissimum pollinem redactos, loco superponendo, & confricando, nullum tamen veneni, vestigium, in perforata & compuncta cute apparet. Quod si ex admixtione nitri, sulphuris, & salicis, vel auellanæ carbonum, vim quamdam mediam veneno non carentem produci diceres, vt de antidoti virtute, in theriacæ qualitate contra venenum, dixit Andromachus, dicerem etiam puluerem istum veneno præditum non esse,

ſed virtute tãtum maxime exiccante, propter nitrũ, ſulphurquè cruſtam aliquam leuem inducentia, vt experientia nos docuit: ſi enim ſerpẽtibus vlceribus, venis, vel aliis partibus adduntur, inſigniter exiccant, exeſionem interficiendo, nullamq; venenoſitatem (vt ita loquar) relinquendo: & id facilius intelligetur in illis, in quorum faciem granula pulueris dum nimis ſclopeti foramini, in quo primum puluis accenditur, admouent vultum, aut quouis modo alio in faciem exiluerint, quæ adeo ibi figuntur integra, vt perpetuo, poſt vlcuſculi facti ab ipſis granulis, percutientibus, & contundentibus, conſolidationem, (niſi maxima adhibita fuerit diligentia) ibi nigredo appareat, vt pluribus, in calce huius tractatus, de hoc agemus, curationemquè huiuſmodi vlcuſculorum, quam hactenus deſideraviſti, ſcribemus, qualem (vt ſcis) illuſtri comiti Cornelio Bentiuolo iuueni ſtrenuiſſimo, adhibuimus, in cuius faciem, ac ſiniſtri oculi adnatam, ſclopetarii pulueris granula multa Romæ, in illis ludis, de quibus paulo ante mentionem fecimus, proſiluerant, itaquè carni infixa erant, cum nigredine nõ pauca, vt viſu turpiſſimum eſſet: ei tamẽ ita medicinam fecimus, vt ne macula quidem, niſi in adnata oculi, cui medicamẽta admouere veritus ſuꝫ, relinqueretur: nullum tamen in hiſce ulcuſculis venenũ fuiſſe imbibitũ, animaduertimus. Quapropter numquam adducerer, vt crederem, puluerem ſclo

petarium venenatum esse, aut vulnus à globulis istis impositum, venenum aliquod obbibisse, sed malitiam si qua dum exeunt prediti sunt, (quod tamen falsum esse dicimus) exuere, tempore illo quo deferuntur. Quocirca vulnera hæc nullum hausisse omnino venenum, quamuis nonnumquam σφακέλον & exesionem patiantur, affirmamus. Symptomata enim hæc, non à puluere, sed à contusa attritaquè, & à mortua carne eueniunt, in qua humor à vulnere profluens imbibitur, qui cum copiosus existat, & naturali calore careat, putrescit, & proximas partes contingendo, eas corrumpit, atquè hæ rursus proximas deinceps inficiunt, quemadmodum in sphacelo, & phagedæna fieri videmus, aut in maxima totius corporis cacochymia, maxima scilicet causarum, quæ incommodare vlceribus possunt, vt refert Gal. quarto meth. quo loco, de causis omnibus, pluribus verbis differit, quæ vlcera depascentia reddere possunt, quæ vel herpetas nominat, quando scilicet, summa tantum cutis, ab humore maligno exeditur, vel phagedænas, quando subiecta corrumpitur caro, atquè hæc vulnera putrida, & depascentia nonnulli etiam vocauere vt Gal. vi. aphor. xlv. scribit. Verum vulnera, à globulis plumbeis illata, depascentia, facilius quam cætera fiunt, ob attritam, & contusam illam carnem, & ob malorum succorũ vniuersi corporis copiam, non quia vt aliis pla-

cuit, venenata sint: Quot si ita vt ipsi auiunt esset, vulnera omnia à sclopeticis globulis imposita, putrida atque despascentia esse deberent, essentque istorum vulnerum hæ propriæ differentiæ, cum tamen, vlceris alicuius, has proprias esse differentias, Gal. non placeat, vi. aphor. xxxxv. sed cõpositas quasdam passiones, ex vlcere, & putredine: & etiam absquè putredine vlcera esse possint, vt idẽ asseruit, tertio, & quarto meth. sed cum non omnia talia vulnera putrida depascentiaquè sint, veneno esse infecta, inficiandum est.

Habes igitur vulnera huiusmodi, nec ex puluere, nec aliunde venenata esse, nequè ignis vim & calorem sensisse, & proinde tanquam inusta, curanda non esse: verum quomodo adhibenda curatio his sit, nunc audies.

Vulnerum Curatio à Sclopeto factorum.

Vulnera à globulis illata, quoniam vel in carnosis partibus sunt, vel in neruosis, vel cum læsione ossis alicuius, vel sine læsione, vel carni, vel ossi globuli soli infixi sunt, vel cum vestimentorum parte, vel cum particula armaturæ ferreæ, aut cum hamis loricæ, erit igitur ab ipso statim initio, diligenter animaduertendũ, num vulnus simplex sit, sine contusione & dolore, an cum fractura ossis, an cum globulo solo, vel cum vestimenti parte, an cum armaturæ ferreæ laminula, an cum hamis loricæ, & similium infixione (vt ita dicã:) et morbi essentia statuenda, &

endo, & absouenda, vt admonuit Gal. primo acut. , com. iii. dicens : In primis quis non sit effectus, di- , gnoscere oportet, deinde ipsius curationem, ita ag- , gredi : Non enim eodem modo curari possunt omnia, vt à Gal. iii. art. med. de simplicibus & compo sitis morbis proditum est longa oratione, quam in præsentia recensere, superfluo facerem, fingamus ita què, carnosam particulam quampiam à plũbeo globulo ictam, vulnus cum contusione accepisse, absquè rei alicuius in ipso vulnere retentione, erit quidem istius morbi essentia, continui solutio, contusio, & do lor : Solutio continui, & contusio in carne fiet à glo bulo perforante & contundente, dolor deinde seque tur ex carnis dilaniatione & attritu, à quibus omnibus, tota curandi ratio, sumen da est : Verumtamen indicationes curatiuæ, què ab his sumuntur, sibi aduersari videntur, solutio enim continui, consolidatio nem, & vnionem indicant, què per exiccantia medicamenta absoluetur, secundum Hipp. lib. de vlc. Contuso autem vlneri, aut phlegmonoso, concoquen tia, seu pus mouentia, conueniunt, ait enim adducto loco Hipp. medendum est, vt quam celerrime, suppuretur, neccesse est enim, carnes sic cõtusas putresce, re, ac in pus verti, vt dictum à Gal. fuit iii. & vii. meth. vbi de ventriculi affectibus loquitur : Dolor vero, medicamentis, calida & humida qualitate præ ditis sedari postulat, sicut à Gal. declaratur. vii. de comp. med. secundum genera, de aqua calida, du-

&. 3. meth.

carnosæ par tis vulnus.

& Gal. 3. art. med. & 3. me th.

& ab Hipp. lib. de frac. cranei. & Ga 5. de sim. me. fac. & 4. 6. 12. 13. meth.

calida & humida medicamemta solutioni cōtinui aduersantur.

cens exemplū, verum calida, & humida qualitate prædita medicamēta solutioni cōtinui aduersantur, Gal. iii. meth. tamē si scopos ab ipso propositos intuebimur, ab eo fine quo nō, curatio erit inchoāda, cæteris tamen nō neglectis, vulnere nēpe cōtusione, & phlegmone, vel quouis alio symptomate, si adderit vulnus tamen ipsū, ab initio re vera esset curandū, quoniā solutioni cōtinui omni, cū sit morbus in cōpositione, vt ait Gal. iii. art. med. cōsolidatio cōuenit. propriaq; ipsius est curatio: Quæ quidem continui solutio, si alicui præternaturali affectui coniuncta erit, eius curatio non vt simplicis vulneris erit, sed primū affectui vulneri cōiuncto, deinde vulneri ipsi medebimur: quandoquidē cum vulneri circūiacens caro contusa sit, & phlegmone vt plurimū vrgeatur, qui tumor est præternaturā, fieri non potest, vt commode sanetur vulnus, sed multo maius potius reddetur, nisi loco in quo fuerit, prius medicatus fueris: In proposita igitur nostra hypotesi si contusa attritaquè sit caro, phlegmonequè vrgeatur, non consolidabitur vulnus: nequè etiam attritam & contusam carnem remouebimus, non sedato prius dolore, si aliquis dolor vlceris locum infestet: Quapropter ei, cui primum mederi debueramus (vulneri nempe ipsi,) postremum curatur. Scopi itaq; vulnerum curandorum à globulis sclopetariis, aut bōbardicis acceptorum sic erūt propositi, vt primo dolorem remittamus vt etiā Auic. iiii. quar.: cap. de vulnere cum dolore placuit

vnde curatio inchoanda.

& lib. de cau. morb.

contusione, & vulnere interim non neglectis: deinde animum in ipsam contusionem defigemus: quibus remotis, & vulneris cauo carne repleto, vt vltimo declarabimus, operã dabimus, vt vulnus cõsolidetur quod quidẽ facile deinde cõsequemur: Acceptũ vulnus à globulo bõbardico, seu sclopetario, dignoscetur ex cõtusione, vulneris figura, quæ circularis est, & parua, ex ægrotãtis relatiõe, tumore inæquali, liuore carnis, & dolore graui, quẽ sẽper aliquod sãguinis profluuiũ sequi solet quod secũdũ Gal. v. me. sistẽdũ est, quãdo hoc neglecto, curari vulnus non posset; à quo etiã vulnere, si parua sãguinis copia deflueret, ob cõtusionẽ, sanguinẽ ad partẽ aliã impelletẽ, vel ob aliã causam, fluorẽ ipsum sanguinis impedientẽ, exploratis prius ægrotantis viribus, frictione aliqua, vel leui caprificatione sanguinem educes, ex Hipp. sententia, lib. de vlc. ita scribentis, omni vulneri recenter ,, facto, nisi in ventre sit, ex ipso statim plus, vel mi- ,, nus sanguinis effluere, expedit, & quæ sequuntur, ,, ho[illegible]dem ex Hipp. decreto, admonet Gal. iiii. meth. sic scribens fit enim, inquit Hipp. effluẽte sanguine, ,, vulnus siccius, proinde sanius: addit præterea & minus ,, inflãmatione infestatur: deinde, si nimis deflueret lin ,, teola, uvel pluilli in posca (quæ ex aqua, & aceto cõponitur) madefacti apponantur: verum quoniã neque acetũ omne æque acre est, aquæ admixtiõe ad tẽperiẽ quãdã, ita vt bibi possit, reducẽdũ est, vt Gal. ii. ad Glauc. docet, vel puluilli aut lenteola illa in oui

quibus notis vulnus acceptũ a globulis sclopetariis dignoscatur.

& cæl. lib. 5. cap. 26.

sistẽtia fluxũ sanguinis.

oui albumen vlneribus cō tusis maxime cōmodū

albore cū sale, immergi, & madefieri debent, vt Paul. lib. VI. cap. de palpebrarum affectibus, admonet, quod medicamentū, istis præsertim vulneribus, nostro quidem iudicio, mirumimmodum conducet, & & ad attritam, & mortuam illam carnem exiccandam, quam isti escharam vocauerunt, conferet: nec verendus est dolor, quippe huiusmodi medicamentum, parum vulnera illa mordet, ob carnem emortuam contusam & sensu destitutam: non tamen, vt lenteola hoc medicamēto imbuta vulneris fundum tangerent vllo modo suaderem, cum vuiuersum vulnus carne illa attrita æque circumdatum non sit. frigida etiam aqua linteola posses imbuere, ex Pau. sententia, lib. VI. cap. XXXIIII. repellit enim humores propter dolorem ad vulnus confluentes, fluxumquè sanguinis sistit. Cæterum si maximum esset sanguinis profluuium, oui albori & sali pulueres aliquos emplacticos posses addere, vt bolumarmenā, thus, aloé, & consimilia, de quibus Gal. V. meth. scribit, quæ inde si libet desumere poteris. Vulnere deinde vniuerso linteolum vel puluillum, in antedicto medicamento, cui aliquid rosacei olei, admistum sit superpones, tum vt dolor leuetur, tum vt fluxio humorum, qui facile ad vulnus propter cōtusionem defluerent, impediatur, ex Gal. decreto iii. art. med. sic scribentis. Fluentes humores repellendi, qui autem fluxere, discutiendi. Verum quoniam omnes vulnerationes tam contundendo quam cædendo illatæ, penicillis

ex linteolis, vel ex rebus aliis conceptis (quos Barbari turundas & tentas) græci autem τὰ ἔμμοτα appellat, ideo ne claudantur, vel vt aperiantur magis, vel vt mundentur, & detergantur, vel vt pus, & ἰχὼρ idest ſanies deffluant, vel vt medicamenta commode in vulnus ipsũ immittantur, vel ob alias multas cauſas, quas nunc recenſere moleſtum eſſet, cõſtipari ad fundum vſquè ſolent, aduertendum etiam atquè etiã eſt (quamuis nonnulli ſint, qui laqueum ab vtraquè parte, ſi membrum proforatum ſit, vulneri inſerant) ne hoc in hiſce vulneribus faciamus, tum ob ingentem cõtuſionem, quæ cauſa eſt, vt attrita caro illa ex vulnere excidat, tum ob maximum, & vehementiſſimum dolorem qui accitur, dum laqueus intromittitur, & in vulnere retinetur. Quaꝑpter nullũ vel paruũ admodũ peniculũ primis ſaltẽ diebus ĩponimus, & tãtæ duntaxat longitudinis crasſitudiniſquè, vt ne vulnus claudatur, poſſit prohibere, quo aptè ex vulnere pus effluat: Nequè vulneris interioris comglutinatio verenda erit, ſiquidem tanta attritio & contuſio carnis in toto vulnere eſt, vt nullo modo conſolidari poſſit, niſi poſt contuſæ & attritæ illius carnis putrefactionem, & ablationem, & nouæ carnis generationem: aliquid tamen ex prædictis medicamini bus aperto ori vulneris poteris inſtillare, fugiesquè magnorũ & longorũ penicillorũ & laqueorũ inſertiones, præcipue ne dolor ex his excitetur, cum paulo ante monſtrauerimus, & ex Gal. placitis probaue-

peniculli in fundũ vulneris mittendi nõ ſunt tum quales & 4. eſſe debeant primis dieb.

rimus, in istorũ vulnerum curatione primã indicationẽ à doloris sedatione sumi, qui nõ mediocris cõmoueretur, cũ maximo ægrotãtis incõmodo, si penicilli crassi, & longi ad fundũ vsq; vulneris, vel laquei imponerẽtur, tãtus enim in istis vulneribus sensus est, vt vix dolori, qui ex penicillorũ & laqueorũ contactu efficeretur, æger resisteret, quãuis in mẽbro carnoso admodum, huiusmodi vulnera excepta essent. Vsus igitur peniculorũ vniuersũ vulnus cõstipãtiũ, primis saltem diebus intercidat, quibus neque carnis generatione, nequè vlceris abstersione, sed doloris mitigatione, & attritæ carnis putrefactione indigemus. Cum vero in vulnere salutem aliquam, & securitatem cognoueris, pro vt res suadebit, penicillos vulneri impones. Peniculos itaquè ex stupa probe pexa, & sordibus omnibus carente, modo minores, modo crassiores, modo longiores pro vulneris latitudine, & profunditate concipies, quos medicaminibus, de quibus iam egimus, illitos vulneri leuiter, ne exacerbetur dolor inseres, vel exiguum medicamenti illius ori vulneris, quod primis quidẽ diebus hiat, ac patet instillabis, His peractis linteolũ, vel puluillũ ex eadẽ stupa (vt dictũ est) eodẽ medicamẽto imbutũ, & illitũ vulneri superpones, fasciolaquè lata, & lõga, & apta, perinde ac mẽbri vulnerati magnitudo exiget, vulnus obligabis, vt cel, docuit lib. vi. cap. xxvi cuius verba non est quod in præsentia adducam, vel declarem, cum tu sepius vul-

ex quibus peniculi fieri debeant.

& gal. in lib. de his quæ in med. fiunt & in lib. de fas.

neribus, ſecundum eius decreta mederi me videris, ac tu quæ ab ipſo ſcribũtur per te diſcere poſſis, nequè etiam hic locus omnia ad omnium vlcerum curationem ſpectantia, recenſeri expoſtulat, & nunc vulnerum à ſclopetorum globulis acceptorũ, atq; eorum ſymptomatum curationem, de qua nemo ante hac (quod ſciam) quod ſatis ſit ſcripſit, perſequi ſtatuerimus. Obligato itaquè vulnere ægro ad ſequentem vſque diem quietem imperabis, mẽbro primũ in quo vulnus eſt in aptiſſima figura nec dolore infeſtetur compoſito. operam dando quoadeius fieri poteſt, vt interim ab inflammatione vulnus tuearis, vt in lib. de artic. his verbis admonuit Gal. ſtudendum enim vt contuſiones præcipue quidem ab inflammatione conſeruemus, & ſi inflammantur, vt quam citiſſime inflammationẽ finiamus, atquè etiam Auic. ter. pri. cap. xxviii. admonet vt in contuſionibus, quantum in nobis eſt dolorem leuemus, & à membro materiam arceamus. Ad hunc finem propoſitum multis modis peruenire poteris, ſanguinis miſſione, clyſteribus, purgationibus, ligaturis, frictionibus, quiete, dieta, & repellentibus medicinis vulneris circũiacentibus partibus admotis: de quibus inferius obiter agemus. Melius tamen cõſuleres, eodẽ tẽpore nulla ratione diei aut noctis habita, ſi reuulſionis gratia venã ſecares, vt præcepit Gal. in lib. de cur. rat. per ſag. mis, cum humores continue ad vulnus confluat, ipſeque dolor humores tanquam

post ligaurã quid agendũ

quibus dolor remiti poſſit

primo die reuulſionis gratia vena ſecãda & ad dolorẽ leuandum

post coctio-
nē in vētri-
culo tactā &
post excre-
mētorū de-
iectionē faci
enda missio
sanguinis.
&. 9. meth.
clyster san-
guinis missi
onē ꝑcedit.
& Aui. 4.p.
Auēz. 3. de
feb.
ad dolorē le
nādū sangui
nis missio
præstātissi-
mum est re-
medium.

cucurbitula, vt à Gal v. meth. dictū est trahat. illud tamen semper memoriæ retineri vellem, vt sanguinis illa missio, cibis in venticulo cuncoctis, & est excrementorū deiectionē fieret, vt in lib, de sanguinis missione admonet, Gal· & si sponte aluus non deiiciat leui aliquo & blando clystere subducenda excrementa sunt, iuxta Pauli sententiā lib. vi, cad. de sec. venæ, nisi forte morbi vis & doloris vehemētia vrgerēt, tūc enim statim sanguis mittendus esset, quando nullum præstantius remediū sit, quā ipsa sanguinis missio ad dolorē leuandū, vt Gal. placuit. p. aph. xxiii. quia tunc non extra rem esset, venam prius secare, deinde clystere aluum, purgare, vt iiii. de rat. vic. in acu. admonuir Hipp. namquè si hoc negligeretur, vel serius quam par sit clystere aluum purgaremus, forte tum dolor, tum humorum defluxus, vel abscessus alicuius, vel maioris inflāmationis præcipuæ causæ essēt, Secetur igitur prius vena, si ita res suadebit Gal. præceptis in lib. de cur. rat. per sang. miss. & licet in vulnere, aut contisioue nulla inflammatio aut nullus magnus morbus sit, sanguinis missio omitti non debet, hac enim magni morbi futuri, & inflāmationis impendēs periculum propulsabimus. Auic. testimonio quar. quar. quod qui magnis istis affecti sunt vulneribus sæpenumero subeunt, hoc idem quar. p. scribebat his verbis, de melioribus cum quibus intendimus curationem vulnerum, & probibitionem apostematis. &c. & ii. de frac. dicebat Gal. caue ante

omnia

omnia ne fiat inflammatio, licet corpus non ſit plethoricum, dummodo futuri magni morbi immineat periculum, & in lib. de ſec. venæ addebat, at vero non ſolum vbi adeſt plenitudo ſiue ea ad vires referatur ſiue ad humorum infuſionem, mirifice prodeſt venæ ſectio, verum etiam citra plenitudinem inflammationi incipienti, aut exitu, aut dolore, aut partium debilitate, dolor enim ſanguinem ad ſe trahit, & partibus debilitatis inflammationem, etiam ſi nō in corpore plenitudo ſit, procreat, & in lib. de art. ait, etiā exiſtente contuſione, vel vulnere paruo confert &c. Facta excrementorum euacuatione ſiue ſpontanea, ſiue per clyſteres, venam ſecari præcipies, ſex vel octo vncias ſanguinis, aut decem mittendo, pro laborantis robore, conſuetudine, ætate, regione, & anni conſtitutione. Quæ quidem ſanguinis miſſio, ſi primis diebus medicorum imperitia omiſſa fuiſſet, tertia, vel quarta, vel quinta die, modo humores in motu adhuc ſint, & fluere poſſint, ſecāda vena eſt, dierū enim in ſanguinis miſſione, ratio non habetur, Gal. in lib. de cur. rat. per ſang. miſſ. ſic ſcribente. quocunquè enim die ſanguinis mittendi ſcopum inueneris in eo auxilium adhibendū eſt, & ſi vel vigeſimus is ab initio extiterit, iccirco vena ſecabitur. quod cum gratia reuulſionis in vulneribus fiat, ſecundū Gal. v. meth. miſſionem ſanguinis bipartiri magis mihi placeret, vt idem Gal. in lib. de cur. rat. per ſang. miſſ. cenſuit, prima die igitur partem vnā ſanguinis detrahes,

& ī lib. de ple lib. de ſec. venæ, & 4 meth quæ ſāg. quātitas mittēda

in ſāng. miſſ. dierum ratio non habetur.

ſang. miſſio ſi partitur maior fit reuulſio.

ſequenti die alteram. hoc enim facto ipſo etiam Gal. teſte maior fit reuulſio, quam ſolam in vulneribus iſtis ſpectamus, quam ſi eodem tempore vnica fieret ſanguinis miſſio: verum quoniam in onmi morbo minimè ſemper eadem vena ſecanda eſt, pro inde, quæ ſecanda vena ſit, animaduertendum, Quippe ſi morbus, vel plaga ſupra collum in parte aliqua ſit, humerariam venam, quam alii capitis venam appellant ſecabis, quamuis ea non ſemper ſed rariſſime à iugulari vena oriatur, vt ex anathome diſces, quãquãuis Veſalius aliter, & alii authores ſcripſerint, nos tamen ſecus rem ſe habere docebimus, oſtendemusquè ſi in affectibus ſupra collum inciditur, prodeſſe ob fibrarum rectitudinem, non quia à iugulari vena originem ducat. ſi vero à collo vſque ad ſectum trãſuerſum, quod διάφραγμα dicitur affeſtio ſit, axillarem ſeu iecorariam diſſecabis, ſi infra ſeptum tranſuerſum morbus ſit, venam poplitis vel maleoli ſcindes, vt ſcripſit Gal. in lib. de cur. rat. per ſang. miſſ. vbi in antiquos inuehitur, qui indiſcriminatim venas ſecabant, Aliud tamen dignum animaduerſione occurrit, quod fideliter memoriæ etiam mandabis, morbo ſupra collum exiſtente, ſi plethoricum fuerit corpus, in morbi principio, ac humerariam venam ſecare non licere, ſed vt plenitudinem minuamus ne ad caput ſanguis feratur, iecoraria incidenda vena eſt, deinde vt reuellas ab humeraria ſanguinem detrahes, & ſi infra ſeptũ tranſuerſum affectus ſit, ad-

quæ ſit venà ſit ſecanda.

Capitis vena rarisſime a iugulari oritur

Corpore plethorico exiſtẽte ſi affectio ſupra collũ fuerit humeraria nõ incidẽda vena eſt.

ſitque plenitudo nõ ex poplite prius ſanguinẽ mittes, ſed ab axillari primũ, deinde ex poplite sãguinẽ educes, vt eodẽ loco fuit Gal. opinio, in quã etiã autor de renũ affectibus, & Auic. iuere: Sed quoniã inter præſtantes alioquin medicos tanta eſt diſſenſio, vtrũ in eodẽ, an in oppoſito latere, vena incidẽda ſit, paucis verbis quid de re hac ſentiã, de qua adhuc tãta inter medicos eſt diſcordia, abſoluã, & alias (diis bene fauẽtibus) in cõmẽtariis noſtris in vi. lib. Pau. exactius, & lõgiori oratione hoc perſequemur. In præſentia autẽ ſolũ quãtũ ad ꝓpoſitũ attinet, afferã, dicãq; non vno, & eodem modo, & morbis ab internis cauſis, ſeu præcedentibus ortis, quorum cauſa humorum corruptio, vel multitudo eſt, & his quibus, ob externas cauſas, vel procatarcticas, corpora præſertim ſana vrgentur, medicandũ eſſe. In omnibus igitur vulneribus & plagis, vt ab aduerſo latere sãguis detraheretur, conſulerem, quia & in oppoſitam partem reuellitur ſanguis, & ad vulnus humorum fluxus impeditur, quod à Gal. in lib. de cur. rat. per ſang. miſſ. his verbis animaduerſum eſt. in fluentibus humoribus oportet reuellere, ſed ex qua parte melior moliatur reuulſio, idem iii. art. med. lxxxxix. his verbis admonuit, at attrahendi ex omni parte, & loco ad oppoſitas partes communis eſt indicatio, ad quã maxime diſtãtia deriuatio vero ad vicina &c. Præcepto itaquè Gal. partis aduerſæ vena, tanquam quæ à vulnere plurimum diſtet, incidẽda eſt, ratioquè rei huic

â quo latère vena ſecanda ſit, paucis verbis declaratur.

ſubſcribit,quoniam omnis noſtra mens, & cōſilium eſt,vt humores reuellamus, eorumquè fluxū ad particulam corporis læſam, intercipiamus, ſed reuulſio cum à remotiori parte fiat vt Gal. iiii. meth. ex aduerſo latere iccirco venam ut reuellamus, incidimus,neque etiam in hac re Gal. authoritatem deſideramus, iiii. meth. ſic dicentis, Quando maxime influunt humores, tunc ad contraria reuellere oportet, idem ſenſit Gal. lib. de cur. rat. per ſang. miſſ. eoquè magis in hanc trahor ſententiam quando nos etiam præſeruationis cauſa in iſtis affectibus ſanguinem mittimus,cum Gal. videam,& Pau. lib. vi. cap. de ſang. miſſ. in perſeueratione appopleſiæ, pedis venam tāquam ab affecto loco magis remotam incidere, Secta proinde,vt diximus,in aduerſo latere vena, victus ratio inſtituenda eſt,& ea quidem tenuis ſiquidem inflammationi inceptæ,aut inflammationis impendenti periculo victus tenuis potiſſimum occurrit,& aduerſatur, quod à Gal. in lib. de cur. rat. per ſang. miſſ. proditum eſt, qui ſic ſcribit, verum quod principatus, ac veluti ſumma curationis non lipientibus modo,ſed in omnibus fere affectibus aliis,etiam in accurato victu potiſſimum conſiſtere, neminem latere opinor, & in lib. de miſſ. ſang. aduerſus Eraſiſtratum ſic etiam ſcribit, circa initia ægritudinum, ac inflammationum generationis, omnis ciborum ſorbitionumquè à dicto prorſus exhibitio ſubtrahenda eſt, & Auic. aſſerit tantum ſolum cibi exhi-

& 5. meth. in principio ſcribit.

& 2. ad glauc.

victus ratio.

bendum, vt æger sufficiat, & perduret, cui senten-
tiæ Gal. cæterique locupletes authores suffragati sūt.
ægrum itaque ferculo ex pane confecto, quod pana,
tellam vocant, cui melopeponis semina vel saccharū,
vel prisana hordeacea optime parata, aut ferculis ex
boragine, vel lactuca, vel intybo, & similibus, ho-
ra consueta nutries (nisi aliquod symptoma obstet)
vt consuetudinem retineas, iuxta Gal. sententiam xi.
meth. cibumque deduces, & augebis, prout morbus
consulet, & pro qualitate exercitiorum ægrotantis,
quando ciborum minor quantitas quiescentibus, quā
his, qui ambulant, concedatur ab Hipp. lib. de artic.
quiescentibus inquit tenuior victus exhibendus: Ve- istis vulnerib. vinū minime conuenire.
rum à vino arcendi sunt vt iiii. meth. aduertit Gal.
vbi de vino mentionem facit, inquit enim non latet
autem & de vini vsu quod cauendum est, vbi phleg-
monis suspicio adest, alias dari nihil vetat, sed quo
niam in huiusmodi vulneribus maximopere ne in-
flammatio fiat, veremur, ideo vinum exhibendum
non est, vt docuit Hipp. lib. de vul. sic scribens, pa
rum comedere, & aquam potare in omnibus vulne-
ribus, & vlceribus, maxime confert. & magis recen-
tibus, quàm vetustis, vt Cæl. & alii grauissimi autho.
res prodidere, exhibebis etiam decoctam aquam per
totum saltem tempus illud, quo inflammationis im-
pēdeat periculum, & eam vel simplicem, vel cum vi-
no granatorum iuxta Auic. p. iii. cap. xxvi. repri-
mit enim feruorem bilis, poteris etiam mulsam por-

rigere, qua Gal. iii. de frac. vtebantur, tu tamen mel lis loco, vt suauior ad potandum aqua sit, saccharũ posses admiscere, simplex quippe aqua neruis inimica est, vt adducto loco scripsit Gal. Neque hoc loco opinioni, dicentium dulcia in bilem conuerti, accedas, siquidem hoc verum perpetuo non est, idque multis medicæ artis studiosis in quodam meo tractatu demonstrauisse me, non ignoras. In cibis offerendis semper aliquid ætati, & consuetudini cõdonabis, nõ enim omnibus eadẽcõuenit dieta, & prodest, quẽ admodũ empiricis placebat. ægrotis in super quietẽ ĩpera, quia in lib. de spiran. diff. scribit Gal. quicquid phlegmone obsidetur, id exquisitam integramquè ex postulat requiem: & licet in vulneribus istis semper phlegmone non adsit, tamen quoniã periculũ phlegmones impendet, ægrum quiescere iubebis, quia motum vulneribus non conducere scripsit Hipp. in lib. de vlc. vniuersum quoque corpus medicamento humorem peccantem adducente purgabis, siquidẽ scripsit Auicenn. iiii. primi oportet cum missione „ sanguinis, & euacuatione ventris prohibere apostema, huic sententiæ suffragatur Gal. iiii. de comp. „ med. secundum genera, scribens, nonnullis siqui„ dem vel purgatio sola sufficit, quibusdam sanguinis „ detractio, aliis vtraque hæc adhibere profuerit, & iiii. „ meth. ex Hipp. sententia in lib. de vlc. sic scripsit, „ purgatio per aluum plerisque vlcerum prodest præ„ terea vulneribus, quæ in capite sunt accepta, item in

& 3. de rat. vic in acu.

ægrotantibus quies suadetur.

& lib. de art.

Purgatio an, conueniat.

ventre, & articulis. Manifeſtum igitur in omnibus vulneribus, omnium conſenſu purgandum corpus eſſe. non ab re igitur etiam fuerit in iſtis vulneribus medicamento aliquo corpus purgare, morbi ratione habita, & aliorum quæ ab Hipp. cum de his quos purgare oportet, loquitur, præſcribuntur, & primis quidem diebus hæc facienda ſunt, neque ſeptima, aut alia dies pro humorũ præparatione, & coctione (vt non nulli faciunt) expectanda eſt, quia hoc ſolũ faciendũ eſſet, ſi tantũ euacuandi eſſet animus, ſed cum reuellere velimus, nullaque in corpore adſit cacochymia, primis diebus purgandum eſt, vt alias fuſius declarabimus, & vt etiam Gal. iiii. meth. ſcripſit, veluti ſanguinem mittimus in vulneratis non exiſtente plenitudine, nec quo ad vires, nec quo ad vaſa, ita etiam in illis nulla exiſtente cacochymia corpus purgamus, ad eundem modum nec purgatio in ſola vitio ſi ſucci abundantia conuenienter ſuſcipitur, ſed ſicut in miſſione ſanguinis, vel propter ipſius abundãtiam vel propter morbi magnitudinem, ita purgatio & propter abundantiam alterius ſucci, & propter vim morbi, adhibetur, vt ad diuerſum trahat, & euacuet, quæ miruminmodum proderunt ægrotantibus: Quibus & ſi opus erit poteris addere frictiones, & ligaturas, humores in contrariã partẽ trahentes, præcepto Gal. in lib. de cur rat. per ſang. miſſ. Ad hæc ne etiam è memoria excidat primis diebus affecto membro repellens medicamen, vt Gal. iiii.

Frictiones vtiles eſſe.

de comp. med. secundum genera, ait, admouere,
" scribit enim duo sũt scopi in vlcere, vnus ad id, quod
" influit, alter ad id, quod fluxum est, ad primum, quæ
repellunt &c. quia dum mẽbrum dolore afficitur,
ad illud humores fluunt, ideo repellente vtimur medicina: Quapropter Gal. v. aph. lxvi. in fine commenti sic de vlceribus, in quibus adest dolor scribit, & hoc multis præsertim fieri vulneribus existimandum est', in qnibus adest quidem dolor, & propter ipsum omnino aliquid influit, à medicis autem reprimitur valde infrigidantibus, aut adstringentibus medicamentis, & in lib. de comp. med. secundum gen. ait, in principio medicamenta repellentia prosunt vlceribus, ne phlegmone corripiantur, idque subinde in eo libro repetit. Sed quibus qualitatibus repellentia medicamenta prædita esse debeant, iam dictũ est, frigida nempe, & adstringente, atque ea duplicia sunt, vt ait Gal. iiii. de artic. alia quippe humida, alia stiptica, quæ humida sunt penetrant magis, & quandoquè non solum statim membrum refrigerant, sed illi maiorem sæpe quam par sit, stuporẽ inducunt, vt aqua pura, succus papaueris, succus mandragoræ, & similium, quibus re vera non egemus, quamuis æstiuo tempore eis quandoquè vtamur, vt ait Gal. iiii. de comp. med. sec. gen. Alterum genus stipticum est, & terreum magis, vt loco, quẽ adduximus iam dictum est, quod magis ad humorum fluxum intercipiẽdum idoneum videtur, vt Gal. iiii. de

repellẽtia quã tũ p̃stẽt circa vulnera.

repel. qualitas qualis esse debeat.

& 9. de cõp. med. sec. loc. & in lib. de simp. med. fac

alterũ genus repellẽtiũ medicamentorũ stiptica magis fluxũ humorũ intercipiunt.

artic.

artic. sic scripsit, ex his autẽ ipsis cum duplicia sint, vt didicimus quæ possunt adstringere efficaciorem vim obtinẽt, quibus quod influit citius repellatur, debent ergo ista esse frigida, & stiptica, quemadmodũ illa quæ sanguinis fluxum sistũt, vt ait Gal. v. meth. frigus enim sanguinem, & sanguini admixtos humores congelando, & densando sistit, vt admonuit Gal. vbi de his frigidis verba facit: inest autem medicinis huiusmodi frigidis vis contrahendi densandiquè corporis superficiem, cui admouentur, deinde stipticitas affectæ particulæ robur addere valens Gal. iii. art. med. lxxxxv. cum stipticorum sit corroborare, & confirmare, his igitur ad perfectam vsquè vulneris consolidationem vteris (licet recentiores ad septimam vsquè solum illis vtantur) quia Gal. in lib. de frac. scribit humores semper ad vulnus fluere posse. quocirca repellentibus his medicinis in formam vnguenti, redactis, membrum affectum in latitudine quattuor digitorum illines, vel puluillos austero vino & crasso, vel posca imbutos, admouebis, cur autẽ crassum esse vinum debeat. ii. de frac. à Gal. dictum fuit. Alio etiam medicamento, cuius descriptionem, & multarum etiam aliarum medicinarum in calce huius tractatus habebis, vti poteris. Sequenti prætera die, cum ægrum inuises, puluillos illos, & penicillos quos priore die vulneri imposueras, aut admoueras, remouebis, qui si propter oui alborem tenaciter vulneri, & pilis qui circa vulnus sunt adhæserint, eos

& 6. de cõp. med. sec. loc.

sang. fluxum sistẽtia frigida, & stiptica esse debent.

& 2. ad Glau. & 3. meth. stiptica corroborant.

ad vulnus sẽper humores possũt fluere

in 2. inuisione quid faciẽdum.

quibus puluilli tenaciter vulneri adhærentes remouentur.

posca tepida, vel vino austero etiam tepido, ne dolor commoueatur, emollies, quibus remotis leuiter ne ægroto dolorem des, (q deinde fluxũ humorum irritaret) linteolo aliquo molli, nitido, puroquè, ac sicco, vulneris saniẽ purgabis, vt Gal. docuit iiii. de cõp. med. sec. gen. de vlcere loquens, ac circũquaque leuiter etiam vulnus comprimes, & sanguinem collectũ, aut pus in fundo vulneris blandissime linteolis mollibus euacuabis, quod etiã in lib. de vlc, animaduertit Hipp. quãuis Auic. iii. iiii. cap. xxviii. aspero panno detergẽdũ vulnus dicat. sed ipse pãno huiusmodi vtebatur, quotiescũquè sanies maxime vulneri impacta erat, quæ abstersione maxima egebat, cauũq; vulneris repleri carne postulabat, hoc autẽ tẽpore pãno tali nõ est opus propter sensũ maximũ, quo præditum est vulnus, & cum solum opera danda sit vt dolor leuetur, & inflammatio arceatur. Quin me consulente primis diebus parũ absterges, tũ vt ne dolorẽ refrices, tũ etiã quia hoc tẽpore multa carnis generatione non egemus, huc si intenderis animum non parum id prodesse ægris reperies, cum bis singulis diebus doloris exacerbatio, quæ abstergendo accitur, vitetur, atque hoc in eos qui se practicos nominari volunt, dictum sit, qui bis singulis diebus vel inscitia, vel vt diligentiores habeantur præter rationem sæpe gossapino, & rebus asperis non citra dolorẽ vulnera astergunt, & ægris, dum diebus singulis bis hoc modo medẽtur, cum dolorẽ irritent,

panno aspero saniẽ vulneri maxime adhærẽtẽ abstergebat Auic.

primis diebus parũ vulnera abstergenda,

inflãmationis, vt plurimũ ſunt cauſa, quemadmodum experientia nos docuit, licet hæc res parui momenti quibusdã videatur. Tu autẽ quã poteris blandiſſime vulnere affecta membra contrectabis, atquè ita ſi fieri poſſet, vt ne dormientes quidem ægri à ſomno excitentur, & ſi cõmode linteolo vulnus abſtergere non poſſes. bombice id aſſequeris. Poſt hæc guttã feruentẽ noſtri olei præſtantiſſimi, quod intentiones omnes iſtarum contuſionũ reſpicit, ori vulneris inſtillabis, ne contuſa, & attrita illa caro, quæ cũ ſupra modũ humoris plena ſit facile putreſcit, contagione ſua proximam carnẽ non affectam corrumpat, quam ſi aliquo cãdenti ferro totam inſuprema vulneris parte optime etiam exiccares, non ab re eſſet, verum cum ægrorum omnium non vna ſit diſpoſitio nequè omnes æque aduſtionẽ patiãtur, queẽadmodum etiam ſcripſit Gal. iiii. meth. de nonnullis, qui diuturnum potius morbũ ſine ſectione, quã breuẽ cum ſectione ferre malunt, ne etiã medicus inhumani, & feri nomen ſubeat primis diebus noſtri olei gutta feruens vulneri inſtillata ſufficiet, exhauſto enim dolore, quẽ olei calor fecerat, qui ex contuſione etiã capiebatur dolor oleo iſto facultate concoquendi contuſionẽ, & doloris leuandi prædito mitigabitur, cuius talis eſt cõpoſitio.

blãdiſſime vulnere affecta mẽbra cõtrectanda.

ſupremã vulneris partem ferro ignito exiccare prodeſt.

non omnibus vna eſt diſpoſitio.

Recipe reſinæ abietinæ vnc. v. olei roſacei completi vnc. ii. sẽ. hypericonis recentis, ſi haberi poſſunt drã. v. sẽ. momordicæ drã. iii. modice terãtur ipſa

olei vulneribus cõtuſis ſalubris deſcriptio.

ſemina & in vaſe duplici in oleis deſcriptis dimidiũ horæ bulliant, deinde colentur, & ad vſum ſeruẽtur, oleum iſtud propter roſaceum dolorem leuat, propter reſinæ abietinæ viſcidam ſubſtantiam, & temperatam facultatẽ concoquit, & pus mouet, & propter ipſa ſemina vulnus reſpicit, atquè hac ratione leuatur dolor, contuſione, & vulnere non neglectis, quemadmodum faciendum eſſe ſupra probatum eſt, membrumquè propter roſarum facultatẽ robur aſſumit. Cæterum linteolum in deſcripto oleo modice calido vulneri etiam ſuperpones, & proximas partes repellente medicamento oblines, ipſumquè vulnus deinceps faſcia obligabis, quietiquè ægrum aliquot horas trades, dolorẽ nullo modo interea reformidãs. Fucatum forte hoc noſtrum medicamentum tibi videbitur abietinæ reſinæ per ſe facultate conſiderata, admiraberiſquè cum calidæ, & ſiccæ facultatis Dios. & Gal. reſina ſit, quomodo cõcoquat, quomodo etiã roſaceum temperatæ, & ſemina ſiccæ facultatis prædita hoc præſtent, atquè vt ſemel dicam ſi olei iſtius compoſitionem tecum reuolueris, medicamentũ ſiccæ potius quam alterius virtutis iudicabis: concoquit tamen vt experientia compertum habemus, nequè tamen pus mouentia, ſeu cõcoquentia, aut coctionem adiuuantia ſi quis rationem ad examen reuocauerit ſiccæ facultatis eſſe debent. Principio enim pus excitantia temperata eſſe debent ſecundũ Auic. quar. quarti cap. iii. noſtroquè tẽperamento ſimilia,

reſina abietina calida, & ſicca.

qualia debeant eſſe medicamenta pus mouentia.

neque multum ad humidum vergentia vt iiii. meth. ait Gal. vbi habet si puris generationem desideramus, exiccantia non sunt admouenda, ex calido enim, & humido fit puris generatio, vt ex cataplasmate, ex hordeacea farina & hydrelæo parato, aut ex pane & oleo, cui tamen aliqua sit viscositas adiuncta secundū Gal. v. de simp. med. fac. quæ carnis porros valeat obstruere, & calorem innatum ne diffletur prohibere, vt melius natura coctionem vel puris generationem operetur: calidæ præterea virtutis moderatè, suppurantia medicamenta esse debent, vt sua temperata caliditate naturalis calor, qui perpetuo in putrefacti humoris separatione, & in putredinem vertendo humorem illū qui putrescere debet, & in assimilatione illius qui nutriturus est operatur, vires colligat vt Gal. scribit viiii. de vsu par. scis quippe coctionem omnem à calore naturali fieri qui quandoquè imbecillis est, & per halitum resoluitur nimis, in corporibus præsertim vulneribus affectis, in quibus facilius innatus calor frangitur: quocirca medicus innatum calorem fouere, & medicamento aliquo temperate calido ipsum alere debet, vt ibidem scribebat Gal. nec in lib. de const. art. med. tacuit, vbi de his agit quæ naturæ negantur, & quæ medicus ipsius naturæ minister ei sufficit addendo intra modum calefaciētia, quæ quantū conferant ex his diiudicabis quæ à Gal. traduntur in lib. de sim. med. fac. & v. aphor. xxii. vbi scribit, calidū suppuratoriū cutim īduratā mollit,

& Cal. 5. de simp. med. fac

coctio omnis a calore naturali fit.

calorem naturalem fouere debet medicus.

crassatam extenuat, dolorem sedat, conuulsiones, ac tetanos mitigat, nō sicuti frigidū dolorē insuppurabilē efficit, eo quod si à natura nostra alienū, quæ est calor natiuus, quem coauget vbi mediocriter adhærescit, calor itaquè extrinsecus facit hæc omnia quæ iam dicta sunt, nonnulla concoquens & ad melius alterans, quædam uero discutiendo atquæ euacuando noxia, ad sanitatē perducit, quod si non ex toto sanat, saltem dolores mitigat. Hæsitabis tamen adhuc, & nostra medicamenta sicca facultate prædita quomodo pus moueant, admiraberis, cū omnes artis medicæ authores calidæ & humidæ virtutis suppurantia esse voluerint, in hac re animum aduertas velim, & rē à nullis ante hac animaduersā, aut tractatam (licet multi de his quæ pus moueant pluribus verbis scripserint) perpenderes: Non ab illis dissentimus qui suppurantia calida & humida tēperate cū viscositate esse volunt, multa tamen apud Gal. & apud recentiores scriptores pus in vulneribus mouētia medicamēta repiri dicimus, ex calidis, & siccis simplicibus medicinis cōpsita, ex quorū admixtione calida & sicca facultate præditū medicamentū effici videtur, quod pus nihilominus prōpte mouet, quale apud Gal. est tetrapharmacū ex pice colophonia cæra, adipe taurina, & vitulina cōpositū, quorū omniū maior pars calidæ facultatis est, quemadmodū pix ipsa, quæ secundū caloris gradū excedit, quæ quāuis pinguedine, & aliis humidis possit tēperari,

mouētia pus in vulneribus qualia esse debeant.

pix secūdū caloris gradum excedit.

vim tamen ſuam cũ aliis medicinis admixtã retinet; quæ medicinis abſceſſus ſuppurantibus ineſſe non ſolet. Medicam artem exercentes, in vulnerationibus terebentina vel larice, (quæ vt plurimum pro terebẽtina non ſecus ac ætate Gal. venũdatur) vtũtur calidæ tamẽ facultatis & ſiccæ Gal. iiii. de cõp. med. ſec. gẽ & aliis authoribus eſt: vitellus vero oui corpori admotus ſicca vi quoquè præditus videtur, medicinas tamẽ huiuſmodi in vulnerationibus optime pus mouere videmus, neq; proinde calidæ & humidæ facultatis sũt. Quocirca vt tãdẽ quæ de ſuppurantibus medicinis noſtra ſit opinio dicamus, ſentimus medicamenta in abſceſſibus pus mouentia calida & humida facultate prædita eſſe debere, ſiquidem in affectibus his ſuppurationi dumtaxat ſtudemus: in contuſionibus autẽ affectis vulneribus, aliiſq; vulnerationibus vel vlceribus inflãmatione correptis variæ oriũtur medẽdi indicationes, cõtuſio. n. coctionẽ, vulnus autẽ exiccationẽ ĩdicat, quod vt vulnus exiccãdũ eſt neque negligẽdũ omnino ſi Gal. x. meth. credimus, in morborum igitur compoſitorum curatiõe prior curatio illi quod magis vrget debetur, cæteris non neglectis Galen. iii. meth. quapropter medicamenta vulneribus his de quibus agimus ſalutaria, ex his quæ calida, & ſicca ſunt facultate cõſtare debẽt: calore enim coctio adiuuatur, & vulneri ſiccitas medetur, calor q̃ppe moderatus calorẽ ĩnatũ mẽbri vulnerati fouet, & auget, & proprius humor, qui

Terebentinæ vſus in vulneribus.

terebẽ. calid. & ſicca.

medicamenta ĩ abſceſſibus pus mouentia in quo ab his quæ pus ĩ vulnerib. mouẽt differant.

in vulneribus cõtuſis vel inflammatione correptis variæ oriuntur indicationes.

In cõpoſitis morbis prior curatio ei q̃d magis vrget debetur.

vulnerũ med. his quæ calida & ſicca facultate moderata prædita ſunt conſtare debent.

ipsis medicamentis inest cum viscositate coctionē ad iuuat & puris generationē, prohibendo ne innatus calor difflietur, moderata vero sciccitas vulneri ipsi occurrit. Nec inconueniens est idē medicamentum duos respicere scopos fere diuersos, & multos vsus subire quoniam hoc etiā in lib. de comp. med. sec. gen. plurimis medicinis cōcessit Gal. quas πολυχρήστας idest ad multa vtiles appellauit. Cæterum cum in istis vulneribus duo spectentur vulnus nempe & cōtusio quamuis prima indicatio ab ipso vulnere secūdū Gal. sumenda sit. quod vnionem indicat, quoniā tamen hoc medicinis assequi nō possumus non ablata contusione, ideo symptoma hoc remoueri postulat, principalemquè curam ad se trahit, quia rationē eius sine quo non, obtinet: quapropter tibi ne sit mirum si diuersis medicinis in vulnerum, & abscessuū suppuratione vtamur. Nostrum proinde oleum tū ob abietinam resinam viscidam porros vulneris obstruentem, prohibentemquè innati caloris resolutionem, & ob temperatū calorem suum, naturalem calorem adiuuantē, & ob rosaceum oleū pus mouens doloremq; leuans (oleū enim vulnerum dolorē sedat vt ait Gal. ii. de simp. med. fac. & post coctionē adhuc magis leuatur eodem Gal. teste vi. aphor. xxii.) tū ob seminū illorum, & abietini olei siccitatē quæ vulnus respicit, & ea quæ à vulnere sumitur indicatio, & ea quæ à contusione capitur absoluantur, hæc si tecū reuolues, nūquid his facultatibus præditis medicinis.

idem medicamentū diuersos scopos respicere.

πολυχρήσαι medicinæ.

oleum dolorē sedat.

dicinis conuenienter in vulnerum contusorũ ſuppu ratione vtamur, & nunquid talia eſſe debeant, cognoſces: quæ non ſolũ ſi vulneri inſtillaueris, verũ etiã ſi eis vulnus obliueris (quãquam abſurdũ hoc indoctis videtur, qui ex hoc putre reddi vulnus arbitrãtur) inconueniens non erit, ægroto itaquè huiuſmodi medicinæ proderunt, & his citiſſime ex Gal. decreto iiii. meth. pus mouebis, & inflãmationẽ fugies, linteolo igitur oleo hoc tepido madefacto vulnus poteris obducere, aut emplaſtro ex triticea, vel hordeacea farina cum hydrelæo, vel ex pane, & aqua, & oleo, vel ex althea decocta cum roſaceo, vel ſimilibus, confecto, & ſi in illis vulneribus dolor adfuerit non mediocris, (vt fere fit) ad fortiora emplaſtra, & ad anodyna cõfugies, vt ad emplaſtrũ confectũ ex pane i ouillo, vel vaccino lacte decocto, cui etiã ouorum vitellos, & roſaceum oleũ poſſes miſcere, quod dolori, queẽadmodũ cupimus, medebitur, coctioniquè auxiliabitur, vt hæc tamen emplaſtra leuia ſit, ne partem affectã grauãtia dolorẽ excitent, quodeinde maior fieret inflãmatio, curabis: quod Gal. ſcripſit v. de ſimp. med. fac. his probe adminiſtratis natura, quæ iã vires collegerit, primo concoquet, deinde ſecernet, vt iiii. aphor. xxii. dixit Gal. & licet ibi de internis mẽtionẽ faciat, idẽ tamen de externis morbis intelligendũ, non enim minus coctio in vulnerationibus, ſiue ab incidente, ſiue à contundente rẽ factis, per puris generationẽ expectatur, quam in naturali morbo

& Hipp. in lib. de Vlc.

Vulneri dolẽti quæ conueniant medicamenta.

ẽplaſtrã quæ ſuper vulnus ponũtur leuia eſſe debent.

& in lib. quos quãdo & qui bus med. purga. con.

coctio in vulnerib. fit per puris generationem.

per ſputũ,& ĩ venarũ affectionibus per vrinã,vt Gal. in lib.de morb. tẽp.iſtis quoq; affectibus nõ ſecus,ac aliis morbis ſua tẽpora ſunt, quibus natura bonum ſanguinẽ à corrupto ſecernit, pus expellendo, quod coctionis,quæ fit,excrementum eſt : & qualis coctio ipſa fuerit,pus indicabit, ſi enim bona fuerit coctio pus albũ,lene,æquale,non fœtidũ,& copioſum iuxta vulneris magnitudinẽ apparebit,veluti apud Gal. legitur primo prog. in fine,quod naturã in puris mutatione recte fuiſſe operatam arguet,ſecus autẽ ſi pus ipſum tenue,liuidum nimis,viſcidum,fœtidũ,& minus,vel plus,quam par ſit copioſum videris, iudicabis : tale quippe pus naturæ imbecillitatẽ à præter naturali calore,vel ab ingenti inflãmatione concoquendi vim labefactante contractã indicabit, & ex adducto Gal. loco colligitur. in medicãdis igitur iſtis vulneribus tres,vel quatuor dies ab his,quæ diximus medicamentis ne diſceſſeris, & ſi hybernum tempus fuerit ſemel ſingulis diebus, ſi æſtiuum bis vulneri medeberis, ſemper oleum noſtrum,ita vt iam dictũ fuit,in vulnere ponendo, & ipſum præterea vulnus vniuerſum ſi tumor, aut dolor aliquis poſtulabit, ad tertium vel ad quintum vſque diem, vel quoadpus bonum appareat emplaſtro aliquo obduces, ſemper hoc agendo, ne attrita caro illa humore immodico,& excrementis repleatur,& proximam deinde carnem inficiat : quare poſt quinque dies eã puluere huiuſmodi ſi inſperſeris,benefacies.

& in lib. de off.

vuln. nõ ſecus ac alii morbi, ſua habent tẽpora.

qualis ſit coctio pus indicat.

puris laudabilis,& illaudabilis notæ.

& in lib.de in æq. temp. & 2.de diff.feb.

hyberno tempore ſemel,æſtiuo bis medẽdũ vulneri.

quãdiu emplaſtro vulneribus affectus locus obduci debeat.

Recipe aloes. hepaticæ, thuris, boli armenæ oriẽtalis partes æquales, optime his tritis carniq; cõtusæ admotis, vulneri nõ officies, & eã à putredine vindicabis, quæ sæpe vniuersũ vulnus, & mẽbrũ quãdoq; vniuersũ (nisi prouisũ fuerit) vt corrũpatur, causa est. Post hæc, quoniã huiusmodi vulnera pluribus dieb. coctione egent, si res cedet ex sẽtentia, omissis medicinis illis, & ẽplastris, tetrapharmaco, vel piccato vnguẽto penicillis illinere poteris, nisi herysipelatosus rubor, qui sæpius ĩgẽtẽ cõtusionẽ sequitur (quãuis medicamẽta cõcoquentia optima sint) vulnus, aut vulneri proximas partes obsideat, tunc enim, egente tamen vulnere coctiõe, digestiuo loto, qđ sic paratur, vteris.

pulvis carnẽ â putrefactione vindicans.

Rec. olei optimi, resinæ abietinæ veræ, si in prõptu sit, vel resinæ laricinæ puræ, & claræ vnciã vnã, cæræ albæ quantũ satis est ad vnguentũ molle cõficiendũ, quod tandem aqua pura multum lauabis, optimequè secundũ artem, exprimes. Hoc vnguento peniculos quos vulneri impones, & linteolũ, quo vulnus obduces, oblines, rosaceoquè oleo membrum circa affectã partem inunges, cataplasmatibus, quibus primis quatuor diebus vtebaris relictis, quorum diuturnus, & assiduus vsus fugiendus est, ne ex longa puris generatione innatus calor vltra modum resoluatur, siquidem medicamenta χαλάσικα idest remittentia, & mollientia sunt, hisquè membrum magis imbecille redditur, quoniã in puris generatiõe nutrimẽtũ, quod ad mẽbrũ pro nutritiõe defertur, vel ob mẽbri imbe-

digestiui loti compositio.

Emplastrorũ vsus diuturnis fugiendus

cillitatẽ, vel ob medicamentũ humidũ vnctuosũquè vt Auic. quar. quarti cap. de vul. in vniuersali ait, corrũpitur. Apparente autẽ pure laudabili, tum in qualitate, tum in quantitate, tũ in substantia ægrũ sic vsque ad inflãmationis remissionẽ, vel quousque nullã futurã inflãmationẽ verearis, quæ semper ad septimũ diẽ verenda est tractabis. Hoc modo in vulneribus omnibus hyemali tẽpore ad septimã vsque diẽ æstiuo tẽpore ad quintã, vel ad sextam diem medicinã afferes, contusionibus etiã vltrã septimam iisdẽ præsidiis, occurres. In omnibus tamen tẽperaturis eodẽ tẽpore coctionis signa non apparent, quoniã in quibusdam citius, in nonnullis serius, vt in lib. de cris. admonet Gal. coctio incipit, qui quamuis de internorum morborũ coctione loquatur, nihil, vt de externis idẽ intelligas prohibet, omnibus enim morbis natura ipsa curationẽ adhibet, quam prudentẽ medicũ imitari decet, & diligenter explorare vtrum magnum an paruum vulnus sit, cum parua, an cum magna contusione, quæ, vt plurimũ, in istis vulneribus esse solet, quibus proinde diutius remedia, pus mouẽtia facies, vulneribus autem cæsim, aut punctim factis, vt hoc facias, tãto tẽpore nõ est opus, vel ipso Hipp. in lib. de vlc. sic dicente nisi sit necessariũ pus generari in vulnere, non oportet tentare, & perpusillum. Sed fac, vt vnguenta quã maxime mollia sint, ne sua duricie dolorẽ inferant, & facilius à natura actuari (vt ita loquar) possint, huius quoque fuit sententiæ

iuflãmatio sẽper ad septimum vsque diẽ verenda

in omnib. tẽperaturis eodẽ tẽpore coctionis signa non apparẽt. & in libr. de morb. tẽp.

pus mouẽtia medi. diutius vulnerib. cõtusis quã punctim aut cæsim factis apponenda.

mollia vnguẽta esse debẽt.

Gal. in lib. de cōp. med. ſec. gen. & quoniam primis diebus in vulnerū cōtuſionibus humores ad facile fluendū proni ſunt, iccirco ex quouis, vel leui incōmodo, & dolore fluerent facilius: qui tamen ſi iā quattuordecim dies quieuiſſent, & omnē fluxus ſuſpicionē depoſuiſſes, duriora, ſi liberet, atquè acriora poſſes medicamenta adhibere. His igitur medicinis mollibus peniculos, vt diximus, illines, & linteolo eodem medicamento (ſi implaſtro nullo opus ſit) oblito vniuerſum vulnus teges, vt Gal. iiii. de cōp. med. ſec. gen. faciebat: ſitquè linteolū ita amplū, vt vulnus nō ſolū, ſed vulneri proximas partes in triū digitorū latitudine cōtegat, ex eiusdē Gal. ſententia loco citato. aut pro vnguento illo molli linteolū illud vnguento ex chalcitide, quod diapalma & diaphœnicinum nuncupatur, à Gal. iiii. de cōp. med. ſec. gen. deſcriptum, vbi docet quantum ad humores fluentes repellendos valeat ſi cū roſaceo aut myrtino oleo diſſoluatur, & ad humores in particula aliqua contentos diſcutiendos, quod efficacius, ſi oportuerit, præſtabit, ſi annoſo oleo illud diſſolueris, vel chalcitidē addideris, vt idē elegātisſime docuit. Primis tamen diebus cœratum hoc in omphacino oleo liquefactum vulneribus iſtis contuſis non nocebit, conſiderabis tamen ſemper corporis duritiē, & mollitiē, quoniam corporibus duris fortiora, quam mollibus medicamenta conueniunt, vt iii. meth. ait Gal. & paſſim etiam in lib. de cōp. med. ſec. genera id

medica. duriora & fortiora quando adhibenda.

quātum eſſe debēt linteolū quod vulneri ſupponitur.

duris corporibus & mollibus mollia medicamēta cōueniunt,

tetraphārma cū pinguedine taurina duris corporib. cum vitulina mollibus conuenit.

admonet: quapropter, vt vtrique hominum generi medicamenta idonea parata tibi ſint, operam dabis: parabis igitur corporibus duris tetrapharma cum cum taurina pinguedine, pro mollibus cum vitulina adipe, vt Gal. in lib. de comp. med. ſec. gen. cenſuit, ne eundem calceum (vt aiunt) omnibus pedibus inducas: ſi partes circa vulnus, vt dolor remittatur, & vt vires confirmentur, roſaceo oleo cū boloarmena, vt magis humores repellantur, & magis etiam mēbrū roboretur, inūxeris nō errabis: poſt hæc puluillū affecto loco admouebis, & mēbrū obligabis, caue bisq; multas ligaturas, quæ ita recētioribus medicis placēt, q primis diebus puluillis, ſtupa, & multis aliis rebus, vt ab ãbiente aere vulnus tueãtur, cōtra Gal. placita ī lib. de art. mēbrū deligãt, qui ſcribit magis in declinatione, quã in principio ab aeris iniuria vulnera vindicanda eſſe, hac ratione adducta, quoniã in principio vulnera, vt plurimū inflãmatione aliqua affecta ſunt, & ſordibus abundãt, quæ frigido aeri reſiſtunt, & veluti tegumentū aliquod frigori repugnant, quibus ſi multi puluilli multaquè addantur ligacula maior acciri inflammatio poteſt, vltra modum in mirum membrum calefaciendo, ad quod humores qui in principio in motu ſunt confluent. Remota inflãmatione, purgatoquè vlcere, danda deinde opera eſt, vt frigoris vim arceamus, tūc enim abſurdū nō erit ſi inter linteola ſtupæ aliquid poſuerimus, vel latioribus, & craſſioribus ligaminibus vulnus circūli-

multæ ligaturæ in principio cauendæ.

quare in principio multæ ligatureæ vitandæ ſint.

quando multæ conueniãt ligaturæ.

gauerimus: Perfecta coctiõe nullo erysipelate, aut dolore, aut excisiõe, aut alio symptomate supueniẽte, alias indicationes, vt absoluas, operã dabis, moto. n. in vulneribus pure, multa adhuc absoluẽda restãt, siquidẽ cauo, vlceri, & sordibus in cocõtẽtis etiã prouidendũ est: Cauũ efficitur dũ pus fit, vt ait Hipp. ĩ lib. de vlc. quoniã corrũpitur caro, & modo maius modo minus ꝑ puris copia, efficitur: quapropter cũ globuli in vulneribus quæ faciũt, carnẽ cõtũdant, & atterãt, quæ deinde necessario putrescit, in puris generatione, & ĩ attritæ carnis sepatione, cauũ præter illud quod pforãdo globulus fecerat, relinquitur. Sordes quoq; fluẽtes, vt maior fiat cauũ nõ mediocriter cõferunt, quoniã semper, vt iii. meth. ait Gal. sicut à corpore duæ super flutiates resoluuntur, quarum vna crassa est, altera subtilis, quæ in vaporem non visibilem resoluitur, crassa cuti adhæret sudor appellata, ita perpetua ab vlceribus duæ egrediuntur superfluitates, vna subtilis, quæ icor appellatur, altera crassa vlceri adhærẽs sordes vocata, quæ nõ parũ ab vnctuosis, & cõcoquẽtibus medicaminib. adaugetur, propriũ. n. istorũ medicamentorum est, vt sordida vlcera reddant, quod clarius in cauo vlcere cognosces: quod cũ ita sit nulla nostra indiget probatione. verũ à quo nam horũ curatio inchoari debeat, licet hoc à nobis alibi dictum fuerit, si tamen id etiam nunc repetatur non erit inutile. Vulneri nimirum primum medicina facienda esset, &, vt consolidaretur, opera esset dãda,

cauũ quando fiat.

semper a corpore duæ resoluuntur superfluitates.

vnctuosa & cõcoquentia vlcus sordidum reddunt.

in sanãdis vulneribus a quo incipiendum.

quia omnis continui ſolutio vnionē postulat, vt Gal. ait iii. met. in principio, vbi, inquit, eſſe medici ſolutionē continui vnire, verum hoc ob ſordē, & cauum, vel ſymptoma aliud fieri non poſſe, quapropter an à ſorde an à cauo curatio incipienda ſit, videndum eſt, & quia fieri non poteſt, vt vulnus vniatur, vt Hipp. in lib. de vlc. scribit, niſi carne cauū repleatur, neque etiam cauū repleri poteſt; ſi in eo ſordes fuerint, vt iii. meth. ſcribit Gal. aut ſi inflāmatio, aut humorū copia, aut ſymptoma aliud fuerit, vt idem ii. ad Glau. referebat: ab eo igitur quod rationē cauſæ ſine qua non obtinet, curatio exordienda eſt, quandoquidem citra illius remotionē, quod cauſæ ſine qua non rationē obtinet, nunquā vniri vulnus, aut cauū repleri carne poſſet: Ad abſtergentia quapropter medicamenta confugiemus, vt v. meth. admonebat Gal. dicens poſt inflammationis remotionē oportet vulnus purgare. Sed abſtergentes medicinæ mordicitate carere debent, vt iii. de fract. ſcrib. Gal. vel ſaltem parum mordere, (ineſt enim mordacitas quædā abſtergentibus medicinis ſecundū Gal. v. ſimp. med. fac. propter amarorē, & nitroſitatē in quibus abſterſoria vis firmatur) Sed abſterſionis quantitas ab indicatione, quæ à ſordibus vlceris ſumitur, ſignificabitur, quod ſi omnibus carebit ſymptomatibus, & parum ſordidū fuerit parua, ſi ſordidius maiori egebit abſterſione, vt Gal. vi. de cōp. med. ſec. gen. ſcribebat: verum perfecta coctione in iſtis vt plurimū

vulnerbius

& gal. 3. & 4. meth. in fine

& 2. de cōp. med. ſec. gē.

Abſtergentia medi. qualia ſia eſſe debeant.

& auic. 2. cā.

quantum abſtergendum.

vulneribus paucæ sunt sordes, leuiter ideo abstergemus, quia Gal. scribit, si purum est vlcus pauciori eget abstersione, si sordidius validiori, quia sordes tanquam tegumentum est, carnis generationem prohibens, atque de hoc paulo post dicemus: & quamuis agendorũ quantitas in morbis omnibus nec scribi, nec dici possit, vt Gal. iii. meth. scribebat, coniectura tamen artificiosa peritus, atquæ exercitatus medicus, metietur, quocirca Gal. xiiii. meth. dicebat medicum ingeniosum esse debere, prudentem atquè diligentem, & mente exercitatum, & rerum naturã dignoscere: Illud tamen animaduertes, si diebus primis forte fortuna sordidius fuerit vulnus, illud ne ita accurate, vt nonnulli faciunt fortibus medicinis abstergas, idque cauebis magis si cum vlcere adfuerit febris, sequidem tunc huiusmodi vulnera, atquè etiam vulnera alia magna facile inflãmationi sunt obnoxia, quam fortia medicamenta irritarent, cum calidi proprium sit attrahere, & inflãmare febremquè adaugere: Quare si adfuerit inflãmatio fortia adstringentia medicamenta fugienda esse ex Gal. sententia. iiii. meth. manifestissimũ est. Quapropter leuiter adstringentibus medicinis vtemur, vel siccos penicillos vulneri imponemus, quod deinde linteolo refrigerãti aliquo medicamine inuncto, tegemus, hoc semper agentes, vt ab inflãmatione, à dolore, & ab aliis symptomatibus vulnus vindicemus, quibus cum à nobis fuerit perspectum, vulneri valentiora adhibere reme-

agendorũ quãtitas nec dici, nec scribi potest.

sordidum vulnus fortibus medicinis primis diebus nõ abstergendũ.

& 4. de comp. med. sec. gen.

dia licebit, tutiſſime itaque tẽperatis medicinis primis diebus vulneri prouidebis: facta proinde coctione talia medicamenta admouebis.

medicamentũ, quod vulneri eſt apponendum poſt coctionem factã

Recipe terebentinæ, ſeu laricis, reſinæ puræ decies lotæ vnc. ii. farinæ ordei drac. iii. melis roſati colati, vel eius loco, ſi mellis mordicationẽ times, ſyrup. roſa. q. s. & fiat vnguentum, quo vulnus impleatur, cui poteris etiam addere cadmiam præparatam, quã aromatarii tuciam vocant cum aloe, thure, & ſarcocolla, quemadmodum vulneris exiget magnitudo, emplaſtra inunctiones, & alia, de quibus iam egimus, omittendo, quia iam dolor erit arreptus, & inflammationis ſuſpitio remota erit: quod ſi nerui vulnere erunt affecti, lumbricorum terreſtrium puluerem, & picem addes: non enim te latet quantopere terreſtres lumbrici à Gal. commendentur.

& Cæl. lib. 26

Abſterſo vulnere, quoniam cauũ reſtabit, quod carne, vt refert Gal. quarto meth. eſt replendus, ſarcoticis medicinis id conſequeris. Cuius autem qualitatis eſſe debeant ſarcotica primo de compo. medic. ſecundum gene: ſcribit Galenus qui ibi vult medicamenta talia eſſe calida, & ſicca, cum abſtergendi virtute, & quinto meth. dicebat ſiccitatem illam paucam eſſe debere. Scripſit hoc idẽ tertio meth. nec ratione hoc caret, ſiquidem ſi nimis ſiccarent, caro non generaretur, ſed colliquaretur potius, & quod alimentum carnem geniturum eſſet ab immodica ſiccitate conſumaretur, vt à Galeno ſecundo de compo. medicinæ

qualia ſarcotica medicamenta eſſe debeant

ſecundum gene. habetur, vulnuſque ſordidius redderetur ſecundum eundem Galenum tertio de compoſitio medic. ſec. gen. debent præterea ſarcotica mordicatione carere, vt Galenus tertio methe. ait atque expertia eſſe virtutis adſtringentis, & ſexto de compoſi. medic. ſecundum gen. apud Galenum legitur, nec vltra primum gradum exiccantia, vt ab Auic. quarta primi proditum eſt, & ratio quare calida, & ſicca eſſe debeant, eſt, quia calore ſuo materiam, ſeu ſanguinem, ex quo generatur caro, attrahunt, quod Auicena quarta quarti cap. de generatione car. non tacuit, ſiccitate autem putrefactionem attracti ſanguinis impediunt, illumque in carnem mutant, propterea quod æquat complexionem eius, & coagulat ipſum cum exiccatione, vt verbis Auicenæ vtar ſecundo can. capitulo quarto. Virtus igitur ſarcoticorum medicamentorum ad cauos implendos carne, efficax eſt. Verum præceptum Galeni ſecundo de comp. med. ſec. gen. conſiderandum eſt, dicentis. Cæterum nemo ignorat ea, quæ propriæ, & primario ſarcotica nominantur apta, vlcera carne replere, hoc eſt quæ caua quidem, non tamen ſordes, aut inflammationem coniunctam habent, inſuper nec prauorum humorum influxionem, neque carnem in cauo vlcere intemperatam. Ideo in admotione iſtorum ſarcoticorum conſiderare debes nunquid intemperies aliqua in carne adſit cum materia, vel ſine

& Auic. quarta quarti cap. 3.
&. 3. meth.
& Gal. 3. meth. & 2. ad Glauc.
sarcotica quare calida & ſicca eſſe debeant
& Paul. lib. 4 cap. 4. & Gal. 2 de temp.
quid ante sarcoticorū admotionem ſit cōſiderādū.

materia, & nunquid sanguinis, qui influit, in quantitate, an qualitate peccet, & cuiquè istorum, si opus fuerit, medicinis contrariis occurres, vt iii. meth. pluribus verbis scripsit Gal. siquidem caro, vt idem. vi. meth. inquit, naturæ beneficio gignitur, carnis autē generationis tēperatus sanguis, & purus est materia, eodem referente iii. meth. Quapropter tempore quo carnis generationi studemus boni succi cibis æger nutriendds est, & vino moderato, vt Gal. admonuit, ex illis enim sanguinis bonus, & moderatus generatur, exibemus autem vinum, quia cito nutrit, viresquè auget iuxta Gal. in lib de temper. Cæterum sarcotica non æque in omnibus corporibus carnem generant, siquidem in quibusdam tantum abest, vt vulnus carne repleant, vt potius carnem excedant, vulnusquè magis cauum reddant, & nonnūquā humidius, ac rubicundius, vt Auic. quar. quarti. cap: ii. meminit: sed hoc fieri posse multis causis sciendum est, aut enim propter medicamenti virtutē, quæ plusquam oportet valida est, aut propter ægrotantis naturam, vel membri temperamentum, aut propter imbecillitatem medicamenti exiccantis, quæ membro affecto non respondet. Si propter potentiam medicamenti nimis exiccantis id contingat, siccitate sua carnem consumit, & colliquat si autem pauca sit siccitas putredinem non potest prohibere, & vulneris humiditatem consumere: Certaquè signa siccitatis immodicæ, vel paruæ medicamenti sarcotici elegan-

& Paul. lib. 4 cap. 40. & Cæl. lib. 5. cap. 26.

Medicamenta sarcotica non æque in corporibus omnibus carnē generant.

& Gal. 3. met. & Pau. lib. 4.

propter quas causas nō æq; in omnib. sarcotica carnē producant.

sarcoticū immodice exiccās quibus notis dignoscatur,

tissime declarat Gal. iii. de comp. med. sec. gen. sci licet si caro non generatur ob magnam, & vehementem siccitatem, manifeste apparet carnis defectus indies magis, & vlcus profundins efficitur ob carnis colliquationem, tumor in labiis apparet, inflãmatio circum circa conspicitur, atque rubedo, & color simillimus colori salitæ carnis, pus subtile, ichores fluunt, & nonnunquam sanguis, punctio, & mordicatio quoque sentiuntur, hæc omnia medicamenti indicant fortitudinem, quod non solum remouendum est, sed intemperies, quam ex tali medicamento vulnus contraxit medicamentis aliquibus refrigerantibus curanda est, quorum nullum eo præstantius habeo, quod ex pompholige conficitur, quod nos discribimus, hoc enim intemperiem calidam non solum remittit, sed carnis generationem adiuuat. Verum propter debilem medicamenti virtutem vt Gal. & Paul. aiunt vlcus humidius efficitur, caro minime excrescit, aut mollior seu humidior generatur, vel vlcus ob eam causam, vt iiii. de comp. med. sec. gen. ait Gal. humidum redditur nec antedicta symptomata addderunt: quod autẽ caro mollis gignatur, hoc fit propter ĩbecillẽ medicamenti siccitatẽ, vt ab Hpp. lib. de vlc. dictũ est. Sarcotica itaquè medicamenta tnm mollibus, tum duris corporibus, tum vulneribus in neruosa, tum in carnosa parte acceptis congrua parare poteris, & si mollis temperatura fuerit, mitiora, si fortior tẽperatura, vel si in neruoso membro vulnus sit

& 3. meth. & Paul. lib. 4.

medicamentũ ex põpholige præstãtissimũ ad inflãmationem remittendam.

notæ sarccotici medicamẽti indicantes imbecillitatẽ.

sarcoticã medicamẽta qualia debeãt esse

& in lib. de comp. med. sec. gen.

validiora medicamēta parabis, vt tertio Meth. scribit Gal. siquidē semper caro deperditæ carni similis generari debet, quæ medicamēto in tēperie parti deperditæ simillimo generabitur, vt si sicca pars fuerit à sicco medicamēto, si humidior à minus sicco gignetur. Carnosæ igitur parti, & tēperamēto molli vnguentū resinum cōmune vel solum, vel cum sarcoticis pulueribus, de quibus suo loco dicemus, admixtum conueniet, corpori præterea duro, aut sicciori mēbro, aut carni molliori vltra modum nascenti isis vnguentum cærato humido Galeni sic admixtū, admouebis.

Vnguentum carnosæ parti & molli conueniens.

Corpori duro medicamētum cōmodū.

Recipe isidis cephalici partem vnam, cærati humidi Galeni partes sex, modo addendo, modo detrahēdo isim, uel damascenum, prout maiorē, vel minorē optabis exiccationē. Si humidū cæratū Gal. in promptu nō fuerit, sumere poteris vnguenti damasceni vnciā vnā, vnguenti rasini vncias v. simul admiscendo. hoc vnguento vulneris cauū penicillis illitis, implebis. hac ratione vnguenta hæc ad temperiē quamdā rediges, dignoscesq; tunc esse intēperata, si ex vulnere subtilius pus, vel sanguinis guttas vna cū pure exire videris, nulla causa externa præcedente, tunc. n. vim medicamēti huius remittes, adaugendo resinū vnguētum, vel humidum cæratum Gal. vel aliquod aliud humidum vnguentum admiscendo, atque sic temperatum hoc vnguētum solum vulneri impones, quod deinde linteolo illito cærato diacalcitidis, in quo maior, vel minor calcitidis quantitas pro corporis duri

quomodo intemperatum cognoscetur medicamētū.

tie,vel mollitie sit in oleo rosaceo colliquato, vel albo vnguento Paul. vel alio medicamento refrigerante admixto cõteges, & quia facile in vulneribus istis inflãmatio, seu rubor erysipelatosus excitatur, propterea libẽtius huiusmodi medicamẽta admouebis. His obseruatis, vulneris cauũ carne replebitur, cõsiderato in carnis generatione corporis proprio tẽperamẽto, & sanguinis bonitate, & quãtitate perspecta, si. n. corruptus, & copiosior flueret sanguis, ad carnem producendã, & ad vulnus glutinandũ esset inutilis, integrãq; valetudinẽ impediret. Quapropter in cauo vlcere tria hæc spectabis, primũ, vt in subiecta carne tẽperies sit, deide vt, qui ad affectã partẽ fluit sanguis, sit bonus, tertio, vt sanguis in q̃titate nõ peccet, vt. iii. meth. ait Gal. Expleta vlceris inanitate carne internata, sordibus oĩbus remotis, vulnus, vt Gal. v. meth. in fine scribit, coalescere potest, idq; fiet, q̃do caro ita cutim æquabit, vt nulla alia adsit inanitas præter illã in qua generari cutis debet, vt Gal. iii. de comp. med. sec. gen. placuit, quia si cuti æqualis esset caro, eminẽtior, quã par esset, cutis gigneretur, & si vlcus magis cauũ esset, cõcaua, & ad vidẽdũ turpis cicatrix efficeretur; quare cũ caro carni, quæ sub cute est, æqualis fuerit, epulotica tũc admouebis medicamẽta, quibus cutis vel calosa potius caro iuxta cutim alterã, neq; eminentior, neq; submissior producet̃, nisi ossis quantitas aliqua desideretur, siquidem tunc semper caua cicatrix secundũ ossis, quod desideratur magnitudinẽ,

quot in vlceris cauo carne replendo sint consideranda.

& 4. meth. & Cæl. lib. 5. cap. 27.

quãdo epulotica medicamẽtá sint adhibenda

vt Hipp. vi. aph. xxxxv. ait ostenderetur. Nequè vlla afficiaris admiratione si deperditæ cuti, cutis similis non regeneretur, quia cũ similare mẽbrum cutis sit, regenerari nequit, sed pro cute, callosa duntaxat caro augetur, quæ, quẽadmodnm Gal. iii. meth. scribit, durior in dies redditur: propterea cicatricẽ inducentia medicamenta, vehementioris siccitatis, quam ea, quæ carnẽ producunt, esse debent, vt siccitate sua duram, callosamquè reddere possint, non attrahendo nequè colliquando, vt censuit Gal. v. de simp. med. fac. verum, vt modice adstringant, oportet, secundũ eundẽ Gal. i. de comp. med. sec. gen. absquè errosione, & morsu, vt idem iii. meth. refert, & validiora, quam ad glutinantia medicamenta, vt durã crassamquè partem carnis generent, que si cutis vicem gerat ex duriori, & crassiori materia debet constare. Sit igitur epuloticum medicamentũ siccius maiorisquè stipticitatis, quã adglutinans secundũ Gal. meth. ob adductas rationes. Atquè hæc medicamenta siue pro duro corpore, siue molli, siue pro neruosa, siue ꝑ carnosa parte parari poterunt, modo in cærati forma, quale est cæratum minii, spumæ argenti, vt postea dicemus: modo ea in puluerem redigendo si libuerit, vel in alia forma, modo eundẽ semper intuearis scopum, vt cutis scilicet generetur. Si autem nimis excresceret caro cathæreticis medicinis poteris occurrere, cum in numero morbus sit, & in toto genere præter naturam, vt Gal. in lib. de caus. mor. scribit sed

& in lib. de vlc. & Gal. in com.

& 3. art. med.

quàlia epuloti ca esse debeãt

& 3. meth.

& 5. de comp. med, fac. gen.

& 4. de ccmp. sec. gen.

quibus medicinis carni immodice excresenti sit occurreudum.

bit sed

bit ſed ea adhibeãtur modica,& cõbuſta,& lota,quo minus mordeant,vt placuit Gal.v. de cõp.med.ſec. gen. quale eſſet alumen rochæ cõbuſtum,erugo æris cõbuſta,& lota, et ſpuma æris ita vt dicemus præparata,calchantum cõbuſtum,& lotum,pro parte magis ſenſu prædita hermodactilus, galla matura combuſtaque,& ſimilia.

& 4. meth.

Cathæreßica medicamēta.

De vulnere partis carnoſæ, vel alterius partis, cum globuli, vel alterius rei præter naturam retentione.

CAETERVM Si globulus vi tanta impulpulſus non fuerit ita, vt membrum totum tranſfigere nequiuerit, neque per aduerſam regionē exire potuerit, ſed in membro detineatur,aut inter muſculos, vel ſub mēbranis abſquæ oſsis læſionæ, primum nunquid parietis angulũ quēpiam,vel terram, vel ferreã armaturam,vel veſtimenta duntaxat tetigerit expendendum eſt, quia, vt plurimum,globuli iſti plumbei aut ſtamnei ſunt,facileque in contactu ſolidi corporis, vel aſperiores,vel teretes efficiuntur, ſecumque rei,in quã prius impegerint,particulam in corpus trahunt,vt fere fit quando lapidē,vel parietē, vel ferreã armaturã, vel loricæ hamum,quã maleam appellant,vel clauos,vel laminulas loricæ illius,quæ laminis ferreis fabricata eſt, vel terrã, vel veſtimēta percuſſerint,trahunt enim ſecum rei prius contactæ

frustula quæ vna cum globulis in corpore retinẽtur & supprimuntur,& quæ vt difficilius coalescat vulnus causa sunt,vel potius nisi ea natura expellat,aut a perito medico eximantur,numquam coalescit,semperq; copiosiora effluunt excrementa,& varia oriũtur symptomata. Cognosces autem numquid huiusmodi aliquid cũ globulo retineatur vel ex ægrotantis relatione,vel loricæ,vel vestimentorum inspectione si aliquid defuerit,vel ex tactu specili,vel cõiectura. Quocirca si vna cum globulo detentum aliquid fuerit,cum illud quoque præter naturã sit,auferendũ est,vt faciendum esse admonuit Gal. iii. art. med.in morbo qui in numero consistit,vt cũ in manu sextus est digitus,vel in vesica calculus retinetur. Ita quoque cum in corpore globulus, vel aliud præter naturam retentum fuerit, si fieri potest illud remouendũ est,nisi naturæ viribus fidamus, quæ à corpore illud possit abiicere, speremusque vulnus abs vllo alio incõmodo quãuis intus aliquid quod præter naturam sit detineatur coaliturum. Si vero nulla in natura spes reliqua esset,chirurgia remouendum esset,quod etiam diuinus cognouit Homerus qui sic scribit.

quibus dignoscendum sit nũquid aliud præter globulũ in corpore retineatur,

Quid in corpore præter naturã est illud remouendum.

Namque aliis multis est æquiparandus vnus.
Vir medicus,qui infixa perite excidere tela
Vulneribusque superdare mitia pharmaca nouit.

Qua propter Cæl. non sine causa chirurgiã homini,& vitã,& mortẽ inferre posse aiebat, ideo globuli isti sũma cura diligẽtiaque vna cũ omnibus iis, quæ

In chirurgia mors & vita.

præter naturã in corpore cõtinẽtur tollẽdi sunt. Sed prius globulorũ,& eorũ omniũ quæ sclopeto iaculãtur figura,magnitudo,& materia examinãda est,& licet,vt plurimũ quæ sclopeto iaculãtur sphærica sint, tñ.q̃doq; ex cõtactu solidioris corporis,vel dũ à sclopeto exiliũt aliã induũt figurã,& q̃doq; ex sphæricis fiũt teretia,& nõnunq̃ deprimũtur:aliquãdo etiã quadrata q̃dã,vel plũbea,vel stãnea,vel ferrea,vel globuli itersecti,qbus æreũ filũ insertũ est ꝓiiciuntur,quos æratos globulos vocãt. Neq; solum tela huiusmodi forma differũt,sed magnitudine interdũ, & materia, quædã enim magna sunt,nõ nulla parua,aliqua plũbea,alia stamnea,quædam ænea, & nonulla(raro tamen)ferrea,vt plurimum enim plumbei vel stamnei globuli sunt, qui sclopeto iaculantur, ænei autem, vel ferrei, vel lapidei globuli bombardis emittuntur, & quãuis,vel forma,vel magnitudine,vel materia differãt ĩ vulneribus quæ ĩtulerint eadẽ sẽper curãdi ratio seruatur: magni tamen globuli in mẽbro carnoso occultari minime possũt,neq; ob id etiã curatio mutat̃,& quia ĩ vno vulnere vnus globulus solus,vel aliquo alio frustulo,vel q̃drato esse potest,nõ ob id quoque ad diuersã curationẽ nos vocat,q̃doq; cũ plũbeo globulo ĩnumera plũbei frustra emittuntur, quæ tamẽ eundẽ locũ nõ petũt, q̃a dũ à sclopeto prosiliũt dispergũtur,diuersaq; vulnera si corpus cõtigerit faciũt,propterea coniectura,à globulo excepta,nec ne sint,visu,& tactu dignosces, operamque dabis si fieri

anteglobulorũ extractionẽ quæ cõsideranda.

globulorũ diuersitas.

Quibus nunquid à globulo an a re alia vulnus factũ sit dignoscendum.

poterit, vt ea à corpore eximas. Si vero cum globulis, vel quadratis plumbeis, aut stamneis in vulnere carnosæ partis armaturæ ferreæ frustulum, aut loricæ hamum, aut rei alterius præternaturalis particulam non contineri liquido cognosceres, neque vrgeret dolor, neque prope venam aut arteriam, aut in sensibili loco essent, (tunc enim illos extrahere vrgeret necessitas) parua admodum, vt eos educas solicitudine afficiaris: siquidem citra periculum in corpore coalescunt. Plumbũ quippe, & stamnum quando nirtositatem, & sordem, si quã ex puluere cõtraxerũt exuerint, & locus in quo retinentur à sanie purgatus fuerit, quo minus coalescat vulnus non impediunt, nec erugine obducuntur, queãdmodũ metalla alia quãplurima, & quamuis propter eorum grauitatem locum mutent, in partibus tamen illis abscessus alicuius causa non sunt, quin potius discedendo, & locum mutando medicinam relinqunt, & ita sensim locum relinqunt, vt ne ab ægroto quidem sensu id percipiatur, licet in corpore triginta annos retineantur, quãdoque tamen natura eos ad cutim summã detrudit, ibique abscessus causa sunt, qui si secetur facillime, & sine periculo, vt nos sæpe fecimus, eximuntur. Verum si sine maximo dolore globulos ipsos extrahere medicus potest, quo tandem certior onmino fiat nunquid aliud in corpore detineatur, globulum eximet, sed hoc prima die, qua quis ictus fuerit molietur cõmodius, tum quia globulus tunc

plumbei globuli aut stamnei quominus coalescat vulnus non impediunt.

Globuli licet locum mutẽt abscessum nõ faciunt.

quando globuli abscessũ faciunt.

ſpecillo tangetur facilius, & in recentis vulneris contrectatione, cum adhuc mẽbrum calidum ſit, minor accitur dolor, quam cum ab aere alteratum refrigeratumque fuerit, mecumque in hoc ita ſenties, qui cum forte fortuna ex equo cecidiſſem, plagamque in ſincipite accepiſſem, in eam ſtatim digitum immisſi, vt nunquid confracta eſſet caluaria explorarẽ. tunc nullum omnino percepi dolorem, cum autẽ poſt duas horas adhuc ambigerẽ non recte me vulneris eſſentiã exploraviſſe, iterũ in vulnus digitos impoſui, ingẽtiſmoque dolore affectus fui, atque hoc dictũ ſit, vt oſtendã quanti referat vulnus calidũ an frigidũ pertrectes. Si igitur globuli illi euellendi erunt, vt id prima die efficias ſuadeo: quod ſi, vel imperitia, vel cauſa alia fuerit omiſſum, non ita facile deinde occaſionẽ arripies, qua id moliaris: ſiquidẽ iã erit vulnus ſenſibilius redditum, & tumor iam aliquis aderit, & vulnus anguſtius erit effectum. Ad hæc ſi, vel caro vel mẽbrana, vel mẽbranoſi tẽdines rũpãtur, aut perforentur, concidunt, globulũque ſæpius tegunt, & intercludunt, qui deinde non ſine ingenti dolore euelleretur: neque id mirũ ſit, quoniã ſi ſpecillo tangi nequit, difficilius extrahetur, ac ſi omnino extrahere globũ conareris, non citra dolorẽ intenſisſimũ, mãximũque ægrotantis diſcrimen hoc præſtares, minũsque hæc vitares incõmoda, ſi poſtquã humores quieuere, dolorque fuerit ſedatus opus hoc aggredereris. Quandoque etiã globulus cartilaginẽ percutit,

minor dolor incontrecta-tiõe calidi vulneris quã frigidi percipitur.

prima die globuli euellẽdi ſunt.

quæ cum osse sit mollior, nõ rumpitur, sed flectitur, deinde eleuatur, ita, vt quandoque vulneris foramen constipet: & quamuis summa diligentia specillo, digitisque vulneris profunditatem explores, licet id statim post illatum vulnus facias, actũ tamen agas, quẽadmodum nobis sæpe in thoracis plagis nod solum à globulo, sed à cædente telo factis, obtigit, in quibus vix vulneris foramen inuenimus. Quocirca si globulum prima die extrahere nequiueris, neque cũ globulo aliquid etiam, quod præter naturam sit in corpore detineri verearis, sic, vt dictum est, facies, admotoque oui albumine cum sale vulneri, globulum naturæ, vt illum expellat, remittes. Sed si omnino extrahere globulũ opus fuerit, dupliciter eum poteris euellere, aut enim per foramen, quod effecit, aut per oppositam partem incisam, si non longe à cute sit educes, si enim à cute longe distaret globus, aut si altius infixus esset, per effectum foramen extrahendus esset omnino, dũmodo specillo perciperetur. In vulnus igitur nostros hamos immittes, quibus globulũ leuiter reuoluendo educere conaberis, habebis etiam forcipes cauas, forcipem dentatam, cylindrũ in manubrio habentẽ, & rostrum coruinum. At, cum forpice dentata, vel alio instrumento apprehensus globulus fuerit, leuiter quantum fieri poterit, educes instrumenta autem ad id apta in picturis videbis, verumtamen minori dolore, incõmodoque nostris hamulis loco proprio descriptis globulos euelles, qui

vulneris foramen quandoque occultatur.

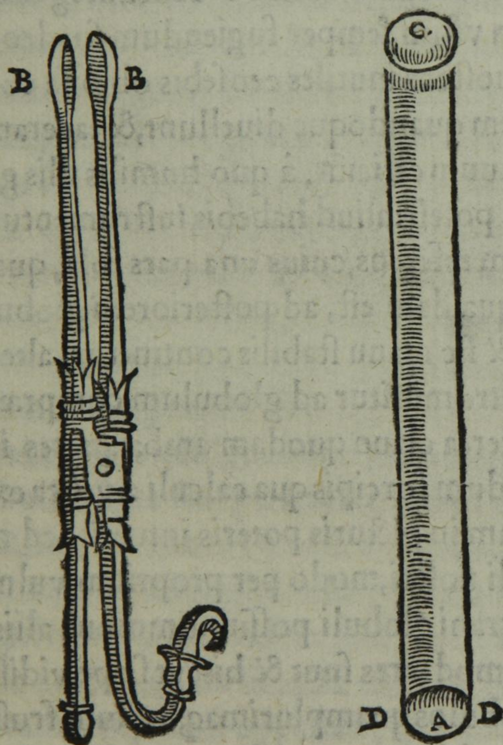
dupliciter extrahi potest globulus

Instrumenta ad globulos educendos idonea.

hamulorũ in globulis extrahẽdis vtilitas.

vulneris meatum non occupant, nec vulneris labra extendunt, ſed cum poſt globulum immiſſi fuerint, leuiter ſi illos attraxeris, ſecum globulum educent. Non tamen hoc ita cõmode forpicibus, aut coruino roſtro, efficeres, meatum enim vulneris obſtruunt nimis, doloremque non mediocrem inferunt, quando, vt globulum comprehendas, dilatantur, nerui enim tunc, aut tendines, aut caro ipſa in dilatatione illa cõprimuntur, vt in ſequenti pictura patebit.

forpices,& roſtrũ coruinũ in globuli extractiõe, quæ faciãt incõmoda.

Quippe si forceps. .b. .b. immittatur per vulneris foramen.a.ad globulum.c.vt illum comprehendat, dilatari magis debet,quam sit vulneris ipsius magnitudo. d. d. in qua dilatatione non mediocris commouebitur dolor, quem maxime vitare debemus. Hoc autem nostris hamulis non fiet, quoniam licet angustissimum sit vulnus, ingredi tamen possunt, globulumque euellere absque dilatatione, extēsione, & incisione, quam illi non vitant,qui forpicibus illis vtuntur, vel coruino rostro. Horum igitur instrumentorum vsum semper fugiendum suadeo. At si hamulos nostros inutiles censebis ob ossa confracta, quæ carnem quandoque diuellunt,& lacerant,ingentemque cauum efficiūt, à quo humilis illis globulus educi non potest:aliud habebis instrumentum forpicis formam referens,cuius vna pars sola, quæ veluti spathula quædam est, ad posteriorem globuli partē mittitur, & sic manu stabilis continetur, altera deinde pars intromittitur ad globulum compræhendendum,præterea clauo quodam ambæ partes iunguntur ad modum forcipis qua calculi à vesica extrahuntur, vt etiam in picturis poteris intueri. Sed mehercule hamuli nostri,modo per proprium vulneris foramen extrahi globuli possint,omnibus aliis instrumentis cōmodiores sunt & his(vt sæpe vidisti) quāplures globulos quamplurimaq; ossium frustula extraxi. Exquisita tamen diligentia adhibēda est semper,vt modo celeriter,modo tardiuscule,prout erit

Aliud instrumentū ad globulos euellendes

cōmodum

cōmodum,& æger tollerabit,opus absoluas,hoc sem per agendo,vt tuto quod cupis, & quam minimo cū dolore perficias,sed si fuerit cōmodum rem quam celerrime poteris perages: admonuit enim Gal. xiiii. meth. in humano corpore ita actiones perficiendas, neque hoc etiam tacuit in lib. de his,quæ in med. fiunt, vbi ostendit aliquas esse actiones, quæ quam celerrime sunt absoluendæ,vt incisiones aliquæ, suffusionum depositio:in hac igitur re periti, & exercitati medici esse debent:extractum deinde globulū ægro to ostendes, afficitur quippe non mediocri lætitia æger,quando id,quod dolorem faciebat,esse ammotum videt,præterea sanguinis fluxum sistens medicamentū, quale supra dictum est vulneri superpones. Semperq; quod faciendū est, vt vno tempore perficias, neq; in sequentem protrahas, operam dabis. Aduersam partem incidere consueuimus, vbi caro crassa non est,parumque abest quin globulus cutim contingat,aut vbi prope ipsam cutim est, neque neruus,aut os,aut tale quidpiam obstat,quominus ad ipsum globulū vsque sine periculo incidas, deinde hamulis nostris, vel spatula sinum aliquem habentem, in quo firmari cōmode globulus possit, quemadmodum in pictura poteris videre, vel forcipe anserina etiam illic depicta,quam sic,quia anserini rostri referat similitudinem, libuit appellare, globulum extrahes,iterum post globuli extractionem specillo explorando nunquid adhuc aliquid præter naturā,vt sæpe

quæ in operationibus obseruada sint.

extractus globus egro ostēdendus.

vno tempore semper quod agendum est, perficere debemus neque in sequētem diē protrahendum.

aduersa pars quādo inci.

fieri solet: quod secum globulus in fundum vsque vulneris traxerit detineatur, quod si fuerit, illud diligẽter remouebis, neq; te lateat in casu hoc cõmodius cæteris instrumẽtis ĩ tabellis nostris pictis, quã hamulis extrahi globulos posse, quia cum globuli ad cutim vsq; peruenerint, eã à musculis ĩpulsione sua, & ab aliis partibus separãt, & dũ laxatur, sinũ quẽdã relinquit, à quo hamulis circũuolutus globulus educi nõ potest, libẽtius itaq; forcipe ãserina, q̃ hamulis vterer.

Quo instrumento in sinu contentus globus facilius extrahetur.

Si recte globulos istos pq̄rere volueris, quod ab Hipp. & à Cæl. lib. v. proditum est, obseruabis, s., vt ægri corpus, in figura illa, in qua vulnus accepit, statuas, hoc pacto ĩ quo loco globulus detineatur animaduertes, quod si ob ĩbecillas ægri vires hoc facere nequeris, saltẽ in lecto ita statui corpus debet, vt pxime ad eã figurã, quã, cũ vulnus accepit, obtinebat, accedat: globulũ deinde specillo, & digitis diligenter perquires, & inuẽtũ leniter instrumẽtis illis, de quibus paulo ante egimus, eximes, hoc idem obseruabis siue vestimenti, siue interioris tunicæ, siue corii, siue cuiusuis alterius rei præternaturalis frustulum eximas, quæ autem neque stylo, neque digitis percipi possunt, ea naturæ permittenda sunt, quæ si primis diebus nequiuerit, post aliquod tẽpus saltem ea extrudet, neque aliud in huiusmodi vulneribus à medicis est faciendum, cum quid retineatur (licet diligenter illud explorent) eos lateat. Præter hæc illud quoque diligenter aduertendum, quid illud sit quod cum globulo

quomodo recte quis globulos explorare, & perquirere posset,

Quæ præter naturã in corpore detinentur atque stylo vbi sint aut digito percipi possunt naturæ sunt permittenda.

in membro contineatur, quandoque enim priusquã corpus feriat globulus, ferream armaturam percutit, aut diploidem, aut terram, aut saxum, & cum corporibus solidis occurrit, facile aut extenditur, aut deprimitur, aut asper redditur, & rimulis illis, & asperitatibus aliquid substantiæ illius, cui primum occurrit, adhæret, in corpusque trahitur, quod, vt quam primum educatur, vrget, idque celerrime sẽper agendum est, corpusque in ea figura, in qua erat quando vulnus excepit, collocandum est, deinde vulneris, & eorum, etiam, quæ à corpore eduxeris, figuram considerabis, dabisque operam, vt coniectura assequaris, num quid adhuc in corpore, quod præternarurale sit, relinquatur: & si ad huc aliquid esse depræhenderis forpicibus, aut hamis educes: præter id ferream armaturam num integra, an fracta sit inspicies, & frustuli illius, si quod in vulnere erit, quantitatẽ coniectura dimetieris, videbis etiã loricã ex ferreis hamis cõfectam nunquid illius pars in corpus cum globulo detrusa sit, & nunquid claui aliqui loricæ ex laminis ferreis fabricatæ, aut etiam laminula aliqua cum globulo etiam in vulnere fixa sit. Si igitur horũ aliquid detentũ fuerit diligenter explorabis illudq; educes, siq̃dẽ quæcũq; ferruginẽ, aut æruginẽ contrahunt, in corpore retinẽda nõ sunt, quia ne coalescat, vulnus impediunt, quocirca illa, vt quamprimum euellas, operam dabis, siue in vulneris fundo, siue in latere fuerint. quandoque etiam globuli

quid sit quod cum globulo in corpore retineatur videndũ diligẽter.

figurã rei preter naturalis quæ extrahitier considerãda.

quæ considerãda sint, vt recte id quod in corpore retineatur sciamus.

quæ ferruginem contrahunt vulneris cõsolidationẽ impediũt.

loricam ex ferreis hamis confectam ferientes, hamos ipsos rumpunt, extenduntque, quos in vulneris lateribus defigunt, & vix specillo tangi possunt, hos tamē, nisi post suppurationem, euellere non possumus, naturaque, vt plurimum, post aliquot dies eos expellit, interdum etiam contingit, vt hamuli illi globulo infigantur, & ita pertinaciter plumbo adhæreant, vt nisi validissima forcipe eos non possis euellere: nonnullosq; tibi globulos, in quibus tres, aut quatuor hamuli adeo infixi etant, ostendi, vt vix in globuli summitate apparerent, propterea si globuli, quibus hamuli huiusmodi adhærent in corpore retinentur, mirū non est, si nunquam vulnus coalescat, hamuli enim ferrei semper ferruginem contrahunt, ideo cum globulo, & vestibus, & aliis, quæ præter naturam in corpore detinentur per proprium vulneris foramen, vel per incisionem in aduersa parte factam, siue in superficie, siue in fundo vulneris fuerint, euellēdi sunt, modò quod cupis, te assequi posse non desperes, quemadmodum nobis in quibusdam obtigit, quibus hypochondrium ad cutim vsque alterius lateris perforauerat globulus, fit enim sæpius, vt omnes corporis partes perforent globuli, aduersæ partis cute dūtaxat excepta, quam neque rumpunt, neque perforāt, quoniā post illam solidum aliquod corpus non est, quod ictui resistat, ideo cedit, extenditurque, neque ita facile rumpitur, atque adeo interdum extenditur, vt ob vehementem extensionem vestimēta lacerentur, neque

omnes corporis partes interdū excepta cute perforant globuli.

solum vestimenta, sed etiam loricæ hamuli ferrei diuellantur, quemadmodum anno superiore in Mirandulensi obsidione in Illustrissimi Ioannis vitelli strenuissimi militis curatione obseruaui, qui in postrema spinalis medullæ parte, dum inter cohortem hostium pugnaret fortissime, globulo ictus fuit, id quoque in Perusino quodam milite obseruaui, qui lorica ex ferreis hamulis confecta armatus, vulnus supra os iuguli exceperat, quod ad posteriorem vsque partē supra scapulam terminabatur absque cutis perforatione, omnes tamen hamuli partem illam contingentes lacerati, atque diuulsi fuerunt, non secus ae si per eos globulus transiuisset, atque id propter ingentem cutis extensionē factum fuisse conieci, cutim deinde illam extensam secui, ac cum globulo sex hamulos extraxi: eandem quoque extensionem in quodam milite leuis armaturæ obseruaui, qui sub axilla dextera inter loricam, & humerum globulo ictus fuit, qui tandē ad quintam vsque costam oppositi lateris peruenerat, costāq; ruperat absq; cutis perforatione: quapropter cum id animaduertas, quavis, etiam parua, sectione globulū inuenies, illumque vna cum rebus aliis, quas secum traxerit, eo quo dixi, modo extrahes. ac si forte aliquid in vulnere relinqueretur, nunquam ipsius vnionem sperabis: propterea morbum diuturnum futurum prædices, præsertim si læsa ossa fuerint, & si ossibus læsis cum globulo aliquid etiam, quod præter naturam sit, & quod specillo dignosci non posit,

Absquè cutis perforatione quādoq; vestes, & armaturæ lacerātur, & diuelluutur.

quandò difficillime vulnus sanetur.

prædictio arcet calūniā.

accesserit id si prædixeris, calumniam vitabis, vt pri. prædic. dicebat Hipp. At si in osse alquo infixi sint globuli, vt in ossе tibiæ, vel fœmoris, vel ilii, vel alio quopiā osse simili, modo ita hæreant, vt neq; compressione, aut specilli, impulsione, a loco moueātur.

quo instrumēto in osse fixus glob. possit educi.

Si prædictis instrumētis euellere nō poteris, terebello cannula munito, vel solo ipso terebello, quēadmodū magis ex vsu esse iudicabis, vt educatur dabis operam. quippe terebello globulum peforabis, terebellumque illud fac in globulo inseras, & ita commode extrahes. neque scalpello ad os circum circa excidendum, quo in aliis telis in ossibus fixis educendis egemus, quoniā globulus sua figura sphærica, & ictu cōminuit os, & frangit, & ab aliis ossibus diuellit: quocirca quā facillime istis terebellis globulū extrahes. Si autē in prōptu terebrū nō sit, ægrū dolore ne afficias. siquidē post inflāmationis tēpus, & post suppurationē, vel postquam contusum os obscederit, remouebitur, ac cum osse ipso egredietur, quoniam læsum os absque desquāmatione retineri non potest, præsertim cum à vehementi illa cōtusione sit alteratū, idque post dies paucos sequetur, quare morbum longum futurum prædices, vt secundum Hipp. faciendum esse diximus, quo calūniam vites, neque, quæ multis profuit, artem diffames: cæterum si aliquod principale membrū globulis istis ictum fuerit, vt est cerebrū, cor, guttur, pulmo, iecur, intestina, venter, renes, aut vesica, vel in mulieribus vulua, & iam lethalia signa

in vulneribus in membris principalibus acceptis quid sit faciēdum.

appareant, neque citra discrimen globulus posſit edu ci, manum admouere recuſabis, cum nullo modo ægroto opem ferre posſis, ne etiam artis ſalubris exiſtimationẽ offendas. Verum ſi euentus incertus ſit, prius quanti periculi res ſit, præfaberis, deinde globu li extractionẽ aggredieris, ſiquidẽ præter ſpẽ multa interueniũt ſæpe cõmoda. ac ſi in huiuſmodi vulneribus, in quibus ſalutis ſpẽ nõ omnino abiiecimus globulũ relinqueres, præterquã quod ars hæc ob omni humanitate aliena videretur (vt alia, quæ à Paul. 1 cap. de extract. telorũ dicũtur omittã) certa quoq; mors ſequeretur, ſi autẽ eximeretur bonã fortaſſe valetudinẽ æger cõſequeretur: quare nũq̃ globulorũ extractiõẽ, mõ ſpes aliq̃ ſit, ac ſpecillo pcipiãtur, fugies fiunt enĩ præter omniũ ſpẽ mõſtra in chirurgia. Hoc etiã vide nũquid aut ĩ venã, aut in arteriã ĩpegerit globulus, ne magnũ ſequatur ſanguinis profluuium, quod ſi eſſet non ita venæ ipſius, aut arteriæ conſolidatio ſperanda eſſet, vt ſi ab incidente telo cæſæ fuiſſent, tunc enim partes venam, vel arteriam circumdantes coalituras ſperamus, hoc aũt caſu nihil ſimile expectandum, quia propter contuſionem ruptæ ſunt, & ambiens caro attrita, & diuulſa quoque eſt, hinc ideo magnus ſanguinis fluxus non ſolum primis diebus, ſed aliquot dies poſt ſequitur, dum contuſæ partes ob putrefactionem abſcedunt. quapropter tũc venas illas, aut arterias laqueo excipies, vel ferro cãdẽti adures, neque ita facile, ac ſi à gladio cæſæ fuiſſent

quid ſit agendum vbi ſalutis, & mortis incertus euentus ſit.

In chirurgia fiunt mõſtra

ex cõtuſione venæ, aut arteriæ ruptæ difficile coaleſcunt.

venis vel arteriis ruptis q d ſit agendum.

coalituras speres, quia eorum pars, quæ attrita fuerit semper desiderabitur. Ad medicinas igitur, quas v. meth. scribit Gal. confugies, deinde vulneris curationem suscipies, quemadmodum in vulnere in carnosa parte excepto faciendum diximus. Si in neruoso membro vulnus fuerit eodem modo, quo dictum est, victus instituendus, & sanguis mittendus, & corpus purgandum. Quod autem ad topica attinet remedia, cum etiam vulnera hæc contusionem patiantur, & ex Gal. concoqui, vt diximus, debeant, habita naturæ partis ratione, vnctuosa admodum cataplasmata, de quibus paulo ante egimus, omittenda, nisi forte dolor, aut aliquod aliud symptoma, quod ad se totam curam trahat, te huiusmodi vti cataplasmatibus cogat, vt quandoque esse faciendum elegantissime iiii. meth. scripsit Gal. verũ vulneribus istis ad leuandum dolorẽ tuto emplastrum ex vaccino lacte, pane, oleo rosaceo, vitellisque ouorum, & modico croco, vel ex althea in eximillite, aut in lixiuio cocta, cui etiam rosaceum oleum additum sit, admouebis, vel quodpiam aliud cataplasma compositum ex fabacea farina in lixiuio cum oximellite decocta, vel pro fabacea farina hordeaceam, aut eruinam, si haberi potest, aut aliam eiusdẽ facultatis assumes, vt vi. meth. scripsit Gal. vbi in antiquos inuehitur cataplasmata ex tracta farina cum hydrelæo admouentes, quæ quidem in vulneribus cæsim factis vitanda sunt, in contusis autẽ vulneribus, in quibus sæpius nõ mediocris

vulneris ĩ neruosa parte accepti curatio.

Qualiã cataplasmata que vulneri inneruoso mẽbro excepto sunt admouẽda esse debeant.

& 3. de cõp. med. sec. gẽ.

urget

vrget dolor,eorum confert vsus,quæ etiam cum dolorem non valeant remittere, vnctuosis magis quandoque vtimur medicinis, & ad olei dulcis perfusionē vel embrocationem (vt cum aliis loquar) confugimus, vt nos, cum Illustriss. Macedoniæ Principi intrepido duci medicaremur,in Mirandulensi obsidione coacti fuimus,qui cum me ad vulneris, quod acceperat,curationē vocasset, maximoque dolore infestaretur,qui totam ad se curationem vocabat, affectum mēbrum oleo,quāuis neruis officiat Galeni freti sententia iii. de cōp. med. sec. gen.irrigauimus, lanāq; cum oesypo(quā lanā succidam appellant) simplici oleo,& aceto imbutā, vt medicamenti virtus ad affectum locū perueniret,superposuimus, debent tamen medicamenta hæc actu calida admoueri,quando frigidū vlceribus,& neruis inimicum est,vt adducto loco ait Gal. nec v.aph. xviii. tacuit Hpp.,huiusmodi tamen vnctuosa medicamenta vulneribus istis, quæ in neruosis sunt partibus, moderatè magis, quā si in carnoso essent mēbro,īponēda sūt. post tres, vel quatuor deinde dies lūbricorū terrestriū puluerem oleo prædicto,quo affectum locū inunges,addes: Nec,aut ad calidiora,aut ad sicciora medicamēta primis diebus,dum,& contusio, & dolor adsunt, confugerem, siquidē in contusionibus istis adeo atteruntur,& contunduntur partes, vt quàm facillime ex quauis leui causa (licet mitia admoueantur medicamenta) inflāmatio excitetur,quæ acciretur facilius,si calida medi-

vnctuosa medicamēta parcius vulneribus in neruosis partibus acceptis quā carnosis sūt admouenda.

fortia medicamēta primis dieb. vulneribus cum cōtusione nō apponenda.

dicamenta, vt pix cum terebentina, & resina abietina (quibus nos in vulneribus ab incidẽte telo factis absque inflammatione, & abscessu vtimur) vulneribus neruosarum partium admouerẽtur, hæc itaq; primis diebus vitamus. Verum post dies primos vulneri oleo nostro exiguam picis siccæ partem loco liquidæ picis addere non vereremur, præsertim si in genu, vel cubito vulnus esset, nullaque eo tempore extaret inflammatio. At si tendines aliqui ab ingenti illa contusione detecti fuerint, aloen hepaticam, thus, sarcocollam, vel puluerem lumbricorum terrestrium, vt putredinem arceas, & alia sarcotica loco suo descripta, admouebis: neque penicillos in vulnus immittes, & si aliquos velles imponere, breues admodum, mollesque sint, ne dolor concitetur, qui primus in horum vulnerum curatione exhauriendus est. Ad hæc, si os aliquod globulus percusserit, vt os ilii, vel scapulæ, vel alterius partis, absquæ ossis totius fractura (quod fieri posset, si globulus latus vel tibiæ, vel fibulæ, vel femoris, vel radii, vel cubiti, vel humeri, petierit, quãuis in ictibus istis rarissime cõtingat, quin os à globulo ictũ totũ trãsuersim rũpatur) primis diebus, licet diligenter explores, vniuersum os esse ruptum non dignosces, post aliquot tamẽ dies in puris generatione, iam fractum os laxatur, ac dissoluitur, & per consensũ, vt medici nostri dicũt, os vniuersum frangitur quãuis totũ à globulo percussũ nõ fuerit. Aliud quod

tẽdinibus detectis medicamẽta idonea.

os totum esse fractum primis diebus q̃doque nõ cognoscitur.

te maiori afficiet admiratione, addam, os à globu-lo percussum non solum in ea parte, quam per-tierit globulus, rumpi posse, sed in altera etiam parte, quam non tetigerit, per quandam, vt ita dicam reuerberatiouem, vt fieri in lignis sæpe so-let, quæ in vno latere percussa, in altero per con-sensum, & reuerberationem ingentis percussionis franguntur. itaque id vna cum pluribus medici-næ candidatis, in nobili quodam nostro bononi-ensi animaduerti, qui à sclopetario globulo ictus fuerat in maiore fibula circa medium curis, cum totius illius ossis fractura, neque in egressu vllo modo tibiam globulus lædere potuit, cum sub ip-sa interna parte versus suram per distantiam tri-um digitorum ab ipsa tibia egrederetur, cum autem, Bononiam aduectus nobilis hic fuisset tibiam totam, manibus pertranctando, ipsamque totam cum fi-bula per transuersum fractam reperi, infra ipsum vul-nus in sex digitorum distantia, hoctamen ita esse bononienses medici, qui cum ex castris Bononiam deduxerant, negabant, quos tandemeration, & ex-perientia (quamuis, vt sui moris est, pertinaces essent multumque sibi tribuerent) in meam adduxi senten-tiam: hoc idem in aliis quamplurimis obseruaui qui à lgobulis sclopetariis vulnus inter tibiam, & fibu-lam et inter cubitũ, & radiũ, sine magnorũ ossiũ fra-ctura, acceperant, sedtamen modo iuxta vulnus ip-sum modo supra vulnus, modo infra, ossa illa per

nõ solũ os in parte, quam globulus percusserit, sed in alia quoq; parte possit frangi.

transuersum fracta depræhendebã, quod ob ingentẽ ruinã, & impetũ, & quãdã (vt sic loquar) reuerberationẽ, vel rẽ huiusmodi aliã, obringebat. Et nos quoque turcã quẽdam arte tibiã annosi bouis, aut æneũ pistillũ oblongũ, aut saxũ, modò in parte ea quã percutiebat, modò in alia rũpentẽ pugno vidimus, neque tamen eo impetu quo globuli feriũt, res illas percutiebat: quocirca ad rem hãc animaduersionẽ vertas, & si per trãsuersũ rupta esse ossa non depræhẽderis, ita, vt dicemus, mẽbra illa pertractabis. Præter hæc nũquid globulus alicuius ossis superciliũ, aut appendices, aut parua digitorũ ossa percusserit, vel aliud quodpiã os in plures partes cõminuerit, vel in mẽbro detineatur, vel vniuersũ mẽbrũ penetrauerit, expendes.

turcæ istoria.

Si intus detineatur, si fieri potest, eo, quo diximus, modo extrahendus est, & quicquid cũ eo præternaturã in corpore fuerit, remouendũ. Si solus in corpore fuerit, neque illa, de quibus supra egimus, adsint symptomata, naturæ, vt iam diximus, est relinquendus. Ossiũ deinde frustula, nũ forpicibus, vel volsella, vel alio instrumento remouenda sint etiam atque etiam videndũ, discantque hoc empirici, & carnifices medici, & hi, qui callere optime artẽ medicã videri volũt, qui dũ ægrotis medentur, vel eius potius mortẽ inferunt, vt aliquid semper agere videantur, nulla ratione habita, ossa quæcũque forpicibus, & volsellis conãtur euellere, & si magna, magnóque conatu ligamenta, tendines, mẽbranasq; cũ ossibus diuellũt, inhuma-

num forpicibus vel volsella ossa extrahenda sint videndum.

nonnulli taxantur medici.

niterque neruos rūpūt,ac laniant, non secus,ac si bru torū corpora,aut lapides tractarent, in quibus experi ri impune licet multis modis, neque (modo os illud extrahant) ægrū maximis illis cruciatibus misere ad internitionem perducere verentur. hi quantū dii bo ni, errent, q̄ rectè ad medicādū edocti sint Gal. in lib. de his quæ ī med. fiūt ostēdit, vbi fractorū ossiū euul sionē multis rationibus prohibet, quia in eorū euulsio ne ligamēta rūpuntur, caroque, & membranæ, atque tendines, quibus ossa adhærent, & cōiūcta sunt, dissol uūtur, ex quo dolores vehementissimi fiūt, abscessus subsequūtur, & mors sæpe īfertur, vel sinus profūdi relinqūtur, vel vomica (q̄ fistulam appellant) ita ma gna fit, vt ei nullo modo natura mederi possit. Atq; ossiū extirpatio magis cauenda est, quādo spes aliqua sit eorū frusta, siue magna, siue parua sint, callū contra here posse. naturæ igitur hoc opus permittendū, quæ si callo cōminutas ossiū partes cōstringere non pote- rit, in nouæ carnis incremento: sine periculo, ea expel let, & carne noua sub osse genita, atq; osse per abscef- sionem, vel desquāmationem expulso, cauū vniuer sū citra naturæ incōmodū replebitur, quia sic Hipp. in lib. de fract. cap. scribit fragmenta, quæ à natura abscedūt, sponte decidunt, à carne enim ea expellen- tur subcrescente, quod non tacuit Cæl. lib. viii, cap. iiii. quocirca Galeno admonente, ossium frustula si parti alicui adhæreāt, & si nullū pungendo dolorem inferant, vi non euelles: quod si quando per transuer

ossium fracto rum euulsio à Gal. prohibetur,

extirpatio ossium quando magis sit cauenda,

& Auic. iiii. quar. cap. 2.

ossa quādo euellenda.

ſum deducta ſunt, vel à globulo ad partem neruoſã, tendinoſamque delata, ſtimulent, vel ſi propter pus quod fruſtula ea à ligamentis, mẽbranis, & à carne ſe parat, ad aliquẽ deſcenderint locũ, quẽ pungant, tuto volſella, vel forpice, vel alio ĩſtrumẽto sẽſim, ne magnus accerſatur dolor, educes, quæ ſi à mẽbranis, vel ligamẽtis diuelleres, maximũ inde ſequeretur ĩcõmodũ, q̃uis minima ea fruſtula eſſẽt: q̃re ſi cõmodè oſſa extrahere nõ poteris, opus ne aggrediaris, ſiq̃dẽ ſi primis diebus inflãmationẽ ꝓhibueris, & ab ægro mortis piculũ ꝓpulſaueris, ſatis erit, illa deinde educes oſſa, ſi poteris, q̃do, poſt puris generationẽ, à ligamentis natura ſeparauerit, vel vbi abſceſſerint, vel vbi ex alimẽti defectu, à cæteris osſiũ partibus deciderint, ſi natura ea nõ extrudet. Si forte magnũ quodpiã os globulus ĩpegerit, illudq; diſſoluerit, vt os tibiæ, fibulæ, fœmoris, humeri, cubiti, vel radii, vniuersũq; mẽbrũ ꝑforauerit, & à ſede remouerit, dignoſces, ſi cũ ſano mẽbro affectũ mẽbrũ cõtuleris, vel ſi prius mẽbri ipſius naturalẽ cõpoſitionẽ ſciueris, vt Gal. in lib. de oſs. ſcribit, ſi liber ille legitimus Galeni liber eſt, vel ſi mẽbrũ manibus per tractãdo inæqualitatẽ perceperis, vel ſi punctionibus æger afficiatur, vt Cælſ. dicebat, vel ex totius mẽbri ĩflãmatione, quæ sẽper omnes fracturas ſubſequi ſolet: poſt hæc cognita fractura digitis diligẽter explorabis, nũquid vel ferri, vel pãni, vel alterius rei præternaturalis fruſtũ in membro detineatur, quod quãuis alias ſæpe faciendũ admonuerim, tamen

quibus notis cõminutũ os & à ſede propria remotũ cognoſcatur. & p adglau.

quia,& vtile,& necessarium est, illud subinde inculcare expedit: ac si aliquid retineri depræhenderis, arte, vt illud remoueas, si fieri potest, conaberis. Cæterũ si cõponi ossa illa possẽt,& ad priorẽ figurã reduci,& ĩ propria sede reponi, omni studio, vt id facias adniteris, vt ab Hipp. ĩ lib. de fract. scriptũ est, atq; etiã ĩ illius lib. cõmẽtariis eius ĩterpres Gal. scripsit lõga oratione, q̃ in præsẽtia adscribere lõgũ, & supfluũ esset, cũ ibi, quæ de hac re scribuntur, legere possis, neque opus hoc naturæ est demandãdũ, vt scilicet ipsa luxata ossa reponat, aut fracta componat, quia id natura præstare non potest, vt elegantissime dicebat Gal. in lib. de const. art. med. vbi ostendit, quæ naturæ, & quæ medico quandoque negentur. Quocirca exercitatus medicus blandissime ossa illa, si possibile erit, cõponet, & in propria sede reponet, deinde stupa in aceto madefacta, & expressa, oui deinde albumine, bolo armena, & aliis stipticis pulueribus, & oleo rosaceo (vt dolor leuetur, & fluxi humores resoluantur) obducta, nõ solũ partẽ in qua fractura est, sed supra, & infra ipsã fracturã in latitudine sex digitorũ mẽbrũ circũdabis, obligabisq;, vel si libet, pro medicamẽto hoc (nisi sãguinis obstiterit fluxus) linteolũ amplũ cærato humido Gal. illitum, quod humores compescit fluentes, & dolorem sedat, admouebis, nullumque peniculum, vel paruum admodum in vulnus immittes, deĩde totũ mẽbrũ idonea fascia deligabis, nõ tamẽ arctissime fasciã adstrinxeris, vt ĩ fracturis, in quibus

fracta ossa, si fieri potest, cõponẽda sũt & luxata in sede propria reponenda.

quod medicamentum post quã cõposita ossa fuerint, aut in ppria sede collocata mẽbro sit adhibendũ.

cærãtũ humidũ Gal. ossiũ fracturis & luxationibus accõmodatũ.

vulnus nō adest, fieri solet, nullumque in fasciis ipsis facies foramen, quēadmodū nonnuli ætatis nostræ medici, vt dicemus, facere consueuerunt, præterea ferulæ, seu asserculi, vel canales, in quibus vulneratū membrū, contineatur, fabricentur, ferulisquæ illis mēbrū, (ea duntaxat parte excepta, in qua vulnus est, ne dolor refricetur) fulcies, & non arcta fasciatura, ne exacerbetur dolor, & ne mēbrū mortificetur, & ne ossium callus prohibeatur, deligabis, semper animaduertendo, vt differentia fiat à fractura cum vulnere, ab ea, quæ cum vulnere non est, vt Gal. admonuit, quo dolore, quam fieri potest, minimo æger conficiatur, & pus per vulneris orificium expurgetur. In tali igitur figura collocetur membrum, vt vulnus in decliuiorem partem vergat absque dolore, vt commode excrementa purgentur: Sed in principio in situ accliui membrum sit, oportet, ne ad vulnus humorum fluxus feratur, atque in hac figura totum triduum continebis, absque vlla remotione, aut admotione medicamentorum, vt Hipp. & Gal. in fracturis cum vulnere faciendum censuerunt, & inter cætera studendum, vt affectum membrum in ea colloces figura, in qua dolore non afficiatur æger, vt Gal. censuit in lib. de his, quæ in med. fiunt, qui sic scribit, primus idonearum figurationum scopus doloris vacatio esse videtur, Galeno suffragatur Hipp. iiii. de art. figurationum autem læsorum membrorum tres sunt scopi, vt loco citato refert Gal. quorum vnus ac-

In q̄ figu. mēbrum in quo fractura cum vulnere fuerit sit collocandū. tū in qua figura primis dieb. cō tineri debeat

Figurationū mēbrorū tres scopi

cliuis,

cliuis, alter decliuis, tertius æqualis seu rectus, quos in variis affectibus variamus, vt iii. de fract. facit Gal. qui modo membrum accliue collocat, modo decliue, vt iiii. de art. modo æqualiter seu media positura. Accliue collocatur membrum in principio fracturarum, vel defluxionũ queadmodum esse faciendum iussit Gal. ne facile humores ad membrum fluant, aut vbi sanguinis fluxus formidatur, vt Gal. iiii. de art. scripsit. Decliue collocatur membrum, quando in eo vlcus est humidũ, neque sanguinis fluxum, aut humorum, aut inflãmationem timemus, & in decliui illa figuratione sinus expurgatur, vt iiii. de art. Gal. æqualiter vero membrum collocatur, cum nihil horum suspicandum est, & perfecta sanitas speratur: sed in quauis figura mẽbrum colloces, si illi pellem aliquam substraueris, maxime profuerit, in qua pus colligatur, ne linteola, vt aduertit Gal. inficiantur: In his igitur figuris affectum mẽbrum continebis, quoad nullum inflãmationis inmineat periculũ, vt iii. de art scripsit Gal. Nec mireris, quamuis dixerim, & locum, in quo vulnus est, & membrum totum, in quo affectio est, esse fasciandum, neque vllum orificium, à quo expurgetur vulnus esse relinquendum, admiratione te potius nostræ ætatis medici, atque ex antiquis nonnulli afficiant, qui contra Hipp. & Gal. placita scripserunt, volueruntque membrũ in quo est fractura cum vulnere, hinc, & inde esse fasciandũ, fascia circa vulnus ipsũ, vbi fractura est ad formã. x. literæ

accliue membrũ q̃do collocetur.

in decliui figura quando mẽbrũ reponatur.

æq̃liter quãdo mẽbrũ cõponatur.

pellis mẽbro affecto substrata ꝓdest.

græcæ deducta, relictoque foramine pro vulneris curatione: quod grauissimis authoribus, rationi experimentoque aduersatur, vt xi. meth. Gal. admonuit, quo loco eos vellicat, qui nulla facta euacuatione, plenitudine, vel quod ad vires, vel quo ad vasa existente, topica adhibent medicamenta, quæ, vt pars illa inflammatione vrgeatur, in causa sunt, sic enim scribit. Quippe hi cum ex his quæ ipsimet faciunt phlegmonas semper excitent, non animaduertunt, sed iisdem semper erroribus implicantur, veluti Hipp. iis accidere dixit, qui hinc, & inde ossium fracturas cum vulnere deligabant, etenim illi cum phlegmonas in vulnere crearent, non tamen destiterunt, rati id adeo non ex deligatura, sed alio quopiam errore incidisse. Hipp. quoque in lib. de fract, vbi de fracturis cum vulnere agit, huiusmodi medicos vndiquaque fractum mēbrum cum vulnere non deligantes, damnat: qui propter illam fasciaturā humores ad vulnus cōfluere, cogātq deinceps abscessus, & inflāmationis causa essent: sed id ob suam illam fasciaturā accidit, quæ humores ad locū illum fascia non circundatum, qui ex vulnere, & ex fractura iam imbecillis est propellit, quæ incommoda, si vniuersum confractum membrum in quo vulnus est obligaretur, & totum triduū sine medicamentorum remotione, sic permitteretur, vitarentur: eo tamen tempore si æstiuum tempus fuerit, spleniis vino imbutis membrū fouebis, & vino quoque irriga-

non deligantes vniuersū mēbrum cū fractura dānat Hipp.

bis. Si vero hybernum tempus fuerit, lanam quæ vinũ nigrũ adstringens, & oleum cõbiberit, qua affecta pars foueatur, admouebis, repelluntur enim vino humores, & oleo dolor mitescit. Post triduum cum eo tempore vulnus suppurari incipiat, peritus medicus forpicibus optime secantibus fasciam supra vulnus aperiet, quam apertam, & perforatam sic relinquet, caueat tamen dum fasciam illam forpicibus scindit, & perforat, vt vulneris orificium detegat, quo cõmode pus eggrediatur, ne cæteræ fasciæ partes relaxentur, iccirco, vt hoc deuites fasciam in medio seccabis, idoneaque medicamenta, & vulneri contuso accommoda deinde admouebis, vt antea dictum est, rursusque fasciatura duntaxat retentiua (vt ita dicam) vulneris orificium conteges, & deligabis, quoniam tunc iam humores quieuerint, atque hæc Hipp. est, & Gal. sententia, à qua postquam discedere nolui, fœliciter semper curationes fracturarum cum vulnere cessere, secus tamen dum meos præceptores aliter facientes sequi vellẽ obtingebat. Nec te moueat contusũ esse vulnus, & quod ita sanari facile fasciatura, & medicaminibus ac si ab incidẽte telo factũ fuisset, nõ poterit, quoniã, vt loco adducto scribeb. Hipp. & ĩ lib. de fract. calua. ossa absq; contusione, & collisione non rumpi possunt, & tamẽ eõ quo diximus modo ex eiusdẽ senten. fracturæ cũ vulneribus curãtur: cæterũ innumeros vsus fasciaturæ perpende, quos Hipp. in lib. de his quæ in med.

quãdo in fascia foramen sit faciendum & quomodo.

absque contusione, & collisione ossa nõ rumpuntur.

fasciaturæ vſus.

fiunt, & in lib de fract. ſcripſit, faſciatura ſiquidem non ſolum diſſoluta oſſa retinet in ſua ſede, & luxata in proprio ſitu, verum etiam ab affecto membro humores repellit, roburq; membro addit, ne ex relaxatione, & vulnere confluentes ſuſcipiat humores, rurſus qui fluxerunt humores collectique ſunt diſcutit, & reſoluit, quamuis extra venas ſanguis eſſet. Si igitur in vulneribus iſtis cum fractura ob medicorum inſcitiam, vt factum ſæpe fuiſſe animaduerti, prætermiſſa fuiſſet ligatura, faſcia tu membrũ eo quo dixi modo diuincies: attendendo ſemper animum, num inflãmatione vulnus illud vrgeatur, quod facile fieri poſſet, ſi primis diebus neglecta illa fuiſſet faſciatura, nihilominus diligenter eo quo poteris modo cõminuta illa oſſa repones, ac ferulis membrum munies, neque ita arctæ illud faſcia obligabis quemadmodũ ſi die prima medicinam feciſſes, deligaſſes, relinquendo in faſciatura orificiũ à quo vulnus expurgetur, atque ſic faſcia deuinctum membrum ad perfectam vſque curationem relinques, niſi forte aliquod inſigne ſuperueniat ſymptoma, quod te remouere faſciam vrgeat: ſed tamen faſciæ remotionem quantum in te eſt fuge: neque ſecundo membrum ita vt prius obligari poſſe confidas, quia ſi Hipp. rationi, & experimẽtis credendum eſt, ſi antequam cõminutũ os callum contraxerit faſcia remoueatur, & locus propter maximam relaxationem debilitatur, humorque qui in callum vertebatur ex quouis motu minimo diſſolui-

mẽbrũ a quo ſemel ligaturas remoueris nõ ita vt antea fuerat ligatũ, deinde obligabis,

tur, hinc abſceſſus inflãmationes, & dolores ſequũtur, quæ omnia vitanda ſunt, quocirca ne naturã interturbes, & eã ob opere diſtrahas, faſcias nullo modo ſi fieri poteſt dimouebis. In ſuper ſi os abſceſſurum eſſet, vel ipſius deſquãmatio expectaretur, aut ſi oſsis fruſtulum per tranſuerſum membrum à globulo eſſet detruſum, & ob faſciæ compresſionem, dolorẽ, vel puncturam verereris, laxius membrũ obligabis, & ſi arcte deligatum fuiſſet, ligaturam remittes, vt oſsium fruſtula illa exire valeant. Abſceſſurum os & quicquid præter naturam in vulnere eſt, ſiue ferri laminula ſiue panni fruſtulum ſiue quiduis aliud ſit, iſtis notis dignoſces, ex puris ſubtilioris copia maiori quam vulneri illi conuenire videatur exeũte, vt iii. de fract. de oſſe abſceſſuro ſcribebat Gal. ex carne laxa mollique in ipſo vulnere apparente, quo tempore remisſiori deligatura, vt diximus vteris, quod ſi ſponte poſt multum tempus os iſtud abſceſſurũ eſſet, tũc faſciam remittere non eſſet opus. quoniam poſtquã diſcuſſus reſolutusque tumor fuerit, qui primis temporibus vulnera ſolet inuadere, ſponte relaxabitur faſcia, & remittetur, aſerculos tamen illos quibus mẽbrum prius fulſeras, niſi poſt tempus in quo inflãmationis imminere ſolet periculum, non ammouebis, & licet horum aſerculorum vſus ab Hipp. in lib. de fract. interdicatur, non ſimpliciter, ſed lege aliqua in fracturis omnibus non eſſe adhibendas ferulas Hipp. ſententia intelligenda eſt: proinde quemadmodum

Faſcia nullo modo ſi fieri poteſt remouenda.

Quibus notis quæ abſceſſura ſunt dignoſcentur.

Quãdo remiſſiori ligatura vtendum.

ferulæ quando remouendæ.

me alias sæpe facientem vidisti, primis tẽporibus mẽbrum in quo fractura cũ vulnere est ferulis fulcies, ne propter aliquem motũ à loco proprio ossa cadant aut mẽbrũ inflectatur, & ita inflexa ossa callũ obducãt: In nostris præterea fracturis, etiã perpẽdẽdũ, nõ solũ p trãsuersũ ossa rũpi, sed ĩminutissimas, & tenuissimas partes: interdũ quoq; ossis substãtia deperditur, quæ modo abscedit, modo à reliq̃s ossis partibus ad aliã partẽ defertur, ita vt quãdoq; ossis pars desideretur, quapropter exilius redditur mẽbrũ, & ĩ sede propria cõfractũ, vel luxatũ os obfirmari non potest: in fracturis autẽ illis in q̃bus ferulas ꝓhibebat Hipp. nulla ossis pars desiderabatur. quare primis diebus ferulis fracturas istas cõmunies. Sed si ferulas ob abscessum aliquem aut in vulnere aut circa vulnus natum neglexeris, cum bis in die æstiuo tempore vulneri medicari, & membrum fascia obuoluere necesse sit, ne (quod oscitanter non nulli faciunt) à lecto aut puluinari aliquo membrum affectum moueas, quandoquidem ex motu illo non mediocres irritantur dolores, qui licet à medico flocifiant, vitãdi tamen pro uiribus sunt, cum bis singulis diebus accidantur, quia, & abscessus, & inflãmationis causa esse possunt. Certissima signa ossis abscessuri hæc sunt, si pus subtile, & copiosum magis quam vulneris magnitudini conueniat fluat, si vlceris labra coeant, neque coalescant, si æger internum quemdam motum in membro percipiat, & tunc febres conuulsionesq;

In quibus fracturis ferulas prohib. Hip.

ossis abscessuri signa certissima.

ſequi facile ſolent, neque proinde vllo modo faſciatu ras illas intermittes, dabis tamē operā, ne dum membrum eleuas, dolorem facias, ſiue ita membrum ex cō tuſione ſit affectum, ſiue ex inciſione, ſiue vnum os, ſiue duo cōminuta, & confracta ſint, & faſcias ſic aptabis, mēbrumque pertractabis. Primum medicamenta vulneri adhibebis, ſub mēbro deinde in quo vulnus eſt faſcias, vt expediet amplas gradatim, vt a. b. c. d. ſubiicies, tantæque lōgitudinis eſſe debent, vt mēbrū ſi opus ſit duplici modo deligare valeant, linteolum deinde ſubſternes, vel ſubtile coriū, ne lectus aut lintea inficiantur, cum apto puluinari, ex lino vel panno confecto, vt aptius excrementa colligantur, remouerique poſsint, & faſciarum capita, modo nodis cō iunges, modo acu ſi videbitur conſues, vt in figuris ra patebit. Has deinde faſcias ſine moleſtia diebus ſequentibus exſolues, vel diſſues, cum vulneri mederi, & pus abſtergere volueris, ſine membri eleuatione, & dolore: hoc pacto nos vſque ad perfectā mēbri cu rationē medicari ſolemus, ſæpeque ægrotātes, vt quieſcāt adhortamur, ſi priſtinæ valetudini reſtitui cupiunt. Nec fidem illis præſtes, qui ita affectum membrum abſque faſciatura permitti poſſe dicunt, quot enī ex faſciatura ſequātur cōmoda iā ex Gal. didiciſti: puluinaria deinde à latere vulneris, vt res poſtulabit collocabis, quibus etiam membrum confirmabitur magis. Hunc ordinem ſi ſequutus fueris, vulnera quamplurima dubio procul, ab inflammationibus

quid in fractu ris cum vulnere ſit primum faciendū, & quid ſecundo &c.

vindicabis,recteque curabis,& me vera declarasse percipies,aliorūque nugas, quæ reuera sine docti viri alicuius authoritate,sine ratione experimētoque prolatæ sunt paruifacies , Aliud scitu,& animaduersione dignum non prætereamus,ossa,vel carne,vel cute denudata aliquo oleo non esse inungenda,illud enim, quā quam siccæ naturæ sit, ossibus tamen, vt docet experientia aduersatur,huiusque rei ratio reddi potest,qa quamuis sicci temperamenti os sit , siccisque medicinis,vt vi. meth. scribit Gal.gaudeat,tamen cum porrosum sit,& oleum tenuium sit partium facillime per porros illos in os penetrat, nec inde facile egreditur, quare putredine corripitur , hac ratione ossibus oleū aduersissimum est,vt alias diis bene fauentibus in nostris cōmentariis in cap. xc. vi. lib. Paul. in quo de caluariæ fracturis sermo habetur fusius dicemus,quo circa super detectum os sicca pones filamenta,quousque futuræ inflāmationis nulla adsit suspicio,vulneris vero labiis tetrapharmacum, vel piccatum medicamentum,quæ olei viscididate carent admouebis,& si libet nostro etiam oleo vulneris labris tuto etiam adhibebis,in cæteris ea quæ iam docuimus omnia obseruabis, non neglectis his quæ à medicis vniuersalia dicuntur, præsertim in victus tenuis institutione, vt iiii. de fract. fuit Hipp. sententia, vbi affectos fractura cum vulnere, ita, vt qui in capite vulnus accepere esse tractandos asserit : Eorum sententiæ nec subscribas, qui aliis fracturis cū vulnere fortasse sic esse medendum

Ossibus oleū aduersatur & quare.

super detectū os filamenta sicca ponēda.

labiis vulneris quæ medicamenta adhibenda.

Qui vulnere cum fractura affecti sunt eo modo quo ii qui in capite vulnus accepere tractādi,

dendum dicunt, non autem iis quæ ab iſtis tormentis bellicis fiunt: quoniam ex Hipp. ſententia, omnes fracturæ cum contuſione ſunt, ſimiliter ergo, vt cæteræ fracturæ cum vulnere ſunt pertractandæ: quod ſi tibi moleſtum eſſet, eo quo diximus modo, faſciam illam, qua obuolutum eſt membrum, in quo cũ vulnere fractura eſt incidere, tuto etiam membrum illud faſciis circumdabis, modo illo quem paul. lib. vi. cap. c.ix. de fract. cum. vul. docuit, in faſcia parua orificia relinquẽdo, pro vulneris curatione, illamque à lateribus vulneris deducendo ad figurã χ. verũ præter ea quæ à Paulo fuerunt declarata, poſtquã membrum cõmunieris, & illud faſcia, vel hoc, vel antedicto modo obligaueris, puluillum ex ſtupa cõceptum (tantæ magnitudinis craſſitudiniſque, vt ora illa in faſcia derelicta tegat) in aceto madefactum, & deinde expreſſum, & medicinis illis, de quibus paulo ante diximus, illitum, illi orificio relicto admouebis, quem faſcia, quæ membrum ter poſſit ambire, nõ nihil arcte deligabis, quam deinde poſt tres dies ſolã, cum medicamentum adhibere vulneri opus fuerit, vt iam à nobis dictũ fuit, remouebis. neque ob id ab Hipp. præceptis diſcedes, quoniam hoc etiam pacto vndiquaque membrum vniuerſum fractura cum vulnere affectum, circumdatum, & communitum erit, ſi diligenter quæ diximus omnia obſeruantur. hæc eadem obſeruabis ſi in vulnere illo globulus ſit, quem educere non potueris, ferulis tamen leuioribus quam

Alter modus faſciandi mẽbrum in quo fractura cum vulnere ſit.

leuioribus ferulis mẽbrũ in quo fractura cum vulnere ſit ſi intro globulus retineatur eſt fulciendum.

si solum fractura sine vulnere esset, & sine globuli retentione, membrum fulcies, modo nullum aliud adsit symptoma, vt dolor, gangræna, pruritus, inflammatio, erysipelas, exesio, aut putrefactio, quæ sæpe in istis vulneribus solet adesse, aut sphacelus, aut œdema, aut scirrhus, si in iunctura affectus sit, aut prope ipsam iuncturam, aut ulcus fluidum, aut sordidum, aut caro addita, aut ex vetustate callositas (ut sic dicā) labiorum, vt Gal. iiii. meth. declarabat: quibus omnibus symptomatibus nisi fuerit consultum, siue sola sit fractura, siue cum vulnere, siue solum adsit vulnus, nunquam fieri poterit, vt vulnus sanetur, ut citato loco dicebat Gal. & Hipp. in lib. de vlcerib. qui sic scribit, si aliquod in vulnere adsit symptoma illud consolidari nequit: quapropter symptomatibus summa cura occurrendum, cum quandoque magis quam vulnera ipsa, ac cæteri affectus præter naturales, vrgeant ut xii. meth. ait Gal. totamque ad secu rationem vocent, vt idem. xi. meth. scribit. Symptomatibus igitur prius prospicies, quando, si adfuerint, ut sanetur vulnus, est imposibile, & si vrgeat necessitas fascias ipsas, quibus membrum iam deligatum fuerat, etiam dissolues: Dolorem præterea simplices fracturas sequi, ex his quæ in lib. de fract. scribit Hipp. perspicuum est, verum eius causa diligenter indaganda, nunquid scilicet ob os aliquod pungens, an ex mala membri figuratione, an ex vltra modum calidis medicinis, an ex humore ad locum

Et Cæl. lib. v. cap. 26.

Vulnus cum symptomate nō sanari potest.

Simplices fracturas sequitur dolor.

affectum fluentem, qui partes extendendo continuũ soluat, & malam inducat intemperiem, an a simili alia causa contingat, nisi enim morbi causam sciueris, ut præter naturalem remoueas affectum impossibile est, ut dicebat Gal. in lib. de const. art. med. Si propter os pungens infestet dolor, tactu, & leui cõtractatione, vel verbis ægrotantis dignosces, mitescetque dolor huiusmodi fasciarum remotione, aut relaxatione, ferulisque ammotis, uel si illud os, si fieri poterit, extraxeris, Si ex medicinis contingat, exercitatus medicus, ex carnis colore percipiet, easque mutabit, & in membro contractam intemperiem remittet, & fascias laxabit. Si ex humorum defluxu, si nullũ ex prædictis symptomatibus, neque signum aliquod futura prædicta significet symptomata, adsit, tumor & futuræ inflammationis signa apparere incipient, cui illis rationibus, & medicinis, de quibus paulo ante egimus, prospicies, curamque totam ad ipsam inflammationem cõuertes, & fasciam remittes. Si noxius pruritus accedat, ex saniei acrimonia cutim excedente id ab ægro percipies, & ex pustulis in cute apparentibus: membrum itaque aqua perfundes, & lauabis temperata, ut saniem illam pruritum facientem eluas, quod faciendum Hipp. & Gal. censuerunt, nos etiam quandoque aqua ipsa salsa membrum madefecimus, nec non linamentum ex vnguento aliquo succo plantaginis diluto, vel ex albo vnguento Pauli, vel Rasis cum Camphora paramus, & illud

Et in lib. de inæq. intẽp.

Dolor ex pũgẽte osse quo modo cognoscatur, & remittatur.

Dolorris notæ ex fortib. medicinis.

Ex defluxu dolor quomodo depræhendatur.

pruritus a quibus coligatur & quibus medicinis sanetur.

penna exceptum,inter fasciam & membrum poni-
mus, aut partes membri illius pruritu affecti,vnguẽ
to populeonis, & similibus quibus facile pruritus
remouetur illinimus, absque fasciarum remotione,si
tamen pruritus huiusmodi non remoueretur,fasciã
relaxabis, vt cõmode membrum inungas,& prurigi-
nem arceas:sic etiam idoneis medicinis tumori alicui
phlegmonoso aduenienti,& in abscessum prorumpẽ
ti prouidebis. Cæterum si in vulneribus sine ossium
fracturis,vel cum fracturis, phlegmon superuenerit,
vt fieri sæpe solet, ut tertio,& octauo Meth. scribit
Gal. ne phlegmon adaugeatur,prohibere oportet,fa
cile autem prohibebis, vniuersalibus,& concoquen-
tibus, vel si rursus vniuersalia ipsa ratione noui mor-
bi suborti cum concoquentibus reiterabuntur, & re
petentur. Sed si in parte alia quam in ea in qua vul
nus & fractura illa erat,(vt fieri sæpe solet in plagis
quas bombardici globuli faciunt,) phelgmon sup-
puretur, suppuratorio aliquo cataplasmate facile ad
exituram(vt cum arabibus loquar) deueniet, quem
etiam si opus fuerit,lanceola potius quam falcato illo
instrumento,quo nostrates medici in secandis huius-
modi abscessibus, uti consueuerunt secabis:quia acu
tum magis,subtilemquæ aciem habet lanceola, par-
tesque dissecantur facilius,& per carnem sine fere no
xa, doloreque transmittitur. Falcatum autem illud
instrumentum,cum sit magis crassum, minus ad ab-
scessus dissecandos, vtile est, multaque incommoda,

Quibus modis phlegmoni fracturis superuenienti occurri possit.

phlegmõi alia in parte quã vbi est fractura orti quomodo medendum.

Lanceola potius quam falcato instrumento abscessus secandi.

quæ lanceola vitantur, affert: Hoc itaque modo in abſceſſu collecta ſanies effluet & expurgabitur. Quod ſi cutem nolles ſecare, medicamento aliquo eruptionem in cute faciente & abſceſſum adiuuante, uti poſſes, quale a Gal. in lib. de comp. med. sec. gen. deſcribitur. Primum igitur vt abſceſſum aperias medicaminibus attrahendi & colligendi vim habentibus operam dabis, & ad id maxime accommodum eſſet, baſilicum vnguentum Mes. quod abſceſſus rumpit, materiam ad cutem attrahendo, ſi res hoc medicamento non cedit, ad alia medicamenta a Gal. & a Paul. deſcripta confugies, ut ad emplaſtrũ ex radicibus narciſi, in mulſa coctis, cum radicibus iridis, uel ad emplaſtrum aliud, ex mollibus arundinum radicibus, cum melle, & ſimilibus factum, aut ad aliquod ſcepticum medicamentum in forma olei per artem chymicam deſtillati, aut ad aliud quod ſiccæ ſit ſubſtantiæ, quod infra deſcribemus. Verũ niſi a medicaminibus huiuſmodi aperiatur abſceſſus, ferro ut diſſeces melius eſt, minor ſiquidem fit dolor, neque locus inflãmatur, & cito ſanies effluit, Naturæ tamẽ ſi permitterẽtur abſceſſus, ſponte omnes rumperentur, propter ſaniem carnoſas partes, cutemque ipſam errodentem, & propter expulſiuã uirtutẽ, quæ continue ad exteriora ſuperfluitates expellit. Sed ſi intenſus infeſtaret dolor, & periculũ ĩpenderet, ne pars aliqua princeps, aut neruoſa, aut uenoſa, aut arterioſa, exederetur, abſceſſũ excidere cogere-

& a Paul. lib. 4.

Cutem rũpẽtia medicamẽta.

Sponte ſinaturæ permittuntur abſceſſus rũpũtur.

Quando coacti abſceſſus diſſecemus.

mur, vt cito sanies euacuaretur, neque naturæ, prouincia hæc esset deleganda, propter vrgens periculum. Quin sæpe ante perfectam abscessus suppurationem, ut impendētia pericula vitemus, ipsi lanceolam adhibemus, ut si in articulo aliquo, vel in pectore, vel circa anum, vel in oculorum angulis, vel in iuncturis abscessus esset, ne ex puris acrimonia, & nitrositate corrodantur, & corrumpantur tendines, & affecti mēbri motus aliquis deperdatur, ut in lib. de motu mus. ostendit Gal. vel ad nobile aliquod membrum pus descendat: quod facile contingeret, si in pectoris partibus abscessus esset, proinde ipsum excides, antequā pus cutem errodat, & ad interiorē thoracis partem penetret, & vomicā seu fistulam efficiat, ut Auic. docuit, hac etiam de causa abscessum circa anum ortum, ante suppurationem diuidimus, ne propter loci humiditatem vomica fiat, ut in lib. de fist. scribit Hipp. sic etiam abscessus in angulis oculorū ortis, ut vomica vitetur, ūt ait Aet. diuiduntur: quapropter in his affectibus curandis, horum grauissimorum uirorum, a quorū placitis nunquā nos discedimus, authoritatē nō diffugies: ipsos deinde diuisos abscessus sic curabis, ac si suppurati, & aperti sponte fuissent, medicinis scilicet pus mouētibus. Principio igitur diebus primis tetrapharmacū, aut nostrū degestiuū lotum impones, vel digerēs medicamentū, ex terebentina, & oui uitello confectū, admouebis, uel alia similia medicamēta a Gal. in lib. de com. med. sec.

quomodo ante perfectam suppurationē incidātur abscessus

abscessus ani ante suppurationem secantur & qui in oculorum angulis oriūtur & quare.

Secti abscessus quomodo curandi.

gen .& xiii.meth. descripta adhibebis. Si uero sinus esset, uel vlcus humidum linteolum diaph œnicino vnguēto in melino, uel, anetino, vel omphacino oleo colliquato illitum admouebis, quod etiam mirū in modū prodesset, quāuis adhuc suppuratus abscessus non esset, & in membro rubor extaret ut ait Gal. iiii. de comp. med. sec. gen. posses quoque nonnunquā adstringente vino ulcus ipsum abluere, quod si hæc parū prodessent medicamenta, ad alia, locis suis a medicinæ authoribus descripta confugies, de quibus abunde Paul. & Gal. ii. ad glauc. scripsere: In excidēdis abscessibus a Pauli præceptis lib. vi. cap. de abscessibus descriptis non discedes, nec ab iis, quæ a Gal. iiii de anatom. administr. & multis aliis locis tradita sunt, de quibus Deo fauente in nostris cōmentariolis in, vi. lib. Paul. agemus. Gangræna quoque non solum fracturis, sed vulneratis membris, & exulceratis, aut alio morbo affectis accidere solet, verum nos hoc loco solum de gangrena, quæ fracturis, & aliis partibus absque vlcere accidit, agemus, quæ nihil aliud est, quam principium mortificationis (ut ita dicam) membri, cui adhuc ademptus sensus non sit, sed hebetescat ut Galenus secundo ad Glau. scribit, quæ quidem licet ob multas causas fieri possit, eius tamen, ut plurimum præcipua causa est, uehemens inflammatio, cuius occassione propter sanguinem plurimum in affecto loco impactum, & propter arterias ob loci angustiam sese

Diaphoenicinum non suppuratis abscessibus ēt vtile.

Gāgræna qd sit.

Et in lib. de tum. præter nat. & paul. lib. 4. & Aet. 4. tetra. serm 2.

Cangrenæ causæ.

dilatare nequeuntes membrum (nisi citissime præsto simus) emoritur: Gangrena igitur si medicinis non curatur aut remittatur, propter eius malitiam, & propter humorum multitudinem in affectum sæuiorem desinit, in membri scilicet extinctionem, vel in sensus membri illius hebetudinem. Sed hebetudo hæc gangrenæ nomen non meretur, nec ita debet nominari: Sed secundum Arabes ascachileos, & secundum latinos syderatio, cum scilicet membrum sensu destituatur, ac quasi stupescat, ut in paralesi fieri solet: differt tamen a paralesi, syderatio non parum, quoniam hæc membri corruptionem sequitur, & a similitudine membri emortui sic nuncupata est a Gal. iiii. de diff. resp. a græcis σφαχελον uocatur ut Paul. ait, & ut etiam a Gal. vii. de anat. adm. & vii. aph. L. scribitur: vbi ostendit sphacelum, cutis, carnisque & neruorum esse corruptionem, quæ si ita sæuiat ut ossa etiam ipsa carie infestentur, esthiomenos nuncupatur, vel sphacelus, quoniam sic quandoque capitur a Gal. iiii. meth. & in lib. de tumo. preter naturam, verum nomen hoc esthiomenos, idem apud arabes, & græcos significat, vlcus nimirum depascens & exedens putrefaciendo, vt ait Gal. in lib. de tumo. præter nat. conueniunt igitur esthiomenos & Sphacelos, quia exedit vterque, & depascit: quapropter gãgrena medium quoddam erit, inter inflammationem & sphacelum seu esthiomenum, non enim in gangrena tantus est sensus, ut in inflãmatione, nec ita sensu

membrum

Gangrena in quem affectũ desinere soleat.

Syderatio à paralesi. in quo differat.

quid sit sphacelus Gal.

Et. 2. ad glau &. 14. meth.

membrum caret,ut si sphacelo infesteretur, quæ tanto scæuior est,& peior inflammatione, quanto syderatione leuior est inflammatio. Syderatio totius est membri substantiæ corruptio,quæ cum adest curari nullo modo potest,absque membri amputatione,pri mis tamen diebus quando adhuc perfecta syderatio non est, sed gangrena, quæ ad syderationem tendit, ut Gal. iiii. de fract. ait curationem admittit, curabitur igitur euacuato, quam fieri potest,sanguine plurimo, in affecto membro impacto,propter quem mēbrum corrumpitur. Tota itaque cutis,multis, profūdisque vulneribus, una cum subiecta carne secanda est,vel frequētibus,& altis caprificacionibus,incidēda, absque substantiæ exitio, mēbrum ad propriam figuram,& humorum symmetriam, vt in vera morborū curatione,fieri solet, trāsferēdo: Sed in omniū morborū curatione ut sæpe Gal.admonuit,ipsorum causa prius inueniēda,& abscindenda est, deinde ad ipsam quæ facta est ægritudinem, deueniēdum,proinde gangrenæ causæ,quamuis variæ sint, & ab omnibus scribantur, sæpius tamen inflammationis sequitur magnitudinem,ut iiii. de art. legitur,fit itaque utplurimum a sanguine copiosissimo, in aliqua parte collecto, siue proprer dolorem fuerit attractus, siue sāguis ille propter vulnus in illā defluxerit partē, siue propter partis imbecillitatē fuerit susceptus, qui deinde cum euacuari, aut difflari non possit,corrumpitur, sic enim scribit Gal. in lib. de inæqual intēp.

syderatio absque membri amputatione non curatur, nisi cum adhuc perfecta non est.

Non perfecta sydera. quomodo curetur.

In morborū omniū curatione, causa morbi, prius inueniēda, & auferenda.

& 2. ad Glau.

Gāgrenæ causa frequens.

Sanguis collectus in parte aliqua, & qui difflari non posit putrescit facile.

' quippe quæ perſpiratu carent celerius putreſcunt,&
' calor ita ibi ferueſcens,calorem præter naturam ac-
' cendit, qui poſtea natiuũ extinguit calorem,perinde
' atque maximus ignis exiguã flammam,& membrũ
' comburi,& mortificari incipit,nutrimento que mẽ-
' brũ,& vitalibus ſpiritibus priuatur,& ita deinceps,cu
' tem,carnem,neruos,& oſſa denique corrũpũtur,vni
uerſũque mẽbrũ emoritur, idem in lib. de tum. præ-
ter nat. refert Gal. fieri quoque poteſt ex membri ma
gna refrigeratione, vt iis ſæpe ſucceſſit, qui per niuẽ
iter fecere,quibus etiam perniones accidunt,ideſt affe
ctus illi,qui a noſtratibus Bononiẽſibus buſanchie di
cũ tur, vel mal de la mula,deinceps mẽbri illius mor
tificatio ſequitur,ſed in primis ſtupor fit,& hebes re-
ditur ſenſus,propriuſque membri mutatur color,ob
frigus ſpiritus vitales animales & naturales interci-
piens,ex quo gangræna primum afficitur membrũ,
totum deinde emoritur,fitque ſyderatio: Atque fri-
gus affectum huiuſmodi poſſe cõciliare perſpicuum
euadet,ſi ad longum frigidorum medicamentorum
vſum adhibueris animum. quæ heriſypelatibus,& in
flammationibus admota, adeo quod ad particulam
influebat prohibent,& quod in parte ipſa contine-
tur, diſletur impediunt,vt ne ſpiritus quidem illuc
deferantur, aut per halitum reſoluantur,hoc etiã fie
ri hyberno tempore cum niuibus terra contecta eſt,
aduertere poteris,quemadmodum eleganter Gal. ii.
de cõp. cauſ. mor. ſcripſit,vbi morbos vel ab aeris
ambientis frigiditate,vel ex vicinitate rei frigidæ fie

Ex magna re frigeratione gangrena.

ri ſcribit. Sciendum tamen quamuis, vt membrũ corrumpatur, inflãmatio cauſa ſit, tamen ad eam cauſam quæ impedit tranſpirationẽ reduci poſſe, ſiue prohibita hæc tranſpiratio a medicinis frigidis, ſiue a frigore, ſiue a multitudine collecti ſanguinis cauſam habeat, & quia trãſpirationi variæ cauſæ poſſunt obſtare, proinde curationis ſcopi mutari debent, neque mali quidam medici imitandi, qui vni morbo, vno ſempmodo nulla diſtinctione, aut ratione cauſæ habita, quæ ipſum morbum fecerit, citraque delectum eorum, quæ ab ipſis, quos profitentur, authoribus docentur medicari ſolent, & ſe bonos eſſe medicos ob duos aut tres medicinæ canones, quos vix intellectos memoriæ mãdauerint putant, partẽ alterã medicinæ, chirurgiã nẽpe ipſã omnino cõtemnẽdo, ſed boni medici, nec ne ſint, aliorũ eſto iuditiũ, ego aũt qũo hoc nomine ſint digni non plane intelligo, vna vix parte medicinæ intellecta, & reliquis, quibus ars ipſa pficitur, de qbus Gal ĩ lib. de fract. & Auic. ſcribũt, neglectis. sed vt ad rẽ redeamus, ab arcta ſupramodũ ligatura fieri etiã gangræna poteſt, quæ meatus per quos deferũtur ſpiritus occludat, ita vt pars illa ſpiritibus deſtituta emori, & putrefieri cogatur, vt ſæpenumero ĩ fraſturis, vel luxationibus obtigit, ĩ qbus arcta nimis faſciatura obligatũ mẽbrũ fuerit, vt VI. Meth. ait Gal. vel ex maxima, & lõga cõpreſſione aliqua, ĩ pte aliqua facta, vt lõgo tẽpore iacẽtibus in lecto obuenit, vel cũ craſſi humores in venis, vel arteriis, vel neruis cõtẽti,

ſpiritus quibus animantium vita tenetur intercipiũt, ut iiii. primi ſcribit Auic. in fracturis tamen, & lux ationibus ex hac cauſa rarisſime fit gangræna, ſi eidẽ Auic. credimus. Fit etiam ex materia aliqua veneno ſa ad membrum aliquod delata, quod tu quoque anno M D. L I I. cum multis aliis medicinæ candidatis obſeruaſti, in Iuuene illo, quem apud diuum Petronium veterem inuiſimus, qui febre mala, & venenoſa correptus, tãdem materia illa ad dextrum crus delata, crus vniuerſum ſua malitia interfecit, & ad ſyderationem deduxit, nullo (quod admiratione dignum eſt) apparente, vel tumore, vel rubore, nulloque dolore precepto, Sed ſolum quædam frigiditas ab ægro percipiebatur, quæ tandem digitorum pellem reddidit liuidam, in eaque quasdã excitauit veſicas, & in ſumma totum crus interfecit, ex quonos deinde crus ipſum vniuerſum excidere (ut uidiſti) coacti fuimus: Fit quoque gangræna ex arteriarum, & venarum, quæ ſpiritus, & alimentum ad membrum deferunt ſectione, cui ea quæ gangrænæ ex aliis cauſis ortæ admoueri curatio non poteſt: Fieri quoque gangræna poteſt ex medicamento mortifero, ac corrumpendi facultate prædito, quale eſſet capitellum, quod vulgo ruptorium dicitur, uel aliud ſcepticum eiusdem facultatis, uel ex aliquo medicamento venenoſo calido, uel ob iſtum animantis venenati, qualis vipera eſt, de cuius morſus venenoſitate ſcribit Gal. in lib. de Ther. ad Pis., Signa autem gangrænæ, ab

Ex mã venenoſa gãgrena

Ex arteriarũ, & venarũ ſectiõe gangre.

ex medicamẽto mortifero, & uenenoſo vel ex ictu animalis venenati gãgre.

huiusmodi mortiferis medicinis, & animantibus venenatis factæ, licet innotescant, ea tamen subscribã, primum magna sequitur inflammatio, & ab initio tumor, & rubor perspicuus apparet, pulsatiles dolores percipiuntur, durities tactui, & sensui retinens depræhenditur, & in ægro caliditas compræhenditur, sensim deinde locus liuidior efficitur, & rubor inflammationis, dolorque ille remouentur, torpor sentitur, & sensus immutatus videtur, ut iiii. de art. ait Gal. Cæterum si specilli cuspide, uel acie nouaculæ pars pungatur vel dissecetur, obtusus quoque in ea percipitur sensus, unaque effluit sanguis, si autem ex tactu specilli, vel ex incisione nouaculæ pars non senserit, licet sanguis egrediatur, gangræna amplius non est, sed syderatio, aut syderationis principium, ut eam ex Gal. & Aet. sententia diximus, in qua etiã parte, licet quoque alte specillum figas, aut eam nouacula excidas, nullo modo sentiet, ut grauissimi adducti scriptores censuere, siue in summa parte, siue in profunda fiat incisio, a qua deinde flauus humor subtilis fœtidus admodum, & aquosus egredietur, & carnis color viuidus non erit, ut Cælf. lib. vi. cap. vlt. scripsit. His perpensis rursus in præsenti curatione videndum, an gangræna sit facta, ex suborta inflammatione, an ex ingentibus fasciarum compressionibus. Si ab inflamatione orta fuerit, ligatura ipsa dissoluenda, & ætate, tempore, & viribus consentientibus, sanguinem mittere expedit, & uictus ratio

Gãgrenæ ortæ a venenosis medicinis & animalibus venenatis signa

& 7. aph. 50 & 2. ad Glau.

Gangræna q̃do ãplius nõ est sed syderatio.

& Gal. in lib. de diff. mor.

Gãgrenæ ab inflãmatione factæ curatio

(vt dictum est)instituenda:post hæc vt viii. & xiiii. meth. ait Gal. optimus medicus (vt par est,) morbi tempora expendet,& nunquid morbus tanquã gangræna sit curandus,an tanquam sphacelus,seu syderatio,propriis signis ductus videbit. Si vera gangræna fuerit ei si quamprimum medicinã feceris sanabitur, sin minus in syderationẽ (tanta morbi illius sæuitia & malitia est,vt adducti authores scripserunt) & corruptionẽ transibit,sanabitur itaque gangræna caprificationis profundis,quas indocti medici formidant,sanguinis fluxum verentes,& largam euacationem,& quo maior est gangræna,maioribus indiget caprificationibus,& si turgidæ venæ in parte gãgræna laborante fuerint,hæ protinus incidendæ,vt sanguinis copia in ipsis detẽta statim euacuetur,vt Aetio placuit,siquidem vtplurimum ob sanguinis abundãtiam,membrum,arteriasque comprimentem,grauantẽque,itaut ad caloris euẽtationem attolli nequeant, pars corporis mortificatur, quapropter vt suo munere fungantur arteriæ,& ne naturalis suffocetur calor molienda via est,qua calor euẽtetur, vt Paul. præcepit lib.iiii. cap xix. post hæc medicamenta putrescentibus membris conuenientia,apponenda, qualia sunt siccãtia,vt ĩter alios authores Aet. admonuit,& inter cætera post caprificationes salsa aqua affectum locũ lauabis,vt crassior sanguis,& qui alioquin ibi concresceret,egrediatur,vel aceto cũ sale,aut lixiuio,in quo lupini decocti fuerint,emplastrum deinde ex eruina

vna gangrena curatur si statim medicina ei fiat.

quibus gangrena curatur.

& Gal. 4. meth. & 2. ad glau.

post caprificationes gãgre. affectus locus quibus lauandus sit & quæ apponẽda emplastra.

farina si haberi potest, aut ex loleacea, vel hæc etiam si non adsit, ex fabacea farina cum oxymelite super dabis: per se oxymel quoque conduceret, quippe hæc medicamenta, ichores, putredinesque absumunt, & detergunt sua siccitate, frigiditate autem quod nondum vitiatum est roborant, malam eam intemperiē remittendo, & putredinem arcendo: aut post ipsas caprificationes, & lotiones cæratum diaphoenicinū ita a Gal. i. de comp. med. sec. gen. in hoc casu laudatū affecto loco admouebis: vbi vero feruor subsederit, vulneris curationem non relinques (si illud in hoc affectu fuerit) vnctuosa medicamenta omittendo, pro vt symptomata, quæ vulneri coniuncta fuerint, suadebunt, vt inferius videbis, & meth. ista, vera gangrænæ curatio perficitur, quam ad hanc vsque diem, qui noua se scribere iactant scriptores, non docuerunt, quibus nihil aliud sibi curæ est, quam ea quæ ab aliis scripta fuere in suas chartas vt trasferant, impostura potius hominibus rudibus facientes, quam quod ex vsu sit aliquid docentes, neque (proh pudor) curationem ab alia curatione distingūt, vt in capitibus quæ de gangræna scripsere patet: in quibus pro gāgrænæ curatione, medicamenta exedentia describunt, quæ non affectioni huic, sed syderationi seu sphacelo per accidens conueniunt: vera enim curatio est, quando affectum membrum vel in figura, vel in temperie, ad naturalem statum reducitur absque vlla amputatione, & alicuius partis ablatione, vt in libro

vera curatio quando sit.

de plen. dicebat Gal. non autē quando putrida pars aliqua exciditur,& locus deinde ſanatur, quia,& ſi ſequitur ſanitas, non tamen vera ſanitas nuncupari debet,ſed per accidens,ut ex adducto Gal. loco colligere poſſumus: Iſtis remediis ſæpius nos in fracturis incipientes gangrænas ſanauimus, & vltra putredinem ſerpere prohibuimus: Atque ſi ex nimis arcta faſciatura membrum interfici inciperet,idem eſſet faciendum,& faſciatura remouenda,deinde vt dictum eſt ſanguinem mittes,quamuis ſi in ſanguine nullum adſit vitium,& in membro duntaxat ſit conſtipatio, quæ ſpirituum deſcenſum, ad membrum pro illius vita,& alimento prohibet, quibus tamen ſpiritibus ſuccurrere etiam poſſumus lotione aquæ calidæ ſalſæ,leui facta caprificatione, non tantum, ut ſanguis in membro peccans euacuetur, quantum, ut inflammatio,quæ gangrænam ſequitur remittatur, & ad naturale temperamentum membrum reducatur. Siquidem iſta attractione, atque caprificatione, calor ſpiritusque vna cum ſanguine ad membrum attrahūtur, & locus aliquo modo euacuatur, deinde ex his quæ diximus medicamentum aliquod ſuperdabis, & tibi fœliciter res cedet,dummodo morbi cauſa (ut diximus) prius a te fuerit recte explorata,& cognita: Si autem gāgræna ex frigore duxerit originem(quamuis de hac re locus iſte ſermonem non poſtularet, tamen maioris doctrinæ gratia,id etiā obiter dicemus) membrum prius decocto aliquo calido lauandum,et

Gāgrenæ ex arcta faſciaturā curatio.

Gāgrenæ ex frigore curō.

fouendū

fouendum est,vt naporum,lupinorum,florum Anethi,& similium decocto,quod illarum partiũ obstructiones,spirituum descensum prohibentes,remoueat. omni igitur cura, spirituũ viæ aperiantur, vel decoctis supradictis,vel caprificationibus leuibus in summa membrorum parte factis,vt innatus calor euentetur. Neque indoctos imiteris medicos, qui eodem semper medicamento, gangrænæ ex quauis causa factæ,medentur,incognita morbi essentia,& causa,& stulte gangrænæ,syderationis remedia adhibent, & syderationi,gangrænæ medicinas faciunt: sic etiam præpostere depascentia curant vlcera,ex eadem causa,ex qua gangræna, originem habere existimantes, quorum omnes in præsentia errores recensere,longũ esset verum si diligenter quæ a Gal. scribuntur videris,nunquam decipieris. Si autem corruptionis mẽbri, medicamentum frigidum, admotũ loco affecto inflammatione,aut erisypelate,causa fuerit,cum nigredo aparuerit,non amplius erysipelte, vel phlegmone,locum illũ laborare dici potest, vt elegantissime dixit Gal.pri.de com.med.sec.gen.cap.de diaphœnicini natura,quo tempore,aqua calida,lauandus est locus,& fouendus,caprificandusque,deinde diaphœnicinum, in oleo veteri colliquatum,admonendum, vt citato loco dicebat Gal.transeundumque ad curationem, quam pro gangræna, ob magnam inflãmationem facta,descripsimus: Quod si ex crassis humoribus(quãuis raissime fiat) in mẽbro fiat corruptio

Mẽbri prõpter frigidum medicamentum corupti, curatio.

Corruptionis ex crassis humoribus cura

eos pluribus modis poteris attenuare, vel oxymel exhibendo, vel decoctũ hyssopi, pulegii tymbræ, organi, & similium, vt x. Meth. faciebat Gal. quos, postquam attenuati fuerint, cathærctico aliquo medicamẽto educes, vt causam remoueas: vt vero viæ in affecto membro humoribus crassis obstructæ aperiãtur magis, emplastra ex farinis calidis, & oxymelite confectis, appones, & si morbus exiget, partem ipsam caprificabis. si ex attritione, vel compressione, vel venarum, vel arteriarum incisione, vel laniatione, contingat gangræna, tunc huius gangrænæ curationis spes non extabit, præsertim si vasa omnia, membrum nutrientia dissecta fuerint, & nulla adsit spes nutritionis illius mẽbri, nec membrũ illud, vllo modo, quin totum corrũpatur, & syderetur, prohibere poteris. Sed tamen, ne partes omnes proximæ membri illius corrũpantur, cum cæsa illa esse omnino dissecta videris, antequam aliqua adhibeas medicamenta, totũ membrum excides, ablata enim iam via est, per quam spiritus, & alimẽtũ pro vita, & nutritione deferãtur: Cognosces autem venas illas, & arterias excisas esse, ex anatome, tum ex pellis quadam corrugatione, que infra vasa ipsa excisa fieri solet, membri quoque extremi sentitur frigiditas, cuius similem, cæteras corporis partes manibus contrectando, non percipies: Quapropter statim membrum excides, idque facies, antequam virtus imbecilla reddatur, vt nos experti fuimus, in nobili quodam ciue papiensi, qui cum in

gangrænæ ex attritione vel compressione, vel ex venarum, arteriarumque incisione cura

incisas venas aut arterias esse quibus di gnosci possit

extremitate cubiti, inter iuncturam manus, in carpi interna parte, vulnus accepisset, cum arteriarum manus nutrientium incisione, eius manum, vt ipsum ab interitu seruarem, amputandam iudicaui, licet tunc nullum adhuc syderationis signum, in manu appareret, futurum tamen sphacelum, sumpta, ab arteriarum, & venarum incisione, indicatione iudicaueram, contra multorum medicorum, qui ad ipsius ægroti curationem accersiti fuerant, sententiam, qui antequam manus excideretur, prius emplastra illa ex oxymelite, cum farinis iridis, deinde ignem experiri volebant, quorum ego sententiæ aduersabar, & ea esse optima medicamenta pro gangrænæ curatione, factæ, vel ex inflammatione, vel ex humorum quamplurium collectione, non autem ex venarum, aut arteriarum incisione dicebam, ipsi autem in sua sententia pertinaciter perstabant, mihiquæ iuueni medico, vera tamen dicenti, refragabantur, quare ob gregem illum medicorum, illius manus abscisio in sequentem diem delata fuit, ea autem die, tum quia exactius rem perpenderant, tum quia futuram corruptionem timebant, tum quia pericula futura ægroti affinibus prædixeram, eos tandem, tanquam coactos, in meam adduxi sententiam, & vt manus amputaretur, quo brachium a putrefactione vindicaretur, assenseret: quocirca, quasi iam mihi omnino medicos illos assensuros esse non dubitassem, instrumēta expedita clā deprōpsi, illicoq; manū excidi,

ægroto perſuadendo, me arteriam quandam aut venam, quo ſanguinis fluxum, compeſcerem, eſſe illaqueaturum, nec ipſe ad tertium vſque diem, ſibi exciſam fuiſſe manum, reſciuit, dabam ſiquidem operam, ne dum mederer, vulnus inſpiceret, & poſtquam medicamenta admoueram, in cubiti extremitate, manicam ſtupa plenam, & linteolis contectam, ita aptabã, vt manum omnino referret. Hoc etiam modo tibias excidimus, in quibus ſub genu venæ, & arteriæ crus nutrientes diſſectæ fuerãt, ſtatim enim crus totum amputaui, caprificationibus, emplaſtriſque iſtis, tãquam inutilibus omiſſis. Si vero a ſeptico medicamento facta fuerit gangræna, remouenda primũ illa ſunt medicamenta, & intemperies inducta, alterantibus medicinis eſt corrigenda: Si ex morſu animalis *fuerit*, medicamenta, quæ virus illud a forma ſpecifica reſpiciant, & quæ intemperiẽ illam calidam, poſſint mutare, adhibenda, & demorſus locus caprificandus, ſanguisque in eo contentus, euacuandus. Nec extra rem, affecto loco concurbitulas applicare fuerit, vt impactum in membro virus, euacuetur, & retrahatur, ne ad principalia membra deferatur, totum deinde membrum, licet tumefactum ſit, emplaſtro obducendum, cum terra cimolia, vel terra cinerea, quam iſti crætã vocant, in aceto diſſoluta, & ſucco ſemperuiui, vel lactucæ, quod medicamentũ, quamuis repellens videatur, ictibus tamen viparæ, & cuiuſuis animalis venenati, ſua frigiditate aduerſatur, cum venenati animan

Gangrænæ a ſeptico medicamẽto factæ cura.

gangrænæ ex morſu venenati animãti curatio.

tis morſus calidus ſit,ſi Gal. & Cæl. credendum eſt. præterea ratione terræ,a qua animalia virus contrahunt,maxime ſalubre hoc eſt medicamentum,quamuis maximus tumor appareat,vt nos ſæpe experientia docuit. Si vero propter ipſum virus, vel propter venenatam materiam critice ad membrum delatã, in ſyderationem deſierit,id cognoſces præcedẽtis morbi eſſentia,& natura bene explorata, optimeque perpenſa,hoc pacto facile cauſam,quæ ſyderationem fecerit,cognoſces,difficile tamen erit huic ſyderationi, vel ſphacelo,ſalutare remediũ adinuenire : etiam ob medicamenta minime valida admota,aut non opportuno tempore adhibita,vel prætermiſſa,vel ob morbi malitiam,primæ ſpeciei poſſet ſyderatio euenire cutem,carnem,& ſimiles partes alias,duntaxat corrũpendo,quam aſchachileon arabes vocant;quæ etiam fieri poſſet,vel propter vlcera prauam ſaniem emitentia,qua madifacta caro corrumpitur vt Gal. ii. de fract. ait,vel etiam propter maximam inflamationẽ, nullo etiam vlcere exiſtente,vt iam diximus,proinde ſi ex ingenti inflãmatione,fuerit talis ſyderatio,primũ cognoſces,quia in mẽbro illo,nullum erit vlcus, tum ex ipſis caprificationibus abſque dolore, & ſenſu factis,tum ex perforatione ſpecilli abſque, ægrotãtis læſione,tum ex nigredine in particula contracta, tum ex partis mollitie,tum ex ſanguine non defluente,tum ex malo carnis colore,tum ex ichoribus fœtidis,ab ipſis caprificationibus efluentibus. Si vero ex

Venenati animalis morsus calidus.

Gãgrænæ ex materia venenoſa critice ad membrum delatæ,cognitio,& curatio

Ob medicamentã opportuno tempore nõ admota vel non valida,ſyderatio

notæ gangrænæ ex inflãmatione.

vlcere, ex quo malignæ ſordes fluant facta ſit, diiudicabis ex fetore ſcæuiſſimo, qui a partibus illis exhalatur, ex loci denigratione, ex ichorum profluuio: Si non extiterit vlcus, poſt repetitas caprificationes, ad valentiſſima remedia confugiendum, cum vt talis remoueatur affectio, nullo modo fieri poſſit, nec æger viuere, aut curari, niſi parte illa membri corrupta, exiccata, & ablata, vt ſcripſit Gal. vii. Aph. l. & hoc quam citiſſime faciendum, quoniam partes corruptibus partibus proximæ, velociter corrumpuntur, vt ii. ad glau. dixit Gal. & ita eſſe faciendum admonuit Paul. lib. iiii. Cap. xix. quod commode fiet vt Cæl. inquit lib. v. Cap. vl. incisione, & medicamento aliquo: Sed elegantius Gal. xiiii. Meth. & vi. de comp. med. sec. gen. ſcribit, vbi communem inſanabilium morborum ſcopum docet, dicẽs: Inſanabiles partes a corpore eſſe amouẽdas, quæ ferro exciduntur, interdum igne, nonnunquam adurentibus medicinis, verum Gal. per inſanabiles illos morbos, intelligit morbos factos ab atrabile, quibus nullo modo proſunt medicinæ, vt cancer confirmatus, & huiuſmodi: Verum priuſquam ad validora deueniamus remedia, nunquid hæc quæ dicemus medicamenta conducant, experiemur: ægyptiacum igitur primum admouebimus, quod conſtat ex ærugine æris, alumine rochæ, melle crudo, & aceto æquis partibus admixtis, & coctis, & hoc vnguentum, vel ſolũ adhiberi poteſt, vel vt exiccet magis, illi poſſes addere

gangrænæ factæ propter malignas sordes ab vlcere defluentes notæ.

& 2. ad glau.

& in lib. de tum. præt. nat. & Cæl. lib. 7. cap. vl. & Auic. 3. 4. 4. & 4. cap. de putred.

quæ prius medicinæ tentãdæ ante maiora remedia

lupinorum decoctum, in lexiuio factum, cui etiam posset addere eam salis communis quantitatem, quæ manu posset comprȩhendi, & tale medicamentum, putrefactionem arcet, & putrefactam, & corruptam partem, a sana separat, & abscedere cogit, & escharam inducit, & sanam conseruat partem, ac tuetur vt iiii. iiii. ait Auic. vnguento hoc licinia ex filamentis cō cepta illiniantur, quibus vlcus quoad caro corrupta remota fuerit, impleatur. cognosces autem remotam esse, cum bonam carnem in vlcere apparentem videris, ac pus laudabile, & fœtore carens, & firmam, solidamquæ carnem nascentem: quod si medicamenti huius efficatiorem vim desiderares, prædictis adiice, sublimatum, & singulis decem vnciis prædicti vnguenti in fine coctionis, adde dracmam vnam argenti puri, putique subtilissime leuigati: Et si morbus adhuc non cedet, tritos optime aliquos pastillos Polydæ, aut Pasionis adde probatur etiam calchanthum combustum putrefactæ parti impositum, & arsceni-cum, quod vocant sublimatum, vel solum, vel in vino dissolutum, aut linamento aliquo exceptum, & inter sanam, & affectam partem positum, sistit enim hoc medicamentum confestim morbum, cum dolore minimo, & si opus sit, vt melius medicamenti vis penetret, specillo corruptam carnem a sana separabis: In horum medicamentorum vsu, vt tutius res agatur, corporis ægrotantis temperatura (vt supra alias diximus) est diligenter consideranda, nam vt

corruptā carnem remotā esse quibus cognoscatur.

In fortiorum medicamentorum vsu ægroti temperamentum considerãdum & partis affectæ natura,

Gal. ii. ad glau. testatur, rustici corpus, quod natura durum est, validissima ferre remedia potest, mulieres infantes, vel pueri, quia molle habent corpus, leuiores poscunt medicinas, virile etiam corpus album, molle, balneis assuetum, & inexercitatum, leuia etiam exposcit medicamenta, Partis præterea affectæ natura est cõsideranda: nunquid neruosa, carnosave sit, & nunquid facile, an difficile putrescat, siquidem neruosa pars, quia maxime sensibilis est, fortia remedia non feret: præterea carnosæ, & humidæ partes, putrescũt facilius, quocirca citissime illis non leuia medicamenta sunt apponenda, quale ægyptiacum esset, & lupinorum decocto, in lixiuio facto partes illæ fouendæ: Sed quando medicamenta hæc admouentur, deffensiuum parti sanæ, quæ corruptæ est proxima, applicare miruminmodum conducet, quo facto escharæ casus procurandus, aut tetrapharmaco medicamẽto vt Gal. ii. ad glau. scribit, vel alio simili vnguẽto, quod si alicui in appositione tetrapharmaci, & similium, videret mihi met non constare, cum dixerim humida, & concoquẽtia, gangrænæ, & syderationi nullo modo conuenire, sed exicantia. Responderem nunc amplius nec gangrænam, nec syderationem esse, quoniam iam extinctæ partes sunt, nec ratione gãgrænæ aut syderationis admouentur, sed alterius symptomatis gratia, vel vt crusta cadat, post cuius casum, si adhuc inflammatio adsit, quam etiam adesse credendũ est, ex tot calidorum vnguentorum appositione, vnguento

inflammationi post casum eschaiæ relictæ quibus occurres.

guento pompholigis,quo nullum aliud præstantius inflammationi illi,atque intemperii calidæ, & siccæ, quæ præcipua corruptionis erat causa,occurres,quē admodum nos sæpe fecimus, nec post ablationem causticorum medicamentorum calida adhibenda sunt medicamenta,sed frigida propter adductas rationes,& vt nos docuit experientia:quia sæpe ex calidorum medicamentorum impositione, intendi corruptionem videbis,ex istis enim inflammatio augetur,& adustio deinde fit, quapropter meth. a nobis tradita procedendum est,nisi gangræna,& corruptio ipsa causam traxerint a sanie,in particula aliqua contenta,in magnis abscessibus, quæ sua nitrositate, & acrimonia partem mortificet,quæ si educeretur, nec gargrænam,nec corruptionem faceret,& sponte corrupta pars a sana separaretur: Verū si scæuiret morbus adhuc,propter maximam humoris corrumpentis malitiam,ad ferrum confugere cogereris,& sic putrefactam carnem,a sana separatam nouacula excideres,vel forpicibus emortuam illam carnem, solum ad viuam vsque secares,vt facilius medicamenta ipsa vim suam exercere,& semiputridam partem exiccare possent,vt Gal. ii. ad glau. & paul. scripserunt: Post excisionem escharam inducēs medicamentum superpones,qualis esset calcitis simplex,vel calchanthū, quod apud nos facilius reperitur,& melius feceris si efflorescentiam illa albam,quæ supra calchantū nostrum est,imposueris,quæ quidem calcitidi magis

post caustico rum medicamentorū ablationem calida medicamēta nō sunt admouenda.

& Bucas.cap. 189. & Cæl. lib.7.cap.vl.

escharam inducentia medicamenta.

assimilatur,quam interior calchanthi pars,vel sandaracam græcorum,quæ pars est auri pigmenti,a natura magis elaborati, aut ipsum aurum pigmentũ, aut æris æruginem,& similia,vt argentum etiam sublimatum,quæ omnia si comburerentur,eorum obtunderetur acrimonia,& magis id fieret, si deinde acerrimo aceto abluerentur, vt in præparatione calcitidis faciendum esse admonet Gal. in lib. de comp. med. sec. gen. & ex compositis medicinis,proderunt antiquorum iam dicti pastilli,nec inter cætera medicamenta sine dolore exedentia,præcipitati puluis vltimum obtineret locum,nec orbiculi de minio Ioannis de vigo essent etiam negligendi: Vbi igitur medicamenta hæc imposueris, linteolum frigido aliquo medicamento imbutum, vt inflammatio prohibeatur superdabis, vt iii. de com. med. sec. gen. docet Gal. Istis igitur morbis hoc pacto medicinas facies,& modo mitia,modo fortiora, pro vt magis, minus ve putrefactum fuerit membrum admouebis. Si leuioribus medicinis opus fuerit,præcipitati puluerem accipies, quem si conferre non videris,ad fortiora confugies,vt alias dictum est,& tuto poteris calchanthum cum ægyptiaco admouere,aut antiquorum pastillos aut nostram aquam,desuper deinde ponendo filamẽta ægyptiaco vnguento illita,modo recto iudicio id facias,quod,nec scriptis,nec verbis exprimi,aut doceri potest: Aduertendum tamen est in horum medicamentorum impositione, vt ante optime purgatum

& in lib. de simp. med. fac & 4. meth.

corpus sit,quia si impurgatum corpus esset phlegmō posset acciri vt iiii. meth. dixit Gal. propterea quod acrium medicamentorum proprium est,humores ab vniuerso corpore ad affectum locum trahere, qui ita facile remoueri non possunt vt V. meth. dixit Gal. in fine,vbi de malignis vlceribus agit. & iii. de cōp. med.sec. gen.& in lib.de sanguinis mis. vbi cuiusdā patientis scabiem palpebrarum meminit,cui acria admouere medicamenta statuerat, tamen propter corporis plenitudinem,hoc facere ausus non fuit, ante corporis purgationem,quod etiam faciendum admonet Auic.iiii.iiii. cap. de vul. putrid. & si ob morbi scæuitiem, ad medicamenta hæc fortiora confugere coactus fueris,antequam purgans pharmacum exhibeas,humorum coctionem expectare non curabis quoniam humores corrupti,prauique coctionem nō admittunt,vt Galeni fuit sententia,præterea ob morbi malitiam,non expectata humorum coctione purgans medicamentum est dandū,vt ipse Gal.x.meth. illi exhibuit,qui tumorem linguæ patiebatur,cui fortia catapotia exhibuit: quapropter illico cathartico aliquo medicamento corpus purgabis, nisi forte in ægroto parua fuerit humorū malitia,vel nō magnus fuerit morbus,posses enim tunc admouere hæc medicamēta,ante corporis purgationē,vt ostēdit Gal 1. de comp.med.sec.gen.posses etiā hoc facere , si corpus plethoricum nō esset,vt xi.meth. scripsit Gal. quare si parua fuerit humorum malitia, & vlcus paruum

acria medicamenta humores attrahunt

corrupti humores coctionem non admittunt.

quando ante corporis purgationē acria admoueri possint medicamenta.

& 3. de vulg. morb. 62.

debiliora admouebis medicamenta, absque noua alia purgatione,& tale medicamentum posses admouere Aeruginis æris,scrup.1.tutiæ præparatæ drac.1.minii drach.1.misceãtur,& fiat pulius subtilissimus:lauabis etiã vlcus aqua aluminosa,quæ supramodũ vlceribus malignis prodest,aqua etiam forti,vbi magna putredo fuerit vti poteris,quæ tantæ virtutis est,vt statim carnes moles ac semiputres, paucissimo cum dolore vel saltem breuissimum tempus infestante, exiccet, operatur enim quam cælerrime,vt sæpius vidisti, & quam citissime actuatur,& eius acredo ab humiditate putridi vlceris,vel corruptæ carnis remititur: mecumque senties aquam hanc præstantissimam esse,in corruptionibus istis,& maxime salutarem,præsertim vbi contusa caro, & corrupta a sana non separatur, sed sanam illi proximam inficit, & corrumpit,vt in vitiato pomo fieri solere animaduertimus, in quo pars corrupta pomũ totum successiue (vt ita dicam) corrumpit:aqua proinde ista statim malitia, & corruptio illa extinguetur:si itaque aqua hac vti volueris, gossipione,vel lini filamentis,specilli cuspidem inuolues,aquamque illam filamentis illis,vel bombice sic excipies,putrem deinde carnem continges, & manũ aliquantisper continebis,vt facilius actuetur, atque hoc pacto madefactum vulnus filis siccis replebis, & refrigerans aliquod vnguentum, vt præternaturalis calor quo affectum vlcus est,& ex acribus medicamentis contracta intemperies remittãtur,impones,

medicamenti modice acris descriptio q̃ putredini resistit.

quomodo aqua forti vtẽdum, & quid postquam aqua hac vlcus fuerit madefactum,sit faciẽdum,

quale illud esset, quod ouorum albumina optime cō cussa capit numero tria, boliarmenæ vncias duas, oxy mellis simp. vncias duas, quo linteolū illines, & vulneri, & proximis vulneri partibus admouebis, & bis, terue, prout morbi magnitudo postulabit, sic affectæ parti medeberis, donec corruptam carnem separari, & morbi vim remitti cognoscas, post hæc medicinas quæ inductam escharam remouere possint, admouebis, quale esset vnguentum pompholigis, & præcæteris quotiescumque ad ægrum accesseris, vlcus aqua plantaginis, vel calibeata, in qua rosæ, cum hordeo, camphora, & alumine rochæ decoctæ fuerint, lauabis, in qua, aqua si tēdo aliquis sit detectus, puluis huiusmodi infundatur, qui partē vnā aloes hepaticæ, & cadmiæ præparatæ, (quam tutiam, vel pompholigem apellant) partem mediam capit. Exedens aqua illa, & corruptam carnem tollens, sic paratur. Sume calchāthi lib. duas, aluminis rochæ, (quod liquidum volunt non nulli) lib. vnam, salis nitri libram mediam, simul calchanthū, & alumen trita misceantur & in vase terreo ponantur, & igni admoueantur, nō tamen vsque ad rubificationem, sed tantum, vt partes tenues per halitum resoluantur, & ab ignis vi exiccentur, postea adito nitro in vas, quod botiam dicunt recipiantur omnia, luto sapientiæ inuolutiū, & con tectum, cū capello (vt aiunt) & vase, quod stillas recipiat, optime etiam omnibus orificiis, & partibus, vbi vasa hæc committuntur, & coniunguntur luto con-

medicamētū, intemperiem ex vsu medicamentorum acrium contractā, remittens.

Vlcus quibus aquis lauandum, & qui pulueres in aqua iniiciendi si nudatus ten do fuerit.

quibus illa aqua exedens & fortis præ paratur.

ſtipatis,& ad ignem ſecundi gradus,hoc eſt per cineres,ſecundum artem chynicam ſublimentur ,& deſtillentur,deſtillatam deinde aquam , in vaſe vitreo optime clauſo,& obturato ad vſum ſeruabis: verum in principio ignis ille ſecundi gradus ſit mediocris, qui gradatim augeatur,prout eorum,quæ in botia cōtinentur ſit reſolutio,& aqua iſta vti poteris,ſi calchāthi oleum , aut ſulphuris defuerit , vti etiam poteris aqua tartari,quæ cæteris leuior eſt,& hæc in principio vteris,cum ſemper a leuioribus ſit inchoandum, At ſi morbi vis ſit talis,vt vinci difficile queat, & vlterius malum ſerpat,poſt partis corruptæ inciſionem, candenti ferro vlcus inures,vt dixit Aet.ii.tetra.ſer. iiii. & id facere præſtiterit magis , quam ſi aliquod quod potentia cauterio afficiat,admoueris , vt Bucaplacuit,actuale enim (vt iſti dicunt) cauterium,parti robur addit,& malitiam citiſſime aufert,& paruo dolore afficit,nec quemadmodum potentiale (vt ſic loquar) malam relinquit intemperiem,& vt ſemel dicā nullum remedium præſtantius ipſo igne eſt , modo Gal.præcepta xiiii.met.obſeruentur,vt ſcilicet operatio citiſſime ſiat ſine dolore ſi poſſibile eſt, vel ſaltē cum dolore pauciſſimo,& tuto. Sed quod medicamentum partis corruptionem aliquam, tutius , & citius, & cum minore dolore remouebit , quam candens ferrum? quapropter poſt putrefactæ carnis ſectionem,locum tantiſper ferro ignito adures, dum mollis illa caro,durior,ſolidiorque effecta fuerit,ca-

qualis ignis eſſe debeat.

cādēti ferro an pharmaco quod potētia cauterio afficiat in vlceribus putridis ſit potius vtēdum.

& Haly abb. 9.pract.

Actualis cauterii cōmoda

ue tamen ne plusquam par sit, partem illam inuras, sed solum quoad caro illa putrefacta, perfecte exiccata sit, perurendum vlcus est: quando exiccata fuerit caro illa, tactu id cognosces: post hæc dolorem remittentia medicaméta appones, qualis esset porri succus, quem Gal. ii. ad Glau. laudat, in cuius sententiã omnes etiam græci iuere, vel (vt nos solemus) oui albumen cum aceto, & aqua rosacea concussum subinde admouebis, eschara deinde vt cadat, operã dabis, vel butiro, vel ẽplastro ex triticea farina, aut hordeacea, cum hydrelæo, aut tetrapharmaco vnguẽto, quo etiam Gal. vtebatur: Tandem si adhuc putrefactio aliqua relicta fuerit, eam aliquo ex medicaminibus dictis auferes: Nos tamen frequentissime ingentes corruptiones, his de quibus paulo ante egimus medicinis remouimus, nostra præsertim illa aqua, absque ferro aliquo ignito, vtimurque sæpius hoc remedio, quia nimis ab ægrotantibus ignis formidatur, semper tamen sumam diligentiam adhibeas oportet, vt corruptionis causam remoueas, quod consequeris, si purgantibus medicinis, sæpius humores malos in corpore cõtentos, eduxeris.

quamdiu perurendum sit putridum vlcus.

dolorem remittentia.

De mẽbri sphacelo affecti, & corrupti excisione.

SI morbus iam tantã fecerit corruptionẽ, vt carnẽ, neruis, ossa que vitio affecerit, vt fieri nõnũquã ii. de fract. dixit Gal. ac spiritibus naturalibus, vitalibus & animalibus membrum priuauerit, ita vt curationis nulla spes reliqua sit, neque solum partem illam

si eo peruenerit corruptio vt curatio desperetur mẽbrum excidẽdum est.

non seruare posse speremus, verum etiam, ne sensim proximæ partes corrumpantur, impendere periculũ videamus, membrum, vt ante diximus excidendum est: quandoquidem, ne proximæ partes corrumpantur, membri quod paulatim emoritur sectio, vnicum restat auxilium, licet miserimum vt Cæls. inquit. si quidẽ q̃ putruit, tanquam venenũ suo contactu, quod adhuc sanum, & integrum est corrumpit, & inficit, Totum itaque membrum abscindendum, vt Hipp. ait iiii. de art. cum membrum denigratum, & emortuum fuerit. Sectio autem secundũ Cæl. vii. lib. fiet hoc modo loro aliquo prius membrum supra corruptam partem deligabis arctissime, ita vt aliquo modo obstupescat, nouacula deinde infectam partem a sana separabis vndequaque, ad osa vsque, post hæc serra optime fabricata ossa quam citissime præcides, præterea venæ, arteriæque sectæ, & semicorrupta illa caro, cadẽti ferro adurenda, primo aptissimũ erit falcatum instrumentum, deinde alio instrumento, vel gladii formam habente, vel aliam formam, vt sanguinẽ cõprimas vti poteris, vel si videbitur, membrũ illud, a quo putrefacta illa pars abscisa fuerit, ad sanam vsque partem in simplex oleum feruens, aut cum sulphure colliquato admixtum, immerges: Verum candentia hæc feramenta eadẽ omnia, quæ ipsum oleũ vel simplex, vel cum sulphure admixtum efficeret, præstabunt. Sed tamen vt cautius res peragatur, loco, a quo excisum membrum fuerit, puluerem combusti

Quod putriuit suo contactu reliquũ inficit.

quando membrum sit abscindendum.

quomodo fiat sectio & quid post sectionẽ faciendum.

busti

busti chalcanthi, quod ab arabibus colcotar nuncupatur insperges, deinde dolorem sedans medicamentum, & sanguinis fluxum compescens appones. Aliter tamen recentiores medici putrefactum membrũ præcidnetes faciunt, qui vno, & eodem tempore instrumento quodam cãdenti, gladii magni formã habente, membrum excidunt, & carnem, venasque, & arterias adurunt, vtunturque huiusmodi instrumento, ne sanguinis magnum sequatur profluuium, nec quot incommoda (quæ mox ostendemus) sequantur animaduertunt. Nos tamen corrupta membra, ita vt diximus amputare solemus, & hunc secandi modũ nostro marte excogitatũ, & multis rationibus munitum semper seruabis: Membro igitur in sana parte arctissime deligato, si a iunctura corruptio distabit, vel prope articulum, aut in ipso met articulo, si ipsi articulo proxima fuerit corruptio, membrum trasuersum amputabis, vt Hipp. fuit sententia iiii. de art. Si autem in sana parte secaretur membrum, modo sectio illa supra genu, vel supra cubitum fieret periculosissimum esset, propter insignia vasa, quæ ibi adsunt, & propter principalium membrorum vicinitatem, quare supra articulos illos, seu iuncturas, & præsertim supra genu, nisi coactus, sectionem facere nõ auderem, Facta ergo sectione, in sana parte, potius quam in ægra, nouacula optime cædente, quam celerime ad os ipsũ vsque, antequam scindatur os, instrumento falcato candenti vasa omnia, a quibus sanguis

Locus a quo membrũ fuerit abscissum calchãthi puluere est aspergendus.

Recentiorũ medicorũ modus in excidẽdis mẽbris damnatur.

In quibus locis sectio in parte sana facta periculosa

profluit, quæ in summa parte sunt, adures & fluxum sanguinis sistes, serra deinde os præcides, & rursus aliis idoneis instrumentis ignitis, quæ in extremitate globulū quemdā habent, oliuæ vel sphærulæ similitudinē referentē, vasa illa, quæ in sana parte sunt adures, & calchanthi puluere cū sarcocolla insperges, vt crassiorē crustam cōtrahant, deinde platisma ex pilis leporinis conceptum, ouorum albuminibus, bolo armena, aloe, & similibus oblitū, vt sanguinis fluxus cōprimatur, admouebis, & stupā eodem oblitam medicamēto superdabis, defensiuūque sanæ parti adhibebis, mēbrumque fasciatura (vt aiunt) retentiua obuolues, accliue præterea membrum collocabis, ne facile ad excisam partē sanguis fluat. Tertia die medicamētis illis, posca, vel vino nigro prius madefactis (*vt facilius a pilis, & a vulnere remoueatur*) remotis, penicillos, & puluillos ex filamētis mollibus cōceptos, & tetrapharmaco vnguēto illitos, quibus eschara remoueatur, vt ii. ad glau. faciebat Gal. & dolor, inflāmatio que remittatur, vt idē iii. de fract. admonebat, admouebis: qui rursus in oleo hypericonis, vel momordicæ, tū ad dolorē leuandū, tū ad coctionē adiuuandā madefieri debent: Nec ex memoria excidat, super vasorū præcisorū orificia, puluerē Aloes hepaticæ, & boli armenæ orientalis ponere, qui non solum sua natura emplastica sanguinis fluxū cōpescet, verū etiam a putredine, neruos, tendines, vasaque tuebitur. Absoluta coctione nullo superueniente symptomate, leuiter

post precisionē quæ apponēda sint medicamenta.

Mēbrū præcisum quomodo locandum

Tertia die post membri incisionē quid sit faciendū

Præcisorum vasorum osculis qui puluis, semper apponendus sit.

in principio,medicamẽto abſtergente inferius deſcripto,vlcus abſterges,ad ſarcotica deinde, & tãdem ad epulotica deſcendens medicamẽta: inſtituta ante ea victus ratione,quæ affectis maximis vulneribus conuenit. In mẽbrorũ amputatione antedictũ malui ſeruare modũ,quã antiquos aliter mẽbra præcidẽtes ſequi. Verebar ſiquidẽ ſi eos imitarer,ne ingens aliquod ſequeretur incõmodum,vel ex ſerra,vel ex ægrotante, vel ex miniſtris,quod opus impediret, et maius deinde fieret ſanguinis profluuiũ, propter q; facile æger deinde moreretur. Quocirca,ne in hac re peccarem, falcato noſtro inſtrumento prius ſiſto ſanguinẽ,quã os abſcindã,aut inurẽ: cæterũ ſi ferro illo cædente,& cãdenti præciderẽ mẽbrũ,vt eodem tẽpore,& ſecarẽ, & cauterio afficerẽ (quod tamen medicis noſtræ tẽpeſtatis placet(Cælſ.,aduerſarer grauiſſimo authori qui lib.viii.capite iii.neruos igne calefacere prohibet & ab Hipp. in lib.de art. & Gal. in eiuſdẽ lib. com. ſententia diſcederẽ,quocirca,ne a principibus medicinæ diſſentirẽ,neque aliquid offenderem , neque cũ noſtri tẽporis medici in eodẽ errore verſarer, mẽbrũ, eo quo diximus modo excidere placuit: ſiquidem, poſt inciſionem nouacula factã, nerui quia ſtatim cõtrahũtur,ſi ignitũ admoueatur ferrũ non aduruntur, præterea mẽbri abſciſio cælerius abſoluitur hoc modo,quam ſi gladio illo ignito,& cædente eodem tempore, membrũ & abſcinderetur, & inureretur, atque hoc pacto, opus, breui tempore, pauco cum dolore,

Quare potius antedicto modo, quã recentiorũ more mẽbra ſint excidenda.

& tuto, vt Gal. xiiii. meth. iubebat, perficitur, vt cuique hæc quæ docemus diligenter perpendenti, manifestum erit. Si autem quis obiicerit me abscisionem in parte sana fieri iubere contra Pauli placita lib. vi. cap. lxxxiiii. qui inter sanam, & corruptam partem membrum amputat, sana omnino parte, intacta: Dicerem id in omni abscisione esse faciendum non suadere, & veram esse Paul. sententiam in excisione, non totius membri, sed partis alicuius corruptæ, quæ tamen adhuc os ipsum non vitiauerit, ita vt membrum vniuersum sit amputandum, si enim os vitio esset affectum, & pars ea putrefacta quæ relinquitur adureretur, in exiccatione illa os detegeretur, & carne detectũ relinqueretur, quod deinde amouere esset laboriosũ cum carne ãplius tegi nequeat, & debeat discedere, vt in lib. de fract. scripsit Gal. Sed si infectũ os fuerit, quandoque in sana parte secare erit rationabile, ne corruptum os derelinquatur, & post carnis excisionẽ os ipsum deinde excidere, præsertim quando sana illa caro, post venarum, & arteriarũ obstructionem (vt ita loquar) sepius vt cauteriis afficiatur non eget, vt si semiputrida, corruptaque caro relinqueretur, quæ sæpe candenti ferro adurẽda, exiccandaq; esset, vt citato loco Galeni fuit sententia, & sic Paul. sententia & Gal. ii. ad Glau. intelligenda est, cui cæteri quoq; probati subscribunt authores. Verum cum duobus modis excidi membra possint, an in sana parte sint amputanda, an vt Pau. lib. vi. cap. lxxxiiii. & Gal. ii.

Obiectio. & Gal. 2. ad Glau.

Non semper in sana parte præcidẽdum membrum

ad Glau. dicebant, inter sanam & corruptã, quid de hac re sentiam fatebor ingenue, dicamque, perpetuo, neque in sana, neque inter sanam, & ægram partem esse membrum secandum, quia in sana parte excidere quandoque profuerit magis, quã in corrupta, præsertim cum non certo sciamus, nunquid maligna illa putredo vlterius sit progressura, & hoc tempore secãdũ in parte sana membrũ est, quod si membrum vlterius corruptum iri, certo sciremus, tunc inter sanã, & ægram partem transuersum membrum possemus secare, obseruando tamen hoc in ipsa incisione, quæ fiet inter sanam, & affectam partem, vt primum sectio carnis putrefactæ fiat, deinde antequam secetur os ignito ferro, tota semiputrida caro exiccetur, quoad fuerit consumpta, & ipsa inustio ad sanam partem peruenerit, post hæc os ipsum proxime carnem, quã poteris maxime secabis, ne denudatum post sectionẽ, & detectum relinquatur: In hac incisione nullus dolor fiet, nec vlla sanguinis sequetur profusio, cũ iam caro illa emortua sit, atque si debilis virtus esset, non imbecilior redderetur, ita vt si in sana parte sectio fieret: Quando autem hoc faciendum sit, docere est dif ficile, fortasse longo vsu sine præceptore disces, sat sit ex Gal. sententia sectionẽ hoc modo fieri posse osten disse: sed vt transuersum discectum os contegatur in membrorũ incisione ministris iubere soleo, vt amputandum membrum contineant, & ad se quantum possunt membri illius cutem, carnemque trahant, vt

Vtrum in sana parte, an inter coruptã & sanã patẽ excidẽdũ mẽbrum sit.

In incisione, quæ inter sanã, & affectã partẽ fit, qd obseruãdum.

vt dissectum os cõtegatur quid faciendum sit.

dissecta pars,in cutis, & carnis musculorum relaxatione,facilius tegatur,atque ita quandoque statim os illud cōtegitur,vt nullo modo cōspiciatur exquo facilius curatio absoluitur,hoc tamen cōmodo carere mus,si extra carnem os promineret, quod chirurgia esset deinde remouendū, & si naturæ permitteretur nisi post longū tēpus absccderet. In iuncturarū amputatione vt os cōtegatur,diligentius soleo obseruare,iubeoque ministris,vt quantum in ipsis est,pellem, quæ supra iuncturā est,ad se trahant,facta deinde arctissima ligatura,membrū in ipso articulo,excido,vasa præterea sanguinem effundētia inuro,post hæc vt ministri,quam contraxerant manibus pellem,carnēque remittant,impero,quæ quandoque bonā iuncturæ partem,non nunquam totam iuncturā sponte cōtegit,non secus ac si dedita opera manu attraheretur coniungereturque,& nullis,vel paucis saltem, vt sanguinis fluxus compescatur, membrum eget cauteriis quippe a pelle illa vasa conteguntur , & fluens sistitur sanguis,sed tamen,vt melius pellis cōmitatur,digitis non nihil eam attrahes,deinde eo modo,quo pelles suuntur,illam cōsues,dando operam, vt omnino iunctura cōtegatur,emplasticis postea medicinis vulnus,vt dictum est communies. Neque hunc modum amputandorū mēbrorū a me relatum , & obseruatū, Venetorum lictores ignorauerunt,qui facinoroso alicui homini manum excisuri,pellem, eo (quem diximus) modo ad superiora contrahunt,& post manus

In iuncturarū amputatione vt os contegatur diligēter obseruandū.

Mos, qui a lictoribus venetorum in manibus facinororosorum hominum amputandis obseruatur.

amputationem, illico contractam pellem luxant, & diligenter circa iuncturam consuunt, vulnerique vẽtrem gallinæ morientis adhibent, nec vllum deinde fit sanguinis profluuium. Nec hoc a Gal. sententia abhorret, qui v. Meth. scribit, sanguinis fluxum sisti, ex propriæ, cutis superpositione, quapropter tuto hoc modo mẽbra secabis, qui si tibi satisfecerit illũ te docuisse nõ me penitebit, daboque operamdiis volẽtibus, vt propediem, & maiora, & vtiliora intelligas.

DE ERYSIPELATE

VVlneribus etiam inflãmationẽ illam quæ erysipelas dicitur in lib. de Vlce. scribit Hipp. & ex eiusdem sententia, non solum (æstiuo præsertim tempore) circa vulnus, sed ipso etiam vulnere nasci tur, In istis autem vulneribus a sclopetariis globulis factis, quoniam ex vehementi contusione, & attritione maximus accitur dolor, qui humores attrahit, sæpissime erysipelas cõtingit. verũ cũ erysipelas variæ accersant causæ, vt sæpe alias admouimus, eius causa quæ fuerit est exploranda, & remouẽda, quod etiam in omnibus aliis morbis curandis obseruandum diligentissime est siquidem morbi causa non ablata, morbum ipsum remoueri est impossibile, vt Gal. iii art. med. & in lib. de optima sec. ad Trasib. dicebat, est autẽ erysipelas inflãmatio a flaua bile facta, vt in lib. de tum. præt. nat. ait Gal. quæ tamen fit vt plurimũ

Et Paul. lib. 4. Auic. 4. 4. Gal. 3. & 4. Meth.

Erysipelas variæ accersunt causæ.

Morbi causa non ablata, morbũ ipsum auferre est impossibile.

Et 14. Meth. & 2. ad Glau.

Quid sit erysipelas, & vnde fiat.

ex malorum humorum abundantia in corpore exi stentium, vt Hipp. in lib. de vlc. dixit, aut ex vsu medicamēti alicuius calidi nimis, vt Gal. in lib. de inæq. intemp. refert, qui sic scribit, iam ex medicamentis, quæ foris corpori occurunt, inæqualis intemperies gignitur, &c. aut ex ambiente aere calido, vel etiā ex stricta nimis ligatura, vel causa alia procatarctica, vt ex contusione forti, quemadmodum in istis vulnerationibus contingere solet, ex forti enim contusione cum grauis excitetur dolor, humores attrahuntur, & præcipue biliosi, qui tenues admodū sunt, prōpteque fluunt: Rursus duplex fieri potest erysipelas, purum ex flaua bile, & non purum, ex sanguine flauæbili admixto, vel alteri humori, vt citatis locis legitur Atque erysipelas, vel vlceratū esse potest, vel non vlceratum, vt xiiii. meth. scribebat Gal. de vlcerato, hoc loco verba non faciemus, sed de eo solū, qui ex sanguine flauæ bili admixto fit, quod erysipelas phlegmonosum dicitur, erysipelas a sanguine tenuiori factū dicitur etiā phlegmon erysipelatosus, semper ab humore vincente nomen assumens, vt adductis locis scribit Gal. Notandum tamen est, rarissime ex puro quopiam humore morbum fieri, vt ii. ad Glau. scribebat Gal. Erysipelas circa vulnus esse cognoscetur, quādo vndiquaque rubor apparebit in partiū vulneri proximarum superfitie, quas si digito cōpresseris, rubor ille statim discedit, sed vbi remoueris digitū illico rubor ille recurrit, vt ii. ad Glau. dicebat Gal. & Auic. iii. iiii. cap.

& Cal. 4. met

duplex erysi.

& 5. aph. 23

phlegmon erisipelatosus.

Ex puro humore rarissime fit morb.

Quando esse circa vulnus erysipelas cognoscatur.

iiii. cap. proprio, vbi quæ scripsit omnia ex Gal. desũpsit, ruborque in sola cute est, vt in lib. de tum, præt. nat. ait Gal. atque hanc affectionem sæpe subsequitur febris, vt Cæls. ostẽdit cap. de accid. vul. quare si vulnera hæc febris sequatur, si erysipelate correpta sint, non mirum erit. si vero non solum cutis ipsa, sed vulnus erysipelate laboret, vulnus sensibilius reddetur, quam si caro symmetriam propriam seruaret, & ita quandoque efficitur sensibile, vt vix specilli bombice inuoluti, leuem contactum ferat, carnis præterea color rubicundior videbitur, & nonnunquam pustulæ excitantur miliares vt iiii. iiii. cap. vi. dixit Auic. quæ nonnunquam per cutem serpunt, quarum causa est vitiosus humor salsus, vel biliosus in corpore existens, aut acris sanies partes illas erodens. Si pustulas has cacochymia excitauerit, cognosces ex corporis temperamento, & ex victu, quo æger ante vsus fuerit, quare victũ qui alteret institues, & corpus vniuersum purgabis. Si sanies acris pustularũ illarũ causa fuerit, victum quoque alterantem institues, & vnguentum ex lythargirio, vel cærusa, vel minio, quod in plumbeo mortario, cum aceto, & succo solani, vel plantaginis sit confestum, admouebis, & leuiora, & fortiora huiusmodi parabuntur medicamenta, pro vt pustularum circa vulnus, vel in ipso vulnere existentium, malitia postulabit. Si itaque malignæ fuerint, & fortius medicamentum requirant, eas decocto radicum lapati, & chelydoniæ maioris cum sale, la-

Et ij. meth.

Vulnus erysipelate laborans sensibilius redditur.

Ex cacochymia pustulas miliares, in erysipelate genitas esse quibus notis cognoscatur.

Malignæ pustulæ fortius postulant medicamentũ.

Pustulæ inueteratæ,& prurigo sine vlceribus quibus remoueatur.

uabis,aut similia medicamenta,cum prædictis succis admouebis. Sed si pustulæ circa vulnus, vel prurigo sine vlceribus inueteratæ fuerint, posthabitis vulneribus,miruminmodum humoris peccantis conferet euacuatio:humores autem in loco contenti caprificationibus euacuari poterunt,vel hirudinibus,pustulis ipsis,vel partibus pustulis ipsis proximis admotis,ad topica etiam iam dicta remedia cõfugere poteris,quæ si tantæ virtutis non fuerint,vt morbum illum omnino possint auferre,pustulas illas nostra aqua, vel sulphuris oleo,vel calchãthi,leuiter madefacere poteris, vt malitia illa,& mala illa intemperies in parte contracta,remoueatur,& extinguatur, Galenum imitando qui iiii. de comp. med.sec.gen. in lepræ curatione,induratam cutem, & fœdam iubet abradere, nos tamen pro abrasione,caustico aliquo, vel acri medicamẽto vtimur,in morbis huiusmodi inueteratis, quod quamuis aliquem inferat dolorem,maxime tamen cõfert:postea adhibemus frigida medicamenta,quibus tandem remouetur excitatus dolor, & huiusmodi causticis medicinis, inueteras tales affectiones, & impetigines sæpius curauimus fœliciter. Si extra vlcus erysipelas phlegmonosum fuerit, præter dicta symptomata aderit tumor maior,& durior, nec ruborille,quem compressione digitis facta expuleris,ad locũ tam cito regreditur, aderit etiam intensior dolor, vt apud Gal.& alios medicinæ auttores poteris legere. Verum quamuis inter puri erysipelatis signa, dixe-

Quibus notis erysipelas phlegmonosũ extra vlcus existens dignoscatur.

rim esse rubedinem, non tamen de purissimo, erysipelate dictum fuit, sed de eo, quo dari simplicius potest, quoniam scis Gal. in lib. de plenitud. carnem, & sanguinē solum rubere dixisse, ideo cū ibi rubor sit sanguinis peccatū videtur indicare, qui reuera tenuissimus est, nec erysipelatis veri proprius est color, sed flauus color, puri erysipelatis est proprius, absque tumore vllo, & grauitate, sicut Gal. in lib. de plen. ait, quoniam peccans bilis tumorem nullum, nec grauitatem facit, diximusque illud esse purum erysipelas, respectu alterius erysipelatis, quod si ex succis vitiosis, biliosisque fiat, curabitur, si humores ipsi euacuabuntur, secus autem, nunquam vulnus curaretur, aut coalesceret: huiusmodique humores multis modis euacuari poterunt, vel sanguinis missione, vt Cæls. ait, scopis stantibus, qui in sanguinis missione spectari debent, cui assentire videtur Auic. iii. iiii. sed sanguinis misionem esse faciendam dicit ipse quando materia est inter duas cutes, hoc est quando materia, & cutem, & carnem occupauerit, morbusque fuerit factus, qui magnus possit nominari tunc ratione morbi magni, & peccantis sanguinis, missio illa sanguinis conueniet: licet Gal. ii. ad Glau. & xiiii. meth. & Paul. lib. iiii. in erysipelate sanguinis missionem prohibere videantur, quam tamen, licet Cæls. & Auicena probauerint, non semper tamen in omnibus erysipelatibus sanguinis missionem probauisse, est intelligendum, sed in non exquisito, vel

Rubedo in purisimo erysipelate nō est.

Flauus color proprius est puri erysipelatis.

Erysipelatis ex succis viti osis, biliosisque curatio.

In omnibus erysipelatibus non conuenit sang. misio.

vbi plethorico corpori contingit, tunc enim ſanguinem audatius mittimus, quam vbi bili eſt ſanguis admixtus, atque æger inflãmatione ingenti, magnaque febre vexatur, poſt ſanguinis miſſionem, catærcticũ medicamentũ propinamus, quo vitioſus humor educatur, vt Hipp. in lib. de vlce. his verbis docebat, ſi vulnns eryſipelas occupauerit, corpus purgare oportebit, per ſuperiora, vel inferiora, Hippocrati aſſentitur Gal, iiii. & xiiii. meth. qui etiam ſic ſcribit, quid opus eſt dicere? eryſipelati nullum præſtantius remedium, quam me dicamentum flauam bilem educens bilem itaque purgabis rore melleo quem mãna appellant, vel ſimplici vel rhabarbaro admixto, vel electuario roſ. meſ. vel caſſia fiſtulari, vel mucaro roſaceo, & ſimilibus medicamentis, quæ omnia recenſerem, niſi me ſuperfluo facturũ putarem, ſi in noſtros hos ſermones, ea quæ ab aliis longa oratione, & doctiſſime ſcripta fuerunt, transferrem. Si eryſipelas exiguum fuerit, acri clyſtere vteris, vt Gal. ii. ad Glau. dixit, purgatio quoque ſola, abſque ſanguinis miſſione conferret. Si febris aderit, quam excitauerit eryſipelas, medicinis ãlterantibus (bile euacuata) remittetur. Si autem ab humorum agitatione febris ea ſit facta, vt fieri ſæpiſſime ſolet primis diebus, quando vulnus acceptum eſt, præſertim ſi corpus, aut putredini paratum, aut malis refertum humoribus, aut vehemẽti affectũ dolore, propter cõtuſionẽ, vulnus acceperit, medicinis tẽperate euacuãtibus, & alterantibus

Quibus peccans bilis purgetur,

exigui eryſipelatis curatio,

Febris ab eryſipelate vel ab humorum agitatione excitata quibus remoueatur

medicamẽtis, & cõgrua victus ratione remouebitur, & vsu frigidorũ,& humidorum,quæ corporis temperamentum,& humorum illorum abundantiam alterent,vt x. meth.de ephœmeris, & putridis febribus dicebat Gal. si erysipelas ab extrinseca causa ortum esset,aut ex acrium,vel calidorum medicamentorum appositione,vel ex calido aere ambiente, vel ex forti constrictione, vel ex cõtusione,nulla stante in corpore cacochymia, vel plenitudine, quam adesse, vel abesse facile depræhendes, per vniuersalia discurrendo, neque venæ sectione: neque purgatione vlla opus erit vt Cæls.ait lib. v. sed duntaxat extrinseca causa auferenda. Topica deinde sunt admouenda, quæ a quacunque causa factum sit erysipelas (modo in corpore cacochymia non sit,quia tunc ad membrum aliquod humores repellerentur) frigida esse debent, vt *Hipp*.in lib.de vlc. refert,vbi exemplum solani adducit,non tamen adstringentia debent esse, aut parũ saltem adstringere,vt Gal.x. de sim. med.& alibi cũ humiditate: vt Paul.lib.iiii. cap. lviii. Tamen cum circa vulnus sit erysipelas quod exiccationem postulat,non mirum, si etiam vnguentum cœrusæ, in quo camphora est,succo plantaginis,vel solani, vel sempervivi,& similium lotum,apponitur, & vnguentum album Paul. vel vnguentum album Rasis, in quo sit camphora,vel camphora careat, & infrigidans Gal. xi.meth. & vi. de tuen. val. descriptũ. Verũ vt medicamenta hæc maiorem afferant vtilitatem, sæpius

erysipelatis a causa extrinseca orti cura tio.

Et Gal.2. ad Glau.

Topica erysipelati conuenientia frigida esse debẽt

Et Gal.x. de simp.med.fac & I. de cõp. med.sec.gen. Et gal. 2. ad Glau.

Vnguenta nõ nulla erysipelatibus conuenientia.

Parti erysipalate laboranti sæpius apponi, & remoueri medicamēta debent.

remoueri debent, & recentia iterum apponi, vt Gal. dicebat, quoniam cum calida effecta sunt, non modo non refrigerant, sed calefaciunt, quapropter remouē da sæpius sunt, presertim si in vulnere, vel circa vulnus magna adsit inflāmatio, conferet etiam vnguentum ros. mes. cauendum tamen, ne in vulnus cadat ne propter vnctuositatē vulneri officiat, sed eo solo, vel alicui succo frigido admixto, vulneri circumiacē tes partes inungātur. Ad hunc quoque vsum aptū est vnguentum de spuma argenti, vel populeonis, præsertim vbi aliquis infestet dolor, quibus linteolum illines, & vulneri, cui prius propria medicamenta adhibita sint, superdabis. Et si vlcus erysipelate vrgeatur, medicamenta ista, aqua rosacea, vel plantaginis abluantur, aut lacte caprino, aut vacino, aut mulieris lacte, bono tēperamento prædítæ, vel aliquo ex prædictis succis frigidis, & siccis, quibus intemperies remitetur, neque vlceris indicationem contemnes, quoniam non nihil siccabis. Ad mitiora etiā si opus sit confugere poteris medicamenta, vt ad vnguentum pompholigis, & ad linamenta sicca, quæ etiam paranda sunt, quia vulneri intensa febris coniucta est, vt, & vlceris, & totius corporis intemperies, quā febris ipsa excitauit, remittatur. Neque admiratione afficiaris, si sēper frigidis his medicinis, digerentia aliqua admisceātur, quale oleum est, siquidem semper opera est danda, ne ex frigidorum medicamentorum appositione, membrum durum reddatur, & transpiratio prohibeatur,

Quare semper digerens aliquod mēdicinis erysipelati cōuenietibus misceatur.

ne(vt dictũ est ex Gal.) fiat corruptio, caueque semper, ne medicameuta hæc, quæ huiusmodi vlceribus, quibus febris coniuncta fuerit, adhibebis, subluere ob liuiscaris, quoniã vniuerso corpore, inflãmatione, & febre affecto, indicatio curatiua ab ea caliditate sumi debet, vt in libro Meth. docuit Galenus

DE VVLNERE DEPASCENTE, VEL SERPENte, quod a græcis νομή dicitur.

INFLAMMATIONE affecta, vel vlcera, vel vulnera, depascentia quandoque fiunt, vt Hipp. in lib. de vlc. quæ vlcera serpentia, herpetes esthiomeni, nomæ, phagedenæ, & vlcera maligna putrescẽtia nũcupãtur: verum vlcera hæc, quamuis variis nominibus appellentur, & in eo quod magis, & minus est differant, omnia tamen sub herpetis curationem reducuntur, dicebat enim elegantissime Galenus 11. ad Glau. quatuor esse inflãmationum species, phlegmonem scilicet, erysipelas, herpetem, & carbunculum, quasi illud inuens, quamuis alia inflammationum genera reperiantur, ea ad vnam harum specierum posse reduci, veluti bubo, phyma, phigetlõ, ophtalmia, peripneumonia, pleuresis, & similes affectus, qui ad phlegmonẽ reducuntur, qui quidẽ tantũ rõne loci quẽ infestant, differũt, & quibus a læsa particula nomen inditũ est, ita quoque vlcera depascentia, noma, phagedena, aphtæ, malignæ in ore, vlcus putridũ

Quatuor inflãmationum species.

ad herpetis esthiomeni curationem possunt reduci, qui herpes vlcus est malignum, profunde depascens, quamuis interse, in eo, quod maius, & minus est differant, vt noma, & putridum vlcus; quæ sunt tanquam genera omnium vlcerum malignorum, quæ cadunt super vlcus malignum, & serpens, vt optime dicebat Gal. v. de comp. med. sec. loc. cap. de aphta, & v. meth. vbi vlcera penis putrida vocat. Aduertendum tamen, putredinem in vlcere, causam veram non esse nominis vlceris, neque malignitas, propria vlceris est differentia, cum vlcus, & putredo per se esse possint, sine malignitate, quæ tamen si contingat accidentalē efficit differentiam, vt ait Gal. vi. aph. xlv. Phagedena quoque est vlcus serpens, & malignum, veruntamen profundius quam herpes exedit, vt Paul. *lib iiii.* cap. xlv. ait, ita vt cutem, & carnem exedat, vt in lib. de tum. præter nat. & vi. aph. xlv. & xiiii. meth. scribit Gal. vbi cur exedat rationem reddit, dicitque id fieri ob crassitiem, quæ profundioris exvlcerationis causa est, quibus tamen eodem modo curatio adhibetur, cum tantum inter se, veluti genus, & species differant, vt adducto loco Paul. dicebat, neque tantū est nominum varietas curanda, vt in lib. de cōst. ar. med. referebat Gal. de qua tanta solicitudo habenda non est, dummodo recta intentio curatiua habeatur, quapopter existente in vulnere, vel vlcere malignitate serpente, eadem quæ herpeti esthiomeno est adhibenda curatio. Verum cum herpes, & omne

Et 3. meth.

malignum vlcus,ab humoris biliosi,acris, & morda cis abundantia fiat,qui malus ex adustione efficitur, corpore prauis humoribus referto existente: vt Hip. in lib. de vlce. retulit: si moueri debent, eorum causa est abscindenda,medicinis humorem peccantem attrahentibus,vt Hipp. in lib. de vlc. ait, quemadmodum etiam de erysipelate dictũ fuit,& purgatio,quãtitati humoris peccantis debet respondere,eadem exhibendo medicamenta,quæ gangrænæ iam conueni re diximus,quæ adustos euacuent humores,rectaque victus ratio instituenda,qua calida totius corporis intemperies mutetur. Cæterum considerandum quoque est,depascentia fieri vulnera,non solum propter vitiosos succos in corpore contentos, verum etiam propter acria medicamenta,& mordacia, vulneribus imposita,quoniam exasperata ab illis fuerunt,præsertim si illa vulnera in cacochymo fuerint corpore, & quod mala victus ratione vsus fuerit. Ex contactu putridæ carnis depascentia quoque vulnera fiunt,vt in vulneribus,a sclopetariis globulis illatis, sæpenumero patet,in quibus contusa putrescit caro,quæ deinde contactu suo bonam inficit carnem , redditque vulnus exedens,& malignum,quod etiam fit, quãdo caustica parti alicui admouentur medicamenta, quã cauterio afficere volumus , vt ad partẽ illam humor aliquis reuellatur,aut deriuetur,ab huiusmodi cauterio,si combusta illa caro,& putrefacta non remoueatur, exedentis vlceris causa est. Ex mala quoque in-

Herpes, & maligna vlcera ũde fiant, & eorum curatio.

et Gal.6.aph. 45.3.de tẽpe. 4.meth.& 2. ad Glauco. Et Gal.3. meth.& Auice. cap. de vlce. putrido.

Acria medica. vlcus depascens efficiũt.

Contactus putridæ carnis depascens vlcus efficit.

Ex intẽperie calida,& ſicca vulnus exedens fit.

temperie calida,& ſicca in membro aliquo contracta, exedens quoque vulnus fit, atque exedens vulnus,ab huiuſmodi cauſa factum fuiſſe,his notis dignoſces,ex febre, ex ſicco vlcere, ex non mediocri ſiti, qua æger afficietur,ex ichoribus feculẽtis,vt Cæl. ait v. lib. cap. de accid. ex croceo colore, quæ notæ omnes bilis redundantiam ſignificant,vt Gal. 1. prog. com. xxv. ſcribit, nonnũquam vlceris labia quaſi inuerſa ſunt, vel eleuata,rubor circa vulnus extat. venulæ in vlcere albæ,& cum citrinitate quadam,apparent,& in toto vlcere inæqualitas quædam cõſpicitur,exacta quoque ſenſibilitas,dum pertractatur,& abſtergitur vlcus, licet leuiſſime pertractes,vel abſtergas, percipitur, neque vlcus ipſum in eodem ſtatu permanet,ſed diebus ſingulis augetur,maiuſque efficitur : Si omnia hæc ſigna,vel ex his ſignis,multa vlceri inerunt, malignũ eſſe vlcus ſignificabunt: Remotis cauſis iſtius affectionis,ad localia eſt deueniendum, non ad medicamenta frigida,& humida,quæ eryſipelati conueniebant,ſed ad frigida,& ſicca,quemadmodum Gal. ii. ad Glau. ſcribit,& inter cætera vnguentum pompholigis,pro remotione inflãmationis,& eroſionis,admouebis,indicatione ſemper ſumpta ab vlceris propria differẽtia,non autẽ a tẽpore,vt Gal. iii. meth. docuit corroſiuis enim,& inflãmatis vlceribus vnguentum hoc confert,quorum malitiã in principio remittit, & carnis adiuuat generationem,admouere etiam poſſes vnguentum de calce,a quo,ſi vlceris malitia illa non

Quibus notis,ex intẽpe. calida,& ſicca exedens factũ vlcus fuiſſe dignoſcemus.

Depaſcẽtis vlceris cauſa remota ad topica deueniendum eſt.

Et 14. meth. & Paul. cap. proprio.

Vlceris depaſcentis medicamẽta qualia eſſe debeant.

Vnguẽta exedentibus vlceribus idonea.

vincatur, ad fortiora cõfugies: Nec inutile fuerit san guinis fluxum ab ipsis vlceribus prouocare, vt Hipp. dicit, & Gal. iiii. meth. ex ipsius Hippocratis sentẽtia: Quocirca vlcera ipsa, vt sanguinis fluxũ irrites, aspe ra re aliqua perfricabis, sanguinemque effluere sines, siquidem cum ipso sanguine, praui etiam humores, in parte illa qui infixi erant, euacuabũtur, vt dixit Auic. iiii. iiii. cap. ix. vel hirudines applicabis, affectæ parti, frigidum deinde aliquod, & siccum medicamentum, impones, locumque aluminosa aqua lauabis, quæ vl- ceribus istis conducere mirum modum solet, nam va lide influẽtes humores repellit, & qui fluxerunt exic- cat, partem etiam infrascripto decocto lauabis, quod recipit rosarũ rub, malicorii, balaustiorũ, vel citrino- rum mirabolanorum, nucum cupressi, partes, æqua- les, aquæ calibeatæ, vel aquæ plantaginis .q. .s. & vt validius vlcera ab humorum influentiũ malitia vin- dicentur, defensiuo partes circa vulnus, illines, in vul- nus deinde puluerem aliquem refrigerantem, & exic cantem immites, qualis esset puluis, qui ex his cõstat. R. lithargirii, plumbi vsti, cadmiæ preparatæ (tutiã vocant) stimii partes duas, æris combusti, & præpa- rati, partẽ vnam, lapidis hematitis veri, quo fabri ad inaurandum vtuntur, vt aurum, quo loricas, aut ali- quid aliud obducunt, magis splendescat, pul. coral- lorum, pul. mirabolanorum, partes duas, omnia in tenuissimum puluerem redigantur, qui in vlcere ponatur, deinde penicilli, vel splenia concipiantur.

A depascenti bus vlceribus sãguinem pro uocare cõfert

Aluminosa a qua depascẽ- tibus vlceri- bus conducit.

Decoctũ exe dentibus vlc. conducens.

Puluis refri- rãs, & exsicãs

quæ vnguento pompholigis, vel calcis, vel cærusæ, vel albo vuguento Paul. vel vnguento minii, cũ camphora, vel sine camphora, illinãtur, & vulneri admoueantur. Cæterum post huiusmodi pulueres, & linamenta vlceri adhibita, puluillos posca imbutos, vel alio decocto frigido, & stiptico, vel vnguento aliquo ex dictis, frigido, & sicco illitos superpone: Si admota hæc medicamenta vulneri non medebuntur, & in dies magis morbus serpat, & augeatur, iterum corpus purgabis, & audacter fortia applicabis medicamenta, cauendo, ne nimis in eorum admotione insistas, ad medicamenta igitur escharotida confugies, & nonnunquam ad ignem, vt Gal. ii. ad Glau. facit, qui inter cætera præstantissimum est remediũ, quod si æger candens ferrum, propter timorem, vel propter nimis delicatam naturam reformidauerit, & medicaminibus morbum cessurum speres, acriora admouebis medicamenta, quamuis Hipp. in lib. de vlc. vlceribus istis sicca conuenire medicamenta, & mordicationis expertia dixerit, sed talia medicamenta conuenire intelligit, si malignũ nõ sit vlcus, & putrescens, vt Gal. ii. ad Glau. ostendit, quapropter verenda non sunt medicamenta, istorum vlcerum malitiam superantia, quibus si morbus non cedet, vt in tractatu de sphacelo primæ speciei diximus, ad ignem confugiendum est, poteris igitur in primis admouere puluerem præcipitati, vnguẽtum ægyptiacum, calchanthum, aut aquam nostram fortem, quæ in istis exesionibns præ

Si exedẽs vlcus medicinis non cedit, iterum corpus purgandum est, deinde ad fortiora medicamẽta trãseundum.

Ignis depascẽtibus vlcerib. præstantissimũ remediũ.

Et Gal, 4. meth. & 2. ad Glauco.

ſtantiſſime operatur, vel ea medicamenta, quæ in capite de corruptione ſcripta ſunt, adhibere, gradatim procedendo, ſiquidem medicinis iſtis, ſine igne vlceris malitiam vinces, vt nos ſæpe fuimus experti, & tu quoque vidiſti.

DE SORDIDO VLCERE.

VVLNERA atque vlcera, quandoque ſordida adeo redduntur, vt ῥυπαρὰ a græcis dicãtur, emittunt enim quãdoque, craſſum adeo excrementũ, & copioſum, vt totius vulneris, vel vlceris cauũ repleatur, ac ſi diutius talia emiſserint excrementa, in vulnera, ſiue vlcera depaſcentia tandẽ deſinunt, & ſi malitia effluentium humorum augeatur, in ſphacelum euadunt, quem aſcachileon Arabes vocant, & tandem in ipſum eſthiomenum deſinut morbum, vitamque adimunt: huiuſmodi vlcerum cauſæ, vt iiii. de comp. med. ſec. gen. refert Gal. ſunt praui, & craſſi humores, ſanguinis naturam quodãmodo referentes, qui ferueſcentes, venenoſitatem, & malignitatem non paruam, contrahunt. Talia quãdoque vulnera, vel vlcera redduntur, ex longo vnctuoſorum medicamentorũ vſu cum prauis ſuccis, vel, vt ſæpius fit, ſine ſuccis ipſis, vel ex medicinis debiliter exiccãtibus, vt iiii. de cõp. med. ſec. gen. ſcribebat Gal. vel quando vulneri alteri, aut morbo, natura intenta eſt, vlcus quoque ſordidum fit, propter abſtergentia fortia medicamenta,

Sordidorũ vlcerum cauſæ.

Et 4.de cõp. med.sec,gen. Signa sordidi vlceris,ex fortitudine vel ex imbecillitate medicamentorum.

quæ vlcus excauant, vt iiii. meth. scripsit Gal. potissimumque huius causæ signum esse iudicabis, si indies cauũ magis vlcus efficiatur, & extra rubor appareat, & pauci ex vlcere ipso profluant ichores: Si ex medicamenti, imbecillitate, tale redditum sit vlcus, cognosces ex albedine, quæ tamquam tella quædam, totum ambiet vlcus, & virtute illorum medicamentorum, & ægrotantis perpensa, & ex subalbis venis, quas cũ perspexeris, ne vlcus depascens fiat formidãdum, pauca præterea effluunt excrementa, qua excrementorum effluxus a sordibus prohibetur, quæ etiam transpirationem impediunt, & euentationem caloris innati, ex quo partis corruptio sequitur, & exesio. Si sordidum effectum sit vlcus, quia alteri morbo intenta sit natura, cognosces ex ipso vulnere, & si internas, externasque causas omnes exploraueris, non erit difficile, sordium illarum causam inuenire: sordidũ vlcus (si huiusmodi fuerit affectũ, propter malos humores, quẽadmodũ fieri sæpenumero solet) si corpus purgaueris vniuersũ, vt iiii. Meth. censuit Gal., deinde topica adhibueris conueniẽtia, & si intercætera, vt ab vlcere ipso fluat sanguis operã dederis, vt cũ ipso sanguine praui euacuẽtur humores, & si etiã vlcus ipsũ muria, vel marina aqua, vel salsa ablueris, & linteolo aliquo, vel abstergẽte aliquo medicamẽto, vlc. illud absteseris: si valde sordidũ vlcus nõ fuerit, tale adhibere abstergẽs medicamẽtũ poteris, quod recipit mellis ros. terebẽtinæ lotæ partes duas, farinæ hordei, partẽ mediã,

Sordidi vlceris ex prauis humoribus curatio.

Et 4.de cõp. med.sec.gen.

Abstergentis medicamenti compositio.

Thuris partẽ quartã: medicamento etiã huic posses addere aristolochiæ,& iridis,partẽ octauã;quod si maiori opus esset absterſione,vnguẽtũ apostolorũ admouebis,vel iſis cephalicũ Gal. & singulis iſis partibus, quinque partes cœrati humidi,aut vnguẽti resini, vel digestiui loti,potes adere,hoc modo,Recipe iſis cephalici drac.1.cœrati humidi,drac.v.& misce,vel Re.vnguenti damasceni,partẽ 1.vnguenti resini,vel alterius vnguenti ex dictis,partes v.vel vi.& misce:Posses etiã ægiptiacum admouere , vel puluerẽ præcipitati, quia cum magnæ sint sordes, leui medicamẽto auferi nõ possunt:præstantissime igitur medicamentũ hoc absterget,absque dolore:Quod si supramodũ sordidũ videbitur vlcus, absque inflãmatione,abluere etiã illud aqua saponaria,vel lixiuio poteris emplastrũ deinde aliquod frigidum,superdabis,vel vlceri circumiacentibus partibus vnguentum ex boloarmena admouebis,& puluillos posca imbutos, & vnguẽto aliquo frgido illitos,adhibebis,& hac via perges,quoad purgatum fuerit vlcus,vt iiii.de comp.med.sec.gen. Gal.admonebat,Neque in sordidis his vlceribus,quẽadmodum in aliis morbis,a leuioribus medicinis est incipiendũ,sed a fortioribus,vt iiii.de cõp.med.sec. gen.dicebat,quoniã sordes est veluti tegumẽtũ, quod medicamẽtorũ mordicationi resistit,descẽdẽdũ præterea ẽ ad leuiora medicamẽta,postquã ablatæ sordes fuerint,quia tũc iam sensibilius redditum vlcus erit,a qua sensibilitate summenda est indicatio qualitatis

Valide abstergentia medicamenta.

In sordidis vlceribus a leuioribus medicinis nõ est inchoandum Et 4.meth.

Vlcus ex medicinis oleaginosis factum sordidum medicina leuiter abstergente eget.

medicamenti: Aduertendum tamen inter cætera illud est, vlcus sordidum, factum propter oleaginosorum medicamentorum vsum, leui abstergente medicamento egere, quale illud esset, quod ex melle ros. farina hordei, & oleo abietino, aut terebentina constat, quod si leue nimis medicamentum videbitur, ad validius confugies, non tamen statim ad ea, quæ validissima sunt medicamenta, deuenies, nisi omnino phlegmonis generationis remota suspitio fuerit. Vitabisque magis validissimorum medicamentorum vsum, si febris adfuerit, ex horum enim appositione, periculum esset, ne propter inflãmationem, vlcus depascens efficeretur, aut abscessu locus afficeretur, quem ἄποστημα græci vocant, tunc enim filamentis siccis, aut leuiter abstergente medicamento, purgare vlcus niteris, quibus, licet perfecte vlcus purgare non possis, ne sordidius fiat, saltẽ prohibebis, quoad febris, vel remittatur vel auferatur, & futurã amplius inflãmationẽ nõ timeas.

Valide abstergentia medicamenta vitãda, si febris adsit.

Lethalia vlcera, & sordida quomodo abstergenda.

Si lethale vulnus esset, aut propter ipsũ, magnũ veremur morbum, & propter sordes ipsas vlcus malum fieret, vt causam primum remoueas, opera est danda, & prout tempus consuluerit (modo vlcus abstergas,) & leuibus, & fortibus medicinis abstergentibus vti poteris, & si quæ dixi omnia fideliter memoriæ mandaueris, & tuto vlcus abstergetur.

Sordidũ vlcus ex validis medicinis redditũ quibus notis cognoscatur. & quæ medicinæ deinde illi conueniant.

Si ex validis medicamentis sordida effecta fuerint vlcera, videbis, (vt iam dixi) in dies vlcus, & maius, & profundius, & rubicundius fieri, & ichores, & subtile pus,

calidum

calidumque admodum effluere, ac si mitiora imposueris medicamenta, ex animi sententia succedet curatio, aptissimum itaque erit pompholigis vnguentũ, linteolum deinde frigido aliquo medicamento illitũ superpones, quod si hæc non profuerint medicamenta, & malignum magis vlcus fiat, magisque diebus singulis exedat, carnemque corrumpat, ad medicamẽta, in cap. de depascentibus vlceribus descripta, confugies: Si postquam purgatum vlcus fuerit, nullum adsit symptoma, & cauus repleatur, dubio procul vlcus coalescet: Verum si forte fortuna vlcus aliquod sordidissimum esset, & valido medicamento ad abstergendum esset opus, æris squamma præparata, aut præcipitati puluere, vlcus ipsum inspergere, ne vereatis, & pulueribus ipsis, sicca adiice filamenta, deinde linteolum frigido aliquo medicamento illitum, ne facile vlcus inflammatione afficiatur, adhibe, præmissis semper cõuenientibus purgationibus, quæ si non cõtulerint, & scæua magis sequantur symptomata, ad alia medicamenta, quæ ante a nobis suis locis dicta fuere, transibis.

Medicamenta ualidissime abstergentia.

DE VLCERE SINVOSO, ET VALDE HVMIDO.

QVAMVIS abunde Gal. ii. ad Glau. de sinuoso, ac valde humido vlcere scripserit, statuimus tamen nos, hic etiam nonnulla adscribere, non

vt aliquid noui doceamus, sed potius, vt quæ sparsim a medicinæ authoribus scripta fuere, hoc loco oculis subiiciamus, ac præponamus: libenterque hoc negotium suscipimus, præcipue, cum symptoma hoc, facta a contendente re vlcera, sæpius subsequatur, neque quæ dicemus a nostro abhoreant instituto, & ea quasi innouata, & a tenebris eruta fortasse videbuntur. Sinuosum, aut humidum vlcus illud appellamus, a quo longe maior, quam vlceris magnitudini, quæ in superficie apparet, puris copia egreditur: Sed cum hoc variis causis fieri possit, summa diligentia, propria causa est exploranda, si recta institui curatio debet. Humidum igitur vlcus fieri potest ex ingenti aliqua contusione, in membro cum vulnere facta, vt fieri solet sæpe, in vulneribus a sclopetariis globulis illatis, qui vehementi sua contusione, non solum vulneratas partes, sed vulneri circumiacentes, nonnumquam ita atterunt, & contundunt, vt ossa percussorum membrorum, proluxentur, vel subluxentur, quod quamuis primis diebus, aliquibus signis non pateat, post aliquot tamen dies, cum extensa ligamenta, extensique tendines, relaxantur, vel ob excitatam inflãmationem, vel ob pus genitum, dolores inferunt graues, ex maximi saniei effluxus, causa sunt: Neque mirandum, si primis diebus, proluxatio nõ animaduertatur, quoniam in proluxationibus, non ita ligamenta, vt in veris luxationibus extenduntur: cũ igitur minor fiat exten

Vlcus humidum, & sinuosum quod.

Humidi vlce. variæ causæ.

ſio,minor quoque fit læſio,quæ quidem , cum parua ſit,illi natura,quæ in ipſo principio fortis exiſtit,faci lius reſiſtit imbecillis deinde reddita,affectio fit ma nifeſta,puris quę maximam copiam,ſi deinde efflue re videris,non eſt quo admiratione afficiaris, quippe ſcribit Hippo. in lib. de fract. capit. mirandum non eſſe, ſi vulnera talia,a contuſione facta, maio- rem puris copiam emittant, quoniam vulnerum, a contuſione factorum, proprium eſt, humorum,& puris, copiam magnam emittere, ſic enim ſcribit, te, lis autem id potiſſimum os ſcindit, & latentibus, &, conſpicuis,collidit,& ita prorumpit,vt deſidat,quod, teretem, orbiculatum, planum, retuſum, graue, &, durum, idem quoque carnem collidit, maturat, &, lacerat : vulnera præterea, ſub huiuſmodi telis, a, lateribus, & in orbem caua fiunt, purulenta magis, atque humida, & longiori tempore purgantur: quæ, omnia, cum in vulneribus iſtis obſeruentur, quor- ſum magnum humorum copiam, ab iſtis vulnera tionibus profluentem,mirabimur? Cæterũ ob ortam aliquam inflammationem, vlcera aliquando vltra modum efficiuntur humida, quæ variis modis ad abſceſſum, ſeu ad exituram (vt cum arabibus lo- quar) vel ad ſuppurationem perducitur,imodo in ipſa corporis ſuperfacie,modo in profundo, modo prope vlcus ipſum, modo in remotiori parte, & pus modo in parte aliqua excipitur, modo per vulnus per giros varios, & plexus deſcendit ita, vt ipſum

vlcus quamuis exiguum videatur, humidum tamen reddatur, vt fieri sæpe in vulnerationibus, a tormẽtis bellicis factis, vidimus: Humidum quoque vlcus redditur, quãdo os aliquod abſceſſurũ eſt, vt iii. de fract. ſcripſit Gal. vbi oſſis futuræ deſquãmationis ſigna de
" ſcribit, ſic dicens, pus copioſius emanat, quam par ſit
" magnitudini vlceris: Tale etiam reddetur vlcus, ſi quid in ipſo, quod præter naturam ſit, detineatur, vt ferre fit in plagis, a bombardicis globulis factis, trahunt enim ſæpenumero ſecum globuli, vel veſtimenti, vel loricæ fruſtra, vel ferreos hamulos, quibus retẽtis, vulneris agglutinatio prohibetur, ſemperque pus tenuius, copioſiusque quam vulneris magnitudini cõueniat, egreditur, ita vt humidum vlcus fiat, vt diebus ſuperioribus, non ſemel dum mecum medicinam exerceres, animaduertiſti, præſertim in vulnere, Illuſtis Domini Aſtoris Baglioni, qui in Mirandulenſi obſidione dum Mirandulenſes milites, qui ex præſidiis exierant, incurſioneſque faciebant, acriter perſequeretur, globulo ſclopetario ictus fuerat, ſupra regionem oſſis ilii, non procul a dextro inguine, cum fractura appendicis illius, ac transfixione (vt ita loquar) ſexti, & ſeptimi muſculi, qui ad ſuperiora crus mouent, & quamuis lorica ferrea eſſet indutus, globulus tamen profunde penetrauit, ſecumque fruſtula veſtimentorum, loricæque ferreæ traxit, quæ ex vulnere nũquã exitura (vt ſcis) iudicaui, ad id prædicendum ductus quod ex vulnere, copioſiſſimum efflueret excremen

tum, quapropter si in huiusmodi vulneribus, humorum ingentem copiam effluentẽ videris, aliquid præter naturam, in vulnere detineri, iudicabis: Nonnũquam etiam peniculorum filamenta, in vlcere ab imperito medico, derelicta, vt sæpe obseruaui, vt pus copiosius effluat, vlcusque humidũ reddatur, efficiunt: Humidum quoque vlcus quandoque fit, ex partis imbecillitate, ob saniem debilitantem, vt iiii. iiii. cap. xxviii. scribit Auic. Rursus tale vlcus redditur, ex mala aliqua intẽperie, in vlcere, vel circa vlcus ipsum existente, vel propter prauum humorem, in corpore illius, qui vlcus patitur contentum, qui quidẽ humor ad vlcus defertur, humidiusque, quam par sit vlcus reddit. Atque hæc quæ dixi omnia facile coniicies, si probe causas omnes consideraueris. Sed si propter cõtusionem, humidius effectum vlcus fuerit, ex ægrotantis relatione dignoscetur, ex vulneris circulari figura, & tumore circa vlcus existente, ex vulneris inæqualitate, & ex dolore, quemadmodũ Paul. in cap. de extractione sagit. dicit, vbi contusorum vulnerũ signa, vt suo loco diximus, recenset, in quorum curatione, quæ proprio loco declarata sunt, obseruabis: Nullaque afficieris admiratione, si ex illis vlceribus, copiosius pus effluxerit, nec omnino laudabile, dũmodo alio symptomate, non corripiantur. Sed si ob inflãmationem, quæ suppurata fuerit, vlcus humidũ sit, cognosces id, quoniam iam inflãmationis signa præcesserint, dolores nempe pulsatiles, rubedo, febris

Pus copiosius quã par sit, in vulnere aliquid præter naturã detineri significat.

Quibus notis pus copiosũ exire propter cõtusionẽ cognoscemus

Quibus notis humidum effectũ fuisse vlcus propter suppuratã inflãmationem dignoscetur,

& durities, vt xiiii. meth. scribebat Gal. quæsympto mata omnia remittētur, cū vlcus expurgari cōmode poterit. Si autē sinūaliquē esse, fueris suspicatus, specil lo plūbeo, vel argēteo, vt nihil te lateat, explorabis: & si adesse sinū omnino perceperis, carne vt repleatur, operā dabis, modo exiccantibus medicinis appositis, modo instrumēto aliquo in sinū ipsum iniectis, vt ii. ad Glau. admonebat Gal. Verum cū huiusmodi medicamentis vti volueris, nunquid symptomata omnia remota sint, aduertendum est, dolor nempe, inflammatio, tumorq;, ac numquid amplius vllum futuræ inflāmationis immineat periculum, quandoquidem talia si adessent symptomata, aut si inflāmationis periculū impenderet, tuto his medicamētis vti nō posses, vt iii. meth. longa oratione, scripsit Gal. & vt nos experientia cōprobauimus: huiusque rei ratio est, quia si in vlceribus istis, vel inflāmatio, vel tumor existeret, medicamēta exiccantia qualia, sinui cōueninnt, vt carne repleatur, illa adaugrent symptoma. Nullo igitur existente vel dolore, vel tumore, vel inflāmatione aut alio symptomate, præter cauū ipsum, vel sinum curationem hoc pacto instituest Primū lotiones aliquas leues, vt aquam hordeacem, cū melle ros. iniicies idque magis facies, si ad huc vlcus aliqua inflāmatione vrgeatur, vel si non longum tempus abiierit, post quam recesserit inflāmatio: vel cū hordeo rosas deco ques, vel aristolochiam, vel centaureū minus, vel maius, poteris etiam cum hordeo ipso symphitum, rhus

Et 2. ad Glau. & in lib. de tumo. præ. nat.

Exicantibus medicinis vtimur remotis ab vlcere omnibus symptomatibus.

Et 3. de com. med. sec. gen.

Quare existente aliquo symptomate exiccantibus vti non possumus.

Sinus curatio quomodo instituenda.

Simplicia vlceribus exiccādis idonea.

aloen,& similia concoquere, vel sola etiam, vel cum rosaceo melle admixta,& si fortiori egere exiccatione videbis,mulsam solã iniicies, vel melicratum, vt Gal. iii. de cõp.med. sec. gen dicebat,vel vinũ cum melle coctum,vel simplex vinum,si tempus consolidationis fuerit,vel thermarũ aquã, qualis aqua Porretæ,vel aquã,sponte a mineris scaturientẽ,vel aluminosam aquã,vel lixiuiũ dulce cum melle, & similia:vel prædictis decoctis, partẽ a liquã ægyptiaci vnguenti addes,confert,enim supra modum sinubus,qui difficile consolidantur, vt nos,& ratio,& experientia docuit, siquidẽ corruptã carnẽ exedit,& bonæ non officit:in sinubus enim sæpius molles carnes generantur, quæ nisi remoueantur, optimã sequi consolidationẽ impediũt:sed vnguentum hoc,omnia quæ sinubus sanandis cõducunt,præstat, habenda tamen semper ratio est,in fortium medicamẽtorũ vsu,ne vlcus scilicet inflãmatione laboret,vt iiii.met. admonebat Gal. postquã vlcus laueris,illud exiccabis,aliquo vnguẽto deinde penicillos,q̃ vlceri ipsi inserãtur illines,dehinc latũ linteolũ medicamẽto etiã aliquo idoneo illitũ vt diaphœnicino Gal. aut alio medicamento debiliori vel fortiori,quod corporis tẽperamẽto nõ aduersetur superdabis,in linteo ipso foramina cõstituẽdo forpicibus,vnde vlcus cõmodissime expurgetur, vt adducto loco Gal.placuit,ac si nõ ab re videris esse, isis cephalcũ,cum cærato humido,vel ros. oleo colliquatũ in sinũ iniicies,aut diachartu, ros. oleo admixtũ,tum

ægyptiacũ sinuibus consolidandis aptissimum.

Post vlcus lotum quid faciendum

Foramina in linteo facienda quibus cõmode pus expurgetur.

Isis cephalicũ & diachathu simibus prosunt.

vt eius acuitas remittatur, tum vt commode in vlcus ipſum demitti poſſit, quod medicamentum in ſinuũ curatione Gal. ii. ad Glau. commendabat. Poſt hæc membri commodum ſitum requires, vt pus ſponte euacuari poſſit, vt iiii. meth. & locis adductis Gal. præcipiebat, modo lectũ ipſum eleuando, modo deprimendo, modo membrũ ipſum attollendo, modo demittendo, pro vt vlceris orificium conſulet, & pro vt expurgabitur ſanies, vt fuſius docuit: Quod ſi cauus carne non replcatur, & non conſolidetur, habita ſemper ratione habitudinis totius corporis, & generationis optimi ſanguinis, tum qualitate tum in quantitate, ac aliorum de quibus iii. meth. Gal. meminit, in caui vlceris curatione, fortiora medicamenta extra poteris applicare, ex metallicis confecta, vt epiſpaſticum de quo Gal. v. de ſymp. med. facult. ſcribit, quod humorum fluxum prohibet, fiſtulaſq; ſanat, & ſinus exiccat, vel medicamẽtum ex ſquãmis compoſitum, vt iiii. de comp. med. ſec. gen. idem docuit Gal. Cæterum poſt prædictas lotiones, & prædicta medicamenta ſinui impoſita, & iniaect, ſinus conſolidationem, puluillis fundo ipſorum ſinuum appoſitis, curabis, modo, neque inflãmatio, neque aliud adſit ſymptoma, vel nouas ſpongias in decocto, quod ſcribemus, madefactas, & expreſſas, circũpones, atque alligatio incipiat quidem in fundo ſinus, finiat autem ad os, & linteorum circumuolutiones fundum ſinus ſine dolore conſtringant, paulatim vero relaxentur,

Et in lib. de comp. med. ſec. gen.

Situs membri vt commode pus purgetur eſt quærẽdus

Fortia medicamenta quæ extra vlceri admoueri poſſunt.

Epiſpaſtici vires.

Poſt lotiones quibus conſolidatio ſit curanda.

vſque

vſque ad os ſinus, vt ii. ad Glau. dicebat Gal. ſi nouæ non adfuerint ſpongiæ, lineum pannum duplicatũ, in lixiuio cum nitro noſtro, quod in vetuſtisſimis parietibus colligitur, ebulitum capies, huncque pãnum pro molli ſpongia, & noua, ſinubus circumpones: decocti deſcriptio eſt huiuſmodi. Sume nuces cupreſſi numero triginta, abſcinthii, roſarum rub. florum camomillæ, anethi, ſingulorum manipulum vnum, in vino omnia decoquantur, ad tertiæ partis cõſumptionem, & his ſi libet nonnunquam alumen rochæ addatur, ſed vas, in quo decoctio hæc fit, optime obturatum ſit oportet, ne vini tenuiores partes per halli tum reſoluantur, & decocto hoc ſinũ lauabis, Quod ſi validius optaueris medicamentum, exiccantia magis addere poteris, vt nitrum, alumen noſtrũ rochæ, vel decoctionem illam cum aquis thermarum facies, & ſimilibus, quod ſi medicinis iſtis non agglutinetur ſinus, animaduertes, nunquid id, vel propter incõmodam expurgationem, & propter puris retentionem accidat, quod ſi depræhenderis, opera danda eſt, vt viam, qua cõmode ſanies expurgetur moliaris, vt ii. ad Glau. admonebat Gal. quandoquidem, vt aiunt, quod a putrido tangitur, putridum redditur: Expurgabitur autem commode, ſi ſinus orificium anguſtũ ſecueris, & ad effluxum puris, ſectionem ipſam feceris, facile .n. hoc modo pus expurgabitur, & in fundum ſinus facilius medicamenta immittentur, cum in hac parte, carne repleri ſinus primum debeat, non

Decocti exiccantis deſcriptio.

Contactum a putrido putreſcit.

in ſuperficie,& ſi in fundo ſinus pus detineretur,maior cauus efficeretur: Poſſes etiam lanceola ſectionē ex aduerſo facere, ſinon longe ipſius ſinus fundus a cute diſtet: quod ſi ſectionē hanc ex aduerſo factam fœliciter ceſſurā non putares,vel quod oppoſita pars a ſinu longe diſtaret, vel quia æger perpeti non poſſet, fiſtulam aliquam in fundum vſque ſinus,immittes: deinde per fiſtulam,acum hamos ad modum ferri quo laceæ muniuntur habentem, quam in picturis depictā videbis,mittes: in cuius extrema parte, ſericū inſertum ſit filium,hanc acum deinde manu impelles quoad aduerſa ſinus pars transfigatur, quam deinde euelles,ſed filum ſericum,quod ſecum acus traxerit, in mēbro relinques,vt inde facilius pus effluat,quod ſi ampliore foramine ſit opus,aliud ſumes inſtrumentum lāceolæ formā habens,& in exſtrema parte foramen in quo filum inſeri poteſt, vt dictū eſt, huius tamen inſtrumēti cuſpidē cæra obduces,ne in ingreſſu carnē compungat,cum vero ad fundum ſinus peruenerit,inſtrumentum hoc,ad partē,quæ tibi, ad ſinus expurgandum,commoda magis videbitur, impelles, quo ſanies poſſit effluere,in ſinubus enim diſſecadis, nihil eſt vtilius, quam opportuna, & cōmoda ſectio, a qua facile pus fluat,vt ii. ad Glau. Gal. placuit, modo huiuſmodi ſectio,abſque neruorum,venarū, arteriarūque læſione fieri poſſit,hac via ſinus facile agglutinantur,ſanantùrque, neque tot medicinis opus erit, ſiquidem natura ipſa,quaſi ſua ſponte,ſinus ipſos car

Instrumenta apta ad ſinus in aduerſa parte ſecandos

In diſſecandis ſinubus nihil vtilius quam cōmoda ſectio.

ne replet, consolidatque, vt Gal. Paulo, cæterisque assidius medicis placuit, & quemadmodũ hoc etiam experientia comprobatur: Quod si in sinubus forte fortuna a carne cutis esset separata, nec vt fieri sæpe solet lotionibus, nec puluinaribus, nec comprimentibus cum fasciatura expressiua, vt aiunt, quemadmodum ii. de fract. Gal. docuit, nec spongiis circumiectis, nec cæratis, nec emplastris a Gal. descriptis impositis, vllo modo carni adhærere posset, totam illam cutem, secundum membri longitudinem, dissecabis. Sed cum maximum videatur incommodum, tantam pellem nouacula (spathula lignea, prius sub ipsa cute posita, vt Paul. lib. VI. cap. de sinubus) dissecare, nostro instrumento in tabellis picto, facile cutem illam vniuersam, quamuis sit multa, ad punctum temporis dissecabis, tuto, & pauco cum dolore, quemadmodum xiiii. meth. esse faciendum scribebat Gal. Cuspidem igitur instrumenti nostri cæra inuolues, ne dum in sinum mittitur, carnem lædat, quod vbi immissum fuerit, manum attolles, cutemque vniuersam, vna sectione præcides. Nec Bucasis forpicibus vtaris, non enim commodæ videntur in sinuum dilatatione, aut saltem paucis sinibus conueniunt: Quod si in cute duo sint foramina, aut plura ex Gal. decreto ii. ad Glauconem vbi de laceroso vlcere sermonem facit, foramina illa ad vnum tantum foramen sunt redigenda, quoniam si a carne, cutis separata sit, carni illa nunquam adhærere poterit,

Cutis, quæ carni adhærere nõ potest est dissecanda.

Instrumenta ad cutẽm dissecandã apta.

Bucasis forpices non aptæ ad sinus dilatandos.

aptissimum erit ad id faciendum, nostrũ instrumentum pro fistulis ani dissecandis fabricatum, & in tabellis descriptum, quod ea parte quæ specillum imitatur, in sinum immittes, & si videbitur commodum, vel rectum, vel in partem aliam inclinatum, attrahes, facileque, & cõmode hoc instrumento, ex duobus foraminibus, vnum constitues, nulla supposita spathula, vt antiqui præcipiebant, & quãuis æger nõ quiescat, facile tamen locum dissecabis. Post sectionẽ, sanguinis fluxum sistes, oui albumine, cũ stupa, vel alia emplastica medicina: Sequenti vero die, vlceris curationem aggredieris, quemadmodum symptomata vlceri ipsi coniuncta persuadebunt. Verum si propter ægrotantis impatientiã, qui potius vt xiiii. meth. scribebat Gal. maiores ferre velit dolores, ac diuturniorem curationem, quam incisionem, septicum aliquod appones medicamentũ, si quæ in aduerso latere dissecanda cutis est, sit sinui proxima. Posses itaque calcẽ viuam, cum sapone nigro, admouere, vt Paul. lib. vi. cap. de palpeb. affectibus docebat, nam medicamentum hoc, calce recenti, præparatum sit, in horam, si ad magnitudinem auellanæ admoueatur, cutem ad mẽbranam vsque carnosam, vel ad carnem vsque, cum pauco dolore aduret, sed si vetusta calce præparetur, intra duas, tresue, aut quatuor horas, id præstabit, secundum partis, cui admouebitur, temperamentum, quod in admotione omnium causticorum, non solũ, sed in omnium medicamentorum applicatione est

Instrumentũ aptum ex duobus foraminibus ad vnum foramen constituendum.

Post sectionẽ quid faciẽdũ.

Septicum medicamentũ ad sinus aperiendos aptum.

considerandum vt iii.meth. ait Gal. nec totius corporis tẽperatura simpliciter exploranda, sed cuiusuis affectæ partis, vt eidem 1.ad Glau. placuit, pars enim ipsa affecta docet, quantum refriregandum, aut calefaciendum sit, quantumq; sit humectandum, aut exiccandum, & præter hæc, non solum naturalis tẽperatura, sed aduentitia, quæ quãdoque propria sit, vt viii. Meth. ait Gal. est consideranda: Sed vt ad rem redeamus, nec septicum hoc medicamentũ, de quo Paulo ante egimus, si plusquam par sit, loco cui admotũ fuerit, adhereat, ea quæ cætera caustica pareret incõmoda, singulis enim horis, medicamenti huius vis imbecillior redditur, quare inter cætera medicamenta caustica, medicamentum huiusmodi cõprobauimus.

Corporis totius temperatura non solũ consideranda in applicatione omniũ medicamentorũ sed cuiusq; membri particularis

Admouere etiam poteris septicum illud, quod paratur ex prima aqua, ex qua sapo fit, quæ magistra dicitur, quæ in vase æneo tandiu coquitur, vt ad mellis crassitudinẽ redigatur, sine alterius rei admixtione: quamuis nonnulli, chalcanthum, & similia addant, & septicum hoc præstantissimum est, & postquam aqua illa ad mellis crassitiẽm perducta, ab igne remota est, durescit, lapidescitque, debetque in vitreo vase optime clauso seruari, ac in sicco loco reponi, si enim secus fieret, in aquam rursus mutaretur, septico itaq; hoc quando vti volueris, in cupa glandis, vel sinu cæreo ponatur, parti deinde per horam tantum, admoueatur, quoniam citissime operatur, hoc medicamentum, vbi remoueris, locum diligentissime absterges,

Septicũ aliud

nisi enim abstergeretur, sphaceli causa esse posset: sed posteaquam in huius septici medicamenti, mentionem incidi, publicæ vtilitatis gratia, quædam quæ tibi nõ ingrata futura arbitror, & quæ te mihi semper accepta laturum, certo scio, addam, neque me ab hoc proposito non nullorum ingratitudo (quæ in nostra hac vrbe maxima est) remouebit, qui vt hæc nostra discant experimenta, indignissimi sunt, vnicat tamen publica vtilitas, & quod fortasse aliquis, tanquam arcanum sibi a diis commissum, reticeret (quamuis vera esse arcana existimem morborum essentiã cognoscere, & in ipso tempore medicinam facere) in omnium bonorum gratiam, quibus maiora, & meliora debentur, in publicum prodeat. Septicum hoc medicamentum, si in aquam versum fuerit, atque illi quintam partem humanæ pinguedinis, vt penetret addideris, & partem etiam exiguam opii, supra modum tibi gratum erit: isto enim commodissime cutem, carnemque perforare poteris, si hoc pacto eo vsus fueris, primum perforandus locus optime abstergatur, dein de bacullo buxeo, vel oleagino (quod depressi specilli formam habeat) in hoc medicamento madefacto, vel cuspide specilli argentei in huiusmodi medicamento etiam madefacta, locus in quo debet fieri incisio, secundum incisionis magnitudinem, quæ fieri debet, perfricetur, dum perfricabis, colorem proprium perfricatam illam partem, mutare videbis, idque aduertes magis, si paulisperperfricationem inter

Sæpticum ad dissecandum cutẽ, carnẽq; sine dolore mirabile.

misseris, Tunc autem alteratam partem illam lanceo la scindere tuto poteris, leui tamen incisione, quod sine aliquo dolore fiet, quia pars illa, iam alimento destituta, & emortua non sentiet, deinde eodem specillo, vel ligneo, vel argenteo, vt magis commodum fuerit in eodem medicamento iterum madefacto, refricabis, & rursus partem illam, quæ post primam incisionem proprium etiam colorem mutauerit, secabis, hoc pacto perges, quoad profundam etiam sectionem, vt opus erit, feceris, Possem quoque medicamenta alia septica recensere, quale illud esset, quod ex chalcantho, nitro, alumine, & similibus paratur, per artem chymicam, sed cum maxime penetrent, violentissimeque operentur, & propterea maximos inferant dolores, illa soleo vt plurimũ respuere, quocirca ea silentio inuolam: Hoc autem nostro medicamento, abscessus perforare quamplures poteris, & membra breui tempore, & fere sine dolore, cauterio afficere, aduertendum tamen, ne ibi adsit inflamatio, aut aliquid aliud, quod locum illum calefacere prohibeat: Nulla nec te capiat admiratio, licet omnibus abscessibus, vel partibus omnibus dissecandis, hoc medicamentum conuenire non dixerim, siquidem si aliquem locum aperire necesse est, libentius ego secundũ Gal. & Paul. optime scindente ferro aperio, quia incidens ferrum, partem inflãmatione nõ afficit, nec magnum dolorẽ infert, neque humores attrahit, igne quãdoque vtor, modo ægrotãtes

illum non formident, qui quamuis quibusdam formidabilis videatur, minorem tamen infert dolorem, quam causticum aliquod medicamentum, aut ferrū, si Bucasi, & Halyabbati credimus, & præterquam quod minor accitur dolor, igne, particula inusta roboratur, & quod vix credibile videatur, igne statim ablato, nullus omnino sentitur dolor, perinde ac si nullo modo igne locus ille contactus fuisset, vt a multis, qui, & caustica medicamenta, & incisiones, & ignē fuerant experti, didici, Ad hæc qui igni aperiuntur abscessus, rarissime in vomicas desinunt, secus autem abscessibus, qui incidūtur sæpe obtigit, fit enim dum inciduntur dolor, & post ipsam etiam incisionē per horas aliquot ipse perseuerat dolor, & locus imbecillus redditur, ex quo fistulæ facilius nascuntur. Nos tamen in abscesibus apperiendis, omnibus antedictis modis vsi sumus, sed semper cum quadam præmeditatione, explorabamus enim abscessus, qui caustico medicamento tuto possent aperiri, & qui lanceola, & qui igne, sic etiam tu, vt facias consulo, quod si post illorum causticorum medicamentorum applicationē, cutem ad partem vsque in qua sinus est, dissecare volueris, aut escharam, butiro, aut tetrapharmaco remouere, id tuum sit iuditium: Si autem sinus orificium dilatare volueris, medicinis de quibus in cap. de ossis corrup. curatione egimus, vti poteris, & vt iam ostēsum est, curationem sequi: Si ob os, quod desquāmari debeat, humida erunt vlcera, specillo, nunquid os

Ignis cōmoda in abscessibus aperiēdis

Ablato igne nullus sētitur dolor.

illud remoueri possit inuestigabis,& forte in effluentibus excremētis,nigri aliquid perspicies,caue tamen, ne nigredo illa,quæ in medicinis,ex mineralibus paratis,apparere solet, te decipiat, siquidē ex vlceribus illis,quibus talia adhibentur medicamenta , effluens excrementum,nigredine aliqua semper affectum videbis: Itaque nūquid in osse ipso coloris alteratio sit, quæ contracta fuerit,aut ex ictu, aut ex vulneris diuturnitate,aut ex sanie nitrosa,que ipsum os affecerit, aut ab aere alterante expēdes, istis cōiecturis propter os illud, quod desquāmari debet , humidum redditū esse vlcus videbis: Quod si os ipsum a natura non desquāmaretur,ab optimo,& pito medico, ossis pars illa alterata remoueri debet,alioquin humiditatem illam exiccari,aut vlcus consolidari, erit impossibile, vt Paul. lib. vi. cap. de fistu. ait : Alteratam igitur ossis partem,vt probe remoueas,ea notabis, quæ proprio capite de ossis corruptione dicētur . Si autem ex alicuius rei præter naturalis retentione, humidius sit redditum vlcus,omnia quæ primis diebus, quibus acceptum fuit vulnus , contigerunt , tecum expendes, ægrotos interrogando , quomodo læsi fuerint , quæ ferrent arma,quibus induti essent vestimentis,hæc,& similia exquires diligenter , quandoquidem istis exacte perpensis, sæpe ad veram morborum cognitionē perducimur,vt lib. de fract. docebat Hipp. explorabis quæ recte, nunquid armaturæ,aut vestimenti pars aliqua desit, quæ vel sola in vulnus ingressa sit, vel

Quibus notis humidum effectū esse vlcus , propter os quod desquāmari debet cognosci possit.

Et cælf. lib. 8. cap. 2. & Gal. 3. de fra.

Humidum vlcus ex retentione rei præter naturalis, quibus possit cognosci.

Et Paul. lib. 6. cap de fra.

eã secũ globulus traxerit,quod si in corpore aliquid huiusmodi,vel solum, vel cum globulo detineatur, non solum,vt humidum sit vlcus,in causa erit,sed vt nunquam consolidetur, & præsertim,si ferri frustulum sit detentum,quod ferrugine cõtinue obducitur Præter hæc videndum,nunquid in vulnere forte fortuna,ob medici imperiti incuriam,penicillus, vel fila aliqua,quibus penicillus esset conceptus, relicta sint, quemadmodum nos sæpe ostendimus, in nonnullorum vlceribus, quibus alii medici medicati fuerant, sed nisi aliqua adsit suspitio,quæ filamenta aliqua,aut penicillos a medico in vulnere fuisse relictos, te moueat,difficile id cognosces,poteris tamen aliqua coniectura propius accedere,si causas omnes, quibus humidum effici vlcus potest, expenderis, inflãmationẽ scilicet,contusionem,sinum, os quod desquãmari debet,malos humores in corpore contentos, & tandem causas reliquas, quæ humidum vlcus possunt reddere,quas,si ad examen reuocaueris,& vtrum hæc res, vel illa,causa huius symptomatis sit,expenderis, propter quam causam humescat vlcus illud,tãdem assequeris: Ad hæc nunquid alia inconsueta alteratio in vlcere fiat,videbis,vt exiccatio propter aliquã inflãmationẽ (nulla adueniente causa externa)vel excrementorũ augumentũ,quamuis prius vlcus exiccari, & cõsolidari videretur,eo tamen tempore,quasi vno impetu, pus copiosius defluere, quæ si animaduertes, statim in suspitionẽ rei alicuius præternaturam detẽ

tæ incides,quocirca,vt quod præternaturã detinetur depræhẽdas,ſpecillo explorabis,illudque educere ſtudebis,vel locũ ſecando, vel exedentibus medicinis,vt res poſtulabit,quemadmodũ in corrupto oſſe faciendum etiam eſſe dicemus. Si vero aliquid in vlcere detineretur,quod putrefactionis expers ſemper eſſet, & quod conſolidationẽ nõ prohiberet,in corpore illud permitti poſſet, quamuis morbus in numero eſſet, & toto genere præter naturã,vt calculus in veſica,& alia, de quibus Gal. in lib. da cauſ.morb.quæ euellenda, & remouẽda eſſe idem ſtatuit Gal. Penicillos autem medicorũ negligentia in vulnere relictos, in quodam nobili Ioanne Stanchino vidi, qui vulnus acceperat in tendine ſexti muſculi tibiá mouentis,q; & in quintũ,& octauũ femoris muſculũ,& ad ipſum vſque vrinariũ meatũ penetrauerat,ita vt quandoq; per vulnus vrina egrederetur,& in ſinu,quẽ vulnus iſtud fecerat penicillus fuit relictus,quare quamuis medicis vlcus iſtud phumidũ videretur,in plenilunio tamen, exiccatum iri,& conſolidatũ ſperabant,in plenilunio tamen vulnus vniuerſum , cuius labra fere coiuerant, apertũ fuit,excremẽtaq; copioſiora effluxere, medicinis tamen poſt aliquot dies,ad priorẽ fere conſolidationẽ pducebatur, in ſequẽti autẽ plenilunio iterũ eo quo diximus modo apertũ vlcus fuit,& excremẽtorũ copia effluxit,& hoc decies,& eo amplius in hoc vulnere fieri vidimus,ſingulis enim mẽſibus aperiebatur vlcus,& copia puris ingens emanabat: tadem natura

Peniculi in vulnere relicti,

penicillum excreuit, magnum quantus est digitus, post quindecim autem dies vulnus coaluit perfecte, Ratio autem quare singulis pleniluniis vulnus istud aperiretur,& pus emitteret, esse potest, quia pars illa affecta, reddita imbecillior fuit,& cum in plenilunio omnium humiditatum fiat augumentum, vt in arboribus & testaceis animalibus patet, humores facilius ad imbecillam, quam ad fortem partem, confluebant, adaucti itaq; humores erumpebant, vulnusq; aperiebant, memoriæ itaque fidæ hæc omnia mandabis. Sed si intus globulus plumbeus retineretur, vt eum euellas, ne sis solicitus, plumbum enim in corpore retentum, putredine non corripitur, & facile in membris consolidatur, detentum siquidem in corpore plũbum per triginta annos vidimus, quod ægrum nullo afficiebat dolore, quamuis singulis diebus locũ mutaret, quia ita sensim locum deserebat, vt ne perciperetur quidem, semper in loco, a quo discedebat, medicamentosam suam vim derelinquendo, tandem ad partem aliquam descendebat, in qua inflãmationem, & abscessum excitabat, qui si secabatur, facillime plumbum educebatur. Si ex partis imbecillitate humidius sit vlcus, cognosces, si nec saniei retẽtio, nec os abscessurum, nec aliud adsit, & tamen vlcus non consolidetur, sed humidius semper fiat, quare roborantia adhibebis medicamẽta. similiter si vlcus esset propter debilem medicinam, fortius adhibebis medicamentum quod si tale sit vlcus, propter sanguinem peccantem

In plenilunio omniũ humiditatũ fit augumentum.

Plumbũ per annos triginta in corpore retẽtum sine dolore,

Vlceris humidi ex imbecillitate notæ,

Vlceri humido propter medicamentũ debile, vel

in quali,& in quanto,corpus purgabis, vt iii. metho· docuit Gal. si ex fortibus medicinis humescat vlcus, illis remotis,modo debilia adhibebis medicamenta, modo fortiora,exterius autē aliquod cæratū, vel epispasticum Gal. admouendum. Si ex intemperie humeat vlcus, tū ex partis affectæ colore, tum ex tactu, tum a iuuantibus,& nocentibus,tum ex iis,quæ ab ipso vlcere prodeunt, & ex multis aliis, quæ prudens nunc prætereo,cognoscetur. Sed si humida ista vlcera in iuncturis essent, ab istisque humor albumini ouorum similis profluerет, qui nihil aliud est, quam tendinum excremētum,seu nutrimentum, quod vbi ad vlcus, vel ad partem imbecillam membri peruenerit,nec in alimentum verti possit,ab vlcere egreditur,propterea cum huic vlceri quoq; succurrendum sit,nec exiccantibus illis medicinis succures, de quibus Paulo ante egimus: Sed vbi medicinas adhibueris,quales symptomatibus vlceri illi coniunctis conueniunt,ab initio præstabit,ex farina fabacea,& oxymellite, emplastrum confectum, calidum superdare, quandoquidem ab isto medicamēto, illa exiccabitur humiditas: Neque mireris ex vlceribus in partibus huiusmodi existentibus,si multarum humiditatū effluxum videris,siquidem neruosarum partium talis est natura,vt multa emittant excrementa. Si tamen partibus illis robur addere optaueris,post aliquot dies,cū farina fabacea,furfurem, camomillam, flores hypericonis, nuces cupressi in puluerem redactas, in vini

propter peccantē sanguinem quomodo sit succurrendum.

Vlceris humidi ex intemperie notæ.

Vlceribus iūcturarum humidis quibus medicinis sit succurrendū.

Neruosarum partium natura est vt multa excrementa emittant.

Medicamētū neruosis partibus vulneratis robur addens.

sufficienti quantitate posses decoquere, omisso oxymellite, quod sua subtili virtute ad profundas partes potest penetrare, vel similia addendo, vel remouendo vt res postulabit.

DE OEDEMATE.

Quid sit œdema.

œdema sæpe vulne. accidit

œdematis signa.

œdematis curatio.

QVONIAM œdemate vlcera quandoque solēt affici, propterea de tumore hoc etiam pauca dicere statuimus, præsertim cum contusis istis vulneribus affectio hæc sæpe obueniat: quid autē hic tumor sit, & quæ eius sit causa a GAL. ii. ad Glau. & xiiii. meth. scribitur, & nihil aliud est œdema, quam tumor mollis, indolensque, a pituita, quam flatus detulerit ad partem aliquam, genitus, vt ait HIPP. in lib. flatibus, vel est tanquam symptoma in mala corporis habitudine vel in aquam intercutem, sed de istis nunc non dicemus: OEdema itaque in vulneribus vtplurimum prouenit, ex virtutis concoctricis membri imbecillitate, quæ a morbo facta est, ita vt sanguis, a natura ad mēbrum illud demissus, in alimentum non cōuertatur, sed in flatum, & pituitam: Huius tumoris signa sunt, albedo, seu color morticinus, vt isti aiunt, mollities, quæ si tangitur digitorum recipit vestigia, & dolorē caret. Curatur autem medicinis partem roborantibus, videlicet calidis, & siccis, & stipticitatem habentibus, remota prius causa si adfuerit. Sed si vulnus adsit, non ita œdema te vrgeat, nisi forte tam magnum

fit, vt ad se curam trahat, ac si propter ipsum vulneris cõsolidatio prohiberetur, œdemate affectum locũ oleo tartari, vel myrthi, vel oleo laurino, & similibus innunges, vel cærata cum aceto præparata, applicabis vt epispasticum Gal. aut spongiam nouam cum leui fasciatura, in decocto quod scribemus madefactam, admouebis, sed hoc facies post vulneris consolidatio nem. Decoctum illud recipit rosf. rub. florum camomillæ, anethi, singulorum manupulum vnum, balustiorum, cuparum glandium, vtrorumque manupulum medium, nuces cupressi numero viginti, florum salicis, manupulum vnum, & semis, aluminis rochæ vnciam vnã, misce, & in lixiuio buliant, vel in vino nigro stiptico, ad tertias, in decocto hoc spongiæ nouæ madefiant, & parti applicentur, vel similes alias adhibe medicinas, in forma emplastri, vel fomenti, modo cum stipticitate exiccent, & vniuersum membrum, æqualiter fascietur, & a spongia complectatur, vt ii. ad Glau. & xiiii. meth. docet Gal. & alligatio in inferiori parte incipiat, finiat autem ad superiorẽ, & linteorum circumuolutiones inferiorem partem constringant, in superiori autem parte relaxentur, vt fieri in fracturis solet, & si spongia noua desit, spongiam aliam in lixiuio, cũ nitro, vt docet Gal. sumes, apud quem, hæc, & plura legere poteris, si cupis, & quamuis nostrum nitrum, non sit idem cum antiquorum nitro, eo tamen pro antiquorum nitro vti poteris.

Decocti descripiio.

DE CARNIS ADDITAE, ATQVE SVPERFLVAE CVRATIONE.

IN vulneribus adeo quandoque caro excreſcit, vt vltra modum augeatur, vt Hipp. in lib. de vlceribus ſcripſit, ex quo compoſitus morbus fit, ex vlcere nempe, & addita carne, & morbus hic inter morbos in magnitudine, reponitur, vt iii. meth. ait Gal. quapropter adaucta illa caro, auferenda eſt: Sed cum nõnulla, vt in de conſt. art. med. ait Gal. naturæ negẽtur, vt luxati membri repoſitio, & fracti compoſitio, & additæ carnis remotio, ac nonnulla medico, vt carnis generatio, Proinde cum morbus hic in toto genere præter naturam dicatur, naturæq; adauctæ carnis ablatio negetur, chirurgia, aut medicinis, eſt auferenda, vt adducto loco, & alibi etiam dixit Gal. Medicinæ ad id cõmodæ, exiccantes eſſe debent, vt iii. meth. ſcripſit Gal. ſed cum medicamenta huiuſmodi debilia, vel fortia, vel validiſſima eſſe poſſint, cauendum, ne in horum medicamentorum vſu, aliqua ſequantur incõmoda: indicationes igitur, a partibus, quibus medicamenta hæc admoueri debent, ſunt ſumendæ, vt longa oratione Gal. ii. ad Glau. & iii. meth. ſcripſit, vbi a quibus indicationes ſint ſumendæ medicamẽtorum admouendorum docet: Atq; in appoſitione fortium medicamentorum, indicatione a partis ſenſibilitate ait, ſiquidem oculi, aut cerebri mẽbrana, fortia ferre medicamenta non poſſunt: quocirca partiũ

Et Cælſ. lib. 5. cap. 26.

Quædam medico, & quædam naturæ negantur

4. de comp. med. ſec. gen.

Admouendorum medicamentorum indicationes vnde ſumendæ.

diuersam naturam expendes, an scilicet neruosæ sint, & ideo sensibiles, corporis etiam totius temperatura, aduertenda, nunquid mollis, vel dura sit, quandoquidem corpora dura, valida ferre possunt remedia, vt iii. meth. dicebat Gal. mollia contrario modo se habent. Si igitur addita illa caro, mollis, & pauca fuerit, in sensibili parte, atque in vlcere, futuræ inflammationis nullum impendat periculum, alumine rochæ combusto, solo, vel cum boloarmena admixto, auferetur, vt iiii. iiii. ait Auic. remouebitur etiam alio medicamento, quod alumen zuccarinum vocant, quod quidem medicamentum, quamuis ex multis constet minus tamen mordicat, quam simplex alumen, quamuis sit combustum, idem præstabit hermodactilus, simul cum tartaro, vel cinere conchilium, seu testaceorum animalium, vt Paul. lib. iii. scribit. Ad hunc etiam vsum apta erunt filamenta, in muria madefacta & exiccata, calcitis, squamma æris, & hæc præparata esse debent, & cõbusta, vt docebitur, quo minus mordeant: Atque huiusmodi medicamenta, non solum adauctam carnem adimunt, sed quoque cutem generant, vt dixit Gal. in lib. de comp. med. sec. gen: horumque medicamentorum vsus est variandus, ad carnem additam auferendam, largius illis vteris, & in corpore humido, humidaque particula, facilius operantur: Videndum præterea est, ne huiusmodi acria medicamenta admoueas, impendente aliquo inflammationis periculo: in partibus siccis, minori horum

Et 4. de cõp. med. sec. gen.

Quibus addita caro remoueri possit.

Et Gal. in de simp. med. fac

medicamentorũ quantitate vtimur, & modice etiam adhibita cutem generabunt: Quod si validior medicina placuerit, æris æruginem combustam, & purgatam admouebis, vt Gal. v. meth. scribebat, quæ quidem æris ærugo, vt infra docebimus præparatur. Verum si adaucta illa caro multa esset, & callosa, ad fortiora confugies medicamenta, vt ad aquam nostram, ad calchanthi oleum, vel ad aquam sulphuris, deinde sicca filamenta, & linteolum medicamento aliquo frigido illitũ, superdabis, quod circumquaque vulnus in latitudine trium digitorum contegat, aptissimum esset pompholigis vnguentum, vel album vnguentũ Pauli, & circum circa, defensiuo partes possent illini, vel succis frigidis madefieri, vt succo solani, plantaginis, & similium, vel adaucta illa caro, trochiscis de minio, inspergi posset, deinde escharæ casus procurari, postmodum ea vlceri adhibenda cura est, quam symptomata, ipsi coniuncta exigent. Si medicamẽta hæc defuerint, scalpello, vel nouacula auctam illam carnẽ posses remouere, vt Cæls. suasit, & vt etiam ex Gal. elici potest, vbi vniuersaliter, de morbis in toto genere præternaturam curãdis loquitur, & xiiii. meth. quos aut igne, aut medicamẽto adurente, censet curandos: Quapropter si causticis illis medicinis, addita caro nõ remoueatur, vel si aliquid, causticorum medicamentorum vsum impediat, forpicibus, vel nouacula, eam præcides, deinde medicamentum aliquod quod crustam inducat, adhibebis, quod superfluæ carnis reli-

Et 4. de cõp. med. sec. gen.

Post acrium medicamẽtorum vsũ quæ sint admouenda medicamẽta.

Caustica si desint ferro vtẽdum aut igne

Et 3. de cõp. med. sec. gen.

quias, absumat, quemadmodū sæpe Paul. docet lib. vi. vbi de Thimis, & condylomatibus curandis: agit, vel si morbi malitia, aut adauctæ carnis magnitudo, aut partis natura ferret, cādenti ferro, superfluæ illius carnis reliquiæ remoueantur.

DE CARNIS CALLOSAE CVRATIONE.

SI forte vlcus in labiis callum obduxerit, vt nonnunquam ex diuturnitate fieri solet, vt iiii. meth. dixit Gal. & vt Cæls. non tacuit, ex negligenti tractatione, dignoscetur, si vlceris ipsius labra nō rubuerit, sed albuerint, & si puris exigua effluxerit copia (nisi forte pus in sinu aliquo tetineatur) & si specillo vlceris labia contigeris, & ab ægro paruus, in illo cōtactu, aut nullus percipiatur sensus: quapropter, si vt vlcus coalescat, optaueris, callus ille omnino remouendus est, vt iii. meth. scripsit Gal. qui symptoma est, curationem impendiens, & eius sine quo non, rationem obtinens: natura itaque calli est cōsideranda, nunquid scilicet, mediocriter, an maxime dura sit, rursus nunquid callus ipse in vlceris labiis, an circa labra in parte extrema sit, vt Galen. iii. methodi docuit, & si extra, circum vlceris labia sit callus, mollientibus medicinis remouebitur, vt medulla ceruina, vel vitulina, & similibus de quibus Galenus ii. ad Glauconem capite de scyrrho agit, vel si hæc desint, resina aliqua humida, vt idem iiii. methodi docuit,

callus in vlcere contractus quibus cognoscatur.

Callum remouētes medici næ.

Callus extra vlceris labra raro cōtrahitur.

vel vnguēto basilicone, vt iiii. iiii. scripsit Auic. callus tamen raro extra vlceris labia contrahitur, si tamen contrahatur, medicinis istis tolli potest, & quamuis nonnulli, ex nostri temporis scriptoribus, eisdem medicamentis, contractum in vlceris labiis callum, posse etiam remoueri, dixerint, Gal. tamen callis iis, qui extra vlceris labia sunt, has scripsit cōuenire medicinas, non iis, qui in vlceris labris sunt cōtracti, qui (vt idem iiii. meth. scripsit) ferro, vel adurente medicamento sunt ammouendi, & ferro illo, siue frigidum siue candens sit, vniuersus circumquaque vlceris callus, est auferendus. Cauendum tamen semper, ne, vel vena, vel arteria, vel neruus lædatur: Postquam autē callum ipsum secueris, sanguinis fluxum compesces oui albumine, cum boloarmena, & sale: Veruntamen cum nonnulli ægrotantes, nec excisionem, nec ignem ferre valeant, nec calli omnes, vt igne tollantur, necesse sit, libentius caustica adhibeo medicamenta, vel valida, vel minus valida, prout calli consulit durities quæ si mediocris sit, vnguento apostolorū, ægyptiacoue, vel puluere precipitati, remouebitur, vel si hæc non contulerint adhibeo trochiscos de minio Ioannis de vigo, qui fistulis conducunt maxime, cum eorum labia callum obduxerint, & quæ tunc veræ fistulæ, possunt nūcupari, vt Paul. lib. vi. ait, nec Gal. in lib. de comp. med. sec. gen. tacet, de quibus suo loco dicemus, Trochisci itaque isti callos tollunt, qui cum duræ sint substantiæ, in cauos omnes possunt

Et Cæl. lib. 5. cap. de accident.

Calli qui in vlceris labris sunt quibus remoueātur.

Caustica callos remouentia.

immiti, quamuis angustissimi sint, ex his trochiscis vnum in vlcus immittes,& vlceri circumiacẽtes partes, propriis defensius munies, vt iiii. de comp. med. sec. gen. in appositione omnium acrium medicamẽtorum, faciendum esse dixit Gal. frigidum deinde aliquod medicamentum superdabis, quale esset oui albumen cum aceto, exceptum stupa, vt humorum fluxus prohibeatur, butiro deinde escharam remouebis; Trochiscos hos, quos hoc loco sum descripturus Ioannes de Vigo composuit, quare illi medicamentũ hoc acceptum refero, nec æsopico graculo volo esse similis, nec mihi, vt multi faciunt aliena vsurpare, nec me aliorum docte inuentis venditare cupio, neque enim doctos viros suis laudibus vnquam defraudare studui medicamentũ proinde istud eggregium, omnium studiosorum gratia, iisdem verbis, & eodẽ modo, quo doctissimus ille vir scripsit, describam: Sume igitur panis fermentati, vntias quatuor, sublimati argenti purissimi, vtrorumque vntiam vnam, minii vntiam mediam, panis in aqua rosacea, vel cucurbitea, madefiat optime & dissoluatur, cui argentum in tenuissimum puluerem redactum, cum minio, & sublimato, superponatur, & optime omnia misceantur, post hæc digitis rotulæ conficiantur, vel pastilli, & magnorum, & paruorum peniculorum formam referentes, qui in clibano tepido exiccẽtur, & ad vsum seruentur, Vbi crusta, seu eschara illa inducta, fuerit am mota, digestiuo nostro loto, vti poteris, vel aliis

In appositione acriũ medicamentorũ partes affecto loco vicinæ defensiuo sũt muniendæ.

Trochiscorũ Ioannis de vigo descriptio

medicinis, prout res postulabit: vel admouebis vnguentum de colophonia, quo semper cum affecto loco medeberis, penicillos illines, vnguentum quippe hoc callos remouet, nõ tamen tantæ virtutis est, quãtæ trochisci Ioannis de vigo, quos tamen si non ita esse validos optaueris, sublimati partem detrahes, vel addes si validiores esse desideraueris: Trochisci etiam huiusmodi possunt in puluerem redigi, quo vlceris callum inspergere etiam poteris, vel peniculos qui in vlcus immiti debent, vel sublimatum, & argentũ alicui vnguento admiscebis si videbitur, & eundem scopum vnguento hoc attinges, vel ad remedia quæ in cap. de ossis corruptione dicemus, confugies, quæ ad vlcera dilatanda, dedita opera scribemus.

QVIBVS MODIS PVLVERIS SCLOPETARII GRANVLA CARNI INFIXA REMOVEANTVR.

SCLOPETARII vel bombardici pulueris granula, quandoq; in faciẽ, locumue alium prosiliunt, quem non solum contundunt, sed nigredine afficiunt, ita vt corporis pars illa turpissima videatur, præsertim si ita facies affecta fuerit: Huic igitur affectioni, curatio etiam aliqua est adhibenda, & quamuis impactum nigrorem illum remouere sit difficile, nos tamen primi (quod quidem sciamus) huius affectionis curam inuenimus: in primis itaque

considerabis, nunquid partes, ab huiusmodi pulueris sclopetarii granulis ictæ, coaluerint, an adhuc coalescere debeant. Si igitur recentes illorum granulorũ notas videris, vlceraque adhuc non coaluerint, summa cura, vt puluerem illum ab vlcere posca abluas, vel vt specilli cuspide impactos granulos leuiter educas, operam dabis: deinde oui alborem admouebis, vt humores repercutiantur, ac vt dolor ab humorum defluxu excitatus, mitigetur: sequẽti die rursus posca vlcuscula illa ablues, & specillo iterum pulueris reliquias, quas poteris, remouebis: foraminaq; illa nostro digestiuo loto replebis, partemque illam, in qua illa vlcuscula erunt, linteolo eodem digestiuo loto, vel oleo rosaceo cum vitello oui, illito, per dies tres conteges, diligenter semper diebus singulis pulueris nigrorem posca, vel specillo remouendo, vsque ad vlceris fundum, qui quidem nigror, si cum pure egrediatur, bene erit, sin autem tãtum ægiptiaci quantũ satis esse duxeris, in vlcera illla immites, vt vna cũ cutis, & cõtusæ carnis exesione, nigredo illa tollatur, sin minus gutula nostræ aquæ descriptæ, vel olei calchãthi vel sulphuris specilli alicuius, vel lignei, vel argẽtei, cuspide excepta, vlcera illa madefacies, & hoc pacto nigredo illa omnino remouebitur: quæ nisi istis modis auferatur, semper maculæ illæ nigræ apparebũt: nigredinem igitur illam vbi remoueris, vlcera vt coalescant curabis: coalescent autem facile, si admoueris vnguentum de nanuphare citrino, in malo citreo

Quibus modis pulueris sclop. granula in parte aliqua fixa remoueantur.

factum,quod etiam,vt deformes minus reddantur cicatrices,conducit: Quod si iam vlcera illa coaluerint,notæque illæ,ob medicorum inscitiam,insignes appareant,partem totam nigrore infectam igne, vel medicamento adurenteauferes ,si igne partem illam remouere volueris, ferrum specilli formam habens, sumes,quod vbi calefeceris,nigredine affectum locū sensim perforabis,& adures,quoad ad partē perueneris,in qua nulla amplius sit nigredo, deinde oui albumen cum aqua rosacea,vt ignis caliditas inducta mitescat,appones:Sequenti die butiro, vel alio medicamento ex dictis,cū de casu escharæ ageremus,escharam remouebis, descendendo ad vnguētum citrinū: Medicamento autem adurente,sic maculæ illæ tollūtur:specillum ligneum,vel paruum, vel exiguū,prout magnitudo,vel paruitas maculæ,quam es remoturus exiget,fabricabis,quem in nostro illo medicamēto,de quo in capite de sinubus diximus, intinges, locumq;,in quo macula est,perfricabis,vt cutis,& pars illa tota,in qua nigredo est,cauterio afficiatur,sed cū exiccari cutem videris,eam lanceolæ cuspide aperire nonnihil conaberis, & rursus specillo in eodem medicamento madefacto,locum refricabis, vt profundius partem illam aduras,tandiuque id facies,quoad nigror ille aboleatur, crustam deinde remouebis medicinis Paulo antedictis, descendendo ad citrinum vnguentum,quod in calce huius voluminis,vna cum multis aliis mediciniis,describemus.

Ferro candenti quomodo maculæ pulueris sclopetarii tollantur, & quomodo adurente medicamento.

DVRITIEI QVAE IN IVNCTVRIS REMANET, POST VVLNERIS, VEL VLCERIS CONSOLIDATIONEM, CVRATIO.

POST perfectam vulnerum cõsolidationem durities relinquitur, præsertim si vulnera illa in neruosa parte accepta fuerint, vt Cæl. lib. v. cap. xxvi. ait, quæ illius membri motum impedit: Sed quoniam, vt eleganter Gal. in lib. de motu mus. scribit, tripliciter membra motum possunt amittere, aut propter humores exiccatos, vel propter tenditũ, neruorumque incisionem, aut propter eorundẽ corruptionem, quæ fieri solet, quando vulneribus absces sus, qui suppuratur, accidit, in quo copiosum pus col ligitur, quod sua deinde acredine, & nitrositate, tendines, neruosque, & ligamenta corrumpere potest. Si igitur læsa sit iunctura aliqua, eiusque motus ablatus fuerit, ob corruptionem, vel vulnus, vel globuli ictũ, qui tendinem aliquem ruperit, pristini motus restitutio, desperanda est, vt loco citato dixit Gal. Quod si læsio sit ex cicatricis duritie, vel ex humore aliquo in iunctura exiccato, vt sæpius fit, quemadmodũ dixit in de caus. morb. vi. mollientibus medicinis, & relaxantibus, recipi adhuc motus potest, vt adducto etiã loco Paul. dicebat, pinguedine anatis, vel gallinæ locum inungendo, vel ceruina, vel vitulina medulla, vel resinis aliquibus parũ siccis, aut gumi aliquo pin-

Tripliciter motus amitti potest.

Motus propter vulnus, aut corruptionem amissus, nõ restituitur.

Motus ex duritie cicatricis, vel ex humore exiccato, recipi iterum potest.

gui, aut althea in veteri oleo decocta, aut radicibus cucumeris asinini, in oleo etiam decoctis, aut embrocis olei dulcis, aut decocto altheæ, fenu græci, seminis lini, & similium, de quibus Gal. ii. ad Glau. pluribus verbis tractat, cap. de scyrrho, & Paul. aptissimũ etiam erit, medicamentum a Gal. vii. de comp. med. sec. gen. ex Dios. descriptum, quod sic paratur. Sume cæræ lib. vnam, colophoniæ, galbini, iridis illyricæ, lib. mediam, olei irini feculæ, vini q. s. & secundum artem fiat vnguentum, quod optimum est, ad difficiles artuum motus, & ligamentorum omnium duritiem tollit: Sed irinum oleum secundum Dios. descriptionẽ, parari debet, vt nos semper obseruauimus: vel transibis ad accopa medicamenta, a Gal. vii. de comp. med. sec. gen. scripta, semper corporis temperamenti, & naturæ, ratione habita: Siquidem si durioribus corporibus parandum sit medicamentum hoc, pinguedinibus siccioribus, illud parabis, vt ibidẽ ipse docuit: vel ad nonnulla nostra remedia experta, confugies, vt ad oleũ ex cæra pingui per chymicham extractum, quod quidem ad emolliendas duritics præstantissimum est, maxime enim penetrat, emollit, ac discutit, nec vulgare medicamentum est ad cicatrices pulchras reddẽdas, modo post aliquot dies, post vulneris consolidationem, eo vtaris, ne noua fiat inflammatio, oleum hoc sic paratur. Nouam cæram sumes, & quammaxime pinguẽ, quam in vase aliquo, igne modico colliquabis, & eam in vino sæpius manibus

Medicamenti Dios. descriptio,

Oleum ex cæra duricies emollit & cicatrices pulchras reddit.

Oleum ex cæra quomodo paretur,

comprimendo lauabis, hanc rursus colliquabis, & in eam tegularum, vel coctorum laterum frustra calefacta, & ignita, quæ cæram illam obsorbeant, proiicies, frustra deinde hæc in vas (quod botiam flexam appelāt) optime luto sapientiæ obductū, ponantur, igni deinde vas admoueatur, & vas alterum, quod stillas recipiat, supponatur, prius aqua egredietur: vltimo tandem purissimum oleum stillabit, quo ad emoliendas durities vti poteris. Membra quoque motu priuata, in veruecis recenter mortui viscera, immittūtur: Poteris etiam vino, in quo althea, cum absynthio, & rosis decocta sit, vt emolliti humores discutiantur, affectum locum lauare, vel affectā partem, pyrite, vel molari lapide ignito, & aceto accerimo asperso, suffies, vt ii. ad Glau, admonuit Gal: Alio etiā vti medicamēto poteris, quod capit, olei lumbricorū in duplici vase facti, olei amigdalarum dul. vtriusque vncias v. olei antiquissimi vnc. iiii. pinguedinis suilæ, vel humanæ, si pro molli corpore paretur, vel si pro duro, pinguedinis bubulæ, vel caprinæ, pingue galinæ, & anseris, omnium vncias quatuor, radicum altheæ, cucumeris siluestris, manupulū mediū, in minutas partes incidātur radices, & in suprascriptis mittantur, cum vnciis quinque vini optimi, & in vase terreo, optime vitreato (vt aiunt) & optime pasta obturato, in furno temperate calido, ad vini consumptionnem, decoquantur: Absumptum esse vinum cognosces, si olei guttam super prunas proiieceris, neque crepitum faciat:

Ad emolliendas durities aliud medicamentum.

Post hæc colletur, & quibuslibet sex vntiis istius liquoris, dragmæ tres pulueris hermodactilorum addātur, & ceræ q. s. ad molle vnguentum faciendum, quo affectum locum inunges. Post dies aliquot, si validius volueris medicamentum, emplastrum diapyritidis Gal. admouebis, quod ad durities omnes emolliendas, præstantissimum est.

Diapyritis Gal. præstās ad durities molliendas.

DE OSSE DETECTO, ET CORRVPTO.

QVONIAM post aliquot dies in vulneribus istis, vel vlceribus, ossis corruptio quandoque sequitur, de ossis igitur corruptione aliqua dicere statuimus, vt quæ ab antiquis medicinæ authoribus, pluribus tradita fuere, paucis tibi, hoc loco, ante oculos proponam. Corruptio itaque in osse fieri potest, ob multam aeris alterationem, vel ob saniei acredinem, quæ sua nitrositate ossa potest alterare, præsertim si sanies ipsa, in sinu aliquo contineatur, & in ossium porrositatibus imbibatur, vel ob cōtusionem, vt fere fit, in ictibus sclopetariorum globulorum, qui fortiter os percutiendo, ipsorum ossium porrositates possunt comprimere, & inde alteratio sequitur, idque manifestum tibi fiet, si primis diebus os denudatū fuisse depræhenderis, vel si multi dies abierint, neque vllo alio superueniente symptomate, vlcus non coalescat, vel si ægrum interrogaueris, nunquid in ictu ipso,

Quibus ossa corrumpi, & alterari possint.

percussionem, & concussionem senserit in membro, magis autem fies certior, si oculis os poteris conspicere,& explorare, nunquid proprium seruet colorem vel nigredine sit infectum, vel carie affectum, vt Cæl. dixit lib. viii. cap. ii. vel si tecũ expenderis, nunquid ex puris generatione, vel retentione, os contrahere vitium aliquod potuerit, vel si ex vlcere copiosius, tenuiusq; pus, quã vulneris magnitudo postulet, exeat, vt iii. de fract. de osse quod abscessurum erat, dicebat Gal. si aliqua ex his, vel paulo ante fuisse, aut etiam nunc adesse, vulnus non coaliturum certo scies, nisi quod alteratum est os, aut corruptum, a natura expellatur, aut a medico abradatur, vel medicamẽtis remoueatur, aut desquammetur, vt Cæl. lib. viii. cap. ii. dicebat. Si igitur rectam volueris curationem instituere, inter cætera etiam, corrupti, vel alterati ossis substantiam, expendes, nunquid scilicet dura, aut mollis sit, quales esse ossium appendices solent, quæ naturaliter spongiosæ, & fungosæ (vt ita dicam) sunt, & qualia etiam nonnulla pedis ossa, & brachialis, & manus esse solent, vel cartilagines, vel nunquid dura ossa, ita affecta sint, qualia grandia ossa esse consueuerunt: Deinde nunquid læsio in osse sit duntaxat in superficie ex aeris alteratione, aut ad medullam vsque os vitium contraxerit. Si os solum in superficie sit alteratum, nec carie aliqua laboret, specillo non exacte acuto, neque obtuso, percipetur læsio, quia os lubricũ esse cognoscetur, nec in eo specilli cuspis figetur, vt idem

Ossis corrupti, vel alterati substantia est considerãda.

quomodo os in superficie alteratũ possit dignosci.

adducto loco dicebat: cauendum tamen, ne forte ex porrositatibus in osse existẽtibus, in quibus specillus figatur, affectum carie os putes esse. Carie autem os affectum esse cognosces, quia in ea solum parte, quæ carie laborat, non in aliis ossis partibus specillum sæpe si volueris imprimes: Si igitur absque carie os sit, & ab aere duntaxat alteratum, istud scalpello abradere, satis erit, modo commode abradi posse videas, vt Paul. lib. vi. cap. lxxvii. præcipit, & tandiu abrades, donec aliquid sanguinis appareat, ille quippe sanguis, indicabit vlterius alteratum os non esse, quia quod vitiatum est, aridum vt sit necesse est, vt Cæl. lib. viii. cap. ii. dixit, post ossis abrasionem, puluere cephalico inspergendum os ipsum est, vt puluere ireos, aristolochiæ, panacis chironei, & similium, vt os tueatur, carneq; tegatur: Vel ossi cephalicum medicamentum admouebis, quod capitale vnguentum, aut de betonica, aut matrisylua dicitur, aut adhibebis isis Galeni, cærato humido temperatum, quod a Gal. in lib. de comp. med. sec. gen. in capitis fracturis, & in aliis ossibus detectis, commendatur. Cuius ratio esse potest, quia sarcotica omnia, calida, & sicca esse debent, vt iam ex Galeni sententia dictum fuit, calida, vt nutrimentum pro carnis generatione attrahant, sicca, vt illud a corruptione vindicent, quo deinde naturæ opera caro generetur, Sed medicamenta huiusmodi, magis, vel minus calida parari debent, secũdum partium, quibus admoueri debent naturam,

Carie affecti ossis cognitio

Ossis alterati curatio.

Auic. 4. 4. & Cels. loco adducto.

Quãdiu os sit abradẽdũ.

Isis ossibus detectis amicũ.

Sarcotica qualia esse debeant.

cum igitur siccæ naturæ os sit, calidiora, quæ illi adhibentur medicamenta, esse debent, & valide attrahere, vt etiam ex gumi composita, esse debent, quæ si pro carnosa parte parentur, vt ab ossibus attrahant pro carnis generatione, calida esse necesse est, & sicca, propter sicciorem partem, quæ conseruari debet, vt iii. methodi scripsit Galenus, & hoc etiam in cartilaginibus obseruare conaberis: Si autem scalpro os alteratum remouere nequiueris, terebris aliquibus vti poteris, quæ per vlceris foramen mittes, & alteratum vniuersum os illud remouebis, vt in tractatu de fracturis apud Paulũ legere poteris: Quod si, nec terebro, nec scalpello, propter vlceris angustiam, vt aliquando euenit, alteratam ossis partem abradere, & remouere posses, ipsum vlcus tribus modis latum redere poteris, nempe si in illud aliquid, quod possit intumescere, immiseris, & quod imbibendo humorem, vlcus dilatet, vt vitiatum, & corruptum os, quod abradi debet, detegatur: Hoc assequi poteris penicillis in fundum vsque vlceris immissis, aut si vlceris ori, spongiam vino lotam, & exiccatam, apposueris, aut oui albumen adhibueris, cum forti ligatura, non remouendo splenium, vel penicillum vsque ad perfectam ipsorum exiccationem, vel si loco spongiæ, vlceri radicem aristolochiæ longæ, & veræ imposueris, de clematide non loquor, quoniam admodum tenues radices habet, nec vt putãt multi longa est, vel radices etiam aristolochiæ rotundæ,

Si scalpello os non potest remoueri terebro vtẽdũ.

Tribus modis dilatari vlcus potest.

Gentiana ad vlcera dilatanda præstantior cæteris.

Spongiæ vsũ in vlceribus dilatãdis quæ sequantur incommoda.

vel gẽtianã, quæ reipsa cæteris omnibus præstãtior ẽ: nec mihi in hoc casu admodũ spõgia placet, quoniã adeo extẽditur, intumescitque, vt etiam ipsius spõgiæ foramina, & porrositates in se carnẽ recipiant, quam si deinde volueris ex vlcere extrahere, carnem dilaniabis, dolorem excitabis, & sanguinem ad fluxum irritabis, qui deinde vt recte os abradatur, impedit: Cæterũ si sub vlceris foramen aliquis extaret sinus, adeo in inferiori parte imposita spongia intumesceret, vt euelli nõ posset, quare aristolochiæ radicibus, & gentiana, quæ vt docet Dios. exiccata sit in papyro inuoluta, aut ad vmbram in pauimento suspensa, melius vti poteris, & tutius. Quod si istis ad dilatandum vlceris os, vti nolueris, medicamento carnem exedente vti poteris, quo penicillos illines, & vnguentum nostrum de colophonia præstantissimum esset, vel trochiscos de minio impones, qui quamuis aliquem dolorem inferant, vlcus tamen dilatant, verum si trochiscis his vti volueris, vlceri proximas partes defensiuis communies, deinde loco, oui albumen, cum boloarmena, & oleo rosaceo impones, tum vt dolor sedetur tum vt confluentes repellantur humores: atque antẽ horum exedentium medicamentorum impositionẽ, corpus purgabis vniuersum, illud semper agendo, ne vlcus inflammatione corripiatur: sequẽti die idoneis medicinis escharam remouebis, & cõtractam ex acribus medicamentis intemperiem, propriis medicinis remittes, ea semper adhibendo medicamenta, quæ in

Ante exedentium medicamentorũ impositionẽ, corpus purgandum.

vlcere existentia symptomata exigēt, quibus remotis alteratū os abrades: At si medicamentis his vti nolue ris, vlcus nouacula dilatabis, ac os vitiatum deteges, vt Cæl. lib viii. cap. ii. dixit: cauendo in sectione ne venas, aut arterias, aut neruos, aut ligamēta cædas, & sic facilior curatio sequetur, minusque dolorosa. Si vero læsio ad medullā perueniret, totū os abradendum, vel terebrandū erit, ad sanam vsque partē, quemadmodū medicinæ authores prodidere, osse enim aliqua in par te existente vitiato, nunquā vlcus coalesceret, quando quidem ossa vt in lib. de vsu par. scribit Gal. carnis fulcimēta sunt, quod etiam in principio lib. de ossib. (si liber ille legitimus Gal. liber est) scripsit, Quod si propter loci sensibilitatē, nec medicinis, nec incisione, propter neruos, venas, aut arterias, & similia detegere os liceat, cannulā ferreā in vlcus immites, deinde candens ferrū, per ipsam cannulā, quod ad os vitiatū perueniat, bis, terue, secundum ossis corruptionē, mit tes, & os hoc modo cauterio afficies post inustionē medicamētum dolorē sedans adhibebis, vt oui albu men cū vitello si placet, & oleo rosaceo, super os autē stupā in vino madefactā pones canna, & ferrū, quomodo esse debeant in picturis videbis. Ossis quoque desquammatio posset fieri, medicinis super corrupta ossa, aut alterata, positis, quæ vt Paul. ait, lib. VI. cap. de fistulis, sua siccitate, os siccius reddere valeant, ex quo facilius a reliquo osse, id quod alteratum erit abscedet: cōmode puluis huiusmodi posset admoueri:

Si læsū os ad medullā vsq; sit, quid sit faciendum.

Ossa, carnis sūt fulcimēta

Puluis ad ossium desquamationē idoneus.

sume, æruginis æris, scrupulum vnum, aristolochiæ rot. ireos, radicis panacis herculei, vel frustulorum ligni, quod in opponaco reperitur, quoniam illius radicis ramenta sunt omnium dragmam mediam, misceantur, & in puluerē redigantur: vel vitiatū os gutta olei calchanthi, vel sulphuris, per artem chymicham facti, tanges aut nostra aqua bis, terue, aut plus, aut etiam minus, provt videbitur, madefacies, consideran do principalium membrorum vicinitatem, & medicamentorum potentiam, & acredinem, ne errorem committas, deinde super os descriptum antea puluerem, sine ærugine pones, cauēdo, ne vlceris labra acri bus illis medicamentis tangas. & sic deinde permittes quoad sponte os ipsum cadat, vel abscedat, quod si abscesurum nō speraueris, quæ paulo post dicemus obseruabis. Si vniuersum os vitium contraxerit, & carie totum sit affectum, si in conspectu os sit, vitiatum esse dubio procul cognosces, ex nigrore, & alteratione facta in colore proprio, præterea si specilli cuspide os illud perfricabis, in os specillus facile figetur, vt citato loco Cæl. dixit, caue tamen, ne vt ante monuimus, ossis spongiosi, & maxime porrosi natura, te decipiat, aut cartilago, præterea nigri ichores ab vlcere egredientur, os ita affectum si curare volueris, scalpel lis erit abradendū, quousque ad sanum os perueneris & nigredinē vniuersam amoueris, & quoad sanguis appareat, vt ex Cæl. dictum fuit, deinde supra os cæ phalicos pulueres iam dictos sparges, & si post abra-

Os vniuersū vitiatū, quibus possit cognosci, & quibus debeat curari.

sionem pars aliqua corrupti illius ossis relicta fuerit, eam adurente medicamēto absumes, vel remouebis: quæ si medicamento non cædat, candenti ferro est adurenda, vt Cælso, & Paulo placuit, tandiuque candens ferrum admouebis, donec in osse existens humiditas, exiccetur, vt Gal. docuit, candensque illud ferrum sæpius remouendum, & adhibendum, ne ex longa mora caro ipsa aduratur, aliquantisper tamen ferrum ipsum supra os est continendum, vt ignis virtus in os imprimatur, & humiditas exiccetur: medicamenta deinde dolorem sedantia adhibebis, quale oui albumen cum rosacceo oleo, & ossi stupam in vino madefactam, vt paulo ante etiam diximus, impones: hoc modo vitiatum os a sano separabitur, & sinus carne replebitur. Quod si ad alteram ossis partem, peruenerit corruptio, totum os excidendum, vt inquit Cælf. siuæ os illud capitis sit siue pectoris, siue costa, siue quod vis os aliud, quia inutile illud est, atque illud præcidere est necesse. Sed si aliquod os transuersum fractum, corruptum sit, serra dissecandum est, vt elegantissime docuit Paul. diligentiam adhibendo, vt lamina aliqua, vel linteis, vel lana, ne caro ossa ambiens a serra lædatur, prohibeas: quemadmodum Gal. fecit, cum puero integram costam amouit, de quo in lib. de anato. administ. loquitur, hoc etiam modo vndiquaque, a carne denudatū os, dissecamus, vt inquit Paul. quamuis carie non infestetur, neque sit corruptum. Nullo enim modo fieri potest, vt ossa cir-

Quando totum os excidendum.

Et Paul. lib. 6. cap. de fist.

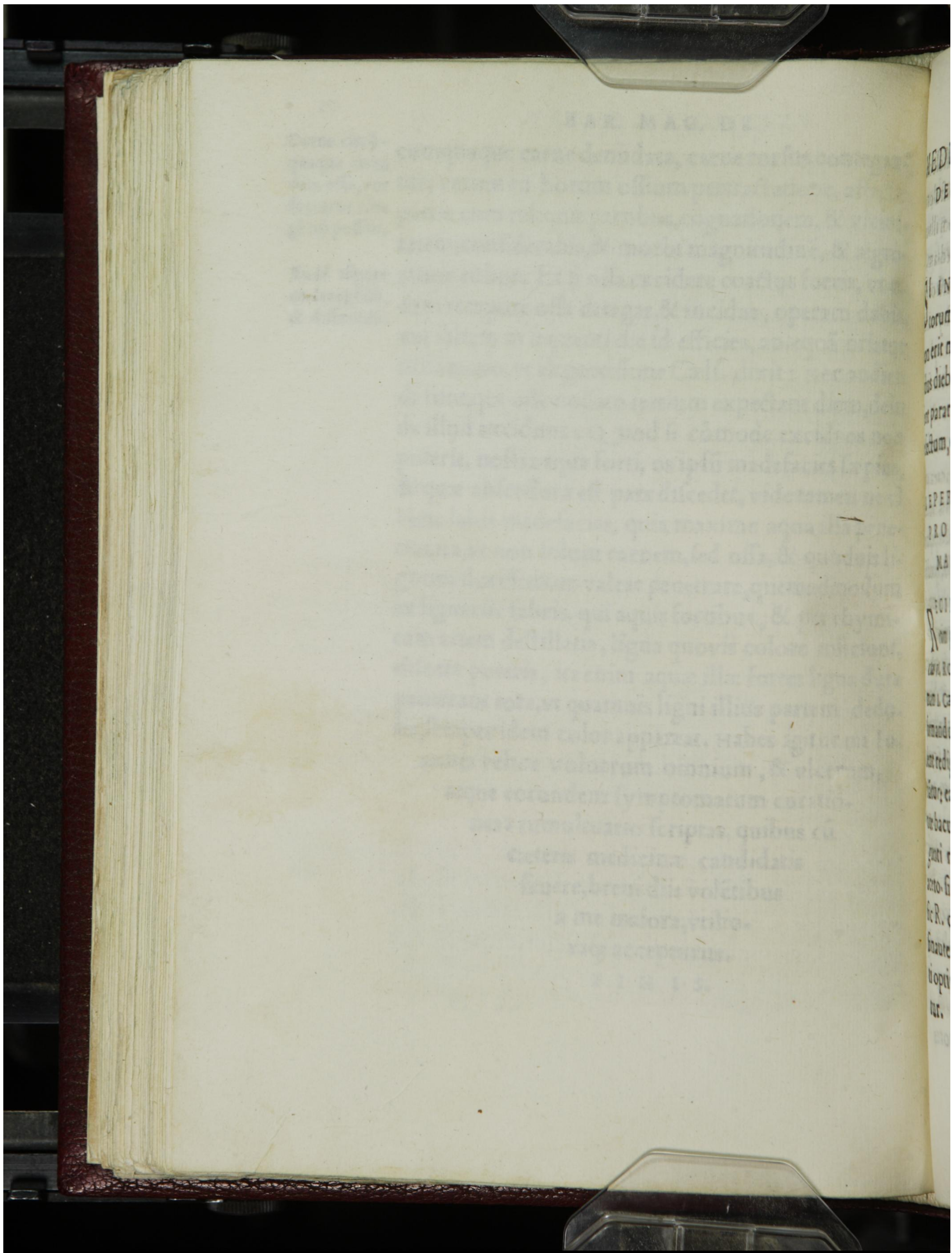
Os trāsuersū fractū, & corruptum, serra dissecandum.

Carne circũquaque denudata ossa, rursus carne cõtegi nõ possũt.

cumquaque carne denudata, carne rursus contegantur, verum in horum ossium pertractatione, affectæ partis cum reliquis partibus, cognationem, & vicinitatem, considerabis, & morbi magnitudinẽ, & ægrotantis robur. Et si ossa excidere coactus fueris, vt eo dem tempore ossa detegas, & incidas, operam dabis, aut saltem in sequenti die id efficies, antequã oriatur inflãmatio, vt elegantissime Cæls. dixit: Nec audiendi sunt, qui osse nudato tertium expectant diem, deinde illud excidunt: Quod si cõmode excidi os non poterit, nostra aqua forti, os ipsũ madefacies sæpius, & quæ abscessura est pars discedet, vide tamen ne vlceris labia madefacias, quia maxime aqua illa penetrat, ita, vt non solum carnem, sed ossa, & quoduis lignum durissimum valeat penetrare, quemadmodum ex lignariis fabris, qui aquis fortibus, & per chymicam artem destillatis, ligna quovis colore inficiunt, discere poteris, ita enim aquæ illæ fortes ligna dura penetrant tota, vt quamuis ligni illius partem dedoles, semper idem color appareat. Habes igitur mi Ioannes Peline vulnerum omnium, & vlcerum, atque eorundem symptomatum curationes: tumultuario scriptas, quibus cũ cæteris medicinæ candidatis fruere, breui diis volẽtibus a me maiora, vtilioraq; accepturus.

Eodẽ tẽpore os detegẽdũ, & dissecãdũ.

FINIS.

MEDICAMETORVM OMNIVM, DE QVIBVS IN OPERE AGITVR, DESCRIPTIO.

SI IN HOC volumine multorum medicamentorum descriptiones ex Galeno non adiueneris non erit mirandum, quoniam trado, quæ a nobis pluribus diebus sunt comprobata, & quæ comode possunt parari, cum multa, ob simplicium ingredientiũ defectum, conficere nequeamus.

REPERCVSSIVA MEDICAMENTA PRO PARTE CARNOSA SVB FORMA LINIMENTI, VEL VNGVENTI.

RECIPE olei rosacei optimi, vel completi, id enim præstans in omnibus compositionibus, vncias vi. Ros. rub. Myrtillorũ, Boliarmeni, an. dragmam i. Cære Albæ quantum sufficit ad linimentum formandum. Sed pulueres in modum farinæ debent redigi: deinde cæra, & pulueres in ollam proiiciãtur: eaq; paulatim ab igne remoueantur, illa continue baculo, vel re simili, agitando, vsque ad totius vnguenti refrigerationem. Deinceps aqua rosacea, vel aceto. si partibus carnosis parabitur, lauabis. Vel sic R. olei rosat. omphacini optimi si haberi potest, sinautem prædicti, vnc. v. boliarmeni drag. vii. Aceti optimi, vel rosacei vnc. i. & simul omnia misceantur. Sed si oleum simile omphacino qualitatibus

cuperes habere: in rosaceo oleo cõpleto oliuarum folia minutim incisa, cum tertia vini parte, in duplici vase bullias, vsque ad vini consumptionem, quod cognosces, si olei guttulam supra prunas deicies, si enim crepitum ciebit: signum erit vinum adhuc non esse consumptum.

SVB FORMA FOMENTI

CAPIAS balaustiorũ, seu eorum loco cytinos, hoc est mali punici flores, Gallarum, Granorum Myrti siluestris, Ros. rub. hoc est comunium an. manupulum .1. Boliarmeni vnc. iiii. omnia decoquantur in vino austero nigro, illis prius concisis, quamoptime vas terreum claudendo, in quo vsque ad *tertias* decoquantur, in cuius fine, si pro partibus carnosis parabitur, addas aceti optimi decimam partem: postmodum membrum fouebis, aut stupa circumdabis, vel linteis in predicto decocto illitis, cum retentiua fasciatura, si ea egebis, vel aliud, quod facilius præparabitur conficies, capiendo albumina ouorum numero tria boliarmeni vnc. II. Aceti optimi, vel rosacei vnc. 1. s. Albumina separatim concutiantur, vt eorũ viscíditas dissoluatur, postea pulueres, & acetum iniicies, perfecte simul miscendo, quæ parti superponantur cum stupa, vel linteis: ista .n. defensiua, oleis, & vnctuosis destituta, valde a nobis cõmendantur, quia particulam magis roborant, vehemẽtiusq; repellunt,

& humores

& humores discutiunt: prædictis etiam posses quam plura alia repellentia addere, vt Acatiam Arab, & aromatariorum, quæ, quamuis ignoretur an sit vera Acacia, tamē re ipsa stiptica est, aut sandalos omnes, corallia, ros. & similia: Aut vnguentum, quod sic paratur R. olei ros. completi, vel optime parati ex rosis, olei ros. omphan. .i. ex oliuis immaturis facti, an. vnc. v. olei Myrtini vnc. ii. sandalorū alborum, rubeorum citrinorum an. drag. ii. Boliarmeni drag. vi. sanguinis draconis in lachrymis drag. iii. in cuius defectu, potes adaugere quantitatem boliarmeni, aut rosas in puluerem redactas, addes, cæræ quantum sufficit, cui colliquatæ, & iuxta ignem lentum positæ addes pulueres subtiliter attritos, baculo, vel spathula omnia simul agittando, vsque ad vnguenti refrigerationem, quod potentius efficies, si aqua rosacea, vel aceto laueris, atque erit fortius, si pro qualibet libra, scrupulum vnum camphoræ optimæ, etiam apposueris. Nec miraberis, si cum oleis, vel vnctuosis, parātur a nobis nonnunquam defensiua, extra antiquorū ritum, quoniam nō sine iusta ratione id agimus: scis an. ex Gal. iii. Meth. humores fluentes repellendos esse, fluxos vero discutiendos: cū ergo aliqui sint fluētes, & aliqui fluxi, hi qui fluūt, a stipticis, fluxi vero ab ctuosis, propelluntur, hac igitur de causa talia nos repellentia cum vnctuosis paramus, præcipue cum ab eodem sic literis proditum fuerit: Iam factam, atq; existentem ægritudinē curare oportet: Sed quæ nōdum

quidem adest, futura autem, est prohibendum, ne si at ab ea, quæ est in corpore dispositione: quod etiam fuit confirmatum xiiii. methodi. Similiter si pro loco neruosarum partium defensiuum paramus, addimus (præsertim processu temporis) oleũ vermium terrestrium, aut ipsos terrestres vermes in puluerem redactos, aloen, thus, omittendo camphoram, ac acetum, nisi sag. fluxus suspicio id suadeat. Insuper nõ erit mirandum, si huiusmodi defensiuo calida addiderimus: Gal. enim LXVI. aph. v. part. inquit partes neruosas, calefatientia, & exiccãtia desiderare: sic scribens. Maxime autem dolores patiuntur partes neruosæ, quæ medicinas calefacientes, & exiccantes desiderant. Quod etiam confirmatum fuit. iiii. de artic. Si .n. inquit frigida admouerentur, conuulsionem excitare possent: quanquam frigida admouẽda sunt ratione repercussionis, tamen talia esse non debent, qualia pro partibus carnosis parari solent.

CONCOQVENTIA, SEV VT BARBARI DICVNT DIGESTIVA, HOC EST PVS MOVENTIA

VARIIS modis hæc cõfici possunt, sed communiter ex vno vitello oui, olei ros. vnc. 1. simul permixtis: vel sic R. resinæ terebenth. optimæ seu laricinæ puræ, aut abietinæ vnc. 1. & s. vitellũ vnius oui, & etiam si placet, olei ros. vnc. s. & simul mi-

misceantur: posses etiam si videretur, modicum croci addere, pro sedatione doloris, sed si forte inflãmationem suspicareris, resinas prædictas laua, modicum farinæ hordei bene cribratæ addendo: vel sic & dicitur digestiuum lotũ mirabilissimæ operationis, pro omnium vlcerum concoctione, dũmodo bene paratum sit. R. olei ros. cõplecti, terebinth. vel resinæ prædictæ, an. vnc. iiii. cæræ parum, & fiat vnguentum, sed molle sit. Postea vero lauetur aqua pura pluribus vicibus: & hæc concoquentia semper mollia præparabis, hoc enim modo facilius actuantur, nec dolorem inferre possunt sua duritie, vt recte animaduertit esse faciendũ Gal. vt iam dictũ est: istud enim facile concoquit, etiã si vulnera essẽt inflãmata. Insuper nisi empiricũ videretur dictũ nostrũ, dicerem nõ solũ cõcoquere, sed sæpius abstergere, ac cauitatẽ replere. Secundũ vero antiquos, vt apud Gal. hæc fiebant cõcoquẽtia; picatum, quod cõstabat ex pice, cæra, & oleo: Sed tanta quantitas olei est apponẽda, vt medicamentũ liquidũ sit, quo facilius actuari possit, absq; læsione: cuius virtus est dolorẽ remittere, & pus mouere, etiam si vlcus cũ inflãmatione sit, vt in lib. de fract. fiebat etiã tetrapharmacũ, constãs ex pice, colophonia, cæra, & pinguedine taurina æqualibus portionibus, de quo Gal. lib. de elemẽtis. Sed parabitur pro corpore duro cũ pinguedine taurina, si pro molli cũ vitulina, at si constitues medicamentũ hoc æquali portione, videbis illud nimis effici durũ, ideo maiorẽ pinguedinis

quantitatem, ob rationes supra assignatas, appones: cuius virtus est inflãmationes sedare, vt iii. de fract. Gal. & pus mouere, vt xiii. Meth. quod vulneribus coctione egentibus admouetur, tandiu, donec pus laudabile appareat nullo alio adueniente syptomate. Sicq; prædicta obseruaueris, ex vnoquoque istorũ optimam coctionem percipies.

De abstergentibus.

Abstergens leue, quod poni solet in vulneribus, post perfectam coctionem, tale est. R, Terebinth. vel laricis, vnc. ii. mellis ros. col. vel si mellis mordicationem times, syrupi ros. vnc. i. farinæ hordei drag. ii. thuris, sarcocolæ, an. drag. s. aut absque his duobus vltimis parabis. Omnia colliquantur in vase æneo ad ignem lentum, deinde sicca in polinem redacta proiiciantur, semper cum baculo miscendo, vsque ad perfectam mixturam, sed pulueres infundantur, cum terebinth. & mel fuerint feré infrigidata: Sic miscendo vsque ad perfectam infrigidationem. At si parueris pro partibus neruosis, pulueris lumbricorum partem aliquam addes. vt sic. R, vng. rasini, vel basiliconis, si vulnus in parte neruosa sit, vnc. ii. mellis ros. col. vel syr. ros. ex rosis aridis vnc. i. pul. lũb. vnc. s. quæ simul ad ignẽ misceantur. Si vero potẽtiora desiderabis abstergẽtia pro vlc. sordidis, hoc ẽ pro saniei crassæ abstersione, cõfugies ad

vng. apostolorum; quod quamuis a Mesue, & a multis aliis describatur, hic tamen describendum censui vt si forte iter aliquod facturus esses, & dosim memoriæ non haberes, tecum ferre tot libros cogaris, cum hic in iis optime (ni fallor) tibi inseruire queat, hoc pacto igitur erit præparandum. R. Armoniaci, bdelii olibani masculi, hoc est thuris bene pinguis, Aristol. rot. sarcocol. an. drag. v. Myrræ, galbani, an. drag. xv. Aloes, opoponacis, an. drag. ii. & s. floris æris, i. æruginis eris, sic Arabes vocant, longe. n. difert ab æris ærugine, drag. iii. Resinæ, drag. xiiii. cæræ albæ vnc. ii. olei. q. s. Aduertendum tamen est in hac cõpositione, vt in aliis ingredientia bona, & præstantia esse debere: At hic gumata sint sicciora, quoniam hoc medicamento emollire non intendimus, sed exiccare, præterea cum vera Myrra apud nos non reperiatur, potes accipere Bdellium minus pingue, loco Myrræ, quod dissolues in aceto, & lithargyriũ cum oleo coquitur, donec liquefiat, & tunc ab igne remoueatur, & refrigerari aliquantulum permittatur: Cæterũ adde Armoniacum Bdelliũ, & alia dissoluta, ad ignéq; rursus reducatur, & cum coagulata fuerint vltimo, reliqua addantur. Aliud forte simile dictum vng. damascenum, quod sic fit. R. vng. rasini vnc. ii. ærugínis eris scrup. s. his ad ignẽ, liquefactis & parum deinde refrigeratis, additur ærugo optime puluerizata, vel aliud fortius, quod isis cephalicum dicitur, quod sic paratur. R. cære drag. l. terebenth. puræ, vel lari-

cis, vel resinæ abietinæ, dragmas C. squammæ æris æruginis rasæ, Aristolochiæ rot. thuris, Salis armoniaci, hoc est salis gēmæ, Amoniaci pinguis, an. drag. iiii. Aloes combusti, drag. iii. æris vsti, drag. iiii. Myrræ, Aloes, Galbani an. drag. vi. olei veteris heminam mediam, .i. vnc. iiii. & s. aceti acris heminam .i. hoc est vnc. x. Radicum dracunculi, .i. serpentariæ opti me in vmbra siccatæ, drag. iiii. Quæ possunt puluerizari, in mortario diligenter terrantur: quæ vero liquari, simul colliquentur, vt cæra, oleum, terebinth. &c. Sed Galbanum cum aceto vna cum aliis maceretur: misceanturq; liquida simul secundum artem, vltimo manibus comprimendo, in aceto fortissimo q. s. lauabis. Sed æs vstum, & squāma præparanda sunt, quamuis a Gal. non recenseatur in illo libro, vt dicemus. Eo facto, emplastrum istud, diu in vase aceto pleno, antequam in vsu ponatur est seruandū, cumq; se occasio obtulerit, eo simplici non vtaris, sed mixto (vt declarabitur) cum cærato humido, quod si simplex adponatur, valde exiccat, vt in fracturis ossium, & super ossa solum, confert nō mediocriter ad morsus hominum, & ad alios morsus venenosos, vt sua exiccatiua virtute potenti, virus ad exteriora educat, ad neruos vulneratos, videlicet si inflammatione non infastabuntur, ad fistulas, ad sinus omnes, si colliquatum, & contemperatum cum oleo ros. fuerit, vel cærato humido, cohibet etiam futuros abscessus contemperatum, simplex vero exedit, ideo ad gan-

grænas prohibendas non parum proderit. At si cærato humido contemperatur, vlcera cauterio affi cit, & cauos sine mordicatione replet, & duæ, vel tres partes cærati humidi ponantur, vt monuit Galenus .v. de comp. med. sec. gen. prout locus sensibilis, & temperamentum corporis, necnon morbus, forti, vel læui exiccatione egere tibi videbitur. Sic enim secundum Galeni sententiam medicamentum hoc fit leuius, & mitius, ex largiori humidi cœrati admixtione. nec mirandum, si olei dosis alia est, quã a Gal. describatur. ob additionem enim dracumculi radicum, & cæterorum, dosim variauimus, cum ipse, simile nunquam parauerit, nec ingredientium quantitatem docuerit. Modus autem, quo dracunculi radices parantur, talis est: eas colligunt tempore æstiuo, iam caule exiccato, & herba, deinde amputant, & loco solem non habente, reponunt, transactis vero sex, vel septem diebus, radix in orbiculos, & frustula diuiditur, & filo traiicitur, suspenditurq; in loco, solis ingressum non recipiente, ex quibus sic exiccatis huiusmodi conficitur medicamẽtum, quod malignis vlceribus mirum in modum prodest.

Vnguentum ægyptiacum abstergens saniẽ crassam, ac sordes, quandoque admouere oportet, quod quidẽ putrefactam, & corruptam carnem valet exedere, bonam autẽ, & nullo vitio affectã, cõseruare, quia virtus eius, cũ valide potens non sit actuari, nisi in mollẽ carnem agere non potest, non autem in bonam, quæ so-

lidior est. ideo valet ad abstergendam sordem, cuius descriptio secundum Gal. talis est R. floris æris, hoc est æruginis æris, quoniam flos æris aliud est, nec capitur a Mesue, nisi pro ærugine, & mos Arabum sic est nominare æruginem, drag. v. mellis drag. xiiii. aceti fortissimi drag. vii. Coquantur ad ignem donec misceantur, & sic optimum erit. Puluis præcipitati cũ valeat abstergere sordida, hic ẽt inter abstergentia reponitur. Sed prestantius erit, si præparetur, quemadmodum dixit Gal. primo catag. de Mysi, calcitide, squãma eris, atq; de omnibus mineralibus, quæ si aceto lauentur, minoris efficiuntur mordicationis, & validioris exiccationis, rationem & ibi reddit; quoniam vero metallica crassiorum sunt natura partiũ, ideo vim suam ad profundum corporis non extendunt, & ob hoc, vt tenuiora fiant, ipsa conterrere, & in aceto dissoluere conuenit: quæ postea ita attenuata, ad penitiora penetrant. Accedit autem, & aliud quoddam commodum, in huiusmodi medicamentorum confectione; quod diligenter elaborata, corporis meatus facilime pertranseunt, & quamuis calidioris naturæ sint, sine morsu, munere suo funguntur. Terratur igitur diligenter præcipitatum, quod præparari debet, deinde desuper acetum acre proiiciatur & cum pistillo diu ducatur, & soli exponatur, sepius agitando, postea acetum abiicies, cum in fundo sub siderit, rursus acetum acre, vt prius infundas, lauãdo, sicq; decies agendo, quo facto permittatur exiccari,

demum in puluerem redigatur, & vsui seruetur. Si hoc modo præparatum fuerit præcipitatum, longe minoris mordicationis erit, & vehementioris exiccationis, & abstersionis: idem de æris squāma, præsertim combusta, dicendum: ex combustione .n. (vt dictum est) metallica, atque mineralia acria, Gal. sententia loco præallegato, minorē retinent mordicationē.

DE SARCOTICIS.

VNG. rasini talis est descriptio, & pro corpore molli, carneaq; parte. R. rasinæ pini, terebenthinæ, cæræ citrinæ, olei comunis, an. vnc. iii. dissoluta cæra, resina cum oleo, vltimo terebenth. omnia collentur, & in cacabo ad ignem lentum bulliant, deinde permittantur infrigidari. Aliud sarcoticum. R. terebenth. melis ros. col. an. vnc. ii. thuris, Aloes sarcocollæ, farinæ hordei subtiliter cribratæ, an. drag. i. dissoluta terebenth. cum melle, addantur pulueres, semper agitando vsq; ad perfectam mixturam, quod si pro parte neruosa paratur, semidrag. pulueris lumbricorum terrestrium addatur. Puluis sarcoticus pro parte carnosa. R. Aloes sarcocollæ, an. drag. iii. thuris pinguis drag. ii. mis. & subtiliter puluerizētur, cui posses addere Arist. rot. quartam partē. Aliud, quod dicitur vng. aureū. R. cæræ nouæ drag. i. olei comunis vnc. iiii. terebenth. vnc. s. picis græcæ. i. colophoniæ drag. ii. thuris, mastiches an. drag.

i. & ſcrup. i. croci ſcrup. ſ. ſubtiliter pulueriżetur maſtiche, thus, & pix perſe primo, vltimo ſimul, & cribrentur. Deinde liquefactis oleo, cæra, vltimo terebenth. & fere infrigiditatis, Addantur pulueres, ſubſequenter crocus, omnia, vt ſupra dictum eſt baculo agitando. pro parte neruoſa vng. Baſilicon maius. ℞. cæræ albæ vnc. ii. Reſinæ pini, terebenth. an. vnc. ſ. ſebi vaccini, picis naualis, thuris, Myrrhæ, an drag. ii. croci ſcrup. ii. olei comunis vnc. iii. quæ ſunt terenda, terantur primo per ſe, vltimo ſimul, & cribrentur. Deinde quæ liqueſcere poſſunt, diſſoluantur ad ignem lentum, vltimo terebenthina, in æneo lebete: quo facto ſuperdatur pix, poſtremo alia: collentur deinde ſimul, permiſceanturq́;, vſque ad infrigidationem: Pro corpore duro. ℞. vng. damaſcenæ vnc. i. Raſini vnc. iiii. miſceantur ſimul, & ad ignem lentum cũ baculo agitentur, ne pulueres fundum petant. vel ℞. iſis cephalici drag. iii. vng. raſini, vel digeſtiui loti, aut cærati humidi drag. x. miſceantur cum ſpathula, vel ℞. vng. apoſtolorum drag. iii. vnius ex prædictis vnguentis vnc. i. & ſ. miſceantur, ex iſtis .n. potes pertemet ipſum fortia, & leuia cõficere medicamenta, prout videbitur, & quantitatem exedentium, vel mitium medicamentorum augebis, prout erunt corpori duro, & parti neruoſæ, ac ſicciæ, aut molli applicanda. Cæratum humidum Gal. parabitur ex oleo roſ. & cæra alba, ex quibus nos ſic conficimus. ℞. olei roſ. optime parati,

vel. & melius completi lib. i. & ſ. cæræ albæ lib. v. & ad ignem ſimul diſſoluantur : iſto .n. cærato, iſis cephalici,& prædictorum acuitas reprimitur.

DIACALCITIS GAL. SIC PARATVR

R. ADIPIS. vetuſti,quem nõnulli axungiam appellant lib. i. olei veteris lib.ii. Argenti ſpumæ lib. iii. calcitididis vnc. iiii. ſed cum careamus vera calcitide,accipias partem ſuperficialem albicantem,quæ reperitur ſuper chalcanthũ romanũ,nec vt faciunt multi,debet poni chalcantum,quoniam pars illa ſuperficialis,eſt tenuioris , & ſubtilioris virtutis, & penetrationis:ſicq; paratur. mũdatur adeps a pelliculis,poſtea cũ oleo ſimul diſſoluatur, diſtillenturq;, & perfecte mundetur,vt nulla mẽbranula remaneat, & cum emundatæ fuerint addantur ſpuma argenti, & calcitis,deinde ad ignem lentum carbonum coquãtur,vſq; ad perfectam cocturam , & ad formam emplaſtri,& inducãtur ramuli palmæ,qui ſi æſtas, vnius diei,ſi vero hyems duorũ ſint, & ſi haberi nõ poteſt, eius loco accipiantur radices arũdinum , vel baculus ſalicis recentis,vt nos libentius agimus,ſcindendo in fruſtula , quæ cum baculo ſalicis recentis ducantur vſque ad finẽ, cuius virtutes declarantur a Gal. longo ſermone in lib. catag. Sed talis deſcriptio mollibus corporibus præſtantius inſeruit, vt pueris,mulieribus,& in ocio degentibus,vt inquit Gal. quã duris.

Si autem pro corpore duro, vt pro rustico, vel robusto, volueris parare, nec artem vna cum aliis studiosis empirice exerceas, secundum duas descriptiones parabis vt Hoc modo. R. calcitidis vnc. v. vel vi. olei veteris, lithargirii, an. lib. iii. Adipis vetusti, quā axungiam vocant, lib. i. & vt diximus decoquantur. Ex quo mirum nō est, si variæ apud doctores post Gal. reperiantur descriptiones istius medicamenti.

VNGVENTVM GITRINVM

SVME Boracis, hoc est naturalis, quo aurarii fabri vtuntur drag. ii. camphoræ drag. i. corallorum alb. drag. s. amēti dulcis drag. i. vmbilici marini veri, tragacāthæ albæ, amyli, marmoris, crystalli, antalis, dētalis, olibani, nitri, an. drag. iii. marmois albi drag. ii. gersæ serpētariæ vnc. i. cærusæ vnc. vi. terantur omnia per se, in marmoreo mortario pistillo ferreo, deinde pāno cribrētur: deinde sume, axungiæ porcinæ lib. i. & s. sebi ouis, vel capræ recentis vnc. i. & s. pinguedinis gallinæ recentis vnc. i. Axungiæ in duplici vase simul liquefiant, & collentur, in quas, pulueres omnes, præter camphorā, & boracem iniiciantur, & cum baulo agitentur optime, quo inuicem omnia probe misceantur: Post hæc citrum assūmes, quem excauabis, & mixtura illa replebis, ac igni admouebis, vt buliant, semper etiam baculo agitādo: Rursus mixtura illa in citro ebulita, in vas proiicia-

tur,& illi borax,& cāphora adiiciantur cūfrigeſcere ceperit,& ad vſū ſeruetur: Sed quid pro amēto dulci ſit accipiendum, paucis expediam: Aſſumenda eſt ſuperficies illa alba,& perlucida,quæ ſupra gipſum reperitur,quæ a nonnullis non ſine ratione lapis ſpecularis dicitur,a vulgaribus vero alumen ſcaiola nūcupatur,ſed combuſta eſſe debet,pro antalo,& dentalo,lapides illi,qui in marinis locis reperiuntur aſſumendi,quos aromatarii corrupta voce his appellant nominibus , a Dioſcoride libro. ii. cap. ii. buccinæ nominantur, quia ſonum ad modum buccinæ inflatæ reddunt,& concha eſt clauiculatim intorta , & turbinatu ſcabra, ſine aculeis, magnitudine purpuræ inferior,buccino turbinato,quo ſonus editur ſimilis, excepto ore rotundo in marginē inciſo,a Plin. cerix, latine murex appellatur,pro greſa ſerpentaria,radix Aron vulgaris,ſeu ſepertariæ minoris præparata,quæ ſic ad mulieres fucandas paratur,colliguntur dracūculi minoris radices,& optime mūdantur,lauanturq; quæ minutim inciſæ,filo inſerto ad vmbram exiccātur,deinceps in puluerem redduntur, qui aqua roſacea inſpergitur,& ſoli expoſitus exiccatur,rurſus iterum aqua roſacea inſpergitur,& iterum exiccatur ſoli expoſitus,& id quinquies fit,vt perfecte puluis ille albeſcat, Atq; hic puluis etiam ſolus conducit ad faciem dealbandam , ſi cum aqua florum fabarum, aut limonum ſublimata,miſcueris,& faciem perfricaueris deinde mane aqua faciem laueris.

VNGVENTVM ALBVM PAVLI.

R. Cæræ dealbatæ vnc.vi. olei.roſ.completi, vel optimi roſ. ſimp.lib.i.& ſ. ſpumæ argenti,cæ ruſæ,an.vnc.ii. Amygdalini olei vnc. iii. Albumina ouorum .v. & miſceatur oleum cum cæra ad ignem lentum, deinde amygdalinum addatur, quibus fere infrigidatis,ouorũ albumina bene quaſſata,addes:do nec incorporẽtur: Iſtud enim valet ad omnes inflã-mationes,& tam ad vlcera,quam puſtulas, vt per ingredientia patet,& præſertim ad ignis combuſtiones, & inter cætera mollia medicamenta,cuti non adherescit,& hoc patet cum linteolum a particula remouetur,quod perpauca alia faciunt, & talis cõpoſitio nõ eſt mutanda,& ſi in quibuſdã codicibus reperias amyli vnc. iii. quemadmodum in multis codicibus ſcriptum vidi, ſed in meo tam græco quam latino codice,legi amygdalini, loco amyli, & ego amygdalino ſemper compoſui,& fœliciter operatur,verum curaui ſemper,vt haberem amygdalinum nuper cõfectũ, cum illud oleum facile corrumpatur.

ALIVD ALBVM COMVNE.

R. Olei roſ. completi,vel optimi ſimp.vnc.ii.cæ ruſæ optimæ vnc. i. & ſ. cæræ albæ vnc. i. liquefacta cæra cum oleo,apponatur cæruſa ſubtiliter puluerizata,vltimo cũ roſ. aqua lauetur, vel om-

mittatur, quod si volueris esse cæratum de minio, loco cerusæ accipies minium comume, quod est sandix Gal. & recte nuncupabitur Vng. sandicis, & sic præparatur R. olei rosſ. completi. vel optimi, terebenth. an. vnc. ii. sandicis. i. minii nostri vnc. iii. cæræ citrinæ vnc. vi. & ſ. & simul vt dictum est misceantur cui si addere vis vnc. i. terebenth. potes, secundum tuam intentionem.

VNGVENTVM DE TVTIA.

SVME olei rosſ. omphacini, olei rosſ. completi, olei caparorum, an. vnc. vi. olei myrtini vnc. iii. vng. Gal. vng. populeonis, an. vnc. ii. foliorum plantaginis, centaurii minoris, solani, lapatii, an. m. i. & ſ. Herbæ incidantur crasso modo, & simul infundantur per septem dies, deinde parum buliant, quo facto collentur: cui adde cæræ albæ q. ſ. ad formandum vng. molle postmodum ab igne remoueatur, & sæpe baculo agitentur, donec tepida fiant, vltimo hæc addes, spumæ argẽti, & auri, an. vnc. ii. & ſ. tutiæ præparatæ drag. ii. recrementi plumbi drag. vi hordei cõbusti, stercoris canini, an. drag. i. & ſ. camphoræ bene purgatæ drag i. boliarmeni orientalis drag. i. & ſ. & omnia bene misceantur in mortario plumbeo & ducantur per horam secundum artem.

VNG. DE MOLYBDENA.

RECIPE olei ros. aceti fortis,an.vnc. iii. molybdenæ pul. vnc.ii. in mortario plumbeo per horam simul ducantur,vsque ad perfectam mixtionē secundum artem.

Vng, Colophoniæ.

R. Thuris, Aluminis rochæ, arsenici, an.vnc v. olei camomilini vnc. v. colophoniæ, resinæ pini, Tereberth. an. vnc. iii. resina pini,colophonia,& oleum sola,ad lētum ignem liquefiant,& collentur, cui colaturæ addantur terebenthina, & pulueres, & cum refrigerint, addantur aceti fortissimi vnc. ii. cum baculo agitetur, donec simul omnia probe admixta sint,& fiat vng.

Diacadmia epuloticum ex Gal.ii. catag.

R. cadmiæ ex vino præparatæ, calcitidis vstæ, an. vnc. ii. ceræ vnc. x. colophoniæ vnc. viii. vini optimi quantum satis est. Calcitis,& cadmia in vino terantur,vt humidi cerati spissitudinem habeant. Ceram,& resinam in frustra diuisam in vas fictile immittito,atq; his olei myrtei lib. adiicito,deinde carbonibus superponito,continue agitando,cū soluta fuerint,ab igne tollito, vbi refriguerint, radito, leuigatisq; indito,ac mixta excipito,in vsu oleo myrteo subigito.

Puluis cicatrices inducens Gal v. catag.

R. calcis viuæ drag. iii. Mannæ thuris .1. furfuris

thuris

thuris, squammæ æris, an. drag. ii. omnia per se puluerizentur, ultimo simul misceantur. istud etiam optimum est epuloticum.

Caeratvm de spvma argenti sic paratvr.

R. Lithargirii lib. i. olei vetustissimi lib. ii. & s. aceti acutissimi vnc. vi. coquantur oleum, & spuma argenti simul, ita vt manus non inquinent, vltimo acetum addatur.

Epispasticum Gal.

R. spumæ argenti, cærusæ, salis, an. vnc. x. olei veteris sextarium vnum, hoc est lib. i. & s. sal, cærusa, spuma argenti ex oleo ipsis adiecto terruntur, deinde curiose mixta, & in vase fictili cocta, assiduecp mota, donec non inquinent, deinde in mortario transfusa, rursuscp tunsa excipiuntur, & vsui sunt.

Pro sinubus in eo cap.

Pamphilon ad sinus cõglutinandos, ad vlcerum fluxiones, ad oculorum epiphoras, hoc est lachrymarũ fluxum, fronti impositum. R. spumæ argenti drag. L. cæræ drag. xxv. Terebinth. thuris, an. drag. xii. & s. cæruse drag. L. Aluminis fissi, quod vulgo vocatur flos petræ vnc. i. piperis albi drag. i. & s. olei veteris heminas duas, hoc est lib. xviii. & secundum artem componito.

Quamuis in nostro hoc opere meminerimus de tro

chiscis musæ, & pasionis, hic eos tamen non descripsimus, cum ob nõnullorum ingredientium penuriam parari nun possint, sed duntaxat Andronii, qui sic parantur. R. Cytinorum, hoc est florum malorum punicorũ drag. x. Gallæ drag. viii. Myrrhæ, vel eius loco Bdelii, mali terræ, hoc est Aristolochiæ, an. vnc. s. chalcanthi, aluminis fisci, hoc est aluminis plumæ an. drag. ii. Mysios cypri, hoc est superficies albicãs in chalcanthæ cyprio drag. ii. passo hoc est vino facto ex vuis passis, vel sapa, omnia hæc simul diluantur, & rotulæ formentur ex Gal. catag.

DIACARTHV GAL.

R. Squamæ, Gallæ, myrrhæ, an. drag. viii. sandaracæ, quæ est species auripigmenti rubicundioris, arsenici, elaterii, an. drag. iiii. Thuris drag. iii. atramenti scriptorii, idest chalcanthi drag. iii. cartæ combustæ quantum satis est ad inducendum colorẽ, deinde cum sapa trochisci cõficiantur: ex Gal. catag.

PASTILLI IOANNIS DE VIGO PRAESTANTISSIMI.

R. Panis fermentati crudi vnc. iii. argenti sublimati finissimi drag. i. aut plus, minusue, prout intendere, & remittere istorum pastillorum vim volueris, Minii. drag. v. panis cum ros. aqua, vel cucur-

bitæ diſſoluatur cum piſtillo in mortario, cui addatur argentum ſublimatũ, optime in modum farinæ redactum, vltimo minium, vel ſi eos optas alterius coloris habere, carbones ſubtiliter pul. vel terram nigram melanteriam dictam, poſtea orbiculos ad nucleorum pineorum figuram finge, vel placentas, aut alias figuras, quos in furno tepido exiccabis, eoſq; ſeruabis.

DIAPYRITIS.

SVME bituminis, ſpumæ argenti, an. vnc. ii. & ſ. picis, cæræ, an. vnc. i. pyritis i. marchaſitæ, terebinth. an. drag. xxv. propolis, quæ vulgo cæra vergine dicitur, aluminis ſiſci, an. drag. xv. ammoniaci pinguiſſimi vnc. i & ſ. Galbani, Aloes, an. vnc. i. æruginis æris, Mannæ, an. drag. v. olei vetuſtiſſimi ſextarios duos, hoc eſt lib. iii. coquitur oleum cum argenti ſpuma quantum ſatis eſt, deinde adiiciuntur bitumen, cæra, pix, reſina, propolix, quibus liquefactis, refrigeratiſq;, ærugo, & lapis pyrites immittãtur, deinde cum vas ab igne remotum fuerit, & quæ in eo fuerint modice refriguerint, Amoniacum, alumen, Galbanum, Manna iniiciantur, & poſtea in aquam frigidam immittantur.

FINIS.

INDEX RERVM NOTABILIVM, quæ in opere continentur.

ABSCESSVRA quibus notis dignoscantur. pagina 51 facie prima.
Abscessus potius lanceola, quã falcato instrumento secandi, & quare. 54 2
Abscessus si naturæ permittuntur sponte omnes rumpuntur. 55 1
Abscessus quando coacti dissecemus. 55 1
Abscessus quomodo ante perfectam suppurationẽ incidantur. 55 2
Abscessus ani, & qui in oculorum angulis oriuntur ante suppurationem secantur, & quare. 55 2
Abscessus secti quomodo curandi. 55 2
Abscessibus non suppuratis diaphænicinum vtile. 56 1
Abstergentia medicamenta qualia esse debeant. 32 2
Abstergentia valide medicamenta. 80 1
Abstergẽtia valide medicamẽta si febris adsit vitãda 80 2
Abstergentia validissime medicamenta 81 1
Abstergentis medicamenti compositio. 79 2
Abstergentium descriptio 106 2
Abstersio saniei maxime adhærentis secũm Auic. 25 2
Accliue membrum quando collocetur 49 1
Acria medicamenta humores atrahunt 66 1
Acria medicamenta vlcus depascens efficiunt 77 1
Aduersa pars quando incidatur 41 1
Adurentia sanguinem compescunt 4 2
Aegrotantibus quies suadenda 23 2
Aequaliter quando membrum reponatur 49 1
Aegyptiacum sinubus consolidantis aptissimum 84 1
Aestiuo tempore vulneri bis in die, Hyberno semel medendum 29 2
Agendorum quãtitas nec dici nec scribi potest. 33 1
Alter modus fasciandi membrum in quo fractura cum vulnere sit. 53 1
Aluminosa aqua depascentibus vlceribus cõducit 78 1
An vulnera ex puluere venenum retineant 15 1 & 2

Animalis venenati morſus calidus 63 1
Ante ſarcoticorum admotionem quid conſiderãdũ 34 1
Ante globulorũ extractionem quid conſiderandũ 38 1
Ante maiora remedia, quæ prius tentanda 63 2
Aqua forti quomodo vtendum, & quid poſt quam hac aqua vlcus fuerit madefactum ſit faciendũ 66 2
Aqua illa exedens, & fortis quibus componatur & quomodo 67 1
Ariſtotelis ratio de motu 1 2

B.

Bilis peccans quibus purgetur 74 2
Bucaſis forcipes non aptæ ad ſinus dilatandos 86 1

C.

Cæratum humidum Gal. oſſium fracturis, & luxationibus accõmodatum 48 1
Calida, & humida ſolutioni continui aduerſantur. 17 2
Calidum vulnus contrectando minor cauſatur dolor, quam frigidum 39 1
Calorem naturalem medicus fouere debet 27 1
Callum remouentes medicinæ 94 1
Callus in vlcere contractus quibus cognoſcatur 94 1
Callus, qui in vulneris labris ẽ quibus remoueatur 94 2
Callus extra vlceris labra raro contrahitur 94 2
Candenti ferro, an pharmaco, quod cauterium potentia efficit, ſit potius vtendum 67 2
Carbones, exiccant ſine mordicatione 15 1
Carni immodice excreſcenti quibus medicinis ſit occurendum 36 2
Caro addita quibus poſſit remoueri 93 1
Caro corrupta quando remota fuerit quibus cognoſcatur 64 1
Cataplaſmata, que vulneri in neruoſo membro excepto apponuntur, qualia eſſe debeant 44 2
Cauſtica medicamenta, poſtquam admoueris, calida non ſunt apponenda medicamenta 65 1
Cauſtica ſi deſint, ferro, aut igne vtendum 93 2

Caustica callos remouentia 94 2
Cauterii actualis cōmoda 67 2
Cauum quando fiat 32 1
Chaterectica medicamenta 37 1
Chirurgia mortem,& vitam inferre potest 37 2
Cicatrices emollit,ac pulchras reddit oleum ex cæra. 97 2
Coctio omnis a calore naturali fit 27 1
Coctio in vulneribus fit per puris generationē 29 1
Coctio qualis sit pus indicat 29 2
Coctionis signa in omnibus temperaturis eodem tempore non apparent 30 2
Cōmoda sectione nil vtilius in sinubus dissecandis 85 2
Concoquentia seu pus mouentia medicamenta 105 2
Consolidatio post lotiones quibus curanda 84 2
Contactum a putrido putrescit 85 1
Contactus putridæ carnis vlcus prepascens efficit 77 1
Contusis vulneribus oui albumin vtile 18 2
Corporis totius tēperatura in applicatione omniū medicamentorum non solum considerada,sed cuiusq; membri particularis. 87 1
Corpori duro medicamentum cōmodum 35 2
Corpus antequam purgaueris quando acria medicamenta admoueri possint 66 1
Corrupti humores coctionē nō admittunt 66 1
Corruptio si eo peruenerit,vt curatio desperetur membrum excidendum 68 1
Corruptionis ex crassis humoribus cura 61 1
Curatio vnde inchoanda 17 2
Curatio vera quando sit 60 1
Curatio Erysipelatis ex biliosis,& vitiosis succis 74 1
Curatio exigui erysipelatis 74 2
Curatio quæ erysipelati a causa extrinseca orto conuenit 75 1
Cutem rumpentia medicamenta 55 1
Cutis q̄ carni adhærere non potest est dissecāda 86 1

D.

Decliue membrũ quando componatur 49 1
Decocti exiccantis descriptio 85 1 92 1
Decoctum exedentibus conducens vlceribus 78 1
Diacadmia epuloticum Gal. 112 2
Diacalcitidis Gal. descriptio 110 1
Diapyrytis Gal prestans ad durities emolliendas 98 2
Diaphænicinum non suppuratis abscessibus vtile 56 1
Digerens aliquod medicamentum quare semper medicinis Erysipelati conuenientibus misceatur 75 2
Digestiui loti compositio 30 1 106 2
Dioscoridis medicamenti descriptio 67 2
Dolor quibus remittatur 20 1
Dolor minor in contrectatione calidi, quam frigidi vulneris percipitur 39 1
Dolor ex pungente osse quomodo cognoscatur & remittatur. 54 1
Dolor ex de fluxu quo modo deprehendatur 54 1
Dolorem Remittentia 68 1
Doloris ex fortibus medicinis notæ 54 1
Duæ superfluitates semper a corpore resoluũtur 32 1
Duobus modis potest extrhai globulus 39 2
Duris corporibus & mollibus eadem medicamenta non conueniunt. 31 1

E

ἐχυμωσισ quid 3 1
Emplastra vulneri apposita leuia esse debent 29 1
Emplastro quandiu vulnere affectus locus sit obducendus 29 2
Emplastrorum vsus diuturnus, fugiendus 30 1
Epispastici Gal. vires 84 2
Epispastici Gal. descriptio 113 1
Epulotica medicamenta quando sint adhibenda 36 1
Epulotica qualia 36 2
Erysipelas quid sit, & vnde fiat 72 1
Erysipelas variæ accersunt causæ 72 1
Erysipelas duplex 72 2

Eryſipelas circa vulnus eſſe quando cognoſcatur 72 2
Eryſipelas phlegmonosũ extra vlcus exiſtens quibus notis cognoſcatur 73 2
Eryſipelate vulnus laborans ſenſibilius redditur 73 1
Eryſipelate parte aliqua affecta, ſæpius apponi & remoueri medicamenta debent 75 2
Eryſipelati puriſſimo rubedo non accidit 74 1
Eryſipelati conuenientibus medicinis quare ſemper aliquod digerens medicamentum miſceatur 75 2
Eryſipelatibus omnibus nõ conuenit ſang. miſſio 74 1
Eryſipelatibus vnguenta conuenienta 75 1
Eryſipelatis puri flauus color non eſt proprius 74 1
Eryſipelatis ex ſuccis vitioſis bilioſisq; curatio 74 1
Eryſipelatis exigui curatio 74 2
Eryſipelatis a cauſa extinſeca orti curatio 75 1
Eryſipelatoſus phlegmon 72 2
Eſcharæ ab ignita re factæ, quomodo ab his quæ a contundente re factæ ſunt diferant 10 2
Eſcharam inducentia medicamenta 65 1
Ex puro humore rariſſime fit morbus 72 2
Exiccantibus medicinis quando vtamur 83 2
Exiccantibus quare vti non poſſimus medicinis exiſtente aliquo ſymptomate 83 2

F

Faſcia nullo modo ſi fieri poteſt remouenda 51 1
Faſciaturæ vſus 50 2
Faſciaturæ membri in quo fractura cum vulnere ſit aliud genus 53 1
Febris ab eryſipelate, vel ab humorum agittatione excitata quibus remoueatur 74 2
Ferro cãdẽti, an pharmaco, quod potentia cauterio afficiat in vlceribus putridis ſit potius vtendũ 62 2
Ferruginem contrahentia vulneris conſolidationẽ impediunt 42 1
Ferulæ quando remouendæ 51 1
Ferulas in quibus fracturis prohibeat Hippocrates 51 2

Ferulis læuioribus membrũ in quo fractura cũ vulnere est si intro glob. retineatur est muniẽdũ 53 1
Figura rei pternaturalis q̃ extrahitur cõsideranda 42 1
Figurationum membrorum tres scopi 49 2
Filamenta sicca ossi detecto apponenda 52 2
Flaus color erysipelatis puri non est proprius 74 1
Foramen in fascia quãdo faciendum,& quomodo 50 1
Foramina in lintheo facienda quibus pus cõmode purgetur 84 1
Forcipes,& rostrũ coruinũ in globuli extractione, quæ faciant incomoda 40 1
Fracturas cum vulnere vndiquaque non deligantes damnat Hipp. 49 2
Fracturas simplices sequitur dolor 53 2
Fracturis cum vulnere quid primo faciendum sit & quid secundo 52 2
Fracturis si phlegmon superuenerit quibus modis occuri possit 54 2
Frictiones vtiles sunt 24 1

G

Gangræna quid 56 1
Gangræna in quem affectum desinere soleat 56 1
Gangræna ex maxima refrigeratione fieri potest 57 2
Gangræna ex materia venenosa 58 2
Gangræna ex medicamẽto mortifero,& venenoso vel ex ictu animalis venenati 58 2
Gangræna ex arteriarum & venarum sectione 58 2
Gangræna quando amplius non est, sed syderatio 59 1
Gangræna vera si statim ei medicina fiat curatur 59 2
Gangræna quibus curetur 59 2
Gangræna affectus locus post caprificationes quibus lauãdus,& quæ apponenda ẽplastra sint 59 2
Gangrænæ causæ 56 1
Gangrænæ causa frequens 56 1
Gangrænæ a venenosis medicinis,& animalibus-

venenatis ortæ, ſigna 59 1
Gangrænæ ab inflammatione factæ curatio 59 1
Gangrænæ ex arcta faſciatura curatio 60 2
Gangrænæ ex frigore curatio 60 2
Gangrænæ ex attritione, vel compreſſione, vel ex venarum, arteriarumq; inciſione cura 61 2
Gangrænæ a ſeptico medicamēto factæ curatio 62 2
Gangrænæ ex morſu animalis venenati cura 62 2
Gangrænæ ex materia venenoſa critice ad mēbrū delata, cognitio & curatio 63 1
Gangrænæ ex inflammatione notæ 63 1
Gangrænæ factæ propter malignas ſordes ab vlcere defluentes, notæ 63 2
Gentiana ad vlcera dilatanda cæteris præſtantior 100 2
Globuli ſi igniti eſſent veſtes prius adurerentur 4 1
Globuli iaculati ſi illico in vola manus ſuſtineātur nulla caliditas percipitur 7 2
Globuli ſi ex motu ignirentur eundem calorem retinerent cum aliquid perforant 7 2
Globuli quamobrem in ingreſſu non in exitu cruſtam inducant 8 1
Globuli plumbei, aut ſtamnei, ne vulnus coaleſcat non impediunt, & quare 38 2
Globuli quando abſceſſum faciunt 38 2
Globuli prima die ſunt euellendi, & quare 39 2
Globuli quomodo explorari, & perquiri poſſint 41 2
Globuli omnes corporis partes interdum excepta cute perforant 42 2
Globulis euellendis multa idonea inſtrumenta 39 2
Globulis extrahendis Hamuli vtiles 39 2
Globulis euellendis aliud inſtrumentum vtile 40 2
Globulorum diuerſitas 38 1
Globulus aceruo pulueris ſi tegatur, deinde puluis ipſe accendatur non igneſcit 6 2
Globulus plumbeus, aut ſtamneus ſi liqueſceret metam non contingeret 7 1

Globulus sulphureus sclop. eiaculatus nõ accẽditur 9 2
Globulus cæreus a sclop. emissus nõ liquescit neq; incalescit, & partes quas tãgit vehemẽter lædit 11 2
Globulus dupliciter extrahi potest 39 2
Globulus extractus ægro ostendendus, & quare 41 1
Globus in sinu contẽtus quo instrumento facilius extrahatur 41 2
Globus in osse infixus quo instrumẽto possit educi 43 2

H

Hamulorum in globulis extrahendis utilitas 39 2
Herpes, & maligna vlcera vnde fiãt, & eorũ curõ 77 1
Humidi vlceris ex imbecillitate notæ 90 2
Humidi vlceris ex intemperie notæ 91 1
Humidis iuncturarum vlceribus quibus medicinis sit succurendum 91 1
Humido vlceri propter medicamentum debile, vel ꝓpter peccãtẽ sanguinẽ quomodo sit succurẽdũ 91 1
Humidum effectũ esse vlcus propter os ꝙ desquãmari debet quibus notis cognosci possit 89 1
Humidum vlcus ex retentione rei præter naturalis quibus possit cognosci 89 1
Humores semper ad vulnus fluere possunt 25 1
Humores corrupti coctionem non admittunt 66 1
Humores, fluentes re[illegible]llendi, fluxi vero discutiẽdi 105 1
Humorum fluxus quibus magis intercipitur 24 1
Hyberno tempore vulneri semel in die, æstiuo bis medendum 29 1

I

Idem medicamentum diuersos scopos respicit 28 2
Igne ablato nullus sentitur dolor 88 2
Ignis qualis esse debeat 67 2
Ignis depascentibus vlceribus præstantissimum remedium 78 2
Ignis commoda in abscessibus aperiendis 88 2
In vulneribus a sclopetorum globulis illatis vnde crusta appareat 10 2

In morbis compositis a quo incipiendum 28 1
In omnibus temperaturis eodem tempore coctio-
nis signa non apparent 30 2
In operationibus quæ obseruanda 41 1
In incisione, quæ inter sanam & affectam partem fit
quid obseruandum 71 1
In iuncturarum amputatione vt os cõtegatur dili-
genter curare debemus 71 2
In plenilunio omnium humiditatum fit augumẽtũ 90 2
In acrium medicamentorum appositione, partes
effecto loco vicinæ defensiuo sunt muniendæ 95 1
Indicationes admouẽdorũ medic. vnde sumãtur 92 2
Inflammatio semper ad septimũ vsq; diem veréda 30 2
Inflámatiõi post casũ escharæ relictæ q̃bus occures 64 2
Inflammationum quatuor speties 76 1
Isis cephalicum, & diacarthu sinubus prosunt 84 1
Isis ossibus detectis amicum 99 2
Istrumenta multa ad globulos educendos idonea, 39 2
Instrumẽta ad sinus in aduersa parte secádos apta 85 2
Instrumenta ad cutem dissecandam apta 86 2
Instrumentum aliud ad globulos euellendos 40 2
Instrumentum aptum ex duobus foraminibus, vnũ
conficere 86 2
Intemperies calida & sicca vulnus exedens reddit 77 2
ὑπώπιον, & ὑπόσφαγμα quid 3 1
L
Lethalia vlcera, & sordida quomodo abstergenda 80 2
Ligaturæ multæ in principio cauendæ, & quare 31 2
Ligaturæ multæ quando conueniant 31 2
Lintheolũ ꝙ vulneri supponitur quãtũ esse debeat 31 1
Locus a quo membrum fuerit abscissum chalcanti
puluere est inspergendus 69 1
M
Medicamenta pus mouentia qualia esse debeant 26 2
Medicamenta in abscessibus pus mouentia in quo
ab his, quæ in vulneribus pus mouent differant 28 1

Medicamenta vulnerũ ex quibus cõſtare debeant 28 1
Medicamenta vulneri dolenti conuenientia 29 1
Medicamenta pus mouentia diutius vulneribus cõtuſis, quá pũctim, aut cæſim factis apponẽda 30 2
Medicamenta duriora, & fortiora quádo adhibẽda 31 1
Medicamenta vnctuoſa, partius neruoſis partibus vulneratis quam carnoſis admouenda 45 1
Medicamenta fortia primis diebus vlneribus cum contuſione non apponenda 45 1
Medicamenta tendinibus detectis idonea 45 2
Medicamenta, quæ poſt præciſionem apponenda 69 2
Medicamenta, parti eryſipelate laboranti ſæpius apponi, & remoueri debent 75 2
Medicamenta fortia, quæ extra vulneri admoueri poſſunt 84 2
Medicamenti modice acris quod putredini reſiſtit deſcriptio 66 1
Medicamentorum admouendorum indicationes vnde ſummendæ 92 2
Medicamentum quod vulneri poſt coctionem factam apponi debet 33 2
Medicamentum ex pompholige, ad inflammationẽ remittendam præſtantiſſimum 35 1
Medicamentũ intemperatũ quomodo cognoſcatur 35 2
Medicamentum intemperiẽ ex vſu medicamẽtorũ acrium contractam remittens 67 1
Medicamentum neruoſis partibus robur addens 91 2
Medicamentũ quod poſtquam cõpoſita fuerit oſſa, aut in ꝓpria ſede collocata mẽbro ſit adhibẽdũ 48 1
Medicamentum durities emolliens 98 1
Medici nonnulli taxantur 46 2
Medicinis fortioribus ſi vti uolueris quid prius conſiderandum 64 2
Medicorum recentiorum modus in membris excidendis damnatur 69 1
Medico quædam, & quædam naturæ negatur 92 2

Membra quare potius antedicto modo, quam recentiorum more ſint excidenda 70 1
Membri propter frigidum medicamentum corrupti curatio 61 1
Membri ſitus vt commode pus purgetur eſt querendus 84 2
Membro affecto pellis ſubſtracta prodeſt 49 1
Membrorum ſigurationnm tres ſcopi 49 2
Membrum in quo fractura cum vulnere fuerit in qua figura ſit collocandum 48 2
Membrum quando accliue quando decliue, & quando æqualiter collocetur 49 1
Membrum vniuerſum cum fractura non deligãtes damnat Hippocrates 49 2
Mẽbrũ a quo ſemel ligaturas remoueris nõ ita vt antea fuerat ligatum deinde obligabis & quare 50 2
Membrum in quo fractura cum vulnere ſit, ſi intro globulus retineatur leuioribus feru/lis eſt muniendum 53 1
Membrum quando ſit abſcindendum 68 2
Membrum præciſum quomodo locandum 69 2
Membrum poſtquam excideris poſt tres dies quid ſit faciendum 69 2
Membrũ non ſemper in ſana parte debet abſcindi 70 2
Membrum vtrum in ſana parte. an inter corruptã & ſanam partem ſit excidendum 71 1
Monſtra in chyrugia fiunt 44 1
Morbi cauſa in morborum omnium curatione prius inuenienda, & auferrenda 57 1
Morbi cauſa non ablata, morbũ ipſum impoſſibile eſt auferre 72 1
Mos, qui a lictoribus venetorum in præcidendis manibus obſeruatur 71 2
Motus tripliciter amiti poteſt 97 1
Motus propter vulnus, aut corruptionem amiſſus non reſtituitur 97 1

Motus, ex duritie cicatricis, vel ex humore exiccato recipi iterum potest 97 1

N

Neruosarum partium natura, est vt multa excrementa emittant 91 1
Nitrum veneno caret 14 2
Nitrum antiquorum vnde colligatur 14 2
Nitrum nostrum ex quibus fiat, & quomodo 14 2
Nitrũ scabiei, & cutis exulcerationibus medetur 15 1

O

Obiectio 70 2
Oedema quid sit 91 2
Oedema sæpe vulneribus accidit 91 2
Oedematis signa 91 2
Oedematis curatio 91 2
Olei vulneribus contusis salubris descriptio 26 1
Oleum dolorem sedat 28 2
Oleum ossibus aduersatur, & quare 52 2
Oleũ ex cæra cicatrices pulchras reddit, durities emollit, & quomodo paretur 97 2
Omnibus ad patiendum non est vna dispositio 26 1
Os totũ esse fractũ primis diebus nõ cognoscitur 45 2
Os non solum in ea parte, quam percusserit Glob. sed in alia quoq; parte potest frangi 46 1
Os comminutum, & a propria sede remotum quibus notis cognoscatur 47 2
Os detectum vt contegatur quid faciendum 71 1
Os in iuncturarum amputatione vt contegatur diligenter obseruadum 71 2
Os in superfitie alteratũ quomodo possit cognosci 99 1
Os quandiu abradendum 99 2
Os si scapello remoueri nequit terebro vtẽdum 100 1
Os si ad medullá usq; sit læsum quid faciendum 101 1
Os vniuersum vitiatum quibus possit cognosci, & quibus debeat curari 101 2
Os totum quando excidendum 102 2

Os tranſuerſum fractum,& corruptum ſerra diſſecandum 102 2
Os eodem tempore detegendum,& ſecandum 102 2
Oſſa an forpicibus,vel volſella euellenda ſint videndum 46 2
Oſſa quando euellenda 47 1
Oſſa fracta ſi fieri poteſt componenda,& luxata in ſede propria reponenda ſunt 48 1
Oſſa poſtquam compoſita fuerint,aut in propria ſede collocata quod medicmentum membro adhibendum ſit 48 1
Oſſa abſq; contuſione,& colliſione non rumpũtur 50 1
Oſſa quibus corrumpi,& aſterari poſſint 98 2
Oſſa carnis ſunt fulcimenta 101 1
Oſſa circumquaq; carne denudata rurſus carne contegi non poſſunt 102 2
Oſſi detecto filamenta ſicca apponenda 52 2
Oſſibus detectis iſis amicum 99 2
Oſſis abſceſſuri ſigna certiſſima 51 2
Oſſis corrupti, vel alterati ſubſtãtia eſt cõſideräda 99 1
Oſſis carie affecti cognitio 99 2
Oſſis alterati cognitio 99 2
Oſſium fractorum euulſio a Galeno prohibetur 47 1
Oſſium extirpatio quando magis cauenda 47 1
Oſſium fracturis,& luxationibus cæratum humidũ Galeni accomodatum 48 1
Oui albumen contuſis vulneribus vtile 18 2

P

Parti eryſipelate laboranti,ſæpius apponi,& remoueri debent medicamenta 75 2
Pellis membro affecto ſubſtracta prodeſt 49 1
Peniculi in fundum vulneris non ſunt immittendi tum quales 19 1
Peniculi ex quibus conſtare debeant 19 2
Peniculi in vulnere relicti 90 1
Plegmon eryſipelatoſus 72 2

Phlegmoni fracturis superuenienti, quibus modis occuri possit 54 2
Phlegmoni altera in parte, quam vbi est fractura orti quomodo medendum 54 2
Picis qualitas 27 2
Plumbum quæ perfricat nigredine inficit 54 2
Plumbum liquatum, & in chartam coniectum ipsam non adurit 7 2
Plumbum liquatum bombicem non adurit 8 2
Plumbum liquefactũ bullas excitat, nõ autẽ adurit 8 2
Plumbum per triginta annos in corpore retentum 90 2
πολύχρισαι medicinæ 28 2
Post ligaturam quid agendum 20 1
Post præcisionem quæ apponenda sint medicaměta 69 2
Post acria medicamenta quibus medicinis vtendũ 93 2
Prædictio arcet calumniam 43 2
Primo die reuulsionis gratia, & vt dolorem leue- mus vena secanda 20 1
Pruritus ex quibus coligatur, & quibus medici- nis sanetur 54 1
Pulueris descriptio, carnẽ a putrefactione vindicás 30 1
Pulueris sclopetarii granula in parte aliqua fixa quibus remoueantur 96 1
Pulueris sclopetarii maculæ, ferro candenti quomodo tollátur, & quomodo medica- mento adurente 96 2
Puluilli tenaciter vulneri adherentes quibus remoueantur 25 2
Puluis sclopetarius omnium facillime accenditur 3 2
Puluis sclopetarius ex quibus constet 14 2
Puluis sclopetarius veneno caret 16 1
Puluis refrigerans, & exiccans 78 2
Puluis ad ossium desquammationem idoneus 101 2
Puluis cicatrices inducens Galeni 112 2
Purgatio istis vulneribus an conueniat 23 2
Puris laudabilis, & illaudabilis notæ 29 1

Pus copiosius in vulnere, quam par sit, aliquid
præter naturam detineri significat 83 1
Pur copiosum exire p... contusionem quibus
notis dignoscamus 83 1
Pus vt cõmode purgetur foramina ĩ linteo faciẽda 84 1
Pus vt cõmode purgetur situs mẽbri est querẽdus 84 2
Pustulæ malignæ fortius postulãt medicamentum 73 1
Pustulæ inueteratæ, & prurigo in vlceribus
quibus remoueãtur 73 2
Pustulas milliares in erysipelate ex cacochymia
genitas quibus notis cognoscatur 73 1
Putridum vlcus quandiu perurendum 68 1
Putridum suo contactu tamquam venenum quod
sanum est inficit 68 2

Q

Quæ in operationibus obseruari debeant 41 1
Quæ præter naturam in corpore detinentur, neq;
stilo, aut digito vbi sint percipi possunt naturæ
permittenda 41 2
Quæ consideranda sint, vt recte, quæ in corpore
detinentur, sciamus 42 1
Qualis coctio sit pus ostendit 29 2
Quantum abstergere debeamus 32 2
Quatuor inflammationum species 76 2
Quibus rationibus ignitos esse globulos sclopeta-
rios nonnulli medici arbitrentur 1 2
Quibus dolor remittatur 20 1
Quibus dignoscendum, an aliud præter globulum
in corpore detineatur 37 2
Quibus numquid a globulo, ana re alia factum sit
cognoscatur 38 1
Quies ægrotantibus suadenda 23 1
Quid ĩ corpore præter naturã est debet remoueri 37 2
Quid sit quod cum globulo in corpore detinetur,
diligenter videndum 42 1

R

Repellentia circa vulnera valde sunt vtilia 24 2
Repellentia pro parte carnosa sub forma linimẽti vel vnguenti vel fomenti 104 1 2
Repellentium qualitas quæ esse debeat 24 2
Repellentium medicamentorum alterum genus 24 2
Resinæ abietinæ qualitas 26 2
Reuulsionis gratia, & vt dolorem leuemus primo die secanda vena 20 1
Rubedo in purissimo erysipelate non est 74 1
Rostrum coruinum, & forpices ad globulum extrahendum damnantur 40 1

S

Sagittæ cæra, & sulphuræ illitæ, & in altũ arcu parthico iaculatæ nõ accẽdũtur, aut colliquãtur 9 2
Sanguinis fluxum sistentia 18 1
Sanguinis missio post coctionem in ventriculo factam, facienda 20 2
Sanguinis missio ad dolorem leuandum præstantissimum remedium 20 2
Sanguinis quæ quantitas mittenda 21 1
Sanguinis mittendi dierum ratio non habetur 21 1
Sanguinis missio si partitur maior fit reuulsio 21 1
Sanguinis fluxum sistentium qualitas 25 1
Sanguinis missio in omnibus erysipelatibus non conuenit 74 1
Sanguinis fluxum ab vlceribus depascentibus prouocare confert 78 1
Sanguis in parte aliqua collectus, & qui diflari non potest, putrescit facile 57 1
Saniei maxime adherẽtis absterisio secundũ Auic. 25 2
Sarcotica medicamenta qualia esse debeant 33 2
Sarcotica quare calida, & sicca 34 1
Sarcotica antequã apponantur, quid cõsiderandũ 34 1
Sarcotica medicamenta non æque in omnibus corporibus carnem generant, & quare 34 2

Sarcotica medicamenta qualia 35 1 99 2
Sarcotici medicamēti imbecillitatē indicātes notæ 35 1
Sarcoticorum deſcriptio 109 1
Sarcoticū imodice exiccās quomodo cognoſcatur 34 2
Sectio quomodo fiat,& quid poſt ſectionē faciēdū 68 2 86 2
Sectio in parte ſana facta in qbus locis periculoſa 69 1
Secunda inuiſione quid faciendum 25 1
Septicum medicamētū ad ſinus aperiendos aptū 86 2
Septicum aliud 87 1
Septicum aliud ad diſſecandam cutem,carnemq́; ſine dolore,mirabile 87 2
Simplicia exiccandis vulneribus idonea 83 2
Sinubus conſolidandis ægiptiacum aptiſſimum 84 1
Sinubus medicamenta alia commoda 84 1
Sinubus diſſecandis comoda ſectione nihil vtilius 85 2
Sinus curatio quomodo inſtituenda 83 2
Solutioni continui calida,& humida medicamenta aduerſantur 17 2
Sphacelus quid 56 2
Spongiæ vſum in vulneribus quæ ſequantur incommoda 100 2
Stiptica,humorum fluxum magis intercipiunt 24 2
Stiptica corroborant 25 1
Sulphuris facultates 14 1
Syderatio a paraleſi in quo differat 56 2
Syderatio abſq; membri amputatione non curatur niſi cum adhuc perfecta non eſt 57 1
Syderatio non perfecta quomodo curetur 57 1
Syderatio ob medicamenta oportuno tempore nō admota,vel non valida quandoq; euenit 63 1

T

Terebenthinæ uſus in vulneribus 28 1
Terebenthinæ qualitas 28 1
Tertia die poſt membri inciſionem quid faciēdū 69 2
Tetrapharmacum cum pinguedine taurina duris corporibus cum vitullina mollibus conuenit 31 2

Topica exysipelati cõuenientia frigida esse debẽt 75 1
Trochiscorum Ioannis de vigo descriptio 95 1
Turcæ Historia 46 2

V

Vasorum præcisorũ osculis qui puluis apponendus 69 2
Vbi salutis,& mortis incertus euentus est quid faciendum 44 1
Vena primo die, vt reuellamus,& vt dolorem leuemus secanda 20 1
Vena secanda quæ 21 2
Vena capitis rarissime a iugulari oritur 21 2
Vena humeraria affectione supra colum existente in corpore plethorico non est secanda 21 2
Vena a quo latere secanda 22 1
Venæ,& arteriæ ex contusione ruptæ difficile coalescunt 44 1
Venas,aut arterias incisas esse qbus dignosci possit 61 2
Venis vel arteriis ruptis quid agendum 44 1
Vera curatio quando sit 60 1
Vestes,& armaturæ quandoq; absq; cutis perforatione lacerantur,& diuelluntur 43 1
Victus ratio qualis esse debeat 22 2
Vinum istis vulneribus haud conuenit 23 1
Vlcera lethalia,& sordida quomodo abstergenda 80 2
Vlceri medicamenta fortia quando admoueri possunt 84 2
Vlceri humido propter peccantem sanguinem quomodo sit succurrendum 91 1
Vlceribus humidis iuncturarũ qbus sit succurrẽdũ 91 1
Vlceris cauum vt carne repleatur,quæ cõsiderãda 36 1
Vlceris depascentis causa remota,ad topica deueniendum est 77 2
Vlceris depascẽtis medicamẽta,qualia esse debeãt 77 2
Vlceris sordidi ex fortitudine, vel ex imbecillitate medicamentorum,signa 79 2
Vlceris sordidi ex prauis humoribus curatio 79 2

Vlceris sordidi curatio a leuioribus medicinis non est inchoanda 80 1
Vlceris humidi uariæ causæ 81 2
Vlceris humidi ex imbecillitate notæ 90 2
Vlceris humidi ex intemperie notæ 91 1
Vlcerum sordidorum causæ 79 1
Vlcus quibus aquis lauandum, & qui pulueres in aqua iniiciendi si nudatus tendo fuerit 67 1
Vlcus putridum quandiu perurendum 68 1
Vlcus depascens ab acribus medicaminibus fit 77 1
Vlcus depascẽs ob cõtactũ putridæ carnis efficitur 77 1
Vlcus ex intemperiæ calida, & sicca exedens factũ quomodo cognoscatur 77 2
Vlcus exedẽs si medicinis non cedit, iterũ corpus purgãdũ, & deinde ad fortiora medic. trãseũdũ 78 2
Vlus sordidum ex validis medicinis redditum, quibus notis cognoscatur, & quæ medicamenta deinde illi conueniant 80 2
Vlcus ex medicinis oleaginosis sordidum factum medicamento leuiter abstergente eget 80 2
Vlcus humidum, & sinuosum quod 81 2
Vlcus humidum effectum fuisse propter suppuratã inflammationem quibus notis dignoscetur 83 1
Vlcus postquam laueris, quid faciendum 84 1
Vlcus humidũ effectũ esse propter os ꝙ desquamari debet quibus notis cognosci possit 89 1
Vlcus humidum ex retentione rei præternaturalis quibus cognosci possit 89 1
Vlcus tribus modis dilatari potest 100 1
Vnctuosa, & concoquentia vlcus sordidum reddũt 32 1
Vnctuosa medicamenta partius neruosis partibus vulneratis, quam carnosis adhibenda 45 1
Vnguenta mollia esse debent 30 2
Vnguenta nonnulla erysipelatibus conuenientia 75 1
Vnguenta exedentibus vlceribus idonea 77 2
Vnguentum carnosæ parti, & molli conueniens 35 2

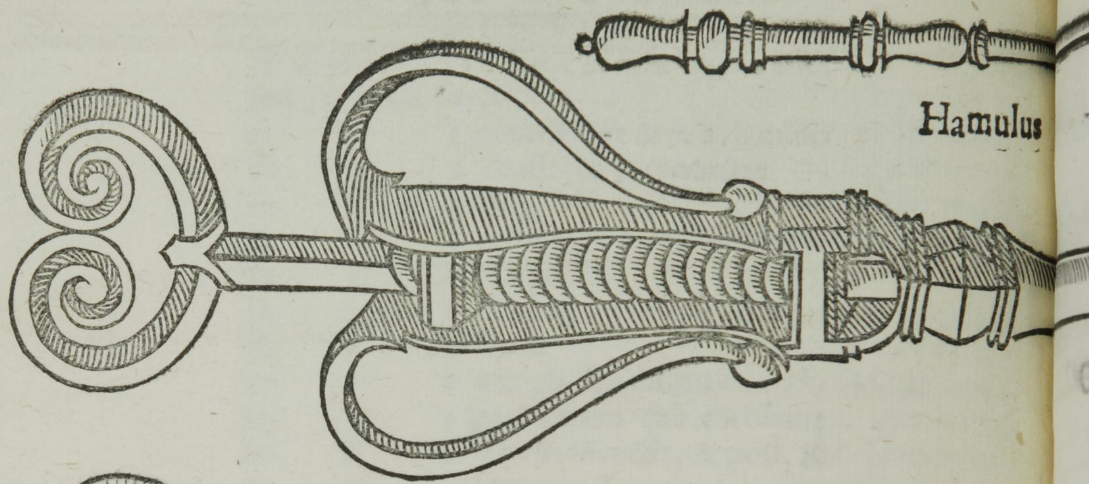
Vnguentum citrinum 110 2
Vnguentum, album Pauli 111 2
Vnguentum, album aliud comune 111 2
Vnguentum de tutia 112 1
Vnguentum de molybdena 112 2
Vnguentum de colophonia 112 2
Vno tempore ſemper quod agendum eſt perficere debemus, neq; in ſequentem diē protrahendum 41 1
Vt recte, quæ in corpore continentur ſciamus quæ conſideranda 42 1
Vulnera, a ſclopetariis globulis illata, peruſta non ſunt 2 2 10 1
Vulnera a re contudente facta quibus notis cognoſcantur 11 1
Vulnera ab ignita re facta ad nonam vſq; diem augeri vulgaris eſt opinio 13 2
Vulnera a globulis illata non tamquam aduſta, aut veneno aliquo affecta ſunt curanda 14 1
Vulnera ex puluere venenum retineant, nec ne 14 2
Vulnera a globulis ſclopetariis facta, quare facilius quam cætera fiant depaſcentia 16 2
Vulnera primis diebus parum abſtergenda 25 2
Vulnerata membra blandiſſime contrectanda 26 1
Vulnere affectus locus quādiu ēplaſtro obducēdus 29 2
Vulnere cum fractura affecti, eo modo quo ii, qui vulnus in capite accepere tractandi 52 2
Vulneri in neruoſo membro exepto qualia cataplaſmata apponenda 44 2
Vulneribus contuſis, vel inflammatis variæ oriuntur indicationes 28 1
Vulneribus ſanandis a quo incipiendum 12 1
Vulneribus in membris principalibus acceptis quid faciendum 43 2
Vulneribus cum contuſione, primis diebus fortia medicamenta non apponenda 45 1
Vulneris ſupremæ partis exiccatio, prodeſt 26 1

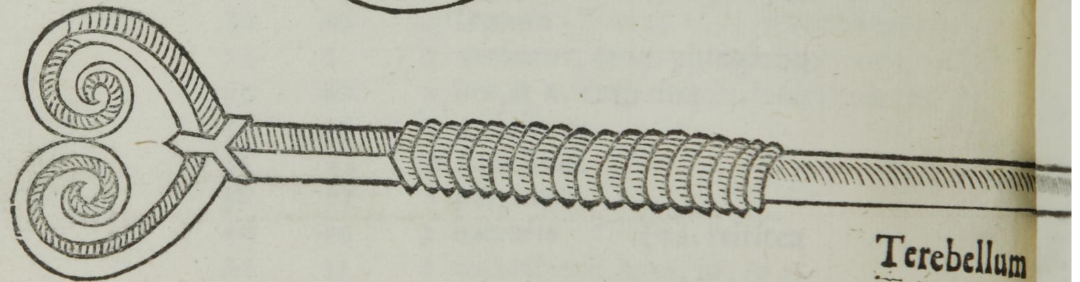
Vulneris foramen quandoq; occultatur 39 2
Vulneris consolidationem ferruginem contrahẽtia impediunt 42 1
Vulneris in neruosa parte accepti curatio 44 2
Vulneris labiis, quæ medicamenta adhibenda 52 2
Vulnerum a sclopeto factorum curatio 16 2
Vulnerũ medicamenta ex quibus constare debeãt 28 1
Vulnus in carnosa parte 17 1
Vulnus a globulo acceptũ quomodo cognoscatur 18 1
Vulnus sordidũ, fortibus medicinis primis diebus non est abstergendum 33 1
Vulnus quando difficillime sanetur 43 1
Vulnus cum simptomate sanari non potest 53 2
Vulnus erysipelate laborans sensibilius redditur 73 1
Vulnus exedens ex calida, & sicca intemperie fit 77 2
Vulnus si pus copiosius quã par sit emittat aliquid præter naturam detineri significat 83 1

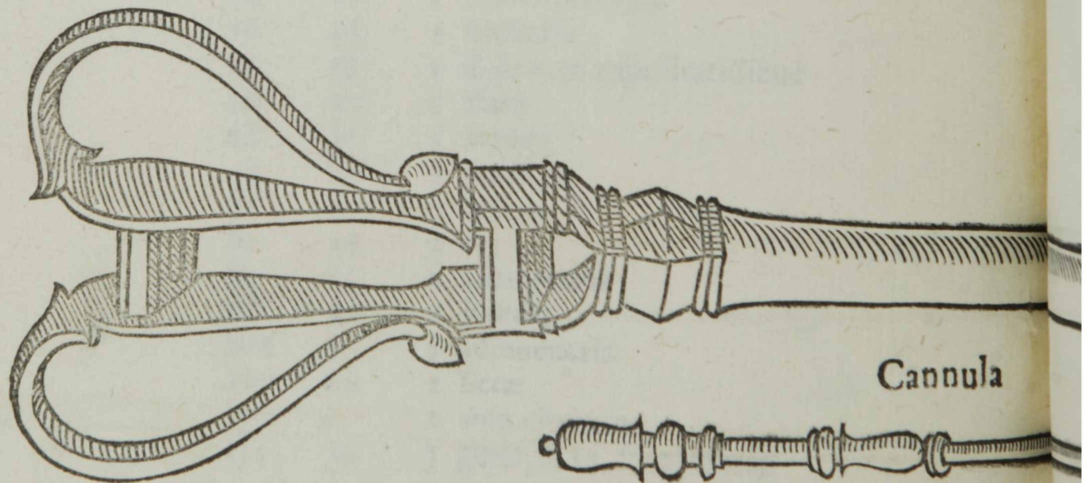
ERORES SIC EMEN-DENTVR

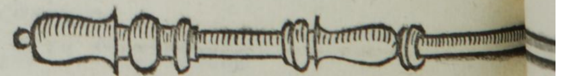
Pagina 4. Versu 1. Facie 8. 1. sic legito esset

Pagina	Versu	Facie	
6	12	1	concedũtur & 9. 2. laminis
10	2	2	crusta, & 7. contactas
11	9	1	id
12	6	1	carnem, & 2. 16. iaculãtur
13	13	1	eiaculatus
14	24	1	nonnulla, & vlt. purulenta
16	1	2	aiunt
17	2	1	nam, & 18. indicat
19	10	1	perforatum (20. cõtusione
20	3	2	vẽtric. cõcoctis, & post, &
21	15	2	septum
23	1	2	vtebatur, & 15. phlegmon
29	19	1	sint, & 2. 2. in istis
30	25	1	χαλάστικα
31	22	2	ni mirum
32	17	1	perpetuo
40	14	2	hamulis (26. triticea
44	13	1	extractionẽ, & 14. sit, & 2.
46	21	1	tandem ratione
58	24	1	fracturis
59	16	1	iã, & 2. 10. caprificatiõibus
65	27	1	illam
68	25	1	neruos
70	21	1	medicis
72	1	1	laxant
81	24	2	et
83	19	2	adaugerent
84	21	2	iniecta
104	5	1	adinueneris
109	26	2	siccæ
110	9	2	vng. citrinum
111	16	1	gersa, & 17. serpentariæ

Hamulus

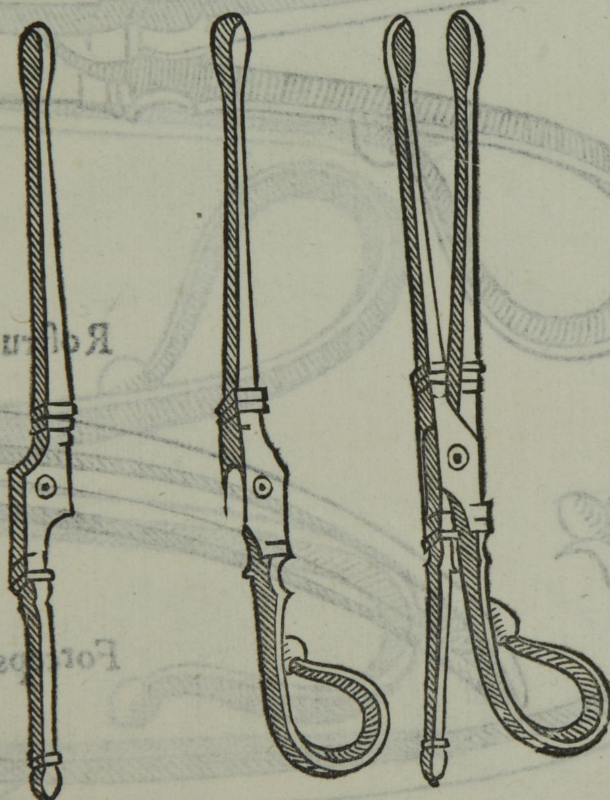

Terebellum

Cannula

Alter Hamulus

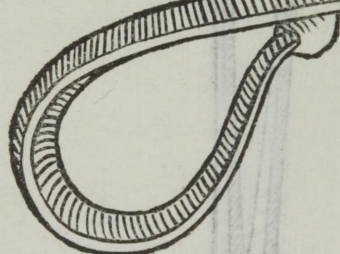
Cannula cum terebello

Aliud inſtrumentum ad
globulos euellendos

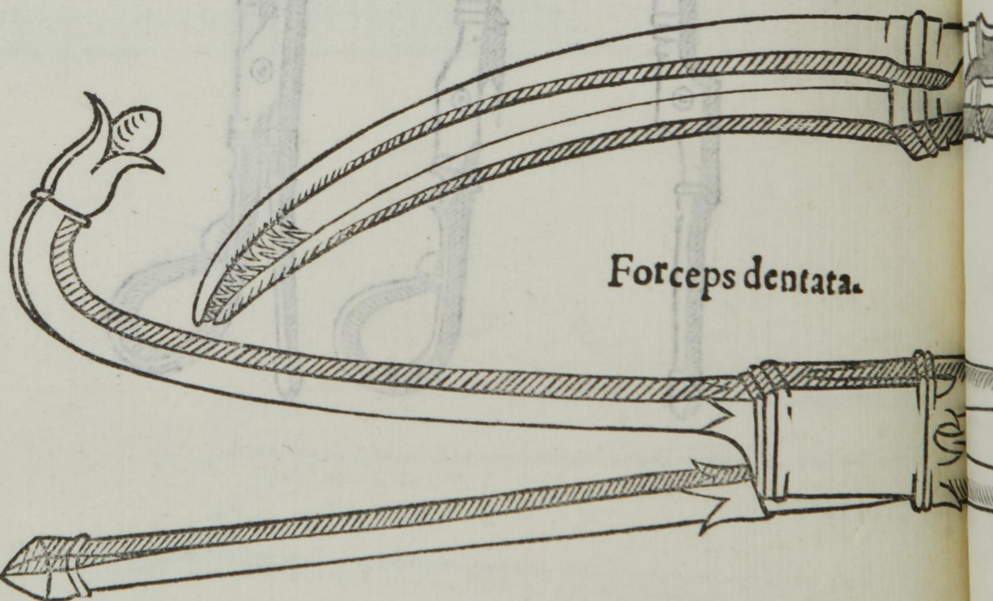

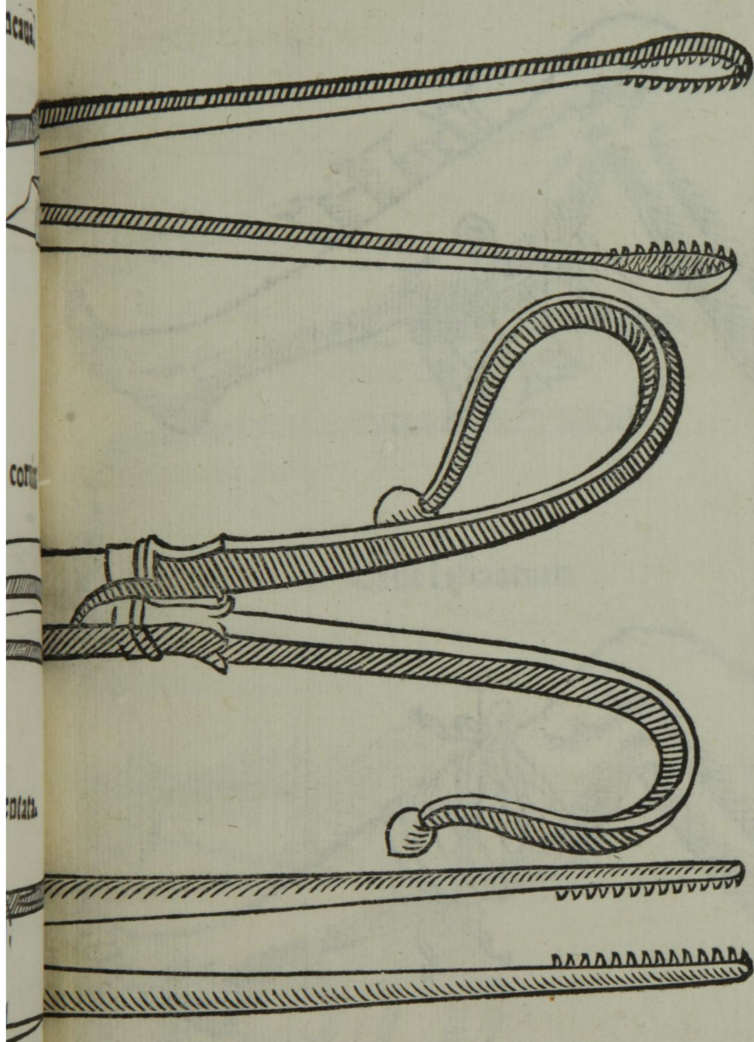
Forcèps concaua.

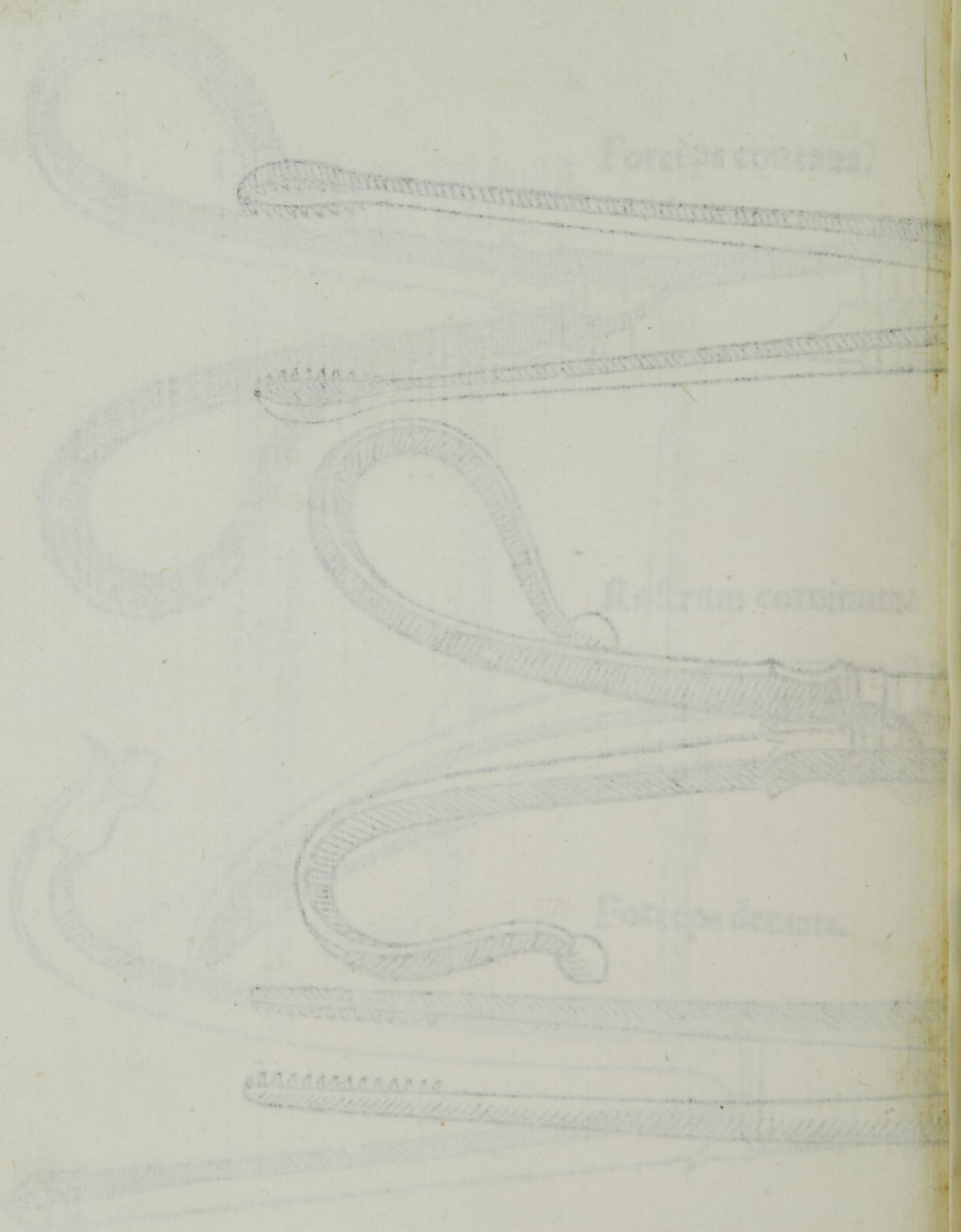

Rostrum coruinum.

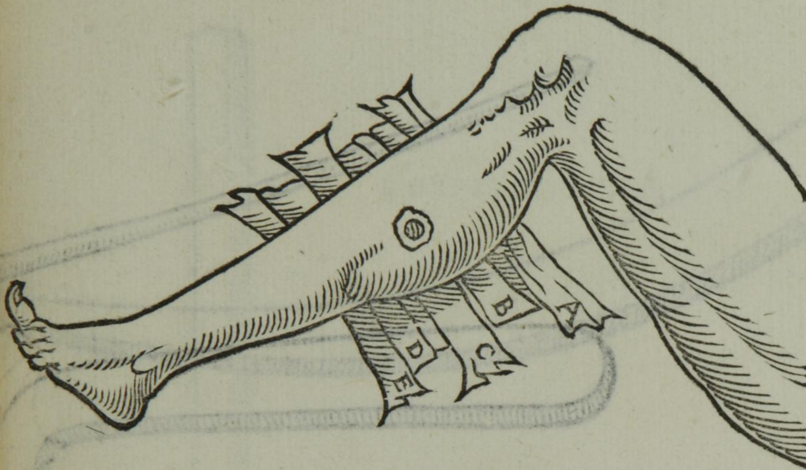

Forceps dentata.

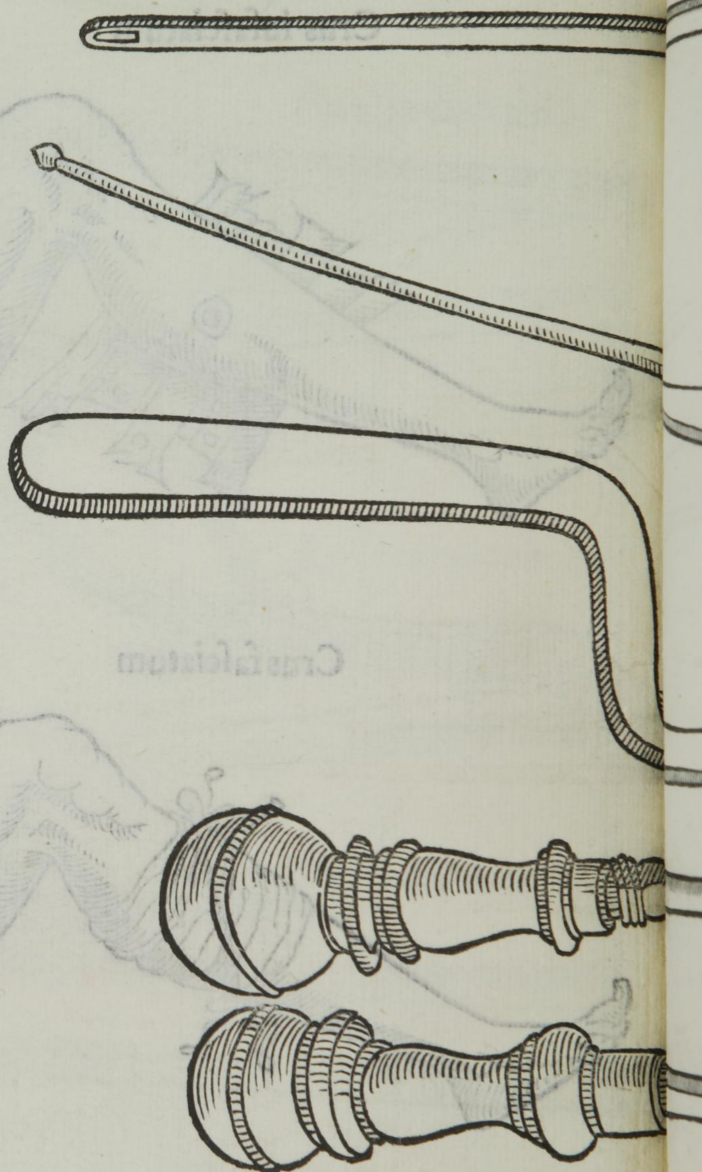

Crus infaſciatum

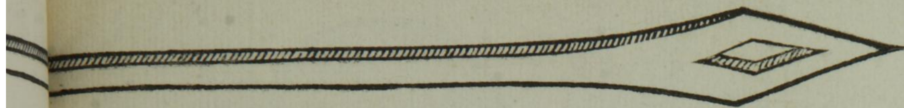

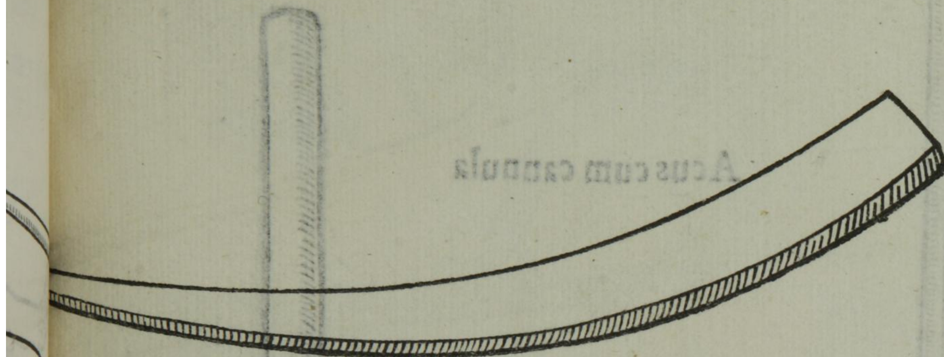
Crus faſciatum

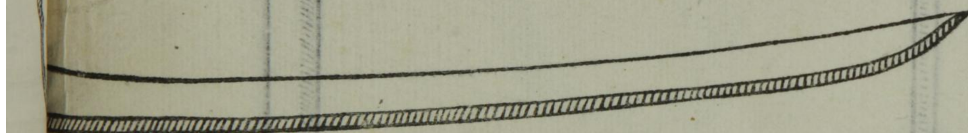

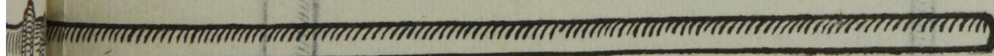

Instrumenta ad sinus dissecandos.

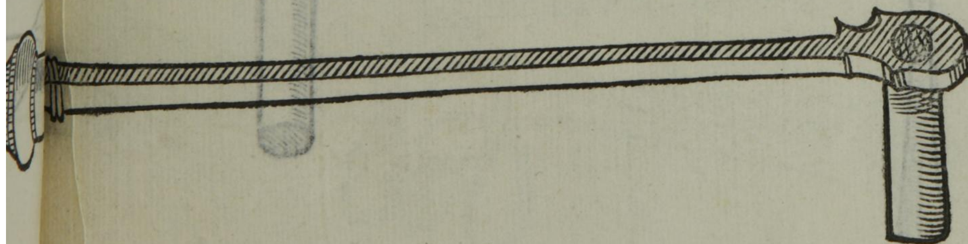

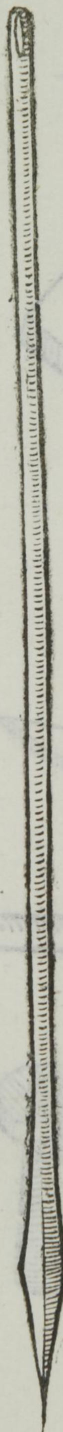

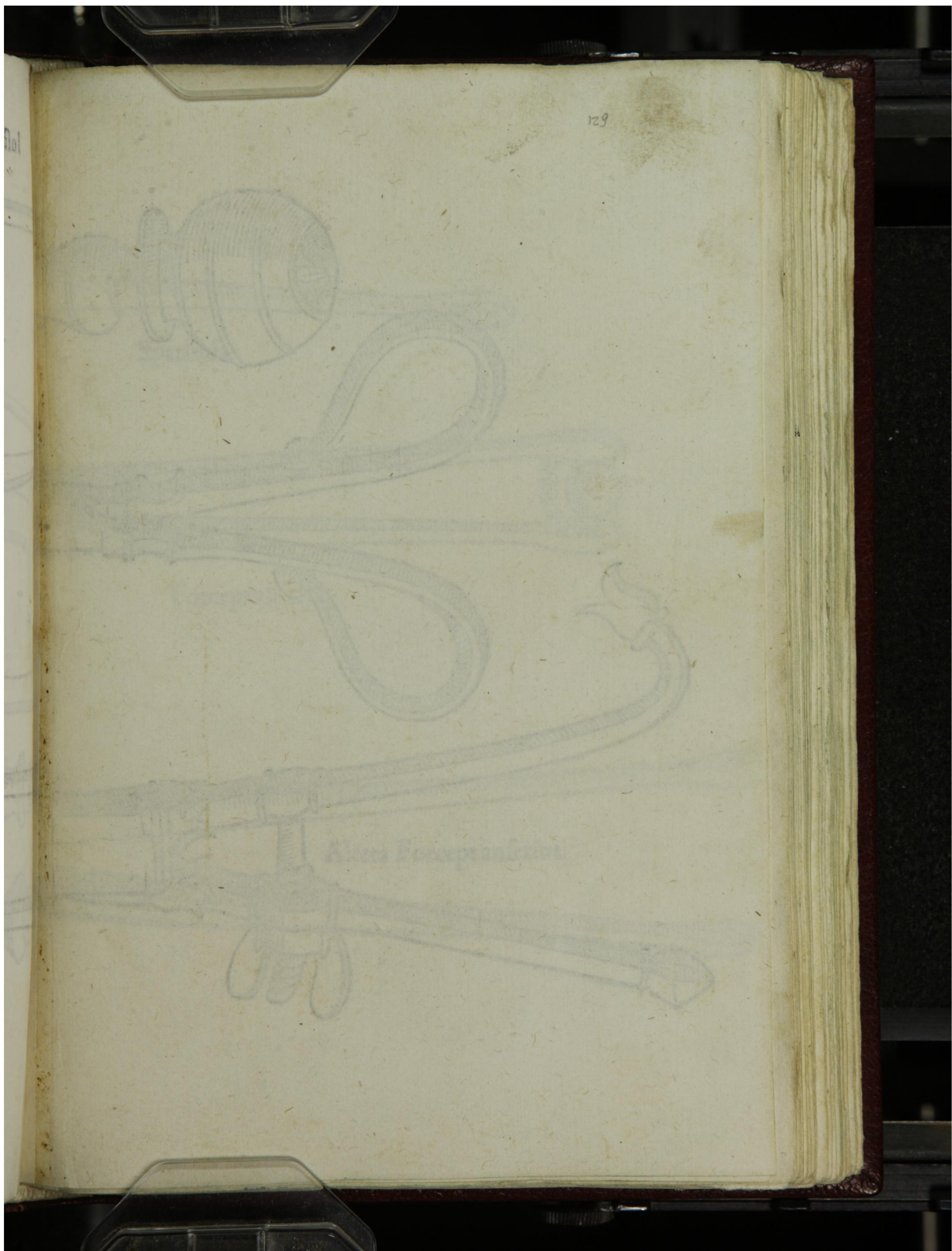
Cauterium cum cãnula.

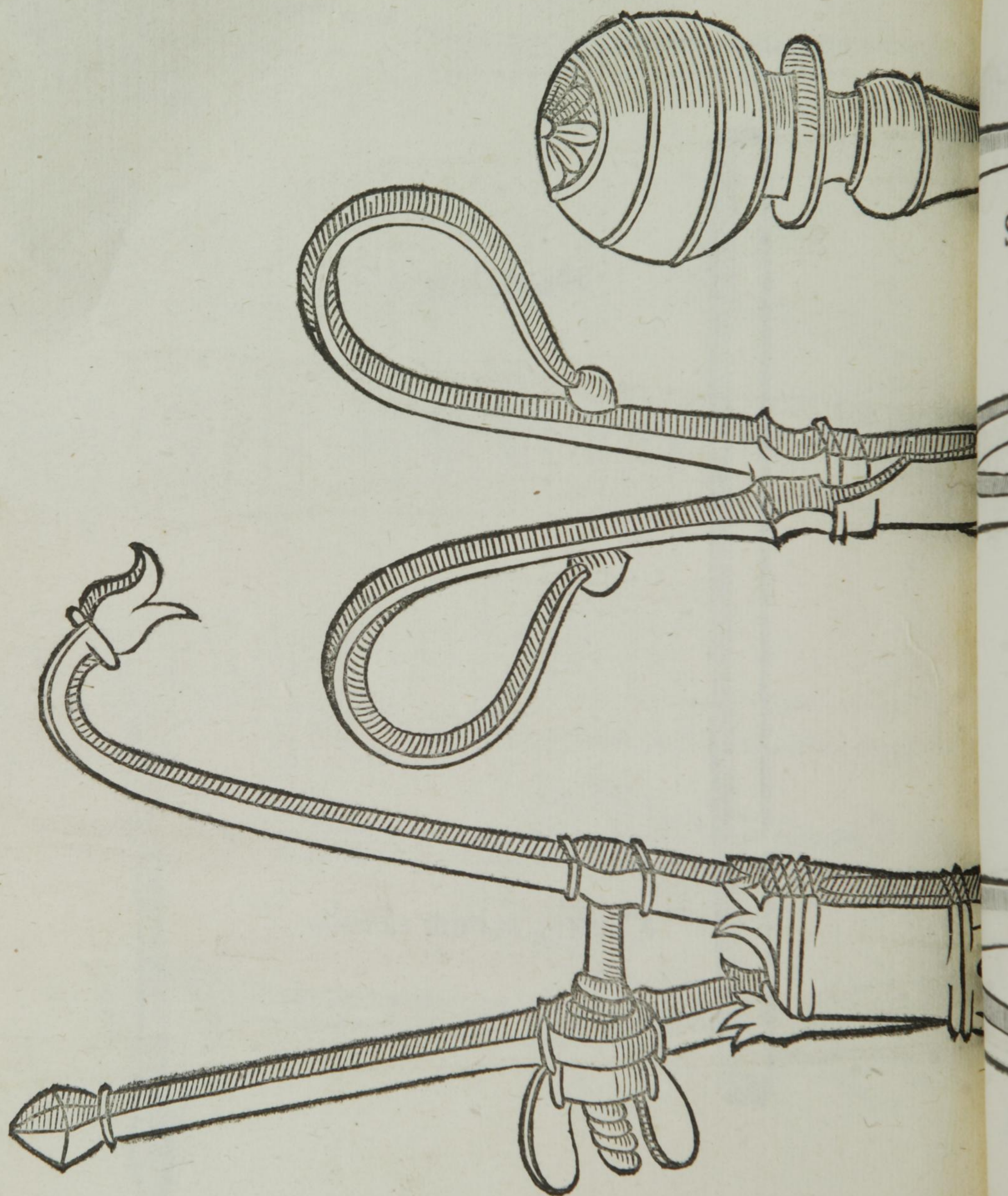

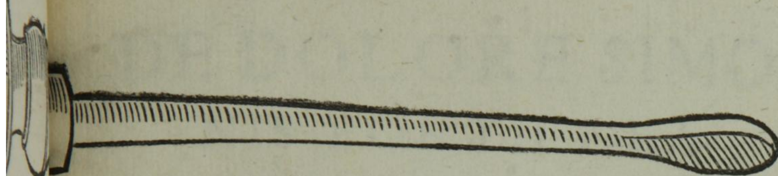

Acus cum cannula

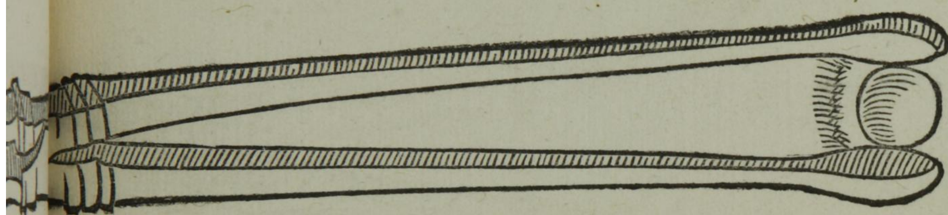

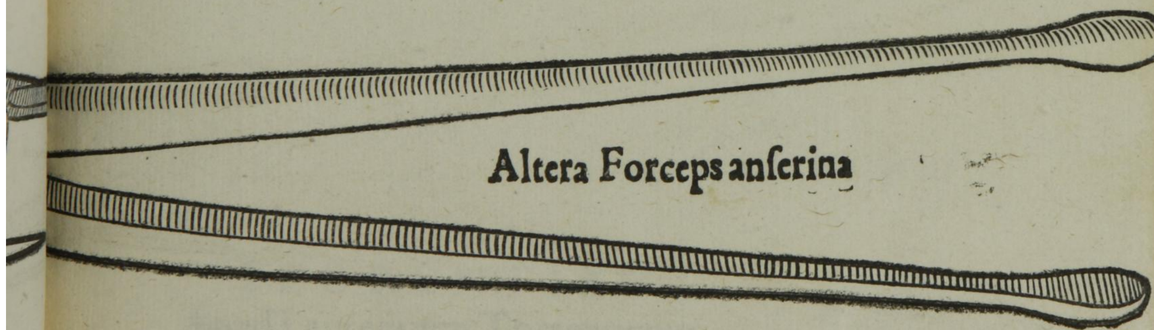

Spathula

Forceps anſerina

Altera Forceps anſerina